

МІЖНАРОДНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПІВДЕННИЙ РЕГІОНАЛЬНИЙ ЦЕНТР
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

МАТЕРІАЛИ
ШОСТОЇ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
МУЛЬТИДИСЦИПЛІНАРНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

«ЧОРНОМОРСЬКІ НАУКОВІ СТУДІЇ»

15 травня 2020 р.

м. Одеса

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ:

Голова:

К.В. Громошенко – канд. юрид. наук, доц., ректор Міжнародного гуманітарного університету.

Перший заступник голови:

А.Г. Гончарук – д-р екон. наук, проф., проректор з педагогічно-наукової роботи Міжнародного гуманітарного університету.

Заступник голови:

О.І. Стеценко-Баранова – спеціаліст адміністративно-управлінського апарату, відповідальна за роботу відділу науки та аспірантури Міжнародного гуманітарного університету.

Члени оргкомітету:

Є.Л. Стрельцов – д-р юрид. наук, професор, член-кореспондент НАПрН України, вчений секретар Південного регіонального центру НАПрН України, Заслужений діяч науки і техніки України.

А.Ф. Крижановський – д-р юрид. наук, професор, член-кореспондент НАПрН України, заслужений діяч науки і техніки України, завідувач кафедри теорії та історії держави і права Міжнародного гуманітарного університету.

А.П. Овчиннікова – д-р мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри мистецтвознавства та загальногуманітарних дисциплін Міжнародного гуманітарного університету.

М.І. Зубов – д-р філол. наук, професор, декан факультету лінгвістики та перекладу Міжнародного гуманітарного університету.

Н.В. Кравець – декан факультету мистецтва та дизайну Міжнародного гуманітарного університету.

В.Г. Штурмінський – д-р. мед. наук, директор Одеського медичного інституту Міжнародного гуманітарного університету.

Ю.В. Шарпановська – директор Фахового коледжу Міжнародного гуманітарного університету.

Чорноморські наукові студії : матеріали Шостої всеукраїнської мультидисциплінарної конференції, м. Одеса, 15 травня 2020 року. – Одеса: Міжнародний гуманітарний університет, 2020. – 296 с.

ISBN 978-966-992-112-3

До збірника матеріалів конференції увійшли тези доповідей, які стали предметом обговорення учасників Шостої всеукраїнської мультидисциплінарної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Чорноморські наукові студії» у м. Одесі 15 травня 2020 року у Міжнародному гуманітарному університеті.

Збірник зібраний підготовлений до друку відділом аспірантури і науки Міжнародного гуманітарного університету і розрахований на наукових та науково-педагогічних працівників, аспірантів, студентів вищих навчальних закладів.

УДК 001.8(063)

© Міжнародний гуманітарний університет, 2020

© Південний регіональний центр

ISBN 978-966-992-112-3

Національної академії правових наук України, 2020

ЗМІСТ

НАПРЯМ 1. НАЦІОНАЛЬНЕ ТА МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

Діджиталізація як ознака сучасної держави Алін В. Е.	10
Щодо розробки нової конфігурації та механізмів державного управління системи забезпечення пожежної безпеки в Україні Бамбуряк Л. Г.	13
Медіація – альтернативний спосіб вирішення юридичних конфліктів Бобеляк С. А.	16
Медіація як інструмент вирішення трудових спорів Василенко А. В.	20
Основні способи вчинення злочинів, пов'язаних з нелегальною міграцією Велкова Г. Г.	22
Загальна характеристика відносин, що регулюються міжнародним приватним правом Гаврилюк О. О.	25
Становлення та розвиток публічного управління і можливості його впровадження в Україні Гліпка М-Д. В.	28
Дефектність нормативно-правових актів як проблема загальнотеоретичної юриспруденції Дарієнко О. М.	33
Стратегія розвитку ресторанного бізнесу Закревський О. О.	36
Повноваження конгресу США Качурінер В. Л., Корягіна Д. О.	39
Принцип комунікативності у реалізації інформаційного буття механізму сучасної держави Китрар О. В.	42
Своєрідність забезпечення легітимності влади в правових умовах України Коваль О. Я.	44
Медіація у кримінальному процесі під час укладення угоди про примирення між підозрюваним, обвинуваченим та потерпілим Ковальчук В. С.	49

Гносеологічний та прикладний потенціал циклічного підходу в юриспруденції	
Копитков В. Е.	52
COVID-19 і правовий порядок: Quo vadis?	
Крижановський А. Ф.	56
Система принципів судового адміністративного процесуального права України	
Крусян А. В.	59
Вплив правової доктрини на функціонування правової системи сучасної України	
Кучеренко І. В.	63
Громадянське і інформаційне суспільство: нормативні аспекти взаємозв'язку	
Лазарь Л. І.	66
Юридична креативістика: поняття та складові елементи	
Манько Д. Г.	70
Сучасні загрози, що впливають на стан безпеки державного кордону України	
Матвєєв О. В.	72
Реформи вищої освіти та їх реалізація за допомогою системи менеджменту якості освітніх послуг	
Милімонко Є. Д.	75
Окремі заходи оптимізації запобігання злочинам у сфері незаконного обігу наркотиків	
Моско С. О.	78
Місце держави у боротьбі з тіньовою економікою	
Мудрак М. І., Єремій Б. М.	80
До питання здійснення транспортних перевезень за законодавством України	
Наконечна Т. В.	83
Державний захист працівників суду і правоохоронних органів	
Олійник В. О.	87
Колізійні питання позадоговірних зобов'язань	
Останіна О. М.	91
Міграція як складова існування цивілізацій	
Пелішенко О. Р.	93

Зародження філософсько-правових ідей індивідуалізму у дофілософській традиції античності Пилипишин П. Б.	96
Статус депутата парламенту в зарубіжних країнах Рибченко Ю. В.	100
Зміст адміністративно-правового регулювання служби дільничних інспекторів в Україні Сівак О. В., Требиш Т. І.	103
До питання формування трудового права в Україні як самостійної галузі Соцький А. М.	105
Право і мораль: ключові елементи світового правового порядку Торгонський Д. В.	107
Позовна давність в міжнародному приватному праві Цуркану С. І., Петровська Е. В.	110
Деякі особливості правової охорони комп'ютерних програм Цуркану С. І.	113
Медіація в адміністративних справах Челебій Д. В.	116
Правове регулювання запобігання тероризму в Україні Шкабара Д. М.	118

НАПРЯМ 2. ЕКОНОМІКА, МЕНЕДЖМЕНТ, МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

Моделі зрелості організації в області процесного управління Архипенко Н. С.	122
Концепция энергетического перехода Украины к климатической нейтральности Деркач Т. В., Чебаненко Д. И.	126
Перспективи розвитку зовнішньоекономічної діяльності підприємств аграрного сектору економіки України в умовах інтеграції з ЕС Коваленко Д. І.	130
Сучасні маркетингові технології у системі управління підприємством Корольов І. О.	134
Экономические аспекты рационального потребления Курбыко Д. В.	137
Теоретичні аспекти академічної недоброчесності Левченко С. П.	139

Визначення ризик-факторів українського ІТ-підприємництва під час пандемії	
Луньов Д. Ю.	144
Економічні наслідки для України розвитку світової кризи COVID-19	
Мартинюк О. А.	146
Вдосконалення механізму мотивації діяльності персоналу підприємств готельної індустрії	
Подоляк Н. В.	149

НАПРЯМ 3. ФІЛОЛОГІЯ

Образ часу в контексті проблематики роману «Татарська пустеля» Діно Буццаті	
Андрійчук І. М.	152
Французькі запозичення в турецькій мові	
Белоус Л. А.	155
Переклад прикметників англійської мови beautiful, handsome, lovely, good – looking, pretty («гарний», «прекрасний») в художній літературі	
Бондаренко О. І.	159
Політичний дискурс як об'єкт лінгвістичного дослідження	
Буренко І. Д.	161
Nonformal education in Erasmus+ program	
Viun O. B.	164
Kritik als Genre der öffentlichen politischen Kommunikation	
Varetska O. O.	167
Thematic groups of political neologisms in English and Ukrainian	
Hromovenko V. V.	170
The lexico-semantic field and its structure	
Dashkova K. V.	174
Історія виникнення та види сучасної реклами	
Добродомова І. С.	176
Професійні вимоги до сучасного перекладача	
Дудка Ю. С.	178
Міфологічні джерела оповідання «На делосі» із циклу «Легенди старокиївські» Наталени Королевої	
Ковальчук Ю. А.	182
Джерела походження німецьких ідіом та проблематика їх класифікації	
Козар М. М.	185

Етнолінгвістичний аспект фразеологічних одиниць у німецькій мові Корнієнко В. А.	187
Особливості перекладу молодіжного сленгу з англійської мови Ластівка І. О.	189
Теоретичні та методологічні засади висвітлення податкового законодавства ФРН: композиційна структура тексту Продан І. Р.	191
Особливості перекладу технічної літератури Редциць Т. В.	195
Інтернаціоналізми як один із способів збагачення німецької лексики Тупікова С. О.	198
Сучасні технології в навчанні іноземних мов у вищих навчальних закладах в Україні Філіпова Т. В.	199
Проблеми викладання українського фахового мовлення у технічних закладах вищої освіти Циганенко В. Л., Сергієва А. В.	201
К вопросу о реализации английских модальных конструкций в подязыках морского английского Циновая М. В., Кравец Г. Б.	204

НАПРЯМ 4. МЕДИЦИНА ТА ФАРМАЦІЯ

Значення якості професійної підготовки фахівців у розвитку фармацевтичної галузі Антіпов М. Г., Смірнова Г. В.	207
Гігієнічний стан порожнини рота в дітей, які користуються брекет системами Антощук В. О.	212
Вивчення впливу адгезивного засобу на мікрофлору ротової порожнини пацієнтів, які користуються повними знімними пластинковими протезами Антощук М. М.	213
Study of adherence to treatment of patients with osteoarthritis combined with hypertonic disease Bondar M. V., Stroganova T. V.	215

Сучасні методи тканинної регенерації в пародонтології з використанням гіалуронової кислоти	
Марчук Т. С.	217
Порівняльна характеристика нових розробок адгезивних засобів повних знімних протезів	
Серединко І. А., Серединко С. А.	220

НАПРЯМ 5. ГУМАНІТАРНІ ТА СОЦІАЛЬНІ НАУКИ. ПЕДАГОГІКА. КУЛЬТУРА І МИСТЕЦТВО

Основні ідеї Адама Сміта	
Артеменко О. Д.	224
«Кадр» як виразально-зображальний засіб операторської зйомки	
Біцюєва О. А., Терещенко Д. Ю.	227
Національні інтереси в контексті міжнародної правосуб'єктності країн-членів ЄС	
Грушко І. І.	230
Компетентнісний підхід як визначальний вектор в умовах інклюзивної освіти	
Джаман Т. В.	234
Аналіз веб-орієнтованих засобів для формування інтелектуальних вмінь студентів	
Джога Д. С.	236
Дистанційна освіта як сучасна інформаційна технологія	
Джога Д. С.	239
Музично-естетичне виховання як основний чинник формування особистості	
Жога Р. А.	241
А. Макроббі про постмодернізм та масову культуру	
Зайка Т. П.	244
Експериментальне дослідження впливу нетрадиційних технік малювання на розвиток дрібної моторики дітей середнього дошкільного віку	
Калугіна А. І.	247
Актуальність питання розробки концепції формування професійної суб'єктності майбутніх офіцерів Збройних Сил України	
Капінус О. С.	251

М'які навички здобувачів вищої освіти як необхідна вимога майбутньої педагогічної професії	
Корсікова К. Г.	255
Вплив комп'ютерних ігор на самоідентифікацію особистості	
Лановський М. О.	257
Potential and specific of animation art	
Marakhovska K. D.	261
Роль та місце предметів мистецького блоку в Новій українській школі	
Мілясевич А. О.	264
Поняття «щастя» у філософії Г. С. Сковороди	
Назаренко І. І.	268
Об использовании проектной методики в процессе обучения студентов иностранному языку	
Никулина Е. М.	271
Види справедливості та їх застосування в соціальній практиці	
Павлін М. Ю.	273
Внутрішньо переміщені особи: соціальні аспекти адаптації	
Погуляйло Т. О.	277
Інклюзія та толерантність в вищій школі	
Рудяк В. В.	279
Ставлення особистості як основа підготовки майбутнього офіцера в умовах важких випробувань	
Снігур Л. А., Якобчук Л. О.	282
Виконавська реалізація композиторського задуму Другого концерту А. Гайдена для баяну з оркестром («З предковічних часів»)	
Тищик В. Б.	284
Дослідження взаємозв'язку локусу контролю та рівня самоорганізації вільного часу майбутніх офіцерів	
Цимбал М. Р.	286
Лялька-мотанка – уособлення зв'язку поколінь	
Черняк Д. С., Соловйова В. В.	289
Сучасні реалії цифрової трансформації навчання	
Шелест Т. Д.	291
Необхідність формування когнітивного компонента професійної компетентності у майбутніх фахівців юриспруденції	
Яворська Н. В.	293

НАПРЯМ 1. НАЦІОНАЛЬНЕ ТА МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ЯК ОЗНАКА СУЧАСНОЇ ДЕРЖАВИ

Алін В. Е.

магістрант Інституту права, економіки та міжнародних відносин

Міжнародний гуманітарний університет

Науковий керівник: Манько Д. Г.

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри державно-правових дисциплін

Інституту права, економіки та міжнародних відносин

Міжнародний гуманітарний університет

м. Одеса, Україна

Сучасне суспільство стикається з проблемами як політичного, соціально-економічного, культурного й релігійного характеру, так і з глобальними проблемами планетарного масштабу, що в свою чергу призводить до посилення ролі міжнародних організацій та посилення ролі самої держави, як інституту.

Політична глобалізація в сучасному світі поширюється на всі країни, створює нову та сучасну систему внутрішнього політичного регулювання в усіх сферах життєдіяльності, формує взаємозв'язок між окремим державами та поширює міжнародні відносини.

«Сучасна держава є політичною установою, яка має більш високу юрисдикцією в межах виділених територій. Сьогодні чітко формується глобальна політика, яка зачіпає суверенітет держави-нації. Політична глобалізація трансформує сучасний світовий порядок, здійснює реконструкцію традиційних форм національної державності й змінює акценти в міжнародних політичних відносинах» [1, с. 31].

«Сучасна держава – це засіб суспільного компромісу, форма подолання соціальних протиріч і конфліктів, управлінська організація, яка самостійно впливає на хід суспільного розвитку» [5, с. 15].

«В умовах глобалізації виникає нова форма інституційної організації громадян – “сильна держава”, аксіоматичність якої сьогодні сумнівної у кого не викликає. Держава за будь яких умов та факторів має бути “сильною”, аби гарантувати своїм громадянам стабільність, соціальну безпеку, а для світової спільноти – конкурентність, такою мірою аби ефективно протистояти різним глобалізаційним викликам, які мають місце у сучасному світі» [2, с. 1].

Сучасна держава – це «сильна держава», яка має ставити на меті створення типу соціальної організації, що має забезпечити соціальну стабільність й розвиток нації в умовах глобального політичного, демократичного та технологічного розвитку.

В сучасному світі, з постійним розвитком суспільства, за умовами сучасного життя, держава як інститут відіграє важливу роль у встановленні нової, сучасної системи правління.

На думку професора Оборотова Ю.М. «Сучасна держава виступає як верхівка айсберга, в якості якого виступає громадянське суспільство, що охоплює всі форми людського спілкування і пронизує всю людську діяльність» [5, с. 16].

Для цілей формування сучасної держави, перед усім стоїть орієнтованість на задоволення потреб власних громадян. Використання інформаційно-телекомунікаційних технологій сприяє підвищенню ефективності державного регулювання, відкритості та прозорості органів державної влади.

На сьогодні, в умовах технологічного розвитку, перед сучасною державою постає питання цифрової трансформації системи правління в усіх сферах суспільного життя, зовнішньої та внутрішньої політики. Такий процес має назву – діджиталізація.

В умовах глобалізації, створення системи використання інформаційно-телекомунікаційних технологій, діджиталізація має принципове значення для побудови сучасної держави.

Використання державою в управлінні та регулюванні інформаційно-телекомунікаційних технологій ставить метою впровадження механізму більш ефективного та скорішого вирішення питань, які виникають із взаємодією між державою та суспільством.

«Електронне урядування передбачає перехід до вироблення та прийняття урядових рішень, які базуються виключно на безпаперових технологіях із одночасним забезпеченням ефективного залучення до цього процесу громадськості, реалізацію комплексного та індивідуалізованого підходу до надання державних послуг користувачам з одночасним усуненням їх від безпосереднього контакту з державними службовцями (деперсоніфікація). Воно має забезпечити радикальне підвищення якості урядових рішень із одночасним різким скороченням термінів їх розробки та прийняття і є одним з визначальних факторів адміністративної реформи, трансформаційних перетворень в діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування та їх взаємодії з користувачами та власними співробітниками» [4, с. 3].

«Державна політика щодо національних інформаційних ресурсів покликана забезпечити формування умов для виробництва, збереження, поширення і комплексного використання всіх видів державних інформацій-

них ресурсів, вільний доступ до них громадян та організацій усіх форм власності, спрямована на підвищення ефективності діяльності органів державної влади, управління та місцевого самоврядування» [3, с. 9].

Міжнародний досвід вбачає використання інформаційно-телекомунікаційних технологій як засіб досягнення ефективності та результативності взаємодії держави із суспільством.

Інформаційно-телекомунікаційні технології відіграють важливу роль в системі державного управління та регулювання в сучасних країнах, а отже використання сучасних технологій каже про конкурентоспроможність держави, прозорість та ефективність державної влади, що в свою чергу є ознакою сучасної держави.

Діджиталізація є ознакою сучасної держави та має значення для побудови такої держави.

Література:

1. Андріяш В.І. Глобалізація політики та перспективи її розвитку в сучасних умовах / В.І. Андріяш, О.Н. Євтушенко // Наукові праці. Державне управління Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2012. Вип. 135. Т. 147. С. 17-21.
2. Войтович Р. Особливості формування «сильної держави» в умовах глобалізації / Р. Войтович // Наукові записи Інституту політичних і етнонаціональних досліджень. 2007. Вип. 33. С. 122-136.
3. Клименко І.В. Технології електронного урядування: навч. посіб. / І.В. Клименко, К.О. Линьов. К : Вид-во ДУС, 2006. 225с.
4. Концепція розвитку електронного урядування в Україні / А.О. Баранов, М.С. Демкова, С.В. Дзюба та ін.; за заг. Ред. А.І. Семенченка. К. : НЦЕІР, 2009, 16 с.
5. Оборотов Ю.Н. Современное государство: основы теории : учеб. курс / Ю.Н. Оборотов. О. : Астропринт, 1998. 132 с.

ЩОДО РОЗРОБКИ НОВОЇ КОНФІГУРАЦІЇ ТА МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ

Бамбуряк Л. Г.

студентка 2 курсу магістратури

спеціальність «Публічне управління та адміністрування»

Чернівецький інститут

Міжнародного гуманітарного університету

м. Чернівці, Україна

Постановка проблеми. Забезпечення пожежної безпеки (ПБ) є невід'ємною частиною державної політики щодо охорони життя та здоров'я людей, національного багатства й навколишнього природного середовища. Питання дослідження стану пожежної безпеки адміністративно-територіальних одиниць незмінно залишаються актуальними протягом багатьох років. Це пов'язано, насамперед, з тим, що щорічно пожежі забирають тисячі людських життів, завдають великої економічної шкоди і часто непоправної шкоди довкіллю. В даний час в Україні ситуацію з пожежами слід оцінювати, як досить складну. Вона вимагає постійної уваги з боку органів державної влади. Прогноз розвитку обстановки на найближчі 3-5 років несприятливий. За останні п'ять років кількість підрозділів, які забезпечують місцеву пожежну охорону (МПО), що несуть цілодобове чергування у сільській місцевості, зменшилося більш ніж на 30%. Пожежна техніка, яка знаходиться на балансі цих підрозділів, на 98% вичерпала свій ресурс. В цілому, з причин економічної нестабільності і зміни форм власності в аграрному секторі, МПО протягом дев'яностих років минулого століття і початку першого десятиріччя 21 століття, була практично зруйнована. Пожежна безпека забезпечується стандартами, будівельними нормами, правилами облаштування електроустановок та іншими нормативними актами, які регламентують вимоги ПБ шляхом реалізації відповідних організаційних, інженерно-технічних та інших заходів. Питанням управління ПБ, правового регулювання цих процесів присвячені роботи ряду вчених [1–4] в яких на основі досліджень діючого законодавства України, стану з пожежами і їх наслідками, аналізу діяльності державної ПО розглядаються проблеми нормативно-правового регулювання діяльності у сфері ПБ та пропонується структурна перебудова системи пожежної безпеки, яка орієнтована, в основному, на розбудову та реформування державної ПО та її органів управління. Відповідно до діючого законодавства України, з метою захисту життя і здоров'я громадян, приватної, колек-

тивної та державної власності від пожеж, підтримання належного рівня пожежної безпеки на підприємствах, установах, організаціях і в населених пунктах передбачено створення ПО, основними завданнями якої є:

- забезпечення пожежної безпеки;
- запобігання виникненню пожеж та нещасним випадкам під час пожеж;
- гасіння пожеж, рятування населення, а також надання допомоги у ліквідації наслідків інших надзвичайних ситуацій.

Пожежна охорона України за видами поділяється на державну, відомчу, місцеву та добровільну. Наприклад, забезпечення державної ПО відповідно до повноважень покладається на:

- органи та підрозділи центрального органу виконавчої влади, який здійснює державний нагляд у сферах техногенної та пожежної безпеки;
- державні пожежно-рятувальні підрозділи (частини) оперативно-рятувальної служби цивільного захисту;
- допоміжні служби, призначені для забезпечення ПБ;
- навчальні заклади цивільного захисту, науково-дослідні установи, об'єкти центрального органу виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту та здійснює державний нагляд у сферах техногенної та пожежної безпеки;
- державний центр сертифікації центрального органу виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту. Разом з тим, сьогодні слід розуміти те, що державна пожежна охорона, як комплексний вид діяльності, який поєднував функції державного пожежного нагляду та гасіння пожеж, де-факто припинила існування у зв'язку зі створенням на базі підрозділів державної ПО оперативно-рятувальної служби ДСНС України та об'єднанням наглядових органів з питань пожежної безпеки з органами нагляду у сфері техногенної безпеки з доповненням складовою контролю питань ЦЗ. Особливої уваги заслуговує добровільна ПО, яка створюється в таких організаційно-правових формах як: – громадська організація; – громадський фонд; – підрозділ добровільної пожежної охорони. Громадська організація, як складова добровільної ПО представлена в Україні у вигляді добровільного пожежного товариства одним з основних завдань якого є сприяння органам державної влади та органам місцевого самоврядування у забезпеченні пожежної та техногенної безпеки.

Наведені підходи передбачають докорінну перебудову системи організації протипожежного захисту населених пунктів на місцевому рівні, в основу якої покладається розбудова місцевої і добровільної ПО та підвищення ролі і міста з цього питання місцевих органів влади і органів місцевого самоврядування, використовуючи досвід інших країн світу. Зокрема, пропонується покласти на місцеві органи влади

і органи місцевого самоврядування повноваження та завдання із створення і утримання у межах визначеної за їх рішенням штатної чисельності пожежно-рятувальних підрозділів МПО з визначенням місць їх дислокації. При чому, у містах з чисельністю населення 30 тис. і більше є доцільним створення змішаних (сумісних) підрозділів державної і місцевої ПО з домінуванням державної складової, а у містах з населенням до 30 тис. – місцевої і добровільної ПО з домінуванням кадрів МПО (розподіл міст по чисельності населення у бік збільшення, або зменшення може бути змінений). Селища міського типу, селища і села однозначно потребують утворення підрозділів добровільної ПО у вигляді ДПК, які поділяються на такі категорії:

- з цілодобовим чергуванням добровільних пожежних у складі чергового караулу в пожежному депо;

- з цілодобовим чергуванням диспетчера добровільної пожежної команди та водіїв пожежних машин і знаходженням інших добровільних пожежних зі складу чергового караулу за місцем роботи (навчання) або за місцем проживання;

- з цілодобовим чергуванням диспетчера добровільної пожежної команди і перебуванням всіх добровільних пожежних та водіїв пожежних машин зі складу чергового караулу за місцем роботи (навчання) або проживання. Основну увагу, при цьому, слід зосередити на: – формуванні нової конфігурації пожежної охорони (підрозділів ПО) та організації її діяльності; – перегляді законодавче – правових механізмів регулювання відносин у сфері ПБ; – розробки і реалізації заходів ПБ в рамках цільових державних програм; – запровадженні економічних механізмів з метою сприяння діяльності добровільних пожежних та об'єднань пожежної охорони через систему заохочень, пільг та матеріального стимулювання; – проведенні протипожежної пропаганди та навчання населення заходами пожежної безпеки; – залученні населення до забезпечення пожежної безпеки; – науково-технічному забезпеченні пожежної безпеки; – інформаційному забезпеченні в галузі пожежної безпеки; – виробництві пожежно-технічної продукції.

Висновки

Запровадження запропонованих підходів та механізмів державного управління, в основу яких покладається розбудова місцевої і добровільної ПО та підвищення ролі і міста з цього питання місцевих органів влади і органів місцевого самоврядування, сприятиме вирішенню багаторічної проблеми протипожежного захисту малих населених пунктів України та більш раціональному використанню фінансових і матеріальних ресурсів які виділяються на боротьбу з пожежами.

Література:

1. Доманський В. А. Державне управління пожежною безпекою України (організаційно-правовий аналіз за матеріалами діяльності Державного департаменту пожежної безпеки) : дис. канд. юрид. наук : 12.00.07 / В. А. Доманський. – Х., 2004. – 201 с.
2. Труш О. О. Структурно-функціональне забезпечення територіального управління запобіганням та ліквідацією надзвичайних ситуацій : автореф. дис. ... к. держ. упр. : 25.00.02 – механізми державного управління / О. О. Труш. – Х., 2003. – 13 с.
3. Удод М. В. Адміністративно-правове регулювання забезпечення пожежної безпеки в Україні : дис. ... к.ю.н. : 12.00.07 – теорія управління; адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право / М. В. Удод. – Ірпінь, 2004. – 219 с.
4. Удилов В. П. Технологія формування управління системного забезпечення пожежної безпеки у великих регіональних утвореннях : дис.... д-ра техн. наук : 05.13.01 : Іркутськ, 2003. – 378 с.

МЕДІАЦІЯ – АЛЬТЕРНАТИВНИЙ СПОСІБ ВИРІШЕННЯ ЮРИДИЧНИХ КОНФЛІКТІВ

Бобеляк С. А.

студент 1-го курсу магістратури

Чернівецький інститут

Міжнародного гуманітарного університету

м. Чернівці, Україна

Упродовж останніх десятиліть громадяни нашої держави все більше звертаються до поняття «медіація», так як доволі високий рівень конфліктної напруженості в сучасному українському суспільстві загалом притаманний спорам юридичного характеру.

Тривалість судових процесів, великі витрати на ведення справ у судах, складнощі у правовому регулюванні, саме з цими проблемами зіштовхується більшість з них. Тому на сучасному етапі розвитку українського суспільства медіація з повним правом може розглядатися як один з перспективних та ефективних способів альтернативного вирішення конфліктів.

У зв'язку з цим суттєвим є звернення до альтернативної форми припинення юридичних спорів і використання примирних процедур, зпоміж яких особливе місце займає медіація. У багатьох випадках, якщо люди можуть вирішити проблему шляхом обговорення і переговорів,

вони досягнуть швидшого і кращого результату, ніж при судовому розгляді. Проте, здебільшого їм цього не вдається зробити без допомоги когось третього.

Тим більше, історія доводить, що людське суспільство сповнене конфліктів, суперечностей, протистоянь як окремих осіб, спільнот, так і держав. Тому на сучасному етапі важливим є завдання пошуку ефективних шляхів вирішення конфліктів у різних сферах суспільного життя саме методом медіації.

Але все ж перед нами постає ряд запитань:

– Чи можна медіацію вважати новою культурою діалогу?

– Чи потрібно запроваджувати її на законодавчому рівні?

Щоб відповісти на них, потрібно глибоко проникнути в саму суть цього процесу.

Детально ознайомившись із методом медіації, я переконливо можу сказати, що це саме той метод, за якого сторони управляють і володіють як самим процесом, так і його результатом – згодою, нічого не вирішується без згоди, взаємопорозуміння сторін.

Сам же медіатор це та людина, яка не загострює, а аналізує конфлікт, який виник між сторонами, вміє без зайвих слів та інформації проводити за чіткою схемою переговори, допомагає зняти емоційне напруження при самотійному намаганні сторонами досягти згоди. А ще, не менш важливим є те, що медіатор старається згладити ситуацію, вказуючи на переваги досягнутих домовленостей, а не на помилки опонента.

У процесі медіації завжди досягається позитивний результат, оскільки сторони вільні у своїх намірах і пропозиціях, а не обмежені у часі та предметі їхньої розмови, а це дозволяє укладати мирові угоди в суді або взагалі уникати стадії вирішення спору в судовому порядку. Хочу зазначити, що однією з умов медіації є її конфіденційність, адже усе, що відбувається під час цього процесу, залишається в таємниці.

Сьогодні багато суперечок ведеться щодо запровадження ролі медіації на законодавчому рівні.

Чимало дискусій відбуваються щодо реалізації інституту медіації в Україні, адже вона, як процес досудового врегулювання спорів, містить багато переваг для сторін, на відміну від довготривалого судового розгляду. Як зазначає Д. Проценко, медіація в Україні починає діяти і для цього необхідно забезпечити певні умови: перш за все, внести зміни до процесуальних нормативно-правових актів для скасування перешкод у проведенні присудової медіації. Проте необхідно стримати надмірне і завчасне регулювання ще не сформованої галузі, аби не припинити й не обмежити її розвиток [1, с. 12].

Такої самої позиції дотримується і В. Землянська, яка, аналізуючи рівень вітчизняного судочинства, зазначає, що наші суди не справля-

ються з тією кількістю справ, яка до них надходить, провадження в справі деколи триває роками, часто судові вироки не виконуються, а рівень довіри до судової системи загалом є дуже низьким [2, с. 21]. Саме тому настав час звернутися до альтернативних способів вирішення спорів, які зможуть частково розвантажити суди та відновити довіру громадян до них.

Слід зазначити, що наразі триває доопрацювання законопроекту, але запропоновані положення до майбутнього закону вже зможуть дати ефективний та якісний розвиток медіації в Україні.

Як не дивно, але переважна більшість людей хоч раз зверталася до суду для вирішення спору чи конфліктної ситуації. І тут, звичайно, пересвідчилася, що судовий процес потребує певних витрат життєвих ресурсів, насамперед часу та коштів. Тому в розвинених країнах медіація є одним із найпопулярніших альтернативних способів урегулювання спорів та конфліктів, без зайвої витрати часу та коштів.

Сьогодні медіація як технологія альтернативного врегулювання спорів могла б стати ідеалом компромісного вирішення цих самих спорів як правовий механізм мирного врегулювання конфлікту, при якому посередник працює не з протилежними позиціями, а з інтересами сторін, які прагнуть до порозуміння [3, с. 36]. Вона активно розвивається в країнах Європи, Австралії, США, зокрема, в таких країнах як Білорусія, Росія, Казахстан вже є профільний закон, яким запроваджено інститут медіації. Ним визначено правові засади мирного врегулювання спорів позасудовими методами, що забезпечує баланс взаємовідносин між судовою системою та інститутом медіації.

Але і в Україні медіація набуває все більшої популярності. Українське суспільство потребує її майже в усіх видах правовідносин, у тому числі і політичних. Свідченням тому є створення в Україні низки громадських організацій, які здійснюють розповсюдження медіації на території України.

Також, слід відмітити, що при Національній асоціації адвокатів України створено Комітет з питань медіації. А це, в першу чергу, говорить про зацікавленість з боку адвокатського товариства процедурою медіації. Застосування такої процедури серед адвокатської спільноти надасть можливість їм опанувати нові професійні навички по врегулюванню спорів в позасудовому порядку.

Вважаю, що сучасним адвокатам необхідно концентрувати увагу не тільки на правових позиціях клієнта, але і на їх інтересах, які сховані за цими позиціями. Адвокат у взаємовідносинах з іншою стороною спору повинен вміти застосовувати стратегію компромісу. Як представник клієнта, він повинен сприяти досягненню медіаційної угоди на умовах, які задовольняють інтереси обох сторін спору. Він вправі вступати в меді-

ативні переговори, для того щоб примирити сторони, а в разі необхідності, може надавати клієнту поради, роз'яснення з правових питань.

Отже, опанування адвокатом процедури медіації значно підвищить його авторитет та роль інституту адвокатури в цілому.

На жаль, на сьогоднішній час медіація в Україні, на відміну від інших Європейських країн, законодавчо неврегульована, а тому і мало поширена в нашій країні. Це свідчить про те, що немає людей відповідного фаху, який би дозволив провести медіацію на належному професійному рівні.

Також слід звернути увагу на те, що Верховною Радою України досі не прийнято проект Закону України «Про медіацію», який би розширив альтернативні способи вирішення спорів, дав можливість сторонам врегулювати спір в позасудовому порядку.

Підводячи підсумки, можна спрогнозувати, що у найближчому майбутньому в українському законодавстві на основі європейського досвіду проведення медіації буде запроваджено. Цей справді прогресивний підхід до вирішення юридичних конфліктів стане конкретним механізмом забезпечення права сторін на примирення та сприятиме формуванню позитивного іміджу країни серед світової спільноти. Медіація є перспективною та здатна самостійно і на рівних правах конкурувати з іншими процедурами вирішення конфліктів.

Література:

1. Проценко Д. Медіація в Україну зайшла, і це – факт. Тепер їй треба дати можливість проявитися [Електронний ресурс] / Д. Проценко // Юридична газета. – № 6 (141). – 12 лютого 2008 року Режим доступу : www.yur-gazeta.com.

2. Землянська В. Альтернатива судам – належить вам [Електронний ресурс] / В. Землянська // Юридична газета. – №17 (101) 26 квітня 2007 року. – Режим доступу : www.yur-gazeta.com

3. Шинкар Т. Медіація у механізмі вирішення конфлікту / Т. Шинкар // Медіація як альтернативний спосіб вирішення спорів // Матеріали круглого столу (м. Львів, 15 травня 2017 р.) // Відп. за вип. Н.П. Бортник; Кафедра адміністративного та інформаційного права Навчально-наукового інституту права та психології НУ «Львівська політехніка». – К.: ПП «Комп'ютерний дизайн», 2017. – С. 36-49.

МЕДІАЦІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ВИРІШЕННЯ ТРУДОВИХ СПОРІВ

Василенко А. В.

студент 1-го курсу магістратури

Чернівецький інститут

Міжнародного гуманітарного університету

м. Чернівці, Україна

Зміни, що відбулися в соціально-політичному житті України після набуття нею незалежності, призвели до значного зростання ролі приватного права. Логічним наслідком цього процесу став розвиток механізмів самоорганізації як при встановленні приватноправових відносин, так і в сфері захисту приватних прав та інтересів, вирішення приватноправових спорів. Саме до таких механізмів належить система альтернативного вирішення спорів, запровадження якої, як показує світовий досвід, є однією з необхідних передумов побудови ефективної моделі толерантного громадянського суспільства та ефективним засобом забезпечення доступу до правосуддя.

Чітке законодавче визначення основних понять є однією з головних передумов дієвості законодавства. При розгляді питання поняття медіації, насамперед, слід зазначити, що вона є міждисциплінарним явищем, яке обумовлює відсутність єдиного підходу до її визначення.

У загальному тлумаченні термін «медіація» походить від латинського «mediatio» і означає посередництво. У свою чергу, останнє визначається «Новим тлумачним словником української мови» як «1. Сприяння у становленні або здійсненні ділових контактів, торговельних, дипломатичних та ін. зносин між ким-, чим-небудь; допомога у налагодженні спілкування між ким-небудь... 2. Сприяння примиренню кого-небудь, встановленню миру між ворожими державами» [1, с. 605–606].

Розглядаючи медіацію як правове явище, С. І. Калашнікова вказує на наявність двох основних підходів до її визначення. Перший підхід, означений дослідницею як концептуальний (теоретичний), полягає у розкритті поняття медіації через основні цілі, завдання та принципи вирішення спору, яке провадиться за участі третьої незалежної особи. Другим, описовим (практичним) підходом розтлумачується і визначається зміст процедури проведення медіації [2, с. 14-15]. Тобто фактично йдеться про широке та вузьке визначення медіації.

Такий саме підхід до визначення медіації пропонується і В. Самохваловим, який розглядає медіацію одночасно і як «процес розв'язання конфлікту, в якому незалежна третя сторона, що називається медіатором або посередником, сприяє добровільній взаємовигідній згоді під

час вирішення спору між сторонами конфлікту», і як «метод вирішення спорів, за яким незалежна третя особа (медіатор) допомагає сторонам дійти прийняттого варіанта вирішення спору, сприяючи їх порозумінню, вносячи ясність в узгоджені та спірні питання, допомагаючи їм зрозуміти позиції одна одної, пропонуючи варіанти врегулювання то-що» [3, с. 176].

Аналіз юридичної літератури також показує, що значна кількість дослідників пропонує розглядати визначення медіації у міцному зв'язку з поняттям переговорів. Так, Н. Бондаренко-Зелінська вказує на синонімічність понять медіації та посередництва та зазначає, що вони являють собою «переговорний процес, що здійснюється за допомогою незалежної сторони – кваліфікованого посередника (медіатора)» [4, с. 180].

З'ясування поняття трудової медіації пропонує О. В. Коробкін, розглядаючи її як альтернативний вирішенню судом конфіденційний спосіб вирішення трудового спору та налагодження взаєморозуміння між його сторонами, за якого вони за власною волею роблять спроби за допомогою медіатора виробити та ухвалити рішення, здатне як найвдаліше задовольнити інтереси обох сторін спору, тобто вирішити його [5, с. 154].

В цілому такий підхід є також вдалим і охоплює більшість характерних ознак медіації, що відрізняють її від інших способів вирішення спорів. Водночас навряд чи це визначення може бути охарактеризовано як визначення саме цивільно-правової медіації.

Індивідуальні та колективні трудові спори займають значне місце в конфліктах, що мають правовий характер. Медіація є ефективним способом захисту трудових прав як працівника, так і роботодавця. Саме медіація може сприяти знаходженню розумного й оптимального балансу інтересів працівників і роботодавця та запобігати судовим розглядам, які шкодять репутації конкретної компанії. У підприємницьких відносинах важливо зберегти добре ім'я компанії, що гарантує конфіденційний характер медіації.

Процедура медіації може застосовуватися до суперечок, що виникають з трудових правовідносин, за винятком колективних трудових спорів, а також трудових спорів у разі, якщо вони зачіпають або можуть зашкодити правам і законним інтересам третіх осіб, які не беруть участі в процедурі медіації, або публічним інтересам.

Окреме місце при вирішенні колективних трудових спорів займає Національна служба посередництва і примирення, яка створена Президентом України з метою сприяння поліпшенню трудових правовідносин та запобігання виникненню колективних трудових спорів (конфліктів), їх прогнозування та сприяння своєчасному їх вирішенню. Рішення цієї служби мають рекомендаційний характер і повинні розглядатися сторонами колективного трудового спору (конфлікту) та відповідними

центральними або місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування. Умовно кажучи, це умовний медіатор (не бере безпосередньої участі у спорі), який функціонує на постійній основі за кошти Державного бюджету.

Таким чином, медіація є самостійним альтернативним способом вирішення правових спорів за допомогою незалежної особи – медіатора. Також, медіація повинна бути поширена і на вирішення колективних трудових спорів, оскільки створюється колізія, коли закон про медіацію не передбачає обмежень для медіації при вирішенні колективних трудових спорів, а спеціальне законодавство у цій сфері жодним чином не обновилося про можливість застосування цього інструменту.

Література:

1. Ярошенко, О. М. Сліпущко. – К Новий тлумачний словник української мови. 1998. С. 928.
2. Калашникова С. И. Медиация в сфере гражданской юрисдикции. «Гражданский процесс, арбитражный процесс» / Екатеринбург, 2010. С. 258.
3. Самохвалов В. Медиация как институт относительного и примирного правосудия / В. Самохвалов // Перспективы застосування альтернативних способів вирішення спорів (ADR) в Україні. 2009. С. 175–178.
4. Бондаренко-Зелінська Н. Медиация : можливість запровадження в цивільному процесі України / Н. Бондаренко-Зелінська // Перспективи застосування альтернативних способів вирішення спорів (ADR) в Україні. 2009. С. 179–182.
5. Коробкин А. В. Понятие и принципы гражданско-правовой медиации / А. В. Коробкин // Человек : преступление и наказание. 2011. С. 153– 156.

ОСНОВНІ СПОСОБИ ВЧИНЕННЯ ЗЛОЧИНІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ З НЕЛЕГАЛЬНОЮ МІГРАЦІЄЮ

Велкова Г. Г.

студентка 2 курсу заочної форми навчання за спеціальністю 262

Правоохоронна діяльність, освітнього рівня «магістр»

Міжнародний гуманітарний університет

м. Одеса, Україна

Однією з існуючих конфліктогенних проблем міжнародної міграції є такий її вид, як нелегальна міграція. Це явище має стійку тенденцію поширення та постійно змінюється й ускладнюється. Спектр причинно-

22

наслідкових зв'язків значно розширюється, тому сьогодні нелегальній міграції притаманні риси глобального характеру. Вона має власну динаміку та різні форми в кожній країні окремо, однак має й спільні критерії та показники: причинно-факторний механізм, маршрути, засоби та ін. Нелегальна міграція набуває організованого характеру і поступово як один із прибуткових видів злочинної діяльності підпадає під контроль організованих злочинних структур.

Україна завдяки своєму геополітичному розташуванню знаходиться на перехресті міжнародних шляхів і є одним з основних суб'єктів євразійських міграційних процесів, тому нелегальна міграція є суттєвою проблемою для держави. Вона виступає конфліктогенним фактором у соціальній, політичній та інших сферах у нашій державі, негативно впливає на міжнародний імідж країни [див: 1-2].

Основним видом кримінального правопорушення, пов'язаного із феноменом нелегальної міграції, безперечно, є торгівля людьми. Це найнебезпечніший вид міжнародного злочинного бізнесу, що грубо порушує права людини. За оцінками експертів Організації Об'єднаних Націй, торгівля людьми посідає третє місце за рівнем прибутковості після торгівлі наркотиками та зброєю [3, с. 5].

Правові аспекти нелегальної міграції висвітлено в працях С. Бритченка, О. Войцехівського, О. Джужі, О. Кузьменка, А. Мацка, М. Михайлова, Т. Назарова, В. Олєфіра, М. Погорєцького, С. Ратушного, П. Чалого, С. Чеховича, В. Шакуна, В. Шаповала. Питанням протидії торгівлі присвячували свої дослідження Н. Ахтирська, О. Бандурка, М. Корчовий, В. Кузьмічов, В. Куц, Б. Лизогуб, Є. Максакова, А. Орлеан, Н. Орловська, В. Пясковський, О. Снігерьев, Є. Стрекалов та ін. Водночас, взаємопов'язаність проблем нелегальної міграції і торгівлі людьми обумовлює необхідність розгляду основних проблемних аспектів цих суспільно небезпечних явищ у їх взаємозв'язку. Це стосується, зокрема, і питання способів вчинення злочинів, пов'язаних з нелегальною міграцією.

Особливість географічного розташування України на перехресті шляхів із Західної Європи на Кавказ, Середню Азію, її привабливість для різних транснаціональних фінансових груп визначило те, що вона одночасно є:

- об'єктом експансії нелегальних мігрантів;
- транзитною країною для нелегальних мігрантів на шляху до Західної Європи, Америки та інших країн світу;
- країною – донором нелегальної робочої сили.

Стосовно нелегальної міграції під способом учинення цих протиправних діянь розуміють детерміновану система дій окремих осіб, ор-

ганізованих злочинних угруповань з підготовки та вчинення злочину, а також осіб, які добровільно користуються їхніми послугами (мігрантів).

Для вчинення кримінальних правопорушень, пов'язаних з нелегальною міграцією, характерна наявність декількох взаємопов'язаних між собою елементів злочинної діяльності та їх ретельне планування:

по-перше, налагодження корумпованих зв'язків із посадовими особами державних органів, які займаються оформленням та видачею необхідних для виїзду за кордон документів, а також здійснюють безпосередній контроль за переміщенням громадян через державний контроль України;

по-друге, підшукування та вербування осіб для перетинання державного кордону;

по-третє, підшукування способів для переміщення мігрантів через державний кордон України – законного (за дійсним паспортом, іншими необхідними документами) або незаконного (за підробленими документами або нелегально, взагалі без будь-яких документів);

по-четверте, визначення способу оплати.

Організатори незаконної міграції використовують такі можливості легального в'їзду до нашої держави: туризм; ділові поїздки; працевлаштування за запрошенням; приїзд на навчання; клопотання про статус біженця тощо.

Водночас, об'єктивна сторона торгівлі людьми може виражатись у наступних формах: 1) торгівля людьми; 2) здійснення іншої незаконної угоди, об'єктом якої є людина; 3) вербування; 4) переміщення через державний кордон; 5) переховування; 6) передача; 7) одержання людини.

Єдиного алгоритму дій трафікера не існує, адже торгівля людьми є складним, тривалим та багатоетапним злочином, способів її вчинення безліч, а з плином часу та розвитком нових сфер суспільних відносин вона набуває нових, раніше невідомих, форм. Тому не слід розглядати кожен факт торгівлі людьми крізь призму однієї з наведених форм об'єктивної сторони злочину як окремої, не пов'язаної з іншими. Натомість необхідно мати на увазі, що у майже кожному випадку торгівлі людьми має місце певний набір таких форм, взаємно залежних між собою. Наприклад, при вчиненні злочину шляхом вербування осіб та переміщення їх за кордон з метою трудової або сексуальної експлуатації завжди присутні ознаки першої форми, оскільки за кожен завербовану та переміщену людину вербувальник отримує від покупця грошову чи іншу винагороду [3, с. 8].

Література:

1. Михайлов М.П. Актуальні проблеми протидії злочинам, пов'язаним з торгівлею людьми (на матеріалах Одеської області). *Ак-*

туальні проблеми політики. Збірник наукових праць. 2004. Вип. 21. Одеса: Одеська національна юридична академія. С. 155–164.

2. Михайлов М. П. Способи вчинення та приховування злочинної діяльності, пов'язаної з нелегальною міграцією. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2007. № 4. С. 133–136.

3. Виявлення та припинення торгівлі людьми: навчально-методичний посібник. Київ: МВС України, 2009. 143 с.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ВІДНОСИН, ЩО РЕГУЛЮЮТЬСЯ МІЖНАРОДНИМ ПРИВАТНИМ ПРАВОМ

Гаврилюк О. О.

*студент 2 курсу магістратури спеціальності «Правознавство»
Інституту права, економіки та міжнародних відносин
Міжнародний гуманітарний університет
м. Одеса, Україна*

Одним з найбільш важливих соціально-політичних процесів, які перейшли з століття двадцятого в століття двадцять перше, є глобалізація. Нині глобалізація охоплює практично всі сфери життєдіяльності людства: політику, економіку, право, екологію, освіту. У зв'язку з цим відомий професор А.І. Уткін зазначає: «Набирає чинності неймовірний за потужністю впливу на людство процес, що генерує трансконтинентальні і міжрегіональні потоки, що створює планетарну за своїм масштабом взаємозалежність. Світова економіка не просто стає взаємозалежною, вона інтегрується в практично єдине ціле» [1, с. 42] З юридичної точки зору сучасний світ – це перш за все розмежування, з одного боку, національних правових систем, існуючих в рамках юрисдикції суверенних держав, і з іншого – системи міжнародного права. Відносини різноманітного характеру між національними суб'єктами права всередині держав здійснюються на основі певних правових норм, що діють в даній конкретній державі [2, с. 46] Відносини між самими державами і похідними від них суб'єктами будуються на базі міжнародного публічного права. Але які ж правові основи відносин, що складаються в динамічній, постійно розвиваючій сфері міжнародного господарського обороту, в якій беруть участь суб'єкти національного права різних держав?

У міжнародному житті мають місце суспільні відносини самого різного типу. Так, уряди двох держав укладають між собою угоди про надання довгострокового кредиту, про співпрацю в спільному будівни-

цтві великого промислового об'єкта на території певної держави, про принципи взаємної торгівлі і торгових відносин взагалі або про відкриття повітряного сполучення один з одним і прокладання нової повітряної лінії та т.д. Це приклади відносин, регульованих нормами міжнародного публічного права, оскільки у всіх цих ситуаціях мова йде про відносини між державами як носіями влади – незалежними суб'єктами права – з приводу їхніх суверенних прав і обов'язків в тій чи іншій області (в даному випадку економічній). У той же час держави можуть вступати в стосунки з фізичними та юридичними особами іноземних держав з метою досягнення будь-якої конкретної мети. Скажімо, для розширення території, яку займає дипломатичне представництво держави N, останнє купує прилеглу ділянку землі у її власника – громадянина акредитуваної держави [3, с. 56]. Подібні ситуації мають місце в реальному житті, проте вони не настільки часто зустрічаються.

Набагато більш поширеними є відносини, що лежать в міжнародній сфері, в якій за різноманітними приводами вступають між собою фізичні та юридичні особи, що належать до різних держав. У їх числі укладання угод в процесі міжнародної торгівлі, отримання спадщини, укладання та розірвання шлюбів, здійснення матеріального утримання подружжя, батьків, дітей і т.п., а також вимоги про відшкодування шкоди в результаті дорожньо-транспортних і інших пригод і безліч інших контактів. Про міжнародне приватне право прийнято говорити тоді, коли маються на увазі різноманітні відносини певного роду, які виникають у сфері міжнародного цивільного (господарського) обігу в широкому сенсі слова (тобто цивільних, торгових, земельних, сімейних, трудових і т.п.), що включають особисті, майнові та пов'язані з ними немайнові відносини [4, с. 34]. Зокрема, головною ознакою таких суспільних відносин крім того, що вони є «міжнародними», тобто виходять за рамки юрисдикції однієї держави, виступає їх цивілістичний характер, а саме та обставина, що, будь це відносини між суб'єктами права однієї держави, вони регулювалися б нормами цивільного або торгового права (або сімейного, трудового, земельного, господарського чи іншої галузі права конкретної країни), а в цілому системою – «прародительською» для компетентного їх регулювання було б римське право – *jus civile* [5, с. 24]. всі національні правові системи світу мають справу з одними і тими ж явищами – актами народжень, смерті, укладення та розірвання шлюбів, деліктів, здійснення договорів, і т.п., але суть в тому, що кожна з них вирішує конкретні ситуації по-своєму.

Для того щоб проілюструвати сферу дії, можливості, параметри і форми функціонування міжнародного приватного права, слід звернутися до прикладів, з якими можна зіткнутися в щоденній практиці. Наприклад, українська громадянка одружується з шведським підданим на території

України [6, с. 103]. Виникає чимало суттєвих питань юридичного порядку, які для молодят набувають суто практичне значення: яка установа буде компетентною зареєструвати даний союз? За яким законом буде визначатися правоздатність та дієздатність одружитися? За якою формою – світською чи церковною – можливе укладання шлюбу між даними суб'єктами? Чи буде визнаний дійсним шлюб в обох державах, до яких належать майбутні чоловік і дружина, а також в третіх державах?

Інша гіпотетична ситуація, в якій з усією виразністю проявляється специфіка і сутність міжнародного приватного права, – це дорожньо-транспортна пригода, наприклад, у Франції, по дорозі до Ніцци, яку спричинив італієць, що проживає в Італії, і французький громадянин, domiciliований у Франції. При цьому їх автомашини були зареєстровані відповідно в Мілані і Ліоні. Зрозуміло, що першою дією і спонукальним мотивом буде бажання отримання від винуватця події – французького громадянина – відшкодування пошкодження автомобіля та інших збитків. Потерпілий повинен мати на руках відповідне судове рішення проти французького водія, для чого необхідно встановити факт матеріальної відповідальності останнього і її межі, тобто ту суму, на яку італійський водій має право претендувати. Крім того, важливо вирішити, який суд буде компетентний вирішувати дану справу. Цілком очевидно, що, з точки зору італійського громадянина, йому було б краще пред'явити позов в своїй державі, тобто в італійському суді. Це обумовлено такими факторами, як знання мови, права, адвокатської, судової та іншої практики власної країни та ін. Однак чи може він порушити провадження проти французького громадянина в зазначених обставин в суді Італії або повинен пред'явити позов тільки у Франції, або взагалі почати процес в Сполучених Штатах Америки, якщо в результаті події у нього виникло захворювання і він знаходиться на лікуванні в даній країні, до того ж американська практика відома тим, що суди тут присуджують дуже високі суми з відшкодування шкоди? Другий важливий блок питань, який підлягає неминучому вирішенню, буде стосуватися права, яким суд повинен керуватися при визначенні розміру відповідальності французького громадянина. Іншими словами, величина конкретної суми, яка може бути стягнутої з відповідача, залежить від змісту норм, які застосує суд, – італійського або французького права або закону третьої держави. І нарешті, після отримання на свою користь рішення того чи іншого суду, будь то власного, італійського, або «чужого» – французького – позивач має його примусово виконати, якщо відповідач не виконає таке добровільно [7, с. 86]. І в тому і в іншому випадку позивачеві доведеться зіткнутися з неординарною ситуацією.

В результаті продемонстрованої «міжнародності» розглянутих відносин, яка дозволяє відокремити їх в рамках окремої категорії суспільних відносин, регульованих правом: зв'язок з правопорядком не однієї

тільки, а двох або більше (в залежності від конкретних обставин справи) держав і системою міжнародних договорів. Ця залежність може проявлятися завдяки наявності різних факторів. Найбільш загальними з них служать громадянство особи, тобто особливий правовий зв'язок особи з державою, «осілість» особи – постійне місце проживання або перебування в іншій державі, вчинення дії або виникнення юридичного факту на території іноземної держави та ін.

Література:

1. Уткін А.І. Головний процес епохи. США Канада: економіка, політика, культура. 2001. № 3. С.42-46
2. Ануфрієва Л. П. Міжнародне приватне право: У 3-х т. Том 1. Загальна частина: Підручник. М.: «БЕК», 2000. 288 с.
3. Гаврилов В. В. Міжнародне приватне право: Короткий навчальний курс. М.: «НОРМА-ИНФРА-М», 2000. 356 с.
4. Богуславський М. М. Міжнародне приватне право: Підручник. 3-є изд., Перераб. і доп. М.: «Юристь», 1998. 578 с.
5. Харитонов Є.О., Харитонova О.І., Старцев О.В. Цивільне право України: Підручник. Від.3, перероб. и доп. К.: Істина, 2011. 688 с.
6. Тарусін Н. Н. Сімейне право: Навчальний посібник. – М.: «Прспект», 2001. 478 с.
7. Міжнародне приватне право: Підручник / За ред. Г. К. Дмитрієвої. 2-ге вид., Перераб і доп. М.: «Прспект», 2003. 489 с.

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ І МОЖЛИВОСТІ ЙОГО ВПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ

Гліпка М-Д. В.

студентка 2-го курсу магістратури

Чернівецький інститут

Міжнародного гуманітарного університету

м. Чернівці, Україна

Аналізуючи алгоритм управлінської діяльності як один з ключових аспектів держави в умовах економічної кризи та початком упровадження реформ – у секторі державного управління, пенсійного, житлово-комунального, а незабаром і в інших сферах суспільного життя, необхідно розпочати вжиття дієвих заходів для оптимізації 37 управлінської науки та отримання найкращих результатів. Тому проблема вдоскона-

лення управлінської діяльності є предметом обговорення широкого кола дослідників і являє собою ключовий аспект державотворення.

Слід зазначити, що сьогодні в Україні робляться спроби опанувати науку публічного управління, а також запропонувати власні підходи з питань управлінської діяльності до нових поглядів у публічному управлінні. Значний внесок у розробку цих питань зроблено відомими фахівцями, для яких пріоритетним є ключове питання публічного управління. Вони поєднують у своїх дослідженнях світовий досвід, знання політичних реалій та сучасну практику – підходи, принципи та цінності, а також становлення та розвиток публічного управління в Україні. До таких досліджень слід віднести праці: С. Борисевича, Н. Нижник, О. Оболенського, Л. Пашко, та інших фахівців. Зокрема, О. Оболенський розглядає теоретичні підходи та сферу публічного управління через основи демократичних засад. Н. Нижник наголошує, що публічне управління слід розглядати крізь принципи, де особливу увагу приділено ролі та значенню кадрів системи публічної влади та державного управління. С. Борисевич стверджує, що найважливішим у теорії публічного управління як науки є саморегуляція суспільної системи. Л. Пашко, вивчаючи проблему свідомої трансформації державного управління в публічне, вважає, що обов'язковим елементом є соціальне партнерство. Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Розглядаючи державу як особливий механізм управління суспільним розвитком, фахівці розвивають теорію публічного управління в рамках існуючої управлінської науки. Тому необхідно з'ясувати можливість застосування в нашій країні існуючих теоретичних підходів в управлінській структурі, урахувавши досвід демократичних країн з метою удосконалення діяльності державних інститутів. У результаті демократичних перетворень, що відбулися на теренах нашої країни, настає час реалізації управлінської діяльності. При цьому потрібно враховувати політичний аспект – форму правління країни та якість демократичних змін, і тому спробуємо розкрити сутність підходів, що оцінюють перспективи розвитку публічного управління, порівняти історичні завоювання демократичної й правової держави з новими підходами до становлення та розвитку публічного управління в Україні.

Зазначимо, що публічне управління – це практичний, організуючий і регулюючий вплив держави на суспільну життєдіяльність людей з метою її впорядкування, збереження чи перетворення. Зміст публічного управління передбачає взаємозв'язок державного управління з поняттям «справа народу», тобто такою формою правління, де народ, громадяни беруть участь в організації та здійсненні державної влади безпосередньо або через суспільно-національне представницьке зібрання – парламент. Тому спочатку треба звернути увагу на більш загальні

поняття, наприклад, систему публічного управління, а після – на можливі теоретичні підходи існування такої системи.

Система публічного управління – сукупність спеціалізованих суб'єктів і процедур управлінського впливу, яка забезпечує існування соціуму в рамках визначеної території та організована навколо інституціалізованого центру і виконує більшу частину координаційної діяльності, розподіляє управлінські функції та гарантує їх виконання. Оскільки актуальними залишаються питання теоретичного переосмислення поставленого завдання та надання пропозицій щодо взяття за основу одного з підходів, які вже не тільки впроваджено, але які діють у країнах з розвиненою демократією – між публічною (відкритою) владою та суспільством і перенести на діяльність державних інститутів на теренах України. Наука публічного управління, що охоплює безліч секторів і інститутів сучасного суспільства, перебуває в призмі як мінімум трьох глобальних підходів, що оцінюють перспективи розвитку публічного управління:

- ринково-ліберального, сформульованого в концептуальних моделях нового менеджменту, оновленого управління, який спирається на ринкову модель, байдужу до політики, у якій громадянин з'являється в образі споживача або клієнта;

- ліберально-комунітаріаністського*, який розвивається в концепції «політичних мереж» і, що спирається на розвиток структурних взаємовідносин (договірних) між політичними інститутами держави й суспільства, а також таких, що визнають рівність громадян, як і інших суб'єктів мережі;

- демократичного громадянства, яке спирається на особливе «рецептивне управління», що покликане служити громадянині, а не клієнтові (споживачеві) Адміністративна організація в західних парламентських демократіях була така, що публічне управління звичайно підкорялося політичній владі. Питання відносин між управлінням і політикою завжди було досить складним, але поступово в цій суперечці вигрвали інформаційно-комунікативні технології. Отримавши у свої руки особливу технологічну компетенцію, адміністративний апарат став претендувати на більш активне входження у сферу політики, але виявився нездатний до домінування через зростаючу складність і комплексність публічного управління.

Таким чином, публічне управління можна зрозуміти як управлінський вплив – відчутна взаємодія державного апарату й суспільства під час прийняття важливих для країни (суспільства, населення) рішень, дій, як відкрити публічну сферу суспільних інтересів, у якій всі суспільні інститути, громадяни можуть бути не тільки в ролі об'єктів управ-

ління, а й виступати суб'єктами, автономними одиницями у відносинах з органами влади й управління.

Можна стверджувати, що публічне управління – це управління суспільством та разом із суспільством. У процесах реформування взяла гору логіка ринку. Такі цінності ринку, як лібералізація й приватизація в економічній і соціальній діяльності, делегування й передача повноважень, особлива 42 філософія адміністрації, заснована на моделях управління приватним сектором, з'явилися у соціальній і в публічній сферах.

У наш час усередині сформованих управлінських підходів існують різні перспективи розвитку публічного управління. Тому докладний аналіз теоретичних підходів у публічному управлінні дасть змогу детальніше вивчити основи публічного управління, яке засноване та дієво функціонує в розвинених країнах на демократичних принципах, та впровадити його в українські державні інститути, тим самим удосконаливши державне управління. В Україні державне управління офіційно визнано як окрему наукову галузь, а публічна сфера як об'єкт управління покликана виконувати найважливіші функції, що забезпечують взаємодію учасників суспільного розвитку, який у сучасних умовах дедалі відбувається в «суб'єкт-об'єктному» вимірі у визначенні суспільних інтересів і цілей розвитку, здійсненні контролю, у тому числі й публічного, за станом справ у всіх сферах життєдіяльності, інформаційній просвіті громадян у публічній сфері.

Необхідно відзначити, що українські реалії та національні традиції ґрунтуються на постійному виборі напрямку руху. Перебуваючи на геополітичній межі між Заходом і Сходом, між демократичним і авторитарним шляхом розвитку, Україна зробила свій свідомий вибір, але замало зроблено і робиться реальних кроків на цьому шляху. На жаль, на процес удосконалення діяльності державних інститутів, у тому числі на становлення публічного управління, впливають різні зміни загальнополітичної системи, що відбувається внаслідок виборів різних рівнів (вибори до Верховної Ради України, вибори Президента України, вибори до місцевих органів врядування). Оскільки ці політичні партії мають спільну мету розбудова держави, але не мають спільних поглядів щодо шляху цієї розбудови. Слід звернути увагу на те, що і процес реформ, який триває у різних сферах суспільного життя майже двадцять років, так і не мав очікуваних результатів. Адміністративна, пенсійна, банківська реформи фактично так і не розпочалися, залишившись декларацією прагнень різних урядів України

Отже, ураховуючи досвід розвинених країн західної демократії, слід зосередитись на розробленні стратегії розвитку України на найближчих десять років, унеможлививши її перегляд під тиском політичної кон'юнктури. Ключовою складовою стратегії розвитку України має

статі концепція публічного управління та закон про публічну службу. Це буде сприяти вдосконаленню діяльності державних інститутів і дасть змогу громадянському суспільству брати участь у прийнятті управлінських рішень, ураховуючи досвід розвинених країн. Усі вищезазначені заходи сприятимуть ефективності та результативності відтворення демократичної сутності молодого незалежного держави України. Перспективними напрямками подальшого дослідження є пошуки інших чинників і механізмів становлення та розвитку публічного управління в Україні, які можуть бути як запозичені, так і побудовані на національних традиціях українського державотворення.

Література:

1. Нижник Н. Публічна влада та управління: принципи і механізми реалізації : монографія / Н. Нижник. – Чернівці : Технодрук, 2008. – 432 с.
2. Холлис Г. На пути демократической децентрализации: Перестройка региональных и местных органов власти в новой Европе / Г. Холлис, К. Плоккер ; Tacis services DO IA, European Commission. – К., 1995. – 287 с.
3. Оболенський О. Провісники нового публічного управління / О. Оболенський // Розвиток публічного адміністрування на засадах менеджменту: європейський контекст : матеріали наук.практ. конф., 15-16 трав. 2009 р. – Дніпропетровськ, 2009. – 37 с.
4. Мальковская И. Трансформация государства и эволюция публичного администрирования в условиях глобализации / И. Мальковская // Вестн. Рос. ин-та дружбы народов. – 2006. – № 8. – С. 27–43.
5. Основи демократії / М. Бессонова, О. Бірюков, С. Бондарук та ін. ; за заг. ред. А. Колодій ; М-во освіти і науки України, Акад. наук України, Укр.-канад. Проект «Розбудова демократії», Ін-т вищої освіти. – 2-ге вид., стер. – К. : Вид-во «Ай Бі», 2004. 668 с.

ДЕФЕКТНІСТЬ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ ЯК ПРОБЛЕМА ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНОЇ ЮРИСПРУДЕНЦІЇ

Дарієнко О. М.

*студент 2-го курсу магістратури
за спеціальністю «Правоохоронна діяльність»*

Інституту права, економіки і міжнародних відносин

Науковий керівник: Крижановський А. Ф.

доктор юридичних наук, професор,

завідувач кафедри державно-правових дисциплін

Міжнародний гуманітарний університет

м. Одеса, Україна

Проблематика якості правового регулювання суспільних відносин у сучасних умовах набуває надзвичайного значення та актуальності через те, що «ціна» (економічна, політична, соціальна) неякісних нормотворчих рішень не тільки підриває можливості суспільства щодо активного розвитку у рамках гострої конкуренції країн, регіонів, корпорацій і т.п., але й суттєво стримує процес реформування важливих сторін життєдіяльності суспільства. Ця проблематика має велику кількість аспектів, серед яких однією із актуальних, проте малоопрацьованих загальнотеоретичною юриспруденцією є проблема дефектності нормативно-правових актів. Необхідність звернення до цього питання актуалізує ситуація із законодавчою діяльністю Верховної Ради України за спрощеними процедурами проходження і обговорення проектів законів, що призвело до погіршення якості прийнятих нормативно-правових актів, а відтак, до зниження ефективності правового регулювання. Необхідно відзначити і наступне: «приклад» законодавчого органу є своєрідним сигналом для інших ланок і рівнів нормативно-правової діяльності, що породжує проблему усєї вітчизняної правової системи. На проблеми якості вітчизняного законодавства вказують і міжнародні інституції, наприклад, Європейський суд з прав людини, у остаточному рішенні якого в справі «Щокін проти України» Суд дійшов висновку про порушення прав заявника, гарантованих статтею 1 Першого протоколу до Конвенції, в зв'язку з тим, що національне законодавство у цій сфері не було чітким і узгодженим, і тому не відповідало вимозі «якості» закону і не забезпечувало необхідного захисту від свавільного втручання у майнові права заявника [1].

Не вдаючись у термінологічні дискусії, які відносяться до теми доповіді (поняття законотворчості і нормотворчості, поняття законодавства та нормативно-правових актів), слід зазначити, що тут мова йде про дефектність усіх нормативно-правових актів органів державної влади, які є результатом їх нормативно-творчої діяльності. Також,

формат доповіді не дозволяє зупинитися на характеристиках застосовуваних у науковому і практичному обігу термінів «дефектність правотворчості», «правотворчі помилки» і т.і.

Передусім, необхідно зазначити, що у наукових публікаціях існує практика розмежування понять «помилка» і «дефект» відносно тих чи інших недоліків нормативно-правових актів. Так, відносно терміну «помилка» ключовим щодо всіх його визначень, які використовує Академічний словник української мови, є слово «неправильність» (у вчинках, механізмі, схемі, карті, думках, уявленнях тощо) [2, с. 118]. Коли ж ми використовуємо відносно чогось прикметник «дефектний», на думку спадає, що мова йде про якісь недоліки, які є властивими означуваному предмету. Для оцінки якості нормативно-правових актів ці термінологічні відмінності мають велике значення, оскільки ті чи інші помилки, недоліки і вади у одних випадках можуть призводити до нікчемності, або часткової недійсності у інших, чи ж, взагалі не впливають на законність цього акту. Так, М. О. Жильцов, розмірковуючи щодо дефектності колізій у праві, стверджує, що і колізії, і дефекти є суперечностями у праві, однак дефекти – це такі суперечності, які є недоліками, а колізії – далеко не завжди є вадами законодавства, оскільки існування багатьох з них обумовлено самою структурою права, наприклад: конкуренція загальних і спеціальних норм, кодифікованого і некодифікованого нормативно-правового акта тощо [3, с. 29]. Слід зауважити, що колізії законів чи інших нормативно-правових актів – надзвичайно рідкісне явище. Частіше має місце колізія окремих норм різних законів чи підзаконних нормативно-правових актів. У результаті консенсусного рішення науковців і юристів-практиків для всіх ситуацій використовується термін «колізія законів» чи «колізія нормативно-правових актів». Проте, при вирішенні конкретних колізій фахівцям необхідно оперувати конкретними колізійними нормами. Крім того, характеристика усього нормативно-правового акту як дефектного вказує на той орган, який припустився недоліків при його розробці чи прийнятті.

Учені розрізняють колізії шкідливі і нешкідливі (доброякісні) [4, с. 125], проте, на мою думку, необхідно також говорити про колізії неконструктивні (шкідливі) і конструктивні (прогресивні). Прогресивні колізії мають місце тоді, коли нові норми вступають у протиріччя з застарілими приписами, які відстали від вимог часу. Тому прогресивні колізії рухають розвиток права, ведуть до відмови від застарілих чи консервативних норм, подолання бар'єрів, які стримують розвиток права.

Відомо, що юридична доктрина виробила формальні техніко-юридичні засоби подолання темпоральних чи ієрархічних колізій. Складніше вирішити ситуацію з дефектністю, коли мова йде про смислові (змістовні) колізії, які пов'язані частковим збігом обсягів регулю-

вання різних нормативно-правових актів, обумовленого специфікою суспільних відносин. Крім того, як правило темпоральні і ієрархічні колізії містять у собі і змістовні колізії. Тому необхідно визнати, що значна частина колізій є прикладом дефектності у праві, що й вимагає їхнього осмислення під цим кутом зору.

Також необхідно погодитися з думкою відомого теоретика права М.М.Вопленка, що дефекти законодавчих актів мають оціночний характер [5, с. 16]. Як пояснює свою думку учений, оціночний характер правотворчих помилок обумовлений суперечностями людських інтересів, що регулюються нормами права, а звідси й можливістю різних суб'єктів упереджено ставитися до процесів і результатів нормативного регулювання [5, с. 17]. Саме тому, щоб уникнути, чи хоча б мінімізувати суб'єктивізм у оцінці дефектів нормативно-правових актів, необхідно виробити критерії, які б встановили рамки цих оцінок. Тому пропонується помилку і дефект нормативно-правового акту розглядати як самостійні різновиди його вад, а їхню оцінку здійснювати за якісними підставами, вироблення яких і складає завдання науки.

Суттєвими недоліками нормативно-правових актів, як свідчать дослідження фахівців, є саме логіко-структурні дефекти, що стало підставою для їх наступної типології. М. Власенко виділяє такі види логіко-структурних дефектів у праві: 1) антиномія або суперечність права; 2) зайве дублювання (повний збіг обсягу і змісту норм, тотожність правового регулювання, що виникає на цій основі); 3) прогалини у праві (відсутність конкретного нормативного припису, який регулював би суспільні відносини, що знаходяться в сфері правового регулювання); 4) нераціональне розташування правових норм, що порушує структурні зв'язки в побудові юридичних правил; 5) логічна недосконалість правових конструкцій (вона виявляється у суперечностях абстрактного і казуїстичного способів викладення правового матеріалу, невиправданому використанні оціночних категорій тощо) [6, с. 21–22].

Цю класифікацію, на мою думку, необхідно розглядати через призму правореалізаційної перспективи колізій. Суперечності між нормами, прогалини у праві найбільшою мірою утруднює застосування чи реалізацію цих норм, меншою – нераціональне розташування правових норм та логічна недосконалість конструкцій. Що ж до зайвого дублювання (повний збіг змісту норм), то цей вид дефектів практично не впливає на реалізацію, і особливо, на застосування таких норм. Це крім іншого, означає необхідність застосування різних юридичних технік для подолання кожного з цих дефектів, а також здійснення заходів щодо їхнього попередження. Серед цих заходів – вдосконалення і нормативне закріплення базових засад юридичної техніки, здійснення комплексу заходів, спрямованих на підвищення якості професійної підготовки суб'єктів нормотворчості, і вироблення

системи ефективних процедур, які будуть забезпечувати створення якісних нормативно-правових актів.

Викладене дає підстави для висновку, що дослідження загальноетеоретичних питань щодо природи, ознак та типології дефектів нормативно-правових актів є актуальними для вітчизняної правової системи і вимагають уваги науковців і юристів-практиків.

Література:

1. Остаточне рішення Європейського Суду з прав людини, справа «Шокін проти України» URL: <http://document.ua/sprava-shokin-proti-ukrayini-doc46346.html>
2. Академічний словник української мови у 11 томах. 1970 – 1980. Том 7. 1976. Київ: Наук. думка. 724 с.
3. Жильцов М. А. Дефекты трудового права и способы их преодоления : дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.05 / М. А. Жильцов. – Екатеринбург, 2011. 459 с.
4. Баранов В. М., Пшеничнов М. А. Рецензия на книгу: Тихомиров Ю. А. Коллизионное право. Государство и право. 2000. № 7. С. 125–127.
5. Вепенко Н. Н. Понятие и признаки правотворческой ошибки. Вестник ВолГУ. Серия 5: Юриспруденция. 2010. № 1. С. 14–22.
6. Власенко Н. А. Логико-структурные дефекты системы советского права. Правоведение. 1991. № 3. С. 21–26.

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ

Закревський О. О.

студент 2 курсу магістратури

Міжнародний гуманітарний університет

м. Одеса, Україна

Актуальність даної тези полягає в розвитку ресторанного бізнесу в Україні, який зміцнює конкурентну боротьбу між закладами ресторанного господарства та обумовлює появу, типів закладів, які здатні конкурувати з закладами ресторанного господарства, які затвердились на ринку ресторанного бізнесу, та використання все новіших підходів для розвитку підприємств ресторанного господарства нашої країни. Наукові праці таких авторів, як А. Аветисової, В. Антонової, В. Архіпова, В. Варфоломеєвої, К. Егертона-Томаса, В. Найдюк, Л. Нечаюк, В. Пивоварова, Г. П'ятницької, О. Сватюк, Н. Телеш, Т. Шталь та ін.

дозволили розглянути способи успішного розвитку закладів ресторанного бізнесу.

Сфера ресторанного бізнесу виконує такі соціальні та економічні функції:

- задовольняє потреби населення в харчуванні, дозвіллі та відпочинку;
- спрямована на економічне зростання.

До цих функцій можна додати, що підприємства ресторанного господарства у процесі своєї діяльності виконують також ще такі взаємопов'язані та взаємозалежні функції, як: виробництво, реалізація, організація споживання продукції та послуг, що виокремлює їх від підприємств інших сфер господарювання. Підприємства ресторанного бізнесу на українському ринку здійснюють свою діяльність через заклади ресторанного господарства [1].

Споживачі все частіше обирають заклади за такими критеріями, як якість кухні, вишуканим інтер'єром, меблями та посудом, але через економічний стан для споживача залишаються бути важливими й ціни в закладах ресторанного господарства. Заклади, які мають імідж з стравами української кухні є надзвичайно популярними на просторах нашої країни, адже в таких закладах можна віднайти всі критерії, які цінують споживачі. Найбільш популярними у сфері послуг ресторанного господарства стали заклади з італійською та японською, а також кав'ярні, кондитерські, булочні, паби та фаст-фуди, які є популярними серед молоді.

Позитивними умовами розвитку у сфері ресторанного бізнесу є поява локальних сіток та поява нових, більш цікавих за своєю тематикою мереж замість франчайзерів, які не витримали конкуренції між закладами ресторанного бізнесу.

Побудова мережі обіцяє бути успішною в перспективі. Рентабельність закладів ресторанного бізнесу є значно вищою в закладах, які є частиною франшизи (локальної мережі), аніж в самостійно існуючих закладах ресторанного бізнесу, оскільки такі заклади не мають настільки впливових зв'язків серед постачальників продуктів, напоїв та іншої продукції, яку потрібно для належного функціонування закладу ресторанного господарства, а, отже, вони купують все вище вказане за вищою ціною [1].

Класифікація закладів ресторанного господарства базується на сукупності принципів та правил щодо рівня обслуговування, надавання послуг та сортименту продукції.

Групи на які поділяють заклади ресторанного господарства:

Продаж їжі і напоїв, як правило, призначених для споживання на місці з показуванням розважальних вистав або без них: ресторан,

ресторан-бар, кафе, кав'ярня, кафе-бар, кафе-пекарня, чайний салон, кафетерій, закусошна.

Продаж напоїв і страв до них, як правило, призначених для споживання на місці, з показуванням розважальних вистав або без них: бар, нічний клуб, пивний зал. Продаж їжі і напоїв для споживачів, об'єднаних за професійними ознаками: їдальня, буфет.

Постачання їжі, приготованої централізовано, для споживання в інших місцях: фабрика-заготівельня, фабрика-кухня, домашня кухня, ресторани за спеціальними замовленнями (catering) [3].

Висновки

На сьогоднішній день ресторанна справа набирає високий темп розвитку. Даний вид бізнесу однозначно залишається привабливим для довгострокової інвестиції з прибутком в 15-20%. За інформацією Асоціації ресторанного бізнесу України, темпи розвитку ринку ресторанних послуг коливаються в межах 60–100% на рік.

Безумовно конкуренцію закладів ресторанного господарства зумовлюють їхня кількість, що являється великою, та різноманітність видів даних закладів. Дана конкуренція відображається в асортименті, ціні та якості пропонуваного товару та послуг. В таких складних умовах конкуренції, для того, щоб закладу ресторанного бізнесу бути успішним, йому потрібно прагнути до кращого, тобто покращувати кухню, сервіс, інтер'єр, створювати комфортну атмосферу для відвідувачів та не забувати про розважальні програми, бо задоволений клієнт – щедрий клієнт.

Література:

1. Архіпов В. В. Організація ресторанного господарства: Навч. пос. для студ. вищих навч. закладів. – К.: Центр учбової літератури; Фірма «Інкос», 2007. – 280 с.
2. Васютинська Р., Тарасова О. Ресторан – це коли або пан, або пропав // Галицькі контракти. – 2003. – № 6.
3. ДСТУ 4281:2004. Заклади ресторанного господарства класифікація [Чинний від 2004-07-01]. Вид. офіц. Київ, 2004. 6 с.

ПОВНОВАЖЕННЯ КОНГРЕСУ США

Качурінер В. Л.

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри державно-правових дисциплін*

Корягіна Д. О.

*студентка 2-го курсу спеціальності «Право»
Інституту права, економіки та міжнародних відносин
Міжнародний гуманітарний університет
м. Одеса, Україна*

Законодавча гілка влади в США представлена парламентом, який називається Конгресом. Правовому положенню Конгресу присвячена найбільш об'ємна стаття Конституції – ст. I. За статистикою, саме в цю статтю було внесено найбільше поправок.

Конгрес США (Congress of the USA) – вищий орган законодавчий влади у Сполучених Штатах Америки, який складається з двох палат: Палати представників і Сенату. Засідання проходять в будівлі Капітолію, розташованого на пагорбі в центрі Вашингтона. Північне його крило займає Сенат, Південне – Палата представників, які вважаються відповідно верхньою і нижньою палатами американського парламенту. Обидві палати американського Конгресу мають у принципі однакові законодавчі повноваження, за винятком того, що біллі з фінансових питань «виходять від Палати представників» (ст. II, розділ 7). Більше того, на думку деяких американських учених, оскільки обидва органи мають рівні законодавчі повноваження, призначення одного з них «верхньою» Палатою, а іншого – «нижньою» є неприйнятним [1, с. 752].

Показово, що за низкою положень американської конституції повноваження Конгресу за деякими визначними напрямками внутрішньої і зовнішньої політики виписані набагато більш детально і фундаментально, ніж повноваження у даних сферах президента, бюрократії чи судової влади. Це пояснюється (за історичних умов) чітко виявленою недовірою батьків-засновників американської конституції до представників виконавчої влади, що зловживали повноваженнями та нехтували потребами суспільства, інтереси якого мали захищати. Закріплення за конгресом (як «виразником волі народу та депозитарієм демократичних ідеалів») активної ролі в політичному процесі мало б, на думку лідерів американської революції, сприяти демократичним засадам розвитку суспільства при попередженні авторитарних тенденцій як у сфері внутрішньої, так і зовнішньої політики США [2, р. 41–42].

Повноваження Конгресу в окремих галузях державної діяльності, зокрема «зовнішньополітичні» права, наповнюють конкретним змістом загальні функції, які він здійснює, – видання законів, прийняття бюджету тощо [3, с. 300-301].

Творці Конституції надали Конгресу право «встановлювати і збирати податки, мита та акцизні збори для того, щоб сплачувати борги і забезпечувати спільну оборону і загальний добробут; укладати позики від імені Сполучених Штатів; регулювати торгівлю з іноземними державами..., встановлювати єдині правила про натуралізацію..., карбувати монету, регулювати її цінність і цінність іноземної монети..., засновувати підпорядковані Верховному Суду судові органи; визначати і карати морський розбій, тяжкі злочини, скоєні у відкритому морі, та інші порушення міжнародного права; оголошувати війну..., створювати й утримувати флот; встановлювати правила щодо управління та організації сухопутних і морських сил; видавати всі закони, які будуть необхідні для здійснення як вищевказаних прав, так і всіх інших прав, якими ця Конституція наділяє Уряд Сполучених Штатів, його департаменти чи посадових осіб» (ст. I, розд. 8). Особливо важливе значення має положення Конституції про надання Конгресу виняткового права розпоряджатися фінансами країни: «жодна видача грошей із Скарбниці не може відбуватись інакше, як тільки згідно з установленими законом призначеннями, а детальні звіти про державні прибутки та видатки належить періодично публікувати» (ст. I, розд. 9) [4, с. 276-277].

З двох палат Конгресу – Сенату і Палати представників – незважаючи на рівність у цілому їхніх повноважень, Сенат відповідно до закріплених за ним Конституцією повноважень є більш впливовим органом у галузі зовнішньополітичних справ, ніж Палата представників, яка традиційно займалась насамперед фінансово-економічними та внутрішньополітичними проблемами країни. Проте роль Палати представників у питаннях міжнародної політики останнім часом значно зросла, особливо у зв'язку з її конституційною прерогативою розпоряджатись «гаманцем» країни (Power of the Purse). При певних розмірах видатків на неї змушені зважати і виконавча влада, і Сенат. Останній може пропонувати поправки до фінансових біллів і брати участь в їх обговоренні, як і в обговоренні інших біллів (ст. II, розд. 7 Конституції США).

Участь Сенату у зовнішньополітичних справах США впливає з низки положень Конституції, і передусім із наданого йому права схвалення договірних відносин Сполучених Штатів з іноземними державами. Президент має право укладати міжнародні договори «за порадою і згодою Сенату за умови їх схвалення двома третинами присутніх сенаторів» (ст. II, розд. 2). Це положення передбачає необхідність ратифікації

договору, укладеного Президентом або його представником, але не зобов'язує Президента просити «поради» на стадії підготовки договору.

Дієвість громадської думки в системі впливів на конгрес може доповнюватися при цьому іншими соціальними чинниками, серед яких особливе місце посідають групи інтересів. Результатом активності груп інтересу може стати й консенсус двох гілок влади, а за цим – більш активна роль Конгресу в системі опрацювання внутрішньої і зовнішньої політики країни.

Показовою в даному відношенні може бути позиція в конгресі США по відношенню до України і РФ, коли на тлі російської агресії підтримка України прихильниками демократії за кордоном почала превалювати над інтересами великого бізнесу, зацікавленими у розвитку економічних відносин з Росією. Як приклад, 19 грудня 2019 року Палата представників проголосувала за виділення Україні фінансової допомоги у 2020 році. А 17 січня 2020 року так звана група підтримки України у Палаті представників внесла на розгляд Конгресу резолюцію на підтримку України та українського народу, яка була розглянута й прийнята.

Крім того, відповідно до розділів 2-3 ст. I Конгрес також має право застосовувати процедуру імпичменту до Президента, а відповідно до розд. 2 ст. III Конгрес має право встановлювати винятки і правило для Верховного Суду США при розгляді справ в апеляційному порядку, а також визначати місце проведення судових слухань у певних справах.

Компетенція Конгресу обмежена змістом Конституції, переважно розд. 9 ст. 1. Норми цього розділу, наприклад, забороняють скасування привілею, що надається порядком Habeas corpus, надання аристократичних титулів і т. д.

Повноваження Конгресу реалізуються переважно шляхом прийняття спільного рішення обома його палатами. Однак палати мають і власні повноваження-наприклад, Палата представників має право ініціювати процедуру імпичменту посадових осіб, а Сенат – право ратифікувати міжнародні договори.

Аналіз конституційних та закріплених практикою повноважень конгресу США засвідчує, що вищий законодавчий орган країни зберігає за собою функції вищого представницького органу Сполучених Штатів, а здатність конгресу утримувати провідну роль у політичному процесі США набуває ознак вирішальності. В основі цього – глибинність демократичних традицій, дієвість принципу стримування і противаг, конституційність повноважень державних структур як гарантії правових норм та перспективності засад американської демократії.

Через розширення арсеналу недипломатичних засобів у зовнішній політиці (економічних, ідеологічних) Конгрес дедалі більше втягується

в обговорення питань зовнішньої стратегії, а його участь у корегуванні політики США за кордоном зросла в порівнянні з довоєнним періодом.

Література:

1. Законопроектна процедура в Конгресі США / за заг. ред. В.М. Литвина. *Проблеми законодавчої політики*. К.: Парламентське видавництво, 2004. Вип. 1. С. 752–763.

2. Crabb C.V. Jr., Holt P. M. *Invitation to Struggle. Congress, the President, and Foreign Policy*. Fourth Edition. Washington, D.C.: CQ Press, 1992. 322 p.

3. Панкевич О.З. Діяльність конгресу США в сфері зовнішньої політики: конституційно-правові аспекти. *Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2011. №. 1. С. 299-308.

4. Ріяка В.О. Конституційне право зарубіжних країн: навч. посібник. К.: Юрінком Інтер, 2006. 544 с.

ПРИНЦИП КОМУНІКАТИВНОСТІ У РЕАЛІЗАЦІЇ ІНФОРМАЦІЙНОГО БУТТЯ МЕХАНІЗМУ СУЧАСНОЇ ДЕРЖАВИ

Китрар О. В.

студентка II курсу спеціальності 262 «Правоохоронна діяльність»

Міжнародний гуманітарний університет

м. Одеса, Україна

Ефективний механізм сучасної держави має відповідати вимогам інформаційного суспільства. Проблеми що виникають перед сучасною державою не можуть бути вирішені лише традиційним шляхом перерозподілу засобів, бо якість таких рішень залежить від такої організації державного управління, при якій значна увага буде приділятися сфері електронних послуг держави, електронному урядуванню, та активній участі громадян у процесах прийняття політичних рішень.

Сучасний етап розвитку цивілізації характеризується різким збільшенням обсягів споживаної інформації, підвищенням її ролі у всіх сферах буття людини. Здатність сприймати, обробляти, зберігати та використовувати інформацію стає важливою умовою розвитку сучасного суспільства і держави [3, с. 93].

Сучасне інформаційне суспільство – інформаційне або постіндустріальне суспільство – така фаза («хвиля») у розвитку цивілізації, коли

головними продуктами виробництва стають не речі й енергія, а інформація і знання. У сучасному розумінні «інформаційне суспільство» – це передусім гуманітарна категорія, що описує якісні суспільні трансформації, зміщення акцентів із виробничої до невиробничої сфер, зміну характеру інформаційних потоків, групових та індивідуальних ідентичностей [2, с. 14].

Поширення електронної комунікації привело до того, що Інтернет як засіб масової комунікації дозволив «політичній системі інтегруватися в систему більш складного порядку, утворити політичну комунікативний простір». Інтернет як інструмент політичної комунікації виступив основою життєздатності політичної системи, технологічним засобом включення суб'єктів політичної діяльності в суспільно-політичне середовище.

Завдяки політичній інтернет-комунікації відбувається прискорення процесів формування політичної культури, громадянськості нового типу – політично активного суб'єкта, що використовує інтелектуально-інформаційні та емоційно-інформаційні комунікації як технології політичної взаємодії. В результаті, інформаційна парадигма переводиться в ранг міжцивілізаційної, так як політична комунікація в ній представлена діалектичним рівністю комунікаторів.

У даному контексті нові інформаційні технології висувають специфічні умови взаємодії, стиль комунікації суспільства з владою, форми діалогу між політичними елітами та громадянами, політичне середовище наповнюють «чіткі структурні сполучення з медійною системою». В результаті змінюється зміст політичної комунікації та впливу на неї медіа, що приводить до формування особливих функцій і завдань у державних органів.

Відповідно, особливим, відмітним принципом механізму сучасної держави є принцип комунікативності – доступності для суспільства, що складається з: публічності (доступ до необхідної інформації), доступності (інформаційно-комунікативний зручність участі громадян у політичному житті), інтернет-послуг (розширення он-лайн послуг державних органів).

Держава та суспільство як дві надскладні соціальні системи не можуть ефективно взаємодіяти без інформаційного обміну. Ключова роль у цьому процесі належить державі, яка, здійснюючи управління соціальними процесами, повинна бути інформаційно відкритою для інших суб'єктів суспільних відносин.

Впровадження інформаційно-комунікативних технологій у роботу державних органів і структур дає можливість наблизити їх до громадян, поліпшити якість і розширити спектр послуг населенню, зробити їх загальнодоступними. Держава як інструмент покликана служити інтересам

суспільства, і з впровадженням в органи державної влади й управління в центрі та на місцях інформаційних технологій одержує нові можливості для інформування своїх громадян, урахування їхньої думки з ключових питань, підвищення ефективності своєї діяльності [1, с. 123].

Підсумовуючи, слід зазначити, що сучасне суспільство – це суспільство знань й умінь, у центрі якого постає людина з усім розмаїттям її інтересів та потреб, відтак, формування сучасної держави це, в тому числі, створення всіх необхідних умов для реалізації особами своїх інформаційних прав, при чому процедури такої реалізації мають відповідати рівню науково-технологічного розвитку системи комунікації у світі. Відповідно, організація ефективного електронного урядування виступає не тільки формою втілення у життя такого особливого принципу механізму сучасної держави як «комунікативність», а й є відображенням одного із головних напрямів впливу інформаційного суспільства на існування сучасної держави.

Література:

1. Джурасва О. О. Функції сучасної держави: дис... канд. юрид. наук: 12.00.01. О., 2006. 190 с.
2. Інформаційне суспільство в Україні: глобальні виклики та національні можливості: аналіт. доп. / Д. В. Дубов, О. А. Ожеван, С. Л. Гнатюк. К. : НІСД. 2010. 64 с.
3. Новікова Н. А. Українська держава в інформаційному просторі. *Актуальні грані загальнотеоретичної юриспруденції : монографія / Ю. М. Оборотов, В. В. Завальнюк, В. В. Дудченко та ін.; за ред. Ю. М. Оборотова.* Одеса. Фенікс, 2012. 492 с.

СВОЄРІДНІСТЬ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЛЕГІТИМНОСТІ ВЛАДИ В ПРАВОВИХ УМОВАХ УКРАЇНИ

Коваль О. Я.

кандидат юридичних наук, доцент кафедри юриспруденції

Чернівецький інститут

Міжнародного гуманітарного університету

м. Чернівці, Україна

У період панування радянської влади панувало вузьке розуміння легітимності влади. Грунтуючись на ідеї боротьби з експлуатацією, на постулати комуністичної доктрини, радянська влада підтримувала власну легітимність діями, які можна трактувати як «самолегітимація».

Отримавши владу, керівництво більшовицької влади різними примусовими та позаправовими методами закріплювали та продовжували її інституційну тяглість, стримуючи відкриття шляхів (через максимальну цензуру, 117 відсутність свободи слова та вільних дискусій), на яких формуються засади легітимності влади [1, с. 54].

Проблема легітимності актуальна тому, що вона залишається міцною опорою, на якій ефективно можуть розвиватися владні відносини мікрополітичного та макрополітичного рівня. Це своєю чергою визначає рівень демократичності суспільства та готовність влади вести діалог із громадянами. Адже влада може бути визнана легітимною лише у тому випадку, якщо буде дотримуватись фундаментальних «правил гри» – нести відповідальність перед народом та визнавати верховенство права (закону). Криза легітимності часто спостерігається у суспільствах із перехідним типом правління. Для України характерна недостатня легітимність майже всіх політичних інститутів, причиною якої є їхнє виникнення за диктуванням «зверху», часто з використанням адміністративного ресурсу і тиску, а не шляхом напрацювань та зусиль громадян [2, с. 129].

Легітимація як процес визнання загальної прийнятності політичної організації суспільства. Для української реальності дане визначення найбільш прийнятне. За останніх 25 років відбулося принаймні 3 масштабні події, безпосередньо пов'язані з визнанням легітимності влади. (1991, 2004 та 2013-2014 рр.). Первинно ці події були спровоковані через кризу легітимності влади, тобто її делегітимацію. У кінцевому результаті відбувалося визнання верховенства за новими представниками влади. Впродовж цього періоду відбуваються «драми» легітимації–делегітимації у менших, проте не менш чутливих масштабах, коли йдеться про падіння рейтингів та суспільну недовіру до державних інституцій та керівників органів державної влади. Практика українського державотворення продемонструвала кілька спроб пошуку вдалої моделі легітимації влади. Аналізуючи ці спроби, можна виділити певні легітимаційні періоди.

1) 1991–1999 рр. У цей період переважно застосовувалися моделі та технології, в основі яких знаходилися ідеологічні джерела забезпечення легітимності влади. На тлі суспільно-політичного поживлення та емоційного підйому суспільства, правляча еліта запропонувала суспільству кілька шляхів державотворення та методів забезпечення легітимності. Особливістю легітимаційного процесу цього періоду були розбіжності у цілях та завданнях державотворення та легітимації, які озвучувалися публічно, і тими, які малися на меті провладною елітою;

2) 1999–2004 роки означив домінування адміністративно-корупційної моделі легітимації, джерелом якої є примус, застосування

сили та маніпуляція. Взявши курс на побудову авторитарного режиму, українська провладна еліта так і не змогла його реалізувати в повній мірі. Тож вимушена була дотримуватися певних процедур здійснення влади та легітимаційних дій. Складність цього періоду полягав ще й в тому, що з різних причин керівництво не могло і не мало можливості встановити авторитарну модель управління та відповідну систему забезпечення легітимності. Знаходячись на [3, с. 154] роздоріжжі, українська провладна еліта змушена була маневрувати, зберігаючи видимість демократичних процедур управління та забезпечення легітимності, і одночасно проводити політику, характерну для авторитарного режиму [3, с. 155].

3) кінець 2004 – початок 2006 років, помітно вирізнявся серед інших джерелом легітимності та легітимаційною зорієнтованістю. Події «помаранчевої революції» означили перехід до персоналізованої легітимації, джерелом якої стали особистісні якості лідера та активна позиція суспільства. Демократичні процедури формування нової влади мали закріпити означену позицію. Але, як виявилось уже через півроку, ця модель легітимації, з точки зору можливості її реалізації, виявилася найменш вдалою в історії новітньої України. Причиною цього стали, перш за усе, невідповідність заявлених новою владою принципів управління та персонального складу керівництва нових органів влади, відсутність реального бажання та можливості провести докорінні зміни стилю управління та реформування політичної системи країни [3, с. 156].

4) середина 2006 – середина 2010 років, означив глибоку кризу легітимності. Структурно-залишкова модель легітимації, в основі якої лежить традиція збереження певної структури є найбільш слабкою та небезпечною з точки зору перспектив державотворення та ефективного управління державою,

5) середина 2010 – кінець 2013 років відзначився ще стрімкішим та граничним падінням рівня легітимності влади в Україні. Таким чином, криза легітимності влади не лише наблизилася до своєї критичної межі, а стала доконаним фактом, спровокувавши супротив суспільства та руйнацію системи нелегітимної та неефективної влади. Виявом цього є не тільки надзвичайно низький рівень довіри населення до політичної системи в інституціональному та персоніфікованому вимірах, а й швидке зниження авторитету держави на міжнародній арені [3, с. 156].

Самоусунення В. Януковича 22 лютого 2014 р. від конституційних обов'язків Президента України та залишення території України, зумовило виникнення конституційної кризи в частині здійснення влади главою держави. А.П. Заєць та М.В. Буроменський зазначають, що конституційне розв'язання цієї кризи лягло повністю на парламент України, як навищий існуючий легітимний орган. Для реалізації цього

завдання Верховна Рада України після 21 лютого 2014 р. здійснила певні конституційні кроки [4, с. 6]: відновлено дію Конституції України в редакції 2004 року [5]; сформовано Кабінет Міністрів України; визнано Верховною Радою України факт самоусунення Президента України В.Януковича від виконання обов'язів та покладено обов'язки Президента України на Голову Верховної Ради України. Покладання на Голову Верховної Ради України О. Турчинова виконання обов'язків Президента України є хоча й екстраординарною, виключною і тимчасовою формою здійснення президентських повноважень, однак такою, яка є цілком конституційною і легітимною. Підтвердженням цивілізованого здійснення влади в цій частині є оголошення виборів нового Президента України, призначених на 25 травня 2014 року [5, с. 8].

Слід також особливо звернути увагу, що в Україні увесь цей час зберігалась і зберігається безперервність влади, що є надзвичайно важливим для характеристики легітимності державної влади. Саме Верховна Рада України зупинила своїм рішенням кровопролиття, зобов'язавши усі силові структури повернутись до місць їхньої дислокації, і цю Постанову було негайно виконано. Зберігався Кабінет Міністрів України, який продовжував здійснювати повноваження аж до їх складання 27 лютого 2014 року. Отже, збройного захоплення влади в Україні (Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України або Президента України) не було. Цей факт має принципове значення з огляду на заяви російського президента про невизнання чинної української влади. Радники російського президента очевидно переплутали емоційні оцінки подій журналістами з наявними фактами. У цьому зв'язку є безпідставними твердження колишнього Президента України В. Януковича про збереження за ним статусу Президента України. Так само не мають правового підґрунтя заяви вищих посадових осіб Російської Федерації про збройне захоплення влади в Україні, про легітимність колишнього Президента України В. Януковича та відсутність конституційної і легітимної влади в Україні в цілому. А відтак ці твердження не можуть слугувати правовою основою або виправданням будь-яких спроб незаконного втручання у внутрішні справи суверенної Української держави [с. 8].

Справжньою метою трансформації і здійснення реформи має бути зміна не окремих персоналій, як це було протягом останнього часу, а всієї системи, на всіх рівнях. Сьогодні має здійснюватись цілеспрямована системна діяльність з метою запобігання управлінської кризи. Тільки підтримка суспільством здійснення антикризового курсу забезпечить владі легітимність та ефективність її діяльності. Сучасне, активне, поінформоване, компетентне суспільство, готове захищати свої інтереси і фундаментальні цінності, свободи, права і справедливість, в якому ініціа-

тива громадян є підґрунтям загального розвитку (підприємницька ініціатива, яка через зростання малого і середнього бізнесу дає змогу гарантувати приріст економіки і стабільне наповнення бюджету, громадська ініціатива, яка формує порядок денний і консолідує громадян навколо найважливіших та актуальних для них питань), здатне забезпечити якісну стабільність держави та її влади [6, с. 29]. Головний висновок, який має бути зроблено сьогодні, полягає у тому, що радикального переосмислення потребує насамперед загальний підхід до подальшого розвитку України. Суть цього підходу – утвердження реальної демократії, посилення і розвиток громадянського суспільства. Суспільство не можна змінити указом або законом, його не можна швидко «перебудувати» як органи державної влади. Стосовно нього діють принципово інші механізми (насамперед освітні, культурні, ідеологічні), реалізація яких розрахована на тривалу, стратегічну перспективу [6, с. 30]

Література:

1. Бистрицький Є. Легітимація як дієве філософське поняття. Філософська думка. 2009. № 5. С. 49–59.
2. Бобровська С. Концепція демократичної легітимності П'єра Розанвалона. Вісник Львівського університету. Серія філософські науки. 2013. Вип. 16. С. 128–134.
3. Цокур Є.Г. Легітимність політичної влади в Україні у контексті Революції Гідності. Економіка і право. 2014. № 25. С. 153–160.
4. Заєць А.П., Буроменський М.В. Щодо легітимності діючої влади в Україні. Вісник Міністерства юстиції України. 2014. № 5. С. 5–8
5. Уварова О. О. Принципи права у правозастосуванні: загально-теоретична характеристика: монографія. Харків: «Друкарня МАДРИД», 2012. 196 с.
6. Медвечук В. Громадянське суспільство як фундаментальна основа демократичного розвитку України. Право України. 2014. № 4. С. 26–35.

МЕДІАЦІЯ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ПІД ЧАС УКЛАДЕННЯ УГОДИ ПРО ПРИМИРЕННЯ МІЖ ПІДОЗРЮВАНИМ, ОБВИНУВАЧЕНИМ ТА ПОТЕРПІЛИМ

Ковальчук В. С.

студент 1-го курсу магістратури

Чернівецький інститут

Міжнародного гуманітарного університету

м. Чернівці, Україна

Загалом медіація – це процедура врегулювання спору за участі нейтрального посередника (медіатора), який підтримує сторони у досягненні ними взаємовигідного рішення. Основним принципом медіації є те, що вона проводиться за взаємною згодою сторін. Це – добровільний процес, який може бути припинено будь-коли. Медіатор має дотримуватися принципів неупередженості, незалежності, нейтральності та конфіденційності. Медіатор – це незалежна та самоврядна особа, яка в процесі виступає по суті як арбітр (посередник) між сторонами і основна задача якого – прийняття взаємовигідного для всіх сторін рішення. Медіатор під час вирішення спору уважно вислуховує обидві сторони та після цього пропонує їм взаємовигідний варіант рішення ситуації.

Всі учасники процесу медіації мають дотримуватися принципу конфіденційності і не повинні розголошувати інформацію, яка стосується медіації. За порушення принципу конфіденційності сторони несуть відповідальність, згідно із законом або договором про проведення медіації. У процесі медіації важливим є те, що всі сторони мають абсолютно рівні права. Основною функцією медіатора є допомога сторонам конфлікту досягти порозуміння.

Інститут медіації існує в нормах українського законодавства вже декілька років, однак на сьогодні існує ряд невирішених питань організаційного та процесуального характеру щодо застосування процедури медіації в кримінальному процесуальному праві України. Використання досвіду зарубіжних країн, де процедура медіації діє впродовж значного часу, має важливе теоретичне та практичне значення для нашої держави. Цілком зрозуміло, що зовсім не всі положення, які ефективно втілені в практику застосування інституту медіації в зарубіжних країнах, можуть бути враховані та використані в Україні. Адже тут не останню роль відіграє політичне, економічне, соціально-культурне становище кожної держави. А також звичаї, традиції в праві і до якої правової системи це право належить. Необхідним сьогодні залишається ухвалення закону «Про медіацію», де потрібно ввести до кола суб'єктів

кримінально-процесуальної діяльності медіатора, визначити його права та обов'язки, визначити, при вчиненні якої категорії злочинів за ступенем суспільної небезпеки, можлива медіація як така, розробити організаційні та матеріально-технічні заходи щодо забезпечення діяльності медіаторів [4, с. 140].

Так, в проєкті ЗУ про медіацію Розділі I: Загальні положення, ст. 2, п. 1 зазначено: у конфліктах, які виникають між сторонами у сферах адміністративного, сімейного, цивільного, трудового, господарського та в сфері кримінального права під час укладення угоди та в інших сферах суспільних відносин медіація може застосовуватися. У Розділі II законопроекту Про медіацію чітко прописані: вимоги до медіатора; вимоги щодо підготовки медіаторів; права та обов'язки медіатора; відповідальність медіатора. Також, згідно ст. 13 даного законопроекту, вся інформація про медіаторів вноситься до відповідного реєстру. Реєстр медіаторів буде відкритим і доступним [3]. Цей проєкт закону має дуже важливе значення, адже, на відмінну від інших, відсилає нас до норм ККУ та КПК, де безпосередньо регулюється за яких умов можливе примирення сторін у кримінальному процесі. В Кримінальному кодексі в статті 46 зазначається щодо якої категорії злочинів за ступенем суспільної небезпеки можливе примирення між особами, а саме: у разі, коли особою, яка раніше не притягалася до відповідальності вчинено злочин невеликої тяжкості або необережний злочин середньої тяжкості, вона звільняється від покарання, якщо нею усунута заподіяна шкода та повністю відшкодовані всі збитки, а також, коли вона примирилася з потерпілою особою. Не можлива процедура примирення, як така, якщо особою вчинено будь-який корупційний злочин [1]. Якщо ж говорити, як реалізуються ці норми на практиці, то в Главі 35 КПК зазначається, як саме відбувається примирення підозрюваної, обвинуваченої особи і потерпілого. В статті вказується, що угода про примирення може бути прийнята за ініціативою будь-якої зі сторін процесу.

Домовленості по угоді можуть проводитися, як самими сторонами, так і через своїх захисників і представників, чи іншої особи, погодженої сторонами кримінального провадження (крім сторони обвинувачення, судді) [2]. Після повідомлення особі про підозру і до тої миті, як суддя піде до нарадчої кімнати для ухвалення вироку може ініціюватися угода про примирення. Суд під час здійснення своїх повноважень має керуватися принципами: законності, верховенства права, змагальності сторін у процесі, незалежності, гласності і відкритості суду. Принцип законності у діяльності суду означає, що суддя у процесі здійснення своєї діяльності має підкорятися Конституції України, законам України, а також іншим нормативно-правовим актам. Верховенство права, як загальноправовий принцип, являє собою те, що закони і інші

нормативно-правові акти мають свою підпорядкованість одна одній, в якій Конституція України має найвищу юридичну силу. Принцип незалежності суду є дуже важливим, оскільки завдяки ньому забезпечується свобода суду від будь-якого незаконного впливу з боку як органів державної влади так і фізичних, юридичних осіб. Гласність і відкритість у судовому процесі виявляється в тому, що судові рішення, засідання та інформація щодо справ, судовий розгляд є відкритим, окрім випадків визначених законом. У разі, якщо не досягнуто згоди щодо укладення угоди факт її ініціювання і твердження, що були зроблені з метою її досягнення не можуть розглядатися як відмова від обвинувачення або як визнання своєї винуватості. Перед затвердженням угоди, під час судового засідання суд повинен з'ясувати в обвинуваченого та потерпілого, чи цілком вони розуміють всі наслідки укладення такої угоди, а також чи відповідає це вимогам закону та принципу добровільності угоди. Якщо всі вимоги закону дотримані, суд ухвалює вирок, яким затверджує угоду і призначає узгоджену сторонами міру покарання. Наслідком невиконання угоди про примирення є її скасування [2]. Зараз йде доопрацювання законопроекту. Ухвалення закону сприятиме якісному розвитку медіації в Україні. При цьому, єдиною перешкодою може стати низький рівень знань про медіацію серед громадян і представників бізнесу, може породжувати недовіру до такої процедури. А держава нічого не робить для того, щоб популяризувати та роз'яснити як громадянам, так і бізнесу, що таке медіація, для чого вона потрібна та які вигоди для тих хто її застосовує.

Отже, інститут медіації відіграє дуже важливе значення для врегулювання суспільних відносин у різних сферах, в тому числі і в кримінальному процесі, адже це забезпечить швидке та ефективне врегулювання спорів між сторонами та відшкодування в повному розмірі шкоди, яка завдана винною особою і приведенням суспільних відносин до того стану, який був до такого порушення. На даний час в нашій державі медіація, як спосіб усунення суперечностей між особами не набув такої популярності, як за кордоном. Хоча це б значно допомогло розвантажити і так досить завантажені суди. Також досі відсутній законодавчо закріплений закон про медіацію, що безумовно не сприяє розвитку медіації в Україні.

Література:

1. Кримінальний кодекс України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#n201> (дата звернення: 10.04.2020).
2. Кримінальний процесуальний кодекс України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n3806> (дата звернення: 10.04.2020).

3. Проект закону України від: 28.12.2019 № 2706 URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/П01110А.html (дата звернення: 10.04.2020).

4. Туманянц А.Р. Запровадження інституту медіації в кримінальне судочинство України / А.Р. Туманянц // Проблеми законності: Респ. міжвід. наук.зб. – Вип. 101. – Х. : Нац. юрид. акад. України ім.Я. Мудрого, 2009. – С.140.

ГНОСЕОЛОГІЧНИЙ ТА ПРИКЛАДНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЦИКЛІЧНОГО ПІДХОДУ В ЮРИСПРУДЕНЦІЇ

Копитков В. Е.

аспірант кафедри державно-правових дисциплін

Науковий керівник: Крижановський А. Ф.

доктор юридичних наук, професор,

завідувач кафедри державно-правових дисциплін

Міжнародний гуманітарний університет

м. Одеса, Україна

На кожному історичному етапі розвитку людства концепція, а потім і науковий підхід циклічності давав філософам, вченим підґрунтя для осмислення природи речей і процесів, що існують і відбуваються у світі, та навіть за його межами. З початку ідея «циклічності» мала риси міфічності, божественності і космічності, потім Універсальності, математичного та фізичного закону, а сьогодні – це цілковита наукова парадигма дослідження світу. Ця концепція стала фундаментом для багатьох наукових теорій: соціологічних, економічних, політичних... Вона є на озброєні майже кожної сучасної науки, і це ще раз підкреслює її універсальність. Можна говорити про те, що циклічність, як міждисциплінарний підхід сьогодні вже почав використовуватися і в юриспруденції. Теоретики права завдяки циклічності досліджують саму природу права, детерміновані та біфуркаційні процеси, темпоральність розвитку права, законодавства. Циклічність поступово набуває методологічного значення. Як писав В.Д. Чурсін: «Виникає емпірична потреба в теоретичному аналізі права за допомогою оновленого понятійного апарату, який розкриває предмет правового науки, і ця затребуваність актуалізувала метод циклічності, що безпосередньо пов'язано з його змістом і механізмом дії ... Циклічність як метод дослідження права сприяє поглибленню його пізнання, аж до розкриття сутності права» [1, с. 5-6]. Так, уже здійсненим дослідженням правового регулювання суспільних

відносин у сфері торговельної діяльності виявлено досить очевидний циклічний характер її розвитку [2]. Ця сфера від зародження до сучасності «пройшла» шість великих законодавчих циклів, які стали необхідно-послідовними «сходінками» вдосконалення її правового регулювання, та уможливили визначення пріоритетів подальшого розвитку законодавства у цій царині. Як зазначають фахівці, при дослідженні правозастосовних відносин, наприклад, у сфері розслідування злочинів, нескладно помітити, що відомі стадії правозастосування періодично повторюються, змінюючи одна одну і утворюючи тим самим взаємопов'язані цикли правозастосування [3, с. 20]. Доволі цікаві кореляції виявлені і у дискурсі циклічності у цілісному процесі законодавчої діяльності. На загальнотеоретичному рівні тут досить чітко виявляються взаємозалежності з процесами, які відбуваються у політиці та економіці [4]. Більше того, циклічність виступає у якості форми та методу нормотворчої діяльності. Італійські вчені-правники Фабіо Падовано та Іларія Петрарка представили теорію, яка обґрунтовує циклічну закономірність апробації законів і декретів через законодавчий орган [5]. Дослідники знаходять певний зв'язок між політичними і законодавчими циклами. Цей зв'язок чітко простежується в роботі законодавця і уряду в періодах між виборами. Безумовно, кожен законодавець хоче щоб його переобрали і на наступний термін, а тому, за свою каденцію він намагається приймати такі закони, які максимілізують ці шанси. Його законодавча стратегія, вибір інструментів, пріоритетність одних законопроектів над іншими все це буде залежати від кон'юнктури інтересів певних груп виборців, а також від того в якому політичному і економічному циклі знаходиться на даний час само суспільство. Падова і Петрарка розробили теоретичну модель з трьома агентами: діючий уряд, який прагне до переобрання, неорганізованість виборці і групи з особливими інтересами. Вченими були зроблені висновки, що групи з особливими інтересами краще інформовані про політичні рішення, ніж неорганізовані виборці. І що у цих груп є конкретні цільові інтереси, на відміну від неорганізованих виборців, які орієнтовані на загальне благо. Тому, при задоволенні інтересів першої групи уряд видає декрети, якими, як правило, неорганізований виборець навіть не цікавиться. Для задоволення загального блага обирається інший інструмент – закон. І що цікаво, чим ближче до виборів, тим більше динаміка прийняття саме законів, а як тільки вибори проходять, знову пріоритет віддається декретам. Ця модель вибору законодавчих інструментів і термінів виробництва законів відповідає логіці циклів політичного законодавства. Вчені знаходять емпіричне підтвердження своєї теоретичної моделі аналізуючи законодавче виробництво різних країн в різні історичні часи (Чеської Республіки в посткомуністичний період [6], цикли полі-

тичного законотворчості у Франції [7]). Чіткий зв'язок також простежується між циклами політичного законодавства і політичними бюджетними циклами. Френк Феген в своїй праці «Час законотворчості» присвячує цілу главу юридичним циклам і правилам стабілізації [8]. Вчений розвиває нормативну теорію щодо того, як закондатель повинен реагувати на правові цикли, встановлюючи оптимальну архітектуру правил стабілізації. На його думку, правила стабілізації працюють в напрямку згладжування коливань в нормотворчості та надання понижуючого тиску на короткострокові законодавчі патології. Потенціал стабілізаційних правил обговорюється в банківському, бюджетному, екологічному, медичному праві, в питаннях національної безпеки і кримінального покарання. Автор говорить про те, що інюкуляція стала фактом сучасного життя. Ми робимо щеплення від вірусних захворювань, під час водіння автотранспортного засобу пристібаємо ремінь безпеки, набуваємо страхові полюси на різні випадки життя пов'язані з ризиками втрати чого-небудь, перед ураганом проводимо евакуацію. У глобальному сенсі ми регулюємо викиди вуглекислого газу в атмосферу з метою збереження кліматичного балансу, обмежуємо виробництво ядерної зброї, щоб його застосування не стало руйнівним для всієї планети. Все це є запобіжні заходи, спрямовані на мінімізацію виникнення загрози або ж можливих втрат, шкоди від неї. Можна навіть говорити про принцип «обережності» в праві [9]. Якщо ми розглянемо природу кризи, загрози, то побачимо її циклічний характер виникнення, певну повторюваність (наприклад, великі цикли кон'юктури Н.Д. Кондратьєва [10]). Вся складність полягає в тому, і Феген про це говорить у своїй роботі, що в багатьох випадках повторювані моделі недостатньо зрозумілі, вивчені. Він наводить як приклад дослідження в області економіки – вивчення коливальних процесів (бізнес-циклів). Вчені розуміють, що економічні кризи неминучі, але ось як згладити їх коливання, щоб наслідки були не так відчутні? І тут, на допомогу приходять як економічний, так і правовий інструментарій. По-перше, це змішана грошово-кредитна і фіскальна політика, а по-друге, це постійно діюче законодавство в якому фіксуються і регламентуються наявні стабілізаційні механізми. Феген до них відносить: податкові дужки, страхування на випадок безробіття, медичне страхування і виплати по соціальному страхуванню.

У цьому контексті доречно буде згадати латинський вираз «*praemonitus, praemunitus*», що означає «хто попереджений, той озброєний» [11]. Циклічність дає нам можливість зрозуміти повторювану природу кризи, а ми, в свою чергу, використовуючи наявний правовий інструментарій, можемо створювати захисні і стабілізаційні механізми. Потенціал циклічного підходу важко зараз оцінити, проте, однозначно можна говорити про неабияку перспективність його застосування

у прикладній юриспруденції, у вирішенні актуальних проблем правової реальності. Інноваційний підхід циклічності – це спроба «оживити» право, виявити нові його грані, властивості, ресурси.

Література:

1. Чурсин В. Д. Цикличность в праве (методологический анализ). Ставрополь, 1998.
2. Копитков В.Е. Генеза правового регулювання торговельної діяльності в Україні як приклад циклічності законодавства. Науковий збірник «Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції». № 2. 2019. С. 20–23.
3. Евдокимова Е. Г. Цикличность правоприменения. Правоведение. 2001. № 6. С. 20–27.
4. Копитков В.Е. Циклічність законодавчої діяльності як предмет загальнотеоретичного дослідження. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Сер.: Право. 2018. Вип.53. Том. 1. С. 27–31.
5. Padovano/Petrarca (2012), A Theory of Cyclical Production of Laws and Decrees, available at https://www.researchgate.net/publication/254452924_A_Theory_of_Cyclical_Production_of_Laws_and_Decrees
6. Brechler, J. and Gersl, A. (2011). Political legislation cycle in the Czech Republic. IEF Working Paper 21/2011
7. Padovano, F. and Gavaille, N. (2012). Political legislation cycles in France? Unpublished manuscript
8. Frank Fagan & Saul Levmore (ed.), 2017. «The Timing of Lawmaking,» Books, Edward Elgar Publishing
9. Рылова М.А. Принцип предосторожности как предотвращение вреда и (или) защита экономических интересов: опыт европейского права. Вестник Московского университета. Серия 11. Право. 2014. № 2. С. 30–42.
10. Кондратьев Н.Д., Яковец Ю.В., Абалкин Л. И. Большие циклы конъюнктуры и теория предвидения. Избранные труды. М. : Экономика, 2002. 550 с.
11. Константин Душенко. Настольный словарь цитат. Азбука-Аттикус, 2018.

COVID-19 І ПРАВОВИЙ ПОРЯДОК: QUO VADIS?

Крижановський А. Ф.

*доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри державно-правових дисциплін
Міжнародний гуманітарний університет
м. Одеса, Україна*

Пандемія коронавірусної хвороби COVID-19 стала своєрідним мультиплікатором процесів, які до цього поступово розгорталися у світі у різних сферах – глобалізації і націоналізації, конкуренції і кооперації, економіці і політиці¹, миттєво змінивши усталені диспозиції, поставивши всю людську цивілізацію у стан лавиноподібного накопичення ентропії, непередбачуваних ризиків флуктуації, пов'язаних зі зростаючою нестійкістю і окремих складових світової системи, і її як цілісності.

Така ситуація є надзвичайно багатою поживою для інтелектуалів, які прагнуть осмислити події і процеси, досягнути їхню природу і оцінити наслідки як у світовому чи національному масштабі, так і у розрізі окремих сфер життєдіяльності, конкретних країн і народів. При цьому майже рефреном звучить попередження: світ після коронавірусу стане іншим. Неминуче це торкнеться і правової сфери, яка вже відреагувала збільшенням напруження для правоохоронної системи, трансформацією злочинності і правопорушень, переформатуванням функціонування системи правосуддя і правової допомоги, і у цілому – зростанням латентності правового життя, і навіть, переходом його у якісь нові форми.

Досить очевидні трансформації відбуваються у сфері правового порядку, що відразу набув ознак епідеміологічного стану правового життя, у якому домінантним різновидом правозначущої поведінки стало дотримання чи порушення встановлених правил карантину. Іншою рисою цього «карантинного» чи «епідеміологічного» правового порядку є переміщення значної частини правового життя у непублічну площину, у сім'ї, які на цей період стали «головним театральним майданчиком» життя усієї країни. Саме сюди, у сім'ї, на період карантину, у режимі «24/7» фізично перемістилася переважна більшість населення

¹ Здавалося б, зовсім недавно, 2015 р., вийшла друком знаменита книга Юваля Ноя Харарі «Homo Deus. A Brief History of Tomorrow», де автор з піднесенням і пієтетом констатує, що людству на зорі третього тисячоліття вдалося приборкати голод, мор і війну – найбільші страхоття усієї його попередньої історії. Усього за три місяці 2020 року настій величезної маси людей на планеті, як і тональність виступів інтелектуалів (і Ю.Н. Харарі також) змінилися кардинально

країни. І саме тут тепер сконцентровані відносини, емоції і переживання цієї частини соціуму. Якась частина суспільства, яка має забезпечувати його життєдіяльність і організовувати боротьбу з епідемією (медичні працівники, поліція, військові, прикордонники, службовці МНС, працівники закладів торгівлі та ін.) на період виконання своєї роботи виходять із сімейного середовища і знову повертаються туди. Ще одна частина, працююча у дистанційному режимі (вчителі, працівники ВНЗ та інші) комунікують «зі світом» через своїх учнів, студентів, керівників закладів, колег та ін. І тому саме з цього осередку (із сімей) найчастіше отримуються «сигнали» про процеси, які мають суспільне значення – про побутове насильство, про ризики розпадання шлюбів, про проблеми спілкування з дітьми, про труднощі організації навчання дітей дома та ін. Все це призвело до локалізації правового порядку, і навіть до певної його фрагментації. Його первинною основною складовою є саме сімейний рівень, а оскільки міжсімейна комунікація у суспільстві, навіть у епоху Інтернету, є не дуже розвиненою, можливо говорити про формування психологічного стану, який нагадує «синдром Діогена» – людини, яка є закутою у певне обмежене середовище, і бачить світ з цієї позиції. І тут функціонує успадкована від попереднього періоду життя система правових цінностей, принципів, і, частково – норм, які і є регулятором нових за своїм контекстом суспільних відносин. Тому цей період є таким собі тестом на якість правової культури і правової свідомості, які в умовах різкого зниження інтенсивності соціального контролю певною мірою залишилися «один на один з собою» у виборі варіантів правозначущої поведінки. Тому ми маємо тут приклади проявів як високого рівня правової культурності, так і навпаки, надзвичайно низької її якості (про це ще попереду).

«Епідеміологічний» правовий порядок, на відміну від звичайного (нормального) правового порядку, має іншу поведінкову структуру. Структура нормального включала різні сегменти правозначущої поведінки – кримінально-правової, адміністративної, цивільно-правової, трудових відносин, навчальних, сімейних і т.д., які у цілому досить рівномірно співвідносилися між собою. Епідеміологічний правовий порядок формується, передусім поведінкою, яка пов'язана з дотриманням вимог карантину, і сімейно-побутових норм. Цікаво буде проаналізувати стан загальнопоширеної злочинності в умовах карантину, але очевидно, що кількість деяких видів правопорушень знизиться досить відчутно. Так, у Одесі, як відзначив 30.03 2020 р. на засіданні штабу по боротьбі з коронавірусом міський голова Г. Труханов, зараз квартирні злодії знаходяться «без роботи», оскільки люди сидять дома. Тому вони і інші кримінальні особи переключуються на масові крадіжки кабелю [1]. Також, як повідомляє прес-служба Національного банку України, шахраї масово розсилають повідомлення від імені

банків з пропозиціями отримати нібито «державну допомогу» [2]. За повідомленням управління Національної поліції, за період карантину в Україні знизився рівень злочинності [3]. Так само у структурі карантинного правового порядку зменшується цивільно-правова складова, яка до речі, трансформувалася у надання послуг через замовлення у Інтернеті і доставці «під двері», а це призведе до розвитку цього сегменту бізнесу і його збереження у майбутньому. Цілий ряд новацій має місце у сфері трудових відносин – тут і скорочення персоналу, і зниження оплати праці, і оптимізація структури організацій, і дистанційна робота. Багато з цього набуває конфліктної складової, і це буде предметом діяльності правосуддя і правоохоронної діяльності після завершення форс-мажору. Все це характеризує правову сферу як зовсім нову правову реальність, яка спричинить значний вплив на подальший правовий розвиток і правовий порядок.

Звертає на себе увагу і очевидна регіональна специфіка карантинного правового порядку: відмінності у характеристиках епідеміологічної ситуації між областями України залишаються досить значними. Наприклад, якщо 10 квітня у Чернівецькій області зафіксовано 366 інфікованих осіб, у м. Київ – 348, то у Чернігівській області – 9, а у Миколаївській області не було зафіксовано жодного такого випадку [4].

Аналіз правового порядку у період коронавірусної епідемії унікальний тим, що це явище набуло глобального масштабу (коронавірус на 10 квітня зафіксований більш ніж у 190 країнах світу), а, відтак, тактика і результативність правового реагування влади різних країн можуть мати велике значення для вироблення стратегії дій влади щодо подібних ситуацій у майбутньому, тим більше, що вони, як стверджується, можуть регулярно повторюватися [5].

Тактика реагування влади і поведінка населення різних країн світу на загрозу і поширення COVID – 19 демонструє таку широту підходів до вирішення цих проблем (від « для чого взагалі здійснювати якісь заходи, якщо епідемію вже не спинити» до введення смертної кари чи дозволу поліції стріляти по порушниках карантину), крайнощі якої не вкладаються у обґрунтовану логіку відповідальної поведінки влади. Деякі уряди взагалі не визнавали факт поширення хвороби на території своєї країни. Інші слідували концепції формування «колективного імунітету», втім, вимушені були перейти до більш жорсткої лінії. Мали місце недооцінки небезпеки, що призвело до втрати часу і розкручування маховика поширення епідемії і збільшення числа постраждалих. Але є й досить ефективний досвід, який продемонструвала Південна Корея, де владою були досить збалансовано скомбіновані і суворі заходи закриття кордонів, обмеження пересування населення, запровадження електронних засобів відслідковування контактів і сповіщення кожної людини про небезпеки, широке тестування населення, і опора на свідомість та правослухняність громадян, використання ресурсу

довіри населення до влади та ін. Так чи інакше, поведінка влади, ментальність населення значною мірою виявили себе у реагуванні на зненацька виниклі небезпеки, і спричинили той стан, який склався у конкретній країні, і був або запорукою мінімізації шкоди для суспільства, або, що найбільш трагічно – призвів до неймовірно високої плати людськими життями за неправильні рішення влади і легковажну поведінку населення. Всі ці речі ще мають стати предметом прискіпливого, принципового і об'єктивного осмислення. Цей дуже концентрований і болісний досвід усього людства має бути використаний для вибудовування нових підходів до впорядкування суспільної життєдіяльності уже сьогодні.

Література:

1. Правопорядок в городе: охраняться будут больницы, аптеки, рынки и супермаркеты. URL: <https://odessitua.com/news/82289-pravororyadok-v-gorode-ohranayatsya-budut-bolnicy-apteki-rynki-i-supermarkety.html>

2. В Украине появились мошенники, обещающие 1000 гривен «госпомощи» за данные банковской карты. URL: <https://newsone.ua/news/economics/v-ukraine-pojavilis-moshenniki-obeshchajushchie-1-000-hriven-hospomoshchi-za-dannye-bankovskoj-karty.html>

3. Під час карантину в Україні знизився рівень злочинності – поліція. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/30507773.html>

4. Коронавірус в Україні: кількість зафіксованих випадків на 10 квітня. URL: <https://www.rbc.ua/ukr/news/koronavirus-ukraine-kolichestvo-zafiksirovannyh-1586452131.html>

5. Привыкайте. Билл Гейтс предупреждает, что новые пандемии могут происходить каждые 20 лет. URL: <https://nv.ua/health/medicine/koronavirus-bill-geyts-predskazal-regulyarnye-vspyshki-virusov-poslednie-novosti-50081428.html>

СИСТЕМА ПРИНЦИПІВ СУДОВОГО АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

Крусян А. В.

суддя

*П'ятий апеляційний адміністративний суд
м. Одеса, Україна*

Одним із векторів розвитку сучасної юридичної науки є інновація адміністративного права та процесу, зокрема, створення теоретико-правової концепції судового адміністративного процесуального права

як самостійної підгалузі адміністративного процесуального права України (щодо авторської концепції формування судового адміністративного процесуального права див.: [1]).

До основних характеристик (особливостей) цієї підгалузі права, крім предмету, методів, джерел, слід віднести й систему принципів. Грунтуючись на теорії права та, зокрема визначенні принципів права, слід резюмувати, що принципи судового адміністративного процесуального права – це основні ідеї, вихідні начала, що характеризують зміст, головне призначення та функціонування судового адміністративного процесуального права, мають відповідне формальне визначення та містяться в Конституції України, законодавстві про адміністративне судочинство та інших джерелах цієї підгалузі права. При цьому слід зазначити, що в сучасних умовах система джерел судового адміністративного процесуального права України розвивається у напрямку впровадження інноваційних джерел правознавчої (судові прецеденти, судова практика) та доктринальної (правові доктрини) спрямованості. Звідси, принципи судового адміністративного процесуального права України можуть бути як закріпленими в нормативно-правових актах, так і мати визначення в інших джерелах цієї підгалузі права, тобто не мати формального, нормативно-правового закріплення, проте мати загальне визнання (визначення) в судовій практиці, в правових доктринах, судових прецедентах тощо. В залежності від джерел закріплення принципи судового адміністративного процесуального права можна класифікувати на конституційні, тобто основні (загальні) принципи, що визначені в Конституції України, та спеціальні, які містяться в інших джерелах судового адміністративного процесуального права.

Конституційні принципи судового адміністративного процесуального права – це основні ідеї загального характеру, що є концентрованим вираженням найважливіших сутнісних характеристик судового адміністративного процесуального права як специфічного правового регулятора суспільних відносин, виступаючи критерієм цінності адміністративного судочинства для суб'єктів права; це імперативні вимоги, що визначають цілеспрямованість адміністративного судочинства. Виходячи з особливої правової природи та юридичних властивостей Конституції України, принципи, що в ній закріплені, є фундаментальними засадами (принципами) судового адміністративного процесуального права, які можна класифікувати за їх змістом на конституційно-організаційні та конституційно-функціональні.

Конституційно-організаційні принципи судового адміністративного процесуального права – це закріплені у Конституції України основні, вихідні, керівні, нормативні положення загального характеру, що визначають організацію і діяльність органів судової влади у сфері

здійснення адміністративного судочинства з виконання поставленої перед ним конституційної мети та виражають демократичну сутність адміністративного судочинства. Такими принципами, закріпленими у тексті Конституції України, є: людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека є найвищою соціальною цінністю в Україні (ч. 1 ст. 3); утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави (ч. 2 ст. 3); конституційна законність (ч. 2 ст. 6, ч. 2 ст. 19); верховенство права (ст. 8); державна мова здійснення судочинства (ст. 10); здійснення правосуддя в Україні виключно судами (ч.1 ст. 124); не допустимість делегування функцій судів, а також привласнення цих функцій іншими органами чи посадовими особами (ч. 2 ст. 124); побудова судоустрою в Україні за принципами територіальності та спеціалізації (ч. 1 ст. 125); утворення, реорганізація та ліквідація суду законом (ч. 2 ст. 125); дія адміністративних судів у сфері публічно-правових відносин з метою захисту прав, свобод та інтересів особи (ч. 5 ст. 125); здійснення правосуддя суддями, статус яких визначається Конституцією та законами України (ст. ст. 126-128); забезпечення державою фінансування та належних умов для функціонування судів та діяльності суддів (ст. 130).

Конституційно-функціональні принципи судового адміністративного процесуального права закріплені у ст. 129 Конституції України як «основні засади судочинства» та стосуються здійснення правосуддя.

Конституційні принципи знаходять своє відтворення в інших, крім Конституції України, джерелах судового адміністративного процесуального права, що не змінює їх конституційної сутності (природи) та фундаментального значення. Водночас, поряд з ними в цих джерелах закріплюються спеціальні принципи, що відображають специфіку та спрямованість судового адміністративного процесу, визначають мету і засади адміністративного судочинства, процесуальну діяльність його суб'єктів. Наприклад, ці принципи закріплені у положеннях Кодексу адміністративного судочинства України (далі – КАСУ), зокрема, у ст. 2, яка визначає мету та спрямованість адміністративного судочинства, його засади (принципи) та ін.

Спеціальні принципи можуть бути закріплені не тільки у КАСУ, але й в інших джерелах судового адміністративного процесуального права, наприклад, у рішеннях Конституційного Суду України, юридичні позиції якого є судовими прецедентами-тлумаченнями. Таким прикладом є Рішення Конституційного Суду України від 9 вересня 2010 р., в якому викладена юридична позиція, що визначає принцип офіційності в адміністративному судочинстві [2]. Цей принцип за своїм змістом кореспондує принципу, що закріплений у п. 4 ч. 3 ст. 2 чинної редакції КАСУ, – «офіційного з'ясування всіх обставин у справі» та виявляєть-

ся, перш за все, у тому, що «Суд вживає визначені законом заходи, необхідні для з'ясування всіх обставин у справі, у тому числі щодо виявлення та витребування доказів з власної ініціативи» (ч. 4 ст. 9 КАСУ). До спеціальних принципів, окрім названого, обґрунтованим є віднести принцип «презумпції вини суб'єкта владних повноважень» [3, с. 169]. Виявлення змісту названого принципу простежується у положеннях ч. 2 ст. 77 КАСУ, відповідно до якої «в адміністративних справах про протиправність рішень, дій чи бездіяльності суб'єкта владних повноважень обов'язок щодо доказування правомірності свого рішення, дії чи бездіяльності покладається на відповідача».

Таким чином, слід констатувати існування цього принципу, незважаючи на те, що він не знайшов свого закріплення у переліку принципів, визначених у ст. 2 КАСУ, проте він виявляється в інших положеннях КАСУ. У даному випадку цей принцип права не прямо закріплений, а відносить до принципів, які можна охарактеризувати як такі, що «є «розчиненими» в правових нормах» [4, с. 19]. Крім того, цей принцип знаходить своє визнання в судовій практиці, міститься в судових прецедентах та визначається в правовій доктрині. Зокрема, теоретично-доктринальним підтвердженням практичної доцільності виокремлення цього принципу в системі принципів судового адміністративного процесуального права України є те, що метою адміністративного судочинства є «ефективний захист прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб від порушень з боку суб'єктів владних повноважень» (ч. 1 ст.2 КАСУ). Звідси адміністративна юстиція (як система судових органів щодо розгляду та вирішенню публічно-правових спорів) є важливим інституціональним засобом захисту прав людини від можливого «свавілля» органів публічної влади, тому важливим є забезпечення дії в адміністративному судочинстві (який є процесуальним механізмом адміністративної юстиції) принципу презумпції вини суб'єктів владних повноважень.

Отже, спеціальними принципами судового адміністративного процесуального права є: ефективний захист прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб від порушень з боку суб'єктів владних повноважень; диспозитивність та офіційне з'ясування всіх обставин у справі (принцип офіційності); неприпустимість зловживання процесуальними правами; відшкодування судових витрат фізичних та юридичних осіб, на користь яких ухвалене судове рішення; принцип презумпції вини суб'єктів владних повноважень; та ін.

Принципи судового адміністративного процесуального права взаємозв'язані й становлять структуровану систему, в якій кожний принцип відіграє самостійну роль, проте між ними існує зв'язок і взаємодія, які визначаються єдністю мети і завдань адміністративного судочинства.

При цьому серед усіх принципів судового адміністративного процесуального права принцип верховенства права є стрижневими та змістовно впливовими на всі інші принципи (щодо характеристики верховенства права як принципу адміністративного судочинства див: [5]).

Література:

1. Крусян А.В. Судове адміністративне процесуальне право: до постановки питання про поняття та джерела: *Прикарпатський юридичний вісник: збірник наукових праць*. Івано-Франківськ, 2018. Вип. 2 (23). Т. 2. С. 29-35.

2. Рішення Конституційного Суду України від 9 вересня 2010 р. № 19-рп/2010. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v019p710-10>.

3. Пчелін В.Б. Класифікація принципів організації адміністративного судочинства України. Науковий вісник *Ужгородського національного університету. Серія Право*. 2015. Вип. 32-2. Том 1. С. 166-169.

4. Бахновська І.П. Риси принципів права: теоретичні аспекти. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*. 2013. Вип. 23. Ч. I. Т. 1. С. 18-22.

5. Крусян А.В. Верховенство права як принцип адміністративного судочинства. *Правове життя сучасної України: у 2-х т.: матеріали міжнародної науково-практичної конференції*. (м. Одеса, 17 травня 2019 р.) / відп. ред. Г.О. Ульянова. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2019. Т. 2. С. 14-17.

ВПЛИВ ПРАВОВОЇ ДОКТРИНИ НА ФУНКЦІОНУВАННЯ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ

Кучеренко І. В.

*студентка II курсу, спеціальності 262 «Правоохоронна діяльність»
Міжнародний гуманітарний університет
м. Одеса, Україна*

Вітчизняна правова система на всіх етапах свого становлення і розвитку відчувала потужний вплив різних правових доктрин. Питання про вплив римського права на законодавство допетровської епохи досі залишається малодослідженим.

Слід визнати, що на кожному етапі розвитку вітчизняного права доктрина допомагала створенню певної юридико-логічної моделі, що мало важливе значення як для доктринального тлумачення права, так

і для його дії, оскільки доктрина суттєво впливає на процеси як нормотворчості, так і правозастосування.

У контексті реформування правової системи вага та роль доктрини суттєво зростає. Правова доктрина виступає одним з важливих факторів стабілізації державно-правового розвитку, адже не лише впливає на морально-духовну сторону життєдіяльності суспільства, але й сприяє його консолідації, ефективному правовому розвитку, вдосконаленню форм державності. У зв'язку із цим цілком логічним є «організаційне оформлення й підвищення ролі правової доктрини в країнах, що останнім часом вирішують комплексні завдання постсоціалістичного розвитку». На підставі доктрини, «з урахуванням філософсько-правового розуміння закономірностей поведінки учасників юридичних відносин створюються теоретичні засади впровадження юридичних норм у соціальну дійсність, структуруються теорії, зокрема мають здійснюватись конституційне моделювання і прогнозування» [1, с. 82].

В оцінці ролі й значення правової доктрини у вітчизняній юридичній практиці існують різні точки зору. Одні правники наголошують на тому, що сьогодні важко уявити, щоб новий законодавчий акт міг бути створений без участі юристів-професіоналів. Залучення наукових установ, навчальних закладів та спеціалістів для здійснення експертизи законопроекту є неодмінним етапом законодавчого процесу. Проте існує й інша позиція, яка, на нашу думку, більш об'єктивна, оскільки відповідає реальному стану речей.

Однак В. Я. Тацій справедливо зауважує, що така практика є неприйнятною. «Депутати повинні працювати уже з готовим проектом закону, розробленим на відповідне замовлення фахівцями у певній галузі знань», – підсумовує учений [5, с. 58].

За роки незалежності України прийнято сотні законів, проте однією з найактуальніших у вітчизняній практиці законотворення була й залишається проблема якості національного законодавства. О. В. Петришин у цьому зв'язку зазначає, що «зростання кількості законів прямо не пов'язується з ефективністю правового регламентування: недоліки «невдалих» законів вирішуються за рахунок прийняття нових, так би мовити, кращих законів, а потім – ще кращих». Як наслідок, з близько 3 тисяч законів, що було ухвалено за останні 20 років, дві третини стосувалися внесення змін до вже існуючих актів. Цікаво що, на низьку якість законів, яка є однією з причин їх недостатньої ефективності, звертають увагу не лише науковці, але й самі законодавці [3, с. 25].

Сьогодні склалася ситуація, коли науковцями висувається значна кількість пропозицій з приводу розробки законопроектів, удосконалення конкретних правових норм і механізмів їх застосування. Вони оприлюднюються під час науково-практичних конференцій, друкуються в

численних наукових виданнях. Однак, як зазначає В. С. Ковальський, «продуктивної взаємодії науковців і практиків не відчувається. Наукові доробки й рекомендації часто залишаються на папері» [2, с. 82].

На нашу думку, посилення ролі юридичної науки в законотворчості – це необхідна умова підвищення якості та ефективності правових норм, що в них містяться. Відбиття в законодавстві положень правової доктрини стане можливим лише за умови широкого залучення до розробки законопроектів таких провідних наукових і науково-дослідних установ, як Національна академія правових наук України, Інститут держави і права НАН України ім. В. М. Корецького, юридичних вузів, провідних учених. Це повинно стати повсякденною практикою вітчизняного законотворення [4, с. 205].

Обрання Україною курсу на побудову правової держави, її участь в європейському інтеграційному процесі сприяє утвердженню нових підходів до переліку джерел права і зокрема до визначення ролі й значення правової доктрини серед них.

В Україні доктрина не визнається формою права, а її положення позбавлені загальнообов'язкової сили для правозастосовних органів. Але, поряд із цим, завдяки авторитету юридичної доктрини, вона впливає на юридичну практику шляхом:

а) розробки понятійно-категоріального апарату, яким користується законодавець;

б) удосконалення юридичної техніки;

в) залучення науковців до надання консультативної й експертної допомоги, в тому числі з питань доктринального тлумачення і застосування правових норм;

г) включення правознавців до складу робочих груп з розроблення проектів законів.

Література:

1. Васильченко О. П. Перспективи розвитку правової доктрини в системі джерел конституційного права. *Наук. вісн. Ужгород. унту.* 2007. № 8. С. 82–87.

2. Ковальський, В. С. Правотворчість: теоретичні та логічні засади : монографія / С. В. Ковальський, І. П. Козінцев. К. : Юрінком Інтер, 2005. 192 с.

3. Петришин О. В. Соціальне і юридичне в природі права. *Щорічник українського права : зб. наук. пр. Х., 2009.* № 1. С. 23–36.

4. Семеніхін І. В. Роль правової доктрини в українській законотворчій практиці. *Проблеми законності : академ. зб. наук. пр. / відп. ред. В. Я. Тацій. Х., 2010.* Вип. 109. С. 204–210.

5. Тацій В. Я. Шлях «спроб та помилок» надто дорого обходиться суспільству. Наукове забезпечення законотворчості в умовах формування національної правової системи. *Віче*. 2005. № 9. С. 58-60.

ГРОМАДЯНСЬКЕ І ІНФОРМАЦІЙНЕ СУСПІЛЬСТВО: НОРМАТИВНІ АСПЕКТИ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ

Лазарь Л. І.

студентка 12-го курсу магістратури

Чернівецький інститут

Міжнародного гуманітарного університету

м. Чернівці, Україна

Сучасні конституційні процеси в Україні характеризуються не лише своєю неоднозначністю, а й динамічністю. Йдеться не тільки про їх політико-правовий вимір, а передусім про розширення кола суб'єктів конституційно-правових відносин та оптимізацію їх правового статусу, удосконалення існуючих і утворення нових інститутів держави і суспільства, що претендує на роль громадянського. Сьогодні в науковому, політичному та суспільному дискусії все більше уваги приділяється питанням побудови громадянського суспільства в Україні. Поряд з різноманітними процесами модернізації та оновлення публічного управління, суспільно-політичного життя – відбувається процес становлення громадянського суспільства, який має прояв через конкретні дії громадських організацій та формування чинною владою правової основи її діяльності [2].

Науковий дискурс більшою мірою опікується проблематикою оптимального співвідношення між державою та суспільством. Багато досліджень розглядають становлення і здатність до розвитку громадянського суспільства, яке виникає у взаємодії або протистоянні з державою. Науковці наголошують, що сучасний стан українського суспільства потребує від наукової спільноти пошуку відповідей на загальносоціальні імпульси щодо необхідних стратегій реформування: перехід від неконструктивних спроб замінити державу громадянським суспільством до зусиль, спрямованих на їхню збалансовану взаємодію [4].

Події останніх років переконливо продемонстрували, що у певних критичних ситуаціях, коли державні інститути дезорганізовані та ослаблені, спонтанна за своєю природою самоорганізація громадян здатна давати відповіді на внутрішні та зовнішні загрози національній безпеці. Нині активні організації громадянського суспільства та громадські

рухи стають впливовим суб'єктом контролю, зацікавленим в успішності розпочатих реформ. Водночас гальмування назрілих перетворень призводить до поширення правового нігілізму, падіння довіри громадян до державних інститутів, що посилює загрози нових соціально-політичних потрясінь в умовах неоголошеної «гібридної війни».

Зокрема, Дж. Локк у роботі «Два трактати про врядування» визначає громадянське суспільство як суспільство автономних особистостей, які мають свободу вибору мети, свободу совісті та переконань, свободу розпоряджатися своєю власністю. Природний стан він розглядає як перехідний, такий, що має змінитися на інший, більш безпечний і стабільний, визначаючи вже політичне або громадянське суспільство [3 с. 132]. Г. Гегель розмежував сутність термінів «громадянське суспільство» і «держава». Він зазначав, що приватні інтереси представляють сім'я і громадянське суспільство, загальний інтерес – держава. При зіткненні інтересів сім'ї і громадянського суспільства вони мають бути підкорені державі. Саме тому сім'я і громадянське суспільство є частинами держави [1, с. 221].

Як зазначають дослідники, до середини ХХ століття в соціальних науках оформився комплекс ідей і поглядів на громадянське суспільство, але так і не сформувався його загальновизнане визначення. В теоріях «колективної поведінки» і «масового суспільства» досліджувалися громадські рухи; в теорії «відносної депривації» розглядається виникнення громадських рухів як протестно-орієнтована відповідь роз'єднаних індивідів на зростаючу незадоволеність своїх потреб; теорія «мобілізації ресурсів» акцентує увагу на розвитку серед громадян різного роду форм громадянської активності. В рамках теорії «соціальних дій» нормативна функція набула особливого значення. Громадські організації і рухи – це ті структури, за допомогою яких громадянське суспільство організовує стосунки зі своїм оточенням.

Протягом всього історичного періоду дослідники визначали феномен громадянського суспільства через соціально-політичний устрій держав того часу, цінності та культуру, правові та економічні чинники тощо. На нашу думку, сьогодні феномен «громадянського суспільства» треба розглядати через сучасні чинники, серед яких головними є вплив інформаційної епохи та відповідний розвиток інформаційно-комунікаційних технологій. Отже, розвиток інформаційних технологій, нових медіа, віртуалізація діяльності людини, базою функціонування яких є інтернет-мережа та інші інформаційно-комунікаційні технології, потребує дослідження впливу цих факторів на явище, що нами розглядається.

Інформація, сучасні комунікаційні технології впливають не тільки на створення ідей, а й на практики нових форм спілкування людей та їх об'єднання. Фундаментальною основою соціальних відносин стає тип

соціально-інформаційних комунікацій. Сьогодні інформатика (насамперед, соціальна інформатика) і соціологія – кожна зі своїх позицій називає середовище, в якій живе і розвивається людське суспільство, відповідно – інформаційним або соціальним простором. Таким чином, суспільство – це не що інше, як сукупність фізичних суб'єктів (особистостей), об'єднаних певними комунікативними відносинами, що мають соціально-інформаційну природу й утворюють соціально-інформаційний простір [6].

На сьогодні гуманітарні науки не мають загальної концепції щодо визначення громадянського суспільства. Як показує наш ретроспективний аналіз основних поглядів на громадянське суспільство, існують відмінності в його розумінні в різні історичні епохи, в працях мислителів, що відносяться до різних наукових шкіл, прихильників тієї чи іншої ідеології або методології. Дослідження типів громадянського суспільства, еволюції його інститутів також констатують мінливість відповідних соціальних феноменів у широкому діапазоні, їх залежність від стану суспільства в певну епоху.

Отже епоха інформаційного суспільства також повинна привнести суттєві інновації як у практику, так і в теорію громадянського суспільства. Розглядаючи поняття «громадянське суспільство», треба зазначити, що воно щільно пов'язане з теорією модернізації, яка мала свій розвиток протягом попередніх століть. Як зазначають дослідники, модернізаційний перехід має вплив на кожен соціальний інститут, кожен групу населення, відчувається всіма верствами суспільства. «Цей перехід тягне за собою розвиток передової індустріальної технології і політичних, культурних, соціальних механізмів, що відповідають підтримці, регулюванню і використанню цієї технології».

Модернізація характеризується як всебічний процес, який містить безліч одночасних змін на різних рівнях суспільного організму. Для відсталих у своєму розвитку товариств модернізація по суті набуває форми імітації та трансплантації зразків, товарів і технологій з більш розвинених країн. Таким чином, комунікація та контакт між різними культурами і суспільствами стають важливими передумовами модернізації. В якості генераторів модернізації нерідко виступають лідери країн, що розвиваються, які висувають плани і проводять відповідну політику, спрямовану на трансформацію суспільства в бік сучасних розвинених країн [5].

Очевидно, що «глобальне громадянське суспільство» і «громадянське суспільство» мають сьогодні інший зміст в рамках технологічного проекту «інформаційна революція». Найбільш значущим технологічним проектом останньої третини ХХ століття стала інформаційна революція. Її значення для прискореного розгортання ноосфери важко перебільшити. Це очевидно, оскільки інформаційні технології створили надійну і ефективну глобальну мережу комунікацій, що постійно роз-

ширюється, до якої залучені уряди всіх держав, підприємства, організації, університети, школи і мільярди громадян у всьому світі.

Таким чином, наразі існує необхідність формування сучасної моделі інформаційного суспільства в Україні як характеристики стану громадянського суспільства на новому етапі розвитку, його можливості відповідати глобалізаційним викликам, моделі, яка б опиралася на здобутки власного культурного, інтелектуального середовища, а також на виважене, координоване державою співробітництво з іншими країнами та міжнародними організаціями в інформаційній сфері, їхній позитивний досвід на основі розкриття та розвитку власного потенціалу. На наше переконання, цю проблематику можна назвати однією з домінуючих для сучасного етапу конституційного розвитку України, оскільки її майбуття як суверенної, незалежної держави безпосередньо залежить ще й від того, як саме розвиватимуться суспільні інформаційні процеси, наскільки ефективними будуть нормативно-правові засади інформаційного суспільства.

Література:

1. Гегель Г.В.Ф. Философия права. Москва: Мысль. 1990. 524 с.
2. Корнієнко В. О. Правові основи громадянського суспільства сучасної України (інституційний аспект) : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Корнієнко В. О. – Одеса, 2007.
3. Локк Джон. Два трактати про врядування. Киев: Основи, 2001. 265. С. 5.
4. Оніщенко Н., Кузнецова Н. Громадянське суспільство і виклики часу: від теорії до практичних дій. Віче. 2014. № 7. С. 30–33. URL: <http://veche.kiev.ua/journal/4133/>
5. Побередников А.В. Теория модернизации: основные этапы эволюции. Проблемы истории России. Екатеринбург: Волот, 2001. Вып. 4: Евразийское пограничье. С. 217–246. URL: <http://elar.urfu.ru/bitstream/10995/2769/1/pristr-04-10.pdf>.
6. Сляднева Н.А. Гражданское общество и информационное общество: проблема коэволюции. Информ. ресурсы России. 2009. № 2. С. 3.

ЮРИДИЧНА КРЕАТИВІСТИКА: ПОНЯТТЯ ТА СКЛАДОВІ ЕЛЕМЕНТИ

Манько Д. Г.

*кандидат юридичних наук, доцент
Міжнародний гуманітарний університет
м. Одеса, Україна*

Процеси створення, зміни, тлумачення та реалізації правових актів, визначають ступінь ефективності системи права у державі. У зв'язку з цим, вивчення питань пов'язаних із мистецтвом здійснення юридичної діяльності, застосуванням науково обґрунтованих юридичних технологій та знаряддя юридичної техніки, мають скласти певну галузь у юриспруденції. На нашу думку, така галузь вже практично сформована, принаймні, вона має необхідний теоретико-методологічний арсенал щодо виокремлення у самостійну юридичну науку назва якої – юридична креативістика.

Необхідно вказати, що на момент підготовки цього дослідження, автором вже було пройдено шлях від ототожнення техніки і технології до їх відокремлення та пошуку іншої категорії яка би поєднувала у собі вихідні положення процесів пов'язаних із створенням правових актів.

Все починалося із занурення у наукові праці Р. Фон. Іеринга. Потім було переосмислення особливостей здійснення юридичної професійної діяльності в рамках континентальної правової сім'ї, після цього, аналіз теоретичних досліджень і критики проміжних висновків які були отримані в процесі формування власного бачення техніки і технології у юриспруденції.

Зазначені процеси мали свій результат і на сьогоднішній день він концентрується у наступних положеннях:

1) Юридична креативістика – це учення, система знань про мистецтво створення, впорядкування, тлумачення, обслуговування та втілення у життя правових актів;

2) юридична техніка – це сукупність юридичного інструментарію який слід використовувати при створенні та вдосконаленні письмових правових актів (текст закону, комп'ютер та ін.);

3) юридичний інструментарій – це система загальносоціальних (аркуші паперу А4, комп'ютери) та спеціально-юридичних (тексти письмових правових актів) способів і засобів використання яких забезпечує реалізацію завдань юридичної науки і практики щодо створення правових актів;

3) юридична технологія – це сукупність науково-обґрунтованої інформації (правила, способи та ін.) щодо використання юридичного

інструментарію та методології права для створення правових актів і виконання окремих видів юридичної діяльності;

4) формалізація права – це юридична діяльність суб'єкта права результатом якої є створення письмового правового акту.

Юридична креативістика охоплює процедури створення та втілення у життя всіх можливих видів правових актів.

Вихідними засадами юридичної креативістики, її базовими характеристиками є: мова, закон, наука. Конкретизуємо зазначені положення:

1) Наука (науковість) – це особливість світогляду, правового мислення та системи впорядкованих знань пов'язаних із мистецтвом створення правових актів.

2) Право (право-відповідність) – це обов'язкове використання законодавчо регламентованої інформації щодо порядку створення, обслуговування та втілення у життя правових актів.

3) Мова (мовно-досконалість) – це спосіб та форма виразу теоретичної моделі у реальному правовому акті. Відтак знання лінгвістичних, синтаксичних, граматичних, стилістичних та інших правил є запорукою створення якісного правового акту.

Юридична креативістика пов'язана із дією права як у статичному (створення правових актів) та і динамічному (втілення у життя та застосування правових приписів) аспектах.

Найтісніший зв'язок юридичної креативістики вбачається із наступними категоріями: правотворчість, законодавча процедура, правова норма, правопорядок, законність, правове регулювання, процедурні та процесуальні норми права, правові аксіоми, правові принципи, правові презумпції, правові фікції, правозастосування, реалізація права, правові відносини, інтегративне праворозуміння, юридична практика, юридична техніка, юридичні технології, юридичний алгоритм, юридична процедура, юридичний процес.

Наприкінці, хотілось би зазначити, на необхідності розмежовувати: креативність юриспруденції – як здатність нетривіального та нетрадиційного підходу до вирішення питань в правовій сфері та юридичну креативістику – як систему знань про порядок формального закріплення, контролю за формальним закріпленням, обслуговуванням та втіленням у життя правових актів.

Безумовно, пізнання предмету юридичної креативістики засновано на креативному підході до осмислення права і держави. Вказаний аксіомун (креативність юриспруденції – юридична креативістика), є відображенням процесу і результату осмислення та фактичних дій щодо створення ефективної та якісної різоми права – еволюційно прогресуючої, такої що змінюється, але не міняє суті мети свого існування, сукупності соціальних регуляторів направлених на впорядкування суспіль-

них відносин в межах, які відповідають вірі людей у наявність в них певних природніх прав та свобод.

Підсумовуючи, слід зауважити, що найбільш повне осягнення предмету юридичної креативістики, можливе лише при умовах застосування креативного начала в дослідженні права і держави. Поряд із цим ще є значна кількість завдань які мають бути вирішені, але загальний напрям досліджень заслуговує на підтримку та розуміння.

СУЧАСНІ ЗАГРОЗИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА СТАН БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВНОГО КОРДОНУ УКРАЇНИ

Матвеев О. В.

аспірант 2 курсу

Міжнародний гуманітарний університет

м. Одеса, Україна

Ефективний прикордонний контроль та охорона зовнішніх кордонів сьогодні виступають стратегічними принципами у забезпеченні національної безпеки. Державний кордон концентрує в собі прояви багатьох видів реальних і потенційних загроз та небезпек, що зобов'язує сприймати їх адекватно рівню національної безпеки, аналізувати та прогнозувати їхні зміни для прийняття виважених рішень щодо протидії негативним процесам.

Сучасні виклики та загрози, насамперед такі, як військова агресія та анексія окремих територій, озброєні та незброєні провокації, міжнародний тероризм, транскордонна організована злочинність, незаконна міграція та контрабанда, торгівля людьми, спонукають українське суспільство та його істеблiшмент до пошуку та запровадженню нових державно-управлінських рішень та ефективних механізмів реалізації політики у сфері забезпечення прикордонної безпеки.

Система безпеки державного кордону України є надзвичайно динамічним феноменом, вона має постійно адаптуватися під мінливі реалії внутрішнього і зовнішнього життя, однак, все ж залишається низка факторів, які є найбільш загрозливими щодо безпеки українських кордонів.

Сфера безпеки державного кордону розглядається через призму загроз, що завдають, або можуть завдати шкоди суспільним інтересам в організації та охороні державного кордону і прикордонному відомству в цілому, що змушує удосконалювати систему захисту власних інтересів на визначених ділянках.

Питанню безпеки державного кордону України присвячено багато досліджень з різноманітних науково-теоретичних та прикладних аспек-

тів, зокрема, роботи таких авторів, як М.М. Литвинова, А.В. Махнюка, В.К. Плешка, В.О. Назаренко та ін. Однак виникнення нових загроз, зокрема, забезпечення безпеки державного кордону в умовах військової агресії Російської Федерації проти України та анексії Криму, обумовлює необхідність проведення подальших досліджень

Аналіз сучасного стану сфери безпеки державного кордону відкриває у цій сфері цілу низку загроз, як внутрішніх, так і зовнішніх, які впливають на як на функціонування прикордонної системи України у цілому, так і на здійснення функціональних обов'язків представниками прикордонної служби на різних ділянках державного кордону.

Важливою передумовою осмислення цієї ситуації є те, що охорона державного кордону – це система політичних, економічних, соціальних, військових, організаційно-правових, санітарно-карантинних, екологічних, технічних та інших заходів щодо забезпечення недоторканності державного кордону України й захисту національних інтересів держави у прикордонному просторі [2, с. 128].

Також, необхідно виходити з того, що кожна сфера життєдіяльності українського суспільства містить в собі потенційні загрози для безпеки державного кордону:

– **в законодавчій:** нормативно-правова база України має протиріччя або неузгодженість окремих законів та підзаконних актів між собою, встановлено обмеження на окремі види діяльності, що призводять до неповного виконання функцій прикордонної служби;

– **в політичній:** політична нестабільність, загострення міжнаціональних, релігійних конфліктів, корумпованість влади та криміналізація суспільства, зрощення політики та бізнесу;

– **в економічній:** нестабільність валютно-грошової політики, інфляція, недостатнє фінансування Прикордонної служби;

– **в організаційно-технічній:** несвоєчасне оновлення техніки та засобів охорони державного кордону й кордонного контролю;

– **в природоохоронній:** можливість виникнення природних катаклізмів, низька готовність державних інституцій до протидії їм, відсутність або низька якість дорожніх шляхів, інфраструктури;

– **в соціально-культурній:** трансформація соціальних установок і культурних цінностей, зміна ставлення до військових як соціальної групи, диференціація населення у доходах, дискримінаційні явища;

До зовнішніх загроз безпеці державному кордону України можна віднести наступні:

– воєнна загроза з боку іншої держави;

– незавершеність правового оформлення державного кордону;

– військові конфлікти біля державного кордону;

– нестабільність зовнішньополітичної ситуації навколо держави;

– нелегальна міграція;

– нелегальне переміщення зброї, боєприпасів, вибухівки, наркотиків тощо [3].

Важливим є визначення ступеня домінування тієї чи іншої загрози на певному етапі, виявлення у суспільстві найбільшої імовірності реалізації і максимальної сили впливу на діяльність прикордонної служби негативних факторів, на які необхідно звернути увагу для здійснення заходів з мінімізації негативних наслідків.

На даному етапі пріоритетним стає оперативно-службова діяльність підрозділів Прикордонної служби України, основними завданням якої є отримання випереджувальної інформації, вміння її правильно аналізувати та приймати ефективні рішення, вміння швидко вивчати обстановку та протидіяти правопорушникам державного кордону, налагодження співпраці з іншими сторонами тощо.

Виокремлення сукупності факторів, в яких здійснює свою діяльність Державна прикордонна служба, або окремо взятий орган охорони державного кордону, стає необхідною передумовою побудови і створення цілісної картини безпеки кордонів країни у сучасних, дуже складних для нашої держави умовах.

Література:

1. Концепція розвитку Державної прикордонної служби України на період до 2015 року: Указ Президента України від 19 червня 2006 року № 546/2006.

Про Державну прикордонну службу України: Закон України від 3.04.2003 р. /Відомості Верховної Ради. – 2003. – № 27. – Ст. 208.

2. Декомпозиція загроз і небезпек у сфері прикордонної безпеки. / М.І. Лисий, І.І. Балицький, Ю.О. Бабій // Збірник наукових праць Військової академії (м.Одеса). Технічні науки. – 2016.– Вип. 2. –с.127-132. – Режим доступу: file:///C:/Users/%D0%90%D0%B4%D0%BC%D0%B8%D0%BD%D0%B8%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%BE%D1%80/Downloads/zbnpva_2016_2_19.pdf

3. Цевельов О.Є. Умови та фактори, що впливають на стан безпеки державного кордону України./Державне управління: удосконалення та розвиток № 9, 2016. – [Електронний ресурс]. Адреса доступу: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1072>

4. Шинкарук О.М., Лисий М.І., Купрієнко Д.А., Бабій Ю.О., Ігнат'єв А.В., Ананьїн О.В. Сучасний стан прикордонного безпекового середовища України. [Електронний ресурс]. Адреса доступу: file:///C:/Users/%D0%90%D0%B4%D0%BC%D0%B8%D0%BD%D0%B8%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%BE%D1%80/Downloads/zhups_2019_3_19.pdf

РЕФОРМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ ТА ЇХ РЕАЛІЗАЦІЯ ЗА ДОПОМОГОЮ СИСТЕМИ МЕНЕДЖЕМЕНТУ ЯКОСТІ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ

Милімонко Є. Д.

*студентка 2-го курсу освітнього ступеня «магістр»,
спеціальності «Публічне управління та адміністрування»*

Чернівецький інститут

Міжнародного гуманітарного університету

м. Чернівці, Україна

Вже не перший рік точуться дискусії з приводу реформування вищої освіти. Та не перший склад Міністерства освіти і науки планує втілити свої реформи в дію. Але, що ми маємо на практиці? Ринок освітніх послуг манить своєю різноманітністю та дивує значною кількістю. Для абітурієнта стоїть не простий вибір: що обрати і кому довіритися.

У 2020 році Міністерство освіти і науки України знову планує ряд реформ, які на їхню думку є необхідними і мають незворотній характер [2]. Вони торкнуться різних сторін освітянської сфери, адже матимуть відношення не тільки до якості освітніх послуг, але й фінансових та адміністративних аспектів роботи ВНЗ. Звичайно, що почута інформація викликає багато сумнівів: чи на практиці матиме успіх ця реформа, чи знайдуться прихильники цих реформ, та інші не менш важливі питання.

Першим важливим елементом, який має бути зміненим – фінансова підтримка навчального закладу з боку держави [3]. Що ми бачимо у перспективі? Міністерство освіти і науки планує змінити акцент на кількості студентів цього закладу, оскільки важливим буде саме результат діяльності вишу. Але яким чином має аналізуватися відповідність результативності ВНЗ? У Міністерстві заявляють про три основні чинники – проксі показники до якості освіти і науки університету – зайнятість випускників, бюджет закладу та міжнародні рейтинги [2]. Дані про зайнятість випускників планується отримувати від пенсійного фонду. Отримана інформація буде важливим чинником при визначенні бюджету ВНЗ. Тобто, навчальний заклад має не тільки надати якісні освітні послуги, але й взяти відповідальність за працевлаштування кожного випускника. І нарешті, що стосується рейтингів навчальних закладів, то Міністерство планує опиратися на міжнародні дані.

Якщо дивитися на все очима реформаторів, то ми маємо бачити гарну картину, яка вимальовує продуману схему формування висококваліфікованих робітників. Можна говорити про те, що Міністерство освіти і науки планує налагодити в єдиному комплексі сектори, які створюють товари, надають послуги чи забезпечують основні блага з секторами, які зайняті підготовкою кадрів, проведенням наукових досліджень. Іншими словами, можна стверджувати, що реформи мають на меті об'єднати ринок праці та систему підготовки кадрів для нього.

Якщо аналізувати міжнародні показники і прагнути побачити їх в нашій країні – Україні необхідно зуміти правильно визначитися з основними пріоритетами, а саме:

- розвиненість економіки на ринкових засадах (розвиток внутрішнього ринку), затребуваність суспільним господарством висококваліфікованих, компетентних, креативних кадрів та креативного менеджменту, спрямованого на всебічне розкриття творчих здібностей працівників;

- якість та доступність освіти, реальна можливість для громадянина вчитися протягом усього життя;

- конкурентоспроможність кадрів на ринку праці.

Таким чином, для того, щоб якісні показники ВНЗ відповідали Міністерським вимогам, необхідно налагодити партнерські відносини з органами державної влади та органами місцевого самоврядування, профспілками, роботодавцями, громадськими організаціями. Такого роду стосунки мають забезпечити розв'язання наступних завдань:

- спільне оцінювання суб'єктами кадрової на основі наукових засобів соціально-економічної ситуації (стану) в країні;

- визначення пріоритетів (конкретизація спеціальностей) з метою формування необхідного («адресно» зорієнтованого) професійного та інтелектуального кадрового потенціалу;

- координація ефективного використання трудових ресурсів, створення робочих місць;

- прогнозування та планування професійної підготовки;

- визначення стратегії формування і розвитку інституту державної служби тощо.

На цих етапах реформування ВНЗ займає чільне місце система менеджменту якості вищої освіти як прогресивна технологія керівництва сучасними вишами. Адже, основою системи менеджменту якості є контрольоване та якісне забезпечення вимог зовнішніх та внутрішніх споживачів під керівництвом ректора. Ця система потребує широкого застосування в роботі навчального закладу сучасних засобів контролю

якості надання освітніх послуг [1]. Тобто, це спеціальна структура, у межах якої здійснюється забезпечення та контроль якості.

Система менеджменту передбачає наявність трьох компонентів: навчальний заклад, установи забезпечення, органи управління. Здійснювати контроль за якістю освіти на регулярній основі може навчальний заклад, який може бути будь-якого типу і форми власності, традиційним і спеціальним, мати будь-який рівень акредитації.

Одним із дієвих чинників впливу органів державної влади та органів місцевого самоврядування на освітній простір з метою забезпечення ефективності менеджменту якості вищої освіти можна вважати комунікативний (соціально-психологічний) механізм, що стосується певних передумов для реалізації заданих реформ, а саме: виникнення в суспільній та корпоративній свідомості світоглядних орієнтацій на необхідність якісних змін в житті окремої адміністративно-територіальної одиниці чи держави загалом; визрівання ідеї щодо включення до реформ усього активного населення відповідної території, науковців, консультантів тощо засобами з'ясування змісту очікуваних змін (науково-практичні конференції, круглі столи, громадські слухання, теле– та радіопередачі, розширені наради, консультаційні центри, тощо); проведення дієвих заходів, які стосуються щодо залучення до участі в реформах відповідних управлінських служб, структурних підрозділів та усіх зацікавлених осіб органу державного управління та органу місцевого самоврядування (виконавці змін).

Отже, підводячи підсумки, можна стверджувати, що забезпечення успішної роботи закладів вищої освіти в умовах реформування та розвитку ринкового суспільства вимагає зміщення акцентів з освітнього продукту на ринок освітніх послуг. Це означає, що одним із ключових чинників успіху сучасного університету стає його забезпеченість маркетинговою інформацією про сучасні потреби споживачів якісних освітніх послуг, у тому числі й засобами організації та проведення маркетингових досліджень.

Література:

1. Озаровська А.В. Забезпечення системи менеджменту якості у закладі вищої освіти / Озаровська А.В. // Якість вищої освіти: українська національна система та європейські практики / – Київ : Вид-во Міленіум Національного університету біоресурсів і природокористування України, 2018. С. 106–107.

2. Халус Світлана «Фундаментальні зміни у вищій освіті неминучі.» – Єгорстадний відвідав Чернівці. Публікація на інтернет

порталі URL: 0372.ua <https://www.0372.ua/news/2671608/fundamentalni-zmini-u-visij-osviti-neminuci-egor-stadnij-vidvidav-cernivci>

3. 24tv [Електронний ресурс] : [Інтернет-портал]. – Електронні дані. – [Київ : Український Інтернет холдинг ТОВ «24», 2006-2020]. – Режим доступу: www.24tv.ua (дата звернення 24.01.2020). Фінансування ВНЗ: уряд запровадив нову модель розподілу коштів.

ОКРЕМІ ЗАХОДИ ОПТИМІЗАЦІЇ ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИНАМ У СФЕРІ НЕЗАКОННОГО ОБІГУ НАРКОТИКІВ

Моско С. О.

*студент 2 курсу заочної форми навчання освітнього рівня «магістр»
за спеціальністю 262 Правоохоронна діяльність
Міжнародний гуманітарний університет
м. Одеса, Україна*

Незаконний обіг наркотиків та зловживання наркотичними засобами є проблемою, що виходить за рамки суто юридичного явища. Наркоманія, пов'язані з нею правопорушення та злочини мають в Україні постійну тенденцію до зростання. Правопорушення передують вчиненню злочинів, тому дослідження проблем запобігання протидії незаконному обігу наркотиків, психотропних речовин і прекурсорів для уповноважених органів повинно стати пріоритетним завданням, а вивчення діяльності суб'єктів, що здійснюють цей напрям правоохоронної функції, набуває особливої актуальності. Підсилює актуальність цієї теми факт значного збільшення незаконного обігу наркотиків, негативні тенденції розвитку наркотичної ситуації в країні. Особливе занепокоєння викликає зростання популярності наркотиків синтетичного походження, що пояснюється потужно вираженим стимулюючим впливом «розважальної» ідеології, зручністю і швидкістю вживання, великою тривалістю наркотичного ефекту, відсутністю очевидних видимих ознак вживання, можливістю самостійного виготовлення деяких видів, відносною дешевизною тощо. Все це свідчить про недостатню результативність застосовуваних правоохоронними органами заходів протидії.

У різні роки проблеми протидії незаконному обігу наркотиків досліджували Л. Н. Анісімов, Е. А. Бабаян, О. М. Бандурка, Ю. В. Баулін, О. М. Джужа, Н. І. Золотарьова, Л. В. Лазарева, А. А. Музика, І. І. Мусієнко, В. Я. Настюк, І. А. Нікіфорович, Д. Й. Никифорчук, М. А. Погорєцький, С. А. Роганов, М. П. Селіванов, О. М. Стрільцов та ін. Водночас, напрям оптимізації заходів запобігання злочинам у сфері

незаконного обігу наркотиків повинен залишатися під постійною увагою як практиків, так і науковців.

Теорія запобігання кримінальним правопорушенням виділяє три основні напрями цієї роботи:

- по-перше, виявлення причин і умов, що сприяють вчиненню злочинів;
- по-друге, виявлення осіб, від яких можна очікувати протиправної поведінки та життя щодо них заходів відповідно до закону;
- по-третє, запобігання злочинам на стадії готування та їх припинення на стадії замаху [1, с. 210].

Із наведених напрямів запобіжної діяльності постійної уваги правоохоронців, безперечно, потребує індивідуальна профілактика. Згідно зі ст. 3 Закону України «Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі» [2] та ст. 11 Закону України «Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними» [3] особи, яких було засуджено до позбавлення волі за один із злочинів, пов'язаних з незаконним наркообігом, підлягають відповідному нагляду.

Важливість адміністративного нагляду в протидії незаконному нарковиробництву пояснюється тим, що працівник поліції має право входити у житлові та інші приміщення осіб, які перебувають під цим профілактичним заходом, без відповідного дозволу суду з метою перевірки встановлених обмежень. Особі, яка була засуджена за злочин, пов'язаний з незаконним нарковиробництвом, можуть бути встановлені наступні обмеження: заборона виходу з будинку (квартири) у визначений час, який не може перевищувати восьми годин на добу; заборона перебування у тих місцях району (міста), де проживають колишні співільники; заборона чи обмеження часу виїзду в особистих справах за межі району (у тому числі в регіони традиційного масового культивування наркомістких рослин); реєстрація в поліції від одного до чотирьох разів на місяць. Особа, яка перебуває під наглядом, зобов'язана з'являтися за викликом поліції і давати усні та письмові пояснення з питань, пов'язаних з його виконанням, повідомляти про зміну місця роботи чи проживання, про виїзд за межі району (міста) у службових справах, у разі від'їзду в особистих справах з дозволу міліції в інший населений пункт та перебування там більше доби зареєструватися в місцевому органі Національної поліції.

Серед заходів по створенню умов, що унеможливають чи ускладнюють реалізацію злочинного умислу, важливе місце посідають планові оперативні відпрацювання. Їх об'єктами є установи та підприємства, діяльність яких пов'язана з виробництвом чи використанням наркотичних засобів, психотропних речовин, прекурсорів (вихідних продуктів та реагентів), житлові та інші приміщення.

Серед конкретних методів запобігання незаконному нарковиробництву позитивно себе зарекомендували: подвірний обхід з оглядом земельних ділянок господарів, житлових та підсобних приміщень; планові відпрацювання установ, підприємств, організацій, діяльність яких пов'язана з виробництвом чи використанням наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів; контрольована поставка; оперативна закупка; спостереження за поведінкою і пересуванням особи, стосовно якої є відомості про її готування до злочину, з подальшим припиненням такої підготовчої діяльності; попередження розкрадань наркосировини з плантацій та переробних підприємств; комплексні операції тощо.

Література:

1. Теория оперативно-розыскной деятельности : учебник. [под ред. К. К. Горяинова, В. С. Овчинского, Г. К. Синилова]. Москва: ИНФРА-М, 2008. 832 с.

2. Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі: Закон України від 1 грудня 1994 року № 264/94-ВР / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/264/94-%D0%B2%D1%80>

3. Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними: Закон України від 15 лютого 1995 року № 62/95-ВР / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/62/95-%D0%B2%D1%80>

МІСЦЕ ДЕРЖАВИ У БОРОТЬБІ З ТІНЬОВОЮ ЕКОНОМІКОЮ

Мудрак М. І.

методист

Єремій Б. М.

студент 2-го курсу магістратури

Чернівецький інститут

Міжнародного гуманітарного університету

м. Чернівці, Україна

Погляди дослідників на сутність та місце тіньової економіки в державі характеризуються суперечностями та різноманітністю. Загальновідомо та визнано, що тіньова економіка обумовлює виникнення комплексу негативних наслідків, основними серед яких вважають: зниження інвестиційної привабливості економіки країни, зростання податко-

вого навантаження на легальний сектор економіки, скорочення обсягів фінансових ресурсів країни, видача зарплати у конвертах тощо.

Тож визначимо деякі думки вчених з даного питання.

Так, Д. Буркальцева визначає детінізацію економіки, як це цілісну систему дій, спрямовану передусім на подолання та викорінення причин та передумов тіньових явищ та процесів [1, с. 218].

Формуючи на інституціональному підході, свій погляд на детінізацію економіки, І. Мазур визначає її, як створення такого інституційного середовища, де тіньова економіка була б неефективною [3, с. 217].

Вчений визначає детінізацію економіки як процес комплексного поєднання адміністративно-обмежувальних заходів для кримінальної частини тіньової економіки із стимулюючими економічними заходами у офіційній економічній діяльності з метою виведення прихованої економічної діяльності некримінального походження в офіційний облік прихованої її частини.

В окремих дослідженнях науковців термін детінізація замінюється категорією легалізація. Зокрема, М. Флейчук вбачає, що легалізацією економіки є комплекс заходів в інституційній, соціальній, гуманітарній, інформаційній, технологічній сферах.

На його думку, системні заходи з легалізації економіки та протидії корупції дадуть можливість мінімізувати використання факторів економічного зростання, що приведе до підвищення рівня економічної безпеки. В остаточному результаті це дозволить досягти головної мети, яка полягає в сталому та збалансованому соціально-економічному розвитку. Потрібно здійснювати моніторинг загроз і передумов нарощення потенціалу у процесі реалізації запровадження моделі легалізації економіки. Це дозволить вчасно реагувати на зовнішні та внутрішні виклики, які можуть погіршувати позитивні результати соціально-економічного розвитку [5, с. 515-516].

Виведення на світло тіньових капіталів сприятиме вагому збільшенню національного інвестиційного потенціалу і підвищенню ступеня його реалізації, матиме вагомий позитивний ефект для бюджетної сфери, сприятиме зміцненню економічної безпеки держави, укріпленні довгострокової стабільності та зорієнтованості національної економіки на стратегічний розвиток і зростання [2, с. 551].

В той же час, Ю. Нехайчук [4] виділив механізми державного регулювання у сфері детінізації економіки. А саме, потрібно вдосконалити державну систему фінансового контролю в протиправній діяльності у сфері розробки конкретних інструментів обмеження тіньових схем перерозподілу фінансових ресурсів у кожному конкретному випадку; сформувати реєстр платників податків та перелік декларацій із заявленими до відшкодування сумами податку на додану вартість, які мають ознаки сумнівних; використовувати мінімальні ціни на імпорتنі товари

з високою ліквідністю, насамперед стосується підакцизних товарів, у розрахунках та сплаті податків; запровадити стеження за внутрішніми цінами у межах холдингових компаній тощо.

Отже, ефекти процесу детінізації економіки є наслідками від спроможності держави створити умови для нарощення суб'єктами господарювання ділової активності в легальній економіці завдяки поліпшенню інвестиційного та бізнес-клімату в країні, а також створенню такого правового та суспільного середовища, для якого тіньова економіка стала б неефективною.

Лише у разі створення державою сталих сприятливих умов для нарощення суб'єктами господарювання економічної активності саме в легальній економіці, процес детінізації економіки отримає належних результатів. Надалі це спричинить та буде залежати від поліпшення підприємницького та інвестиційного клімату в країні.

Висновки. Узагальнюючи думки вчених з розглянутого питання, узагальнимо, що боротьба з тіньовою економікою є процесом виведення в легальну економічну діяльність нелегальної через провадження комплексної державної політики, спрямованої на викорінення причин даної тінізації економічної діяльності. Це досягається шляхом проведення податкової реформи, створення сприятливих умов для ведення офіційної економічної діяльності та введенням чинників, що перешкоджають появі джерел тінізації економіки.

Література:

1. Буркальцева Д.Д. Інституціональне забезпечення економічної безпеки України / монографія // Буркальцева Д.Д. // наук. дослід. екон. інститут. – К.: Знання України. – 2012. 347 с.
2. Варналій З.С. Тіньова економіка: сутність, особливості та шляхи легалізації: монографія / Варналій З.С., Гончарук А.Я., Жаліло Я.А. та ін. / за ред. д – ра екон. наук, проф. Варналія З.С. – К.: Вид-во НІСД, 2006. 576 с.
3. Мазур І.І. Детінізація економіки України: теорія та практика // монографія // Мазур І.І.. – К.: вид. поліграф. Центр «Київський університет». – 2006. 239 с.
4. Нехайчук Ю.С. Про вплив тіньової економіки на соціально – економічний розвиток/Ю.С.Нехайчук.: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nvfbi/2010_2/0210st4.pdf.
5. Флейчук М.І. Легалізація економіки та протидія корупції у системі економічної безпеки: теоретичні основи та стратегічні пріоритети в умовах глобалізації // монографія // Флейчук М.І. – Львів: Ахілл. – 2008. 660 с.

ДО ПИТАННЯ ЗДІЙСНЕННЯ ТРАНСПОРТНИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

Наконечна Т. В.

асистент кафедри юриспруденції

Чернівецький інститут

Міжнародного гуманітарного університету

м. Чернівці, Україна

Український уряд вживає дієвих заходів щодо покращення правового становища у державі, у зв'язку з чим, з урахуванням досвіду іноземних держав в нашій державі проводяться реформи у всіх галузях. Ці реформи направлені на покращення соціально-економічного, а також правового стану в державі шляхом уніфікації норм та положень різних інститутів права, зокрема таких елементів інституту цивільного права – транспортного та договірної права. Вивчення питань регулювання договірних правовідносин щодо здійснення перевезень на транспорті, хоч і неодноразово розглядалось і нині є актуальним.

Однією з важливих категорій у цивільному законодавстві України є належне правове регулювання перевезень вантажів, багажу, вантажобагажу пасажирів і пошти, законодавче регулювання порядку укладання та припинення договорів про здійснення перевезень, а також регулювання відповідальності сторін за договором перевезення вантажу, пасажирів, багажу та пошти.

Взаємовідносини Європейського Союзу та України у сфері транспортної політики, під час інтеграції України до ЄС, у зв'язку з великим зовнішньо-торгівельним оборотом України з країнами ЄС, зумовлює необхідність у створенні чіткого механізму правового регулювання транспортних відносин. Однак, не зважаючи на проведення кодифікації цивільного законодавства України, певні питання та проблеми перевезень на в повній мірі не врегульовані, тому практичне вирішення цих питань, які виникають в ході застосування та виконання вимог договорів про здійснення перевезень вантажів, пасажирів, багажу і пошти на транспорті (автомобільному, залізничному, морському, повітряному тощо), стикається з рядом питань щодо регулювання відносини в цій сфері.

Так, на залізниці, морські і річкові порти, аеропорти та інші транспортні організації покладено певні обов'язки і одним з них є забезпечення потреб громадян як України так і інших країн, зокрема країн Євросоюзу, у транспортних перевезеннях та безпеки використання транспорту (залізничного, автомобільного, повітряного, річкового або морського тощо), для здійснення перевезення пасажирів, вантажу, пошти і багажу на транспорті. Перевізні правовідносини врегульовані

главою 64 ЦК України, де крім традиційних договорів перевезення вантажу (ст. 909 ЦК України) і пасажирів (ст. 910 ЦК України), згадуються й договори, що опосередковують перевезення: договір чартеру (фрахтування) (ст. 912 ЦК України); угоди між організаціями різних видів транспорту, щодо здійснення перевезень у прямому змішаному сполученні (ст. 913 ЦК України); договір перевезення транспортом загального користування (ст. 915 ЦК України); довгостроковий договір (спрямований на організацію перевезень) (ст. 914 ЦК України) [2].

Європейське транспортне право грає надзвичайно важливу роль для вдосконалення Українського транспортного законодавства та встановленню відносин щодо транспортних перевезень. Договірні відносини Української держави з країнами – членами ЄС у транспортній сфері, вимагають адаптації законодавства України до міжнародно-правових актів, які регламентують діяльність у сфері транспортних перевезень, зокрема перевезень пасажирів, вантажу, пошти і багажу транспортом у єдиній транспортній системі України.

У зарубіжній доктрині країн ЄС, транспортні перевезення сприймаються як сфера сервісу, тобто діяльність щодо надання послуг по перевезенню вантажів та пасажирів транспортом. Крім того, транспорт, за сприйняттям країн ЄС, також виступає засобом пересування, що належить фізичним або юридичним особам на праві власності.

Таким чином, транспорт, як різновид сервісу підпадає під дію принципів спільного ринку ЄС, що гарантують свободу діяльності фізичним і юридичним особам на всій території Євросоюзу. При цьому ЄС у сфері транспортної інтеграції визначає загальні правила міждержавних транспортних перевезень, формує умови надання транспортних послуг перевізникам-нерезидентам в країнах ЄС, визначає заходи транспортної безпеки, а також визначає ліцензійний порядок надання транспортних послуг. Вказане і є основою транспортної політики країн ЄС.

Регулювання транспортної політики в ЄС здійснюється договором про функціонування ЄС. У цьому договорі скасовується будь-яка дискримінація щодо порядку транспортних перевезень та встановлення єдиних тарифів на перевезення територією Євросоюзу (п. 1 ст. 95), звертається особлива увага на ефективність перевезень, дотримання порядку перевезень великих вантажів, на профілактику та зменшення транспортної аварійності, належне забезпечення розгалуженої системи транспортних шляхів та зменшення шкідливого впливу на зовнішнє середовище (Директива 99/94/ЄС) [5].

Транспортна політика ЄС як і транспортна політика України на шляху до євроінтеграції, базується на принципах гармонізації й лібералізації. За допомогою встановлення єдиних правил діяльності у сфері

перевезень, вносяться відповідні зміни щодо вдосконалення транспортного законодавства України.

Створення єдиного економічного простору на території країн ЄС передбачає наявність «єдиного» ринку транспортних послуг. Після підписання та вступу у силу єдиного європейського акту, розвиток транспортної політики та лібералізація транспорту проходять більш інтенсивніше. Так, в червні 2001 року під час засідання європейської ради ЄС у Гетеборзі, була прийнята до врахування та реалізації європейська транспортна політика – «Біла книга». В подальшому, Європейська Комісія внесла зміни до європейської транспортної політики та зробила акцентовану увагу на загальні для всіх країн ЄС підходи і спільний діалог з проблем транспорту та вирішення цих проблем шляхом розвитку галузі, створили план розвитку, розрахований на виконання до 2020 року. При цьому, Європейська Комісія вперше поставила потреби споживачів у центр своєї стратегії.

В Україні організація перевезень вантажу, пасажирів та багажу встановлюється: Правилами перевезення пасажирів, багажу, вантажо-багажу і пошта залізничним транспортом України [12], Правилами перевезень вантажів автомобільним транспортом в Україні [13], Правилами надання послуг пасажирського автомобільного перевезення [14], Правилами повітряних перевезень пасажирів і багажу [15], Повітряним кодексом України [7], Статутом залізниць України [10], Кодексом торгового мореплавства України [8] тощо.

Таким чином, виконання договорів перевезень транспортом – це регламентований законодавством порядок і процес вчинення учасниками вказаних договорів послідовних та необхідних дій, які були обумовлені у договорі перевезення або транспортній накладній. Згідно з визначенням перевізник не зможе виконати свій обов'язок, що полягає у перевезенні вантажу, якщо відправник вантажу не надасть вантаж для перевезення у визначений строк, передбачений у договорі, а одержувач вантажу, у свою чергу, не зможе його одержати, якщо перевізник не поінформує його про прибуття вантажу. Тому, для відносин договору перевезення вантажу має велике значення вимога його належного виконання.

Література:

1. Конституція України: станом на 1 верес. 2016 р.: відповідає офіц. тексту. Харків: Право, 2016. 82 с.
2. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 45–46. Ст. 356.
3. Цивільний кодекс України: наук.-практ. комент. (пояснення, тлумачення, рекомендації з використанням позиції вищих судових

інстанцій, Міністерства юстиції, науковців, фахівців) / за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків, 2010. Т. 1: Загальні положення. 320 с.

4. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004 р. № 1618-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 40–41, 42. Ст. 492.

5. Про автомобільний транспорт : Закон України від 5 квітня 2001 року // *Відомості Верховної Ради України*, – 2001. – № 22. – Ст. 105.

6. Про транспорт: Закон України від 10 листопада 1994 року із змінами внесеними Законом від 21.12.2000 р. // *Відомості Верховної Ради*, – 2001, № 9, Ст. 68.

7. Повітряний кодекс України: Закон України від 04.05.1993р.// *Відомості Верховної Ради* 1993. – № 25.– Ст. 274.

8. Кодекс торговельного мореплавства України № 176/95-ВР від 23.05.1995. // *Відомості Верховної Ради*, 1995, №№ 47, 48, 49, 50, 51, 52, ст. 349.

9. Директива Ради ЄС від 14 лютого 1994 року № 94/4/ЄС, що вносить поправки до Директив 69/169/ ЄЕС та 77/388/ ЄЕС та підвищує рівень податкових пільг для подорожуючих з третіх країн та обмежень на неоподатковувані покупки під час подорожей в межах Співтовариства // Європейський Союз; Директива, Міжнародний документ від 14.02.1994 № 94/4/ЄС. // URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_438

10. Статут залізниць України: затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 06.04.1998 № 457 // *Офіційний вісник України*. – 1998. – № 14.

11. Бродовський С.О. Деякі питання укладення, зміни і розірвання договору в цивільному праві України. *Юридична Україна*. 2005. № 1. С. 23-26.

12. Правила перевезення пасажирів, багажу, вантажобагажу і пошта залізничним транспортом України, затверджені наказом Міністерства транспорту і зв'язку України від 27 грудня в 2006 р. № 1196, зі змінами і доповненнями по 25 січня 2013 р. № 44 // URL: <http://vokzal-simferopol.info/uk/pravila-perevozki-passazhirovo/>

13. Правила перевезень вантажів автомобільним транспортом в Україні, затверджені наказом Міністерства транспорту України від 14 жовтня 1997 року № 363. // URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/REG2568.html

14. Правила надання послуг пасажирського автомобільного перевезення, затверджені Постановою КМ України від 18.02.1997 р. № 176 // URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KP970176.html

15. Правила повітряних перевезень пасажирів і багажу, затверджені наказом Міністерства інфраструктури України від 30 листопада

2012 року № 735 // URL: <https://www.flyuia.com/ua/ua/information/rules-and-regulations/carriage-rules>

16. Цивільне право України: підручник: у 2 т. / за ред. Є. О. Харитонова, Н. Ю. Голубевої. Харків: ТОВ «Одіссей», 2008. Т. 1. 832 с.

ДЕРЖАВНИЙ ЗАХИСТ ПРАЦІВНИКІВ СУДУ І ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

Олійник В. О.

студент II курсу магістри

Інституту права, економіки та міжнародних відносин

Міжнародний гуманітарний університет

м. Одеса, Україна

23 грудня 1993 року було прийнято Закон України “Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів”. Цей Закон встановлює систему особливих заходів державного захисту працівників суду і правоохоронних органів від перешкоджання виконання поставлених на них законом обов’язків і здійсненню наданих прав, а так само від посягань на життя, здоров’я, житло і майно зазначених осіб та їх близьких родичів у зв’язку із службовою діяльністю цих працівників .

Відповідно до цього Закону захисту підлягають працівники суду і правоохоронних органів, які беруть безпосередню участь відповідно у: а) розгляд судових справ у всіх інстанціях; б) провадженні і розслідуванні кримінальних справ та справ про адміністративні правопорушення; в) оперативно-розшуковій діяльності; г) охороні громадського порядку і громадської безпеки; д) виконанні вироків, рішень, ухвал і постанов судів, постанов органів дізнання і попереднього слідства та прокурорів; е) контролі за переміщенням людей, транспортних засобів, товарів та інших предметів чи речовин через державний і митний кордон України; є) нагляді і контролі за виконанням законів.

Близькі родичі, які відповідно до цього Закону підлягають захисту, – це батьки, дружина (чоловік), діти, рідні брати і сестри, дід, баба, онуки, посягання на життя, здоров’я, житло і майно яких перешкоджає виконанню працівниками суду і правоохоронних органів покладених на них обов’язків і здійсненню наданих прав .

Відповідно до законодавства України працівники суду, правоохоронних органів та їх близькі родичі мають право: а) застосовувати заходи фізичного впливу, спеціальні засоби та зброю з метою забезпечення пра-

вмірних наказів і усних вимог, що добровільно не виконуються, для захисту особистої безпеки, безпеки близьких родичів, а також свого житла і майна; б) вимагати і одержувати допомогу у виконанні покладених на них обов'язків, а в разі необхідності – для особистого захисту, а також свого житла і майна з боку відповідних правоохоронних та інших державних органів; в) здійснювати спеціальні заходи забезпечення безпеки; г) отримувати матеріальну компенсацію в разі загибелі працівника, або іншого ушкодження здоров'я, знищення чи пошкодження його житла і майна у зв'язку з виконанням службових обов'язків.

Життя і здоров'я працівників суду і правоохоронних органів підлягають обов'язковому державному страхуванню за рахунок коштів відповідних бюджетів. Для забезпечення безпеки працівників суду і правоохоронних органів та їх близьких родичів, недоторканності житла, а також збереження їх майна з урахуванням конкретних обставин можуть застосовуватися відповідно до законодавства такі заходи: а) особиста охорона, охорона житла і майна; б) видача зброї, засобів індивідуального захисту і сповіщення про небезпеку; в) встановлення телефону за місцем проживання; г) використання технічних засобів контролю і прослуховування телефонних та інших переговорів, візуальне спостереження; д) тимчасово розміщення у місцях, що забезпечують безпеку; е) забезпечення конфіденційності даних про об'єкти захисту; є) переведення на іншу роботу, направлення на навчання, заміна документів, зміна зовнішності, переселення в інше місце проживання.

Приводом для вжиття спеціальних заходів забезпечення безпеки працівника суду або правоохоронного органу та його близьких родичів може бути: а) заява працівника або його близького родича; б) звернення керівника відповідного державного органу; в) отримання оперативної та іншої інформації про наявність загрози здоров'ю, житлу і майну осіб, які підлягають захисту.

Рішення про вжиття спеціальних заходів забезпечення безпеки приймають: а) керівники органів внутрішніх справ – щодо захисту працівників відповідного органу внутрішніх справ, державної лісової охорони, рибоохорони, митних органів та їх близьких родичів; б) керівники органів служби безпеки – щодо захисту працівників служби безпеки та органів системи Управління державної охорони, їх близьких родичів; в) керівники прокуратури – щодо захисту працівників прокуратури та їх близьких родичів; г) голова суду – щодо захисту працівників відповідного суду та інших органів та їх близьких родичів; д) керівник органів охорони державного кордону України – щодо захисту працівників цих органів та їх близьких родичів.

Здійснення спеціальних заходів забезпечення безпеки працівників суду і правоохоронних органів та їх близьких родичів покладається:

а) щодо працівників служби безпеки і органів системи Управління державної охорони – на органи служби безпеки; б) щодо працівників органів охорони державного кордону – на органи охорони державного кордону України; в) щодо інших працівників – на органи внутрішніх справ (Національну поліцію України). З цією метою у структурі зазначених органів створюються спеціальні підрозділи .

Для захисту військовослужбовців командири військових частин вживають таких заходів: а) відрядження до іншої частини або військової установи; б) переведення на нове місце служби.

Органи, які приймають рішення про забезпечення безпеки, одержавши заяву (повідомлення) про загрозу безпеці вище-перелічених осіб зобов'язані перевірити цю заяву (повідомлення) і в строк не більше трьох діб, а у невідкладних випадках – негайно, прийняти рішення про застосування або про відмову у застосуванні заходів безпеки. Про прийняте рішення виноситься мотивована постанова з зазначенням конкретних заходів щодо забезпечення безпеки і строків їх здійснення, про що письмово повідомляється заявник. Якщо заходи безпеки застосовуються не на прохання особи, яка береться під захист, то на це має бути одержана її згода. У разі, коли є достатньо даних, що вказують на ознаки злочину, в порядку, передбаченому кримінально-процесуальним законодавством, приймається рішення про порушення чи відмову у порушенні кримінального провадження або передачу заяви (повідомлення) про злочин за підслідністю чи підсудністю.

Рішення органів про вжиття спеціальних заходів щодо працівників суду, правоохоронних органів та їх близьких родичів є обов'язковими для виконання відповідними органами, підприємствами, установами, організаціями та їх посадовими особами.

Контроль за забезпеченням захисту працівників суду, правоохоронних органів та їх близьких родичів здійснюють відповідно Міністр внутрішніх справ України, Голова служби безпеки України, Генеральний прокурор України, Голова Верховного Суду України, Голова Державного комітету у справах охорони державного кордону України. Нагляд за дотриманням законності при забезпеченні захисту працівників суду, правоохоронних органів та їх близьких родичів здійснюється Генеральним прокурором України та підпорядкованими йому прокурорами.

Водночас, аналіз зазначених законоположень дозволяє також сформулювати певний **висновок** щодо їх удосконалення. Зокрема, таким, що на цей час фактично є атавізмом та потребує викладення відповідно до сучасного стану розвитку технічних засобів захисту, є такий законодавчо передбачений захід як встановлення телефону за місцем проживання. Наведений приклад, зокрема, підтверджує доцільність подальших досліджень проблем захисту працівників суду і правоохоронних органів.

Література:

1. Щерба С.П., Зайцев О.А. Охрана прав потерпевших и свидетелей по уголовным делам. – М., 1999.; Щерба С., Зайцев О. Защита свидетелей в США // Юстиция. – 1994. – № 8. – С. 52–53.
2. Тертишник В.М. Кримінально-процесуальне право України: Підручник. 5-ге вид., доп. і перероб. – К.: А.С.К., 2007. – 848 с.
3. Глава ВС: необхідно усилить безопасность судей на Северном Кавказе [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mysocietystyle.blogspot.com/2010/06/glava-vs-neobkhodimo-usilitbezopasnost.html>
4. Інформаційно-аналітичні матеріали діяльності ДСА України з питань організаційного забезпечення діяльності судів. – К.: ІХ з'їзд суддів, 13–14 листопада, 2008 р. – 372 с.
5. Про міліцію: Закон України від 20.12.1990 р. № 565-ХІІ // Відомості Верховної Ради УРСР від 22.01.1991 – 1991 р., № 4, стор. 20.
6. Про спеціальний підрозділ судової міліції «Грифон»: наказ МВС України від 19.11.2003 р. № 1390 //Офіційний вісник України від 02.01.2004 – 2003 р., № 51, том 2, стор. 486, стаття 2725, код акту 27117/2003
7. Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб: Закон України від 04.03.1998 р. № 160/98-ВР // Офіційний вісник України від 16.04.1998 – 1998 р., № 13, стор. 9, код акту 5104/1998
8. Судова міліція здатна забезпечити порядок в судах: інформаційне повідомлення ДЗГ та МД МВС України: офіційний веб-сайт МВС України[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mvs.gov.ua/mvs/control/main/uk/publish/article/150881;jsessionid=050A666086A41DC87685554053B1268>
9. Федеральный Закон РФ ОТ 21.07.97 № 118-ФЗ «О судебных приставах» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.akdi.ru/gd/proekt/042973GD.SHTM>
10. «Об исполнительном производстве»: Федеральный закон от 02.10.2007 № 229-ФЗ «Собрание законодательства РФ», 08.10.2007, № 41, ст. 4849
11. Лебедев В.М. Судебная власть в современной России: проблемы становления и развития. – СПб.: СПб. гос. ун-т, юрид. фак., 2001; Лань, 2001. – 384 с.

КОЛІЗІЙНІ ПИТАННЯ ПОЗАДОГОВІРНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ

Останіна О. М.

*студентка 2 курсу магістратури спеціальності «Правознавство»
Інституту права, економіки та міжнародних відносин
Міжнародний гуманітарний університет
м. Одеса, Україна*

Розвиток науково-технічного прогресу, що привносить удосконалення настільки принципового характеру, що часом якісно змінюються виробництво, звернення, транспорт, засоби зв'язку і світ в цілому, обумовлює впровадження в життя абсолютно не відомих раніше явищ. Розширюються матеріальна і фізична сфери діяльності людини (винахід нових засобів транспорту і комунікацій, комерційне освоєння космосу, морського дна і т.д.). І разом з тим дають про себе знати явища іншого порядку, зокрема, набуває небувалий розмах міграція населення і пов'язані з нею процеси, в рамках яких виникають різноманітні відносини, які мають не тільки договірно-правову природу. До числа останніх слід віднести квазідоговірні і деліктні відносини.

Науково-технічний прогрес зробив надзвичайно актуальними деякі аспекти деліктних зобов'язань, пов'язані, наприклад, з тим, що неправомірною дією скоєною на території однієї держави, а наступ шкідливого ефекту має місце в межах іншої юрисдикції (так звані транскордонні правопорушення). Уявімо собі, що якась паперова фабрика, що знаходиться в Бразилії, скидає в річку промислові відходи, а селянські господарства Аргентини або Уругваю, що знаходяться в сотнях кілометрів від місця скидання, використовують воду з цієї річки для вирощування сільськогосподарської продукції. Внаслідок харчування посівів токсичними водами якість врожаю різко погіршується [1, с. 81].

Таким чином, шкідливий ефект конкретної дії настає в іншій країні, ніж та, де був здійснений делікт. Для даної галузі міжнародного приватного права основним або принаймні вельми стійким колізійним принципом є прив'язка до права місця заподіяння шкоди, тобто до закону тієї держави, де було скоєно дію, яке послужило підставою для пред'явлення вимоги. Іншими словами, мова йде про закон місця скоєння делікту – *lex loci delicti commissii*. Разом з тим, в процесі здійснення міжнародних зв'язків у великій кількості випадків практикується страхування будь-яких ризиків, яке покликане забезпечувати захист інтересів як користувачів відповідними благами, в тому числі виробленими джерелами підвищеної небезпеки, так і їх власників, і, крім того, будь-яких третіх осіб.

Внаслідок цього зазначений принцип на цьому етапі вже не може розглядатися як єдино можливий або прийнятний для всіх ситуацій заподіяння шкоди і повністю охоплює дану частину міжнародних приватно-правових відносин. У 50-х рр. американські юристи запропонували іншу систему визначення права, що застосовується до деліктних відносин, засновану на оцінці інтересу тієї чи іншої держави в застосуванні свого або чужого правопорядку при прикордонних або транскордонних випадках заподіяння шкоди, зумовлених технічним прогресом змінами в соціальній сфері. Висунуті американською правовою наукою правила як би «зважують» інтереси держав при використанні права, з огляду на значення і сферу дії внутрішніх норм, що відносяться до деліктів, а також виходять з розгляду гіпотези про те, який правопорядок в найбільшій мірі був би підірваний невжиттям того чи іншого правопорядку. Інакше кажучи, мова йде про відшукання «власного права делікту» [2, с. 245].

Англійська і австралійська доктрини (М. Прайле) використовують інший підхід – так званий принцип подвійного підсудності, або подвійний позовної сили (*double actionability*). Система, запропонована американською школою МПП, не змогла замінити собою використання на континенті старого колізійного принципу прикріплення ставлення до закону місця заподіяння шкоди. Однак певний вплив на формулювання все більших винятків з нього в країнах Європи і деяких інших вона тим не менше зробила. Одні виключення зв'язувалися з особливим характером дій (наприклад, безпідставне збагачення або дифамація – поширення неправдивих відомостей), інші обумовлювалися тим, що принцип *lex loci delicti* не вказує на найбільш тісно пов'язане з даним відношенням право. В останніх випадках особистий закон учасників відносини або право.

У Великобританії підхід англійських і шотландських судів, а також судів Північної Ірландії в випадках розгляду позовів з правопорушень, скоєних за кордоном, з кінця XIX в. при визначенні прав і обов'язків сторін спирається на застосування закону суду (*lex fori*). У рішенні судді Уиллса у справі «Філіпс проти Ейр» (1870 г.) йдеться: «Як загальне правило, у випадках, коли слід відшукати підставу для подачі в Англії позову, що впливає із заподіяння шкоди за кордоном, повинні бути дотримані дві умови: по -перше, діяння повинно бути протиправним з точки зору англійського права, як якщо б воно було скоєно в Англії, по-друге, дія не повинно допускатися і по праву країни, де воно було вчинено» [3, с. 102].

Це перша частина конструкції. Крім того, правопорушення має володіти таким характером, який обумовлює пред'явлення цивільно-правових вимог як за законом суду, так і за законом місця заподіяння шкоди.

Прийняття Закону України «Про міжнародне приватне право» ознаменувало настання в нашій державі нового етапу правового регулювання приватноправових відносин, ускладнених іноземним елементом. Так, Розділ 7 цього закону закріплює колізійне регулювання позадоговірних відносин, зокрема законодавець пішов традиційним шляхом регламентації деліктних зобов'язань, встановивши прив'язку місця заподіяння шкоди. [4] Однак, цікавим є виняток із загального колізійного правила: право іноземної держави не застосовується, якщо дія або обставина, яке стало підставою для вимоги про відшкодування шкоди, за законодавством України не є протиправною. Дане положення свідчить про наявність імперативних гарантій захисту прав, свобод та інтересів фізичних і юридичних осіб на території України.

Література:

1. Мишнев В.М., Покровський І.Ф. Відповідальність за шкоду від забруднення морського середовища нафтою з суден (на прикладі Балтійського моря) // Транспортне право. 2004. № 4. С. 81–89.
2. Федияк Г.С., Федияк Л.С. Міжнародне приватне право: Підручник. 4-те вид., Переробл. і допов. К.: Атіка, 2009. 589 с.
3. Романов А.К. Правова система Англії. М., 2004. 251 с.
4. Закон України «Про міжнародне приватне право» від 23 червня 2005 № 2709-IV. Журнал Міжнародного приватного права. 2006. № 1 (51).

МІГРАЦІЯ ЯК СКЛАДОВА ІСНУВАННЯ ЦИВІЛІЗАЦІЙ

Пелішенко О. Р.

заступник директора

Чернівецький юридичний коледж

Національного університету «Одеська юридична академія»,

студентка 2-го курсу магістратури

спеціальності «Публічне управління та адміністрування»

Чернівецький інститут

Міжнародного гуманітарного університету

м. Чернівці, Україна

Історія міграції відома здавна. Так, беручи до уваги, нерозвиненість прикордонної системи та обліку шляхи міжнародних мігрантів взагалі не фіксувались протягом багатьох століть. Навіть сьогодні визначити точні обсяги міграції є справою складною.

Ще до нашої ери великі маси людей переміщувались з однієї країни в іншу з метою пошуку кращих умов життя. Здобутки таких величних держав Стародавнього світу, як Вавилону, Єгипту, Персії, Греції та Риму були наслідками, в тому числі, праці рабів. А основна частина рабів складалась з вихідців інших країн, отриманих під час війн. Тому примусовий характер був головною особливістю стародавньої міграції.

З плином часу розвинулася інша міграція, військова. Вона стала основною розповсюдженою формою добровільної міграції. Оскільки ринок військових найманців мав попит та був дієвим чинником у розвитку країн. Германські князівства і кантони Центральної Швейцарії стали основними експортерами військових найманців.

За етимологією міграція (лат. migration – переміщення, переселення, та від migro – переселяюсь) є особливим процесом територіального переміщення населення, який, як правило, завершується зміною місця проживання на постійне [5, с. 12].

Ю.І. Римаренко підкреслює, що зміст міграції є широким та універсальним [3]. Він виокремлює наступні визначення міграцій. До прикладу, як особливий рух територіального переміщення населення, завершенням якого є зміна постійного місця проживання, і розуміється як переселення. Або ж природну міграцію, а саме, як часові та одночасно просторові переміщення та пересування і масового, і особистого характеру, що майже завжди пов'язані з матеріальним рухом фізичних речей, тіл, явищ, предметів, а також живих істот. Іншим різновидом є міграція матеріальних ресурсів, що розуміють як переміщення або перевезення саме тих товарів, предметів і речей соціально-побутового призначення, які є державною, колективною або приватною власністю. Наступним різновидом є поняття міграції інвестицій та капіталів, під яким вважають переміщення фінансових і валютних ресурсів, результатом чого є зміна свого місцеперебування, стимулюючи розвиток виробництва чи інших сфер життя на тривалий та короткочасний періоди. Також виокремлюють міграцію грошей, тобто просторовий та часовий обіг іноземної та національної валюти в готівковій та в безготівковій формі, що здійснюється для оплати товарів, сировини, послуг та праці, а також з метою інвестування, кредитування, позички, подарунка, сплати боргу, покриття затрат та вигідного розміщення капіталовкладень [3, с. 148].

Сукупність переселень, що відбуваються в одному напрямку та в певний час утворюють міграційні потоки. Вони носять особливі властивості процесу розгалуження. Навіть до дисперсного розтікання по території держав, регіонів чи провінцій, який свідчить про те, що хвилі переселенців проникають у певні землі з неоднаковими ландшафтними зонами, масштабністю, інтенсивністю та скупченістю [4, с. 14].

На процеси переселення впливають як об'єктивні так і суб'єктивні фактори.

Науковці характеризують ці фактори як негативні наслідки. Зокрема, перенаселення території країни з одночасним зменшенням питомої ваги місцевого населення в структурі чисельності населення є небезпечною існування будь-якої країни [1].

Інший вчений розглядає міграцію як рух населення в першу чергу територіально, а не як природнього чи соціального явища [2].

В той же час, міграційний процес визначають як плин або хід будь-якого міграційного явища, послідовна еволюція його етапів, періодів та станів, а також розвиток побічних наслідків залежних від них [6, с. 143].

Висновки. Отже, враховуючи вищезазначене, під міграцією населення вважають переміщення людей територіально, як через зовнішні так і через внутрішні кордони країн чи інших адміністративно-територіальних утворень на меті якого є зміна місця проживання у тимчасовому періоді або на постійне місце проживання за будь-якої причини.

Література:

1. Етнонаціональний розвиток України. Терміни, визначення, персоналії. Київ : Т-во Знання, 1993. 800 с.
2. Макеев С. А. Социальные перемещения в крупном городе / Макеев А. отв. ред. В. И. Тарасенко. К. : Наук. думка, 1989. 152 с.
3. Муранова В. В. Філософсько-правові аспекти та методологія дослідження міграції в контексті розвитку громадянського суспільства. Філософські та методологічні проблеми права. 2012. № 2. С. 35–42.
4. Петрова Л. В. Гештальттеорія як метод сучасної юриспруденції. Держава і право. 2002. Вип. 15. С. 3–8.
5. Романюк М.Д. Міграції населення України за умов перехідної економіки: Методологія і практика регулювання НАН України, Рада по вивченню продуктивних сил України. Львів : Світ, 1999. 289 с.
6. Світлов О. Р. Поняття «міграції»: сучасні погляди та можливі перспективи в контексті теорії соціальної мобільності. Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки. 2012. Вип. 16. С. 33–42

ЗАРОДЖЕННЯ ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВИХ ІДЕЙ ІНДИВІДУАЛІЗМУ У ДОФІЛОСОФСЬКІЙ ТРАДИЦІЇ АНТИЧНОСТІ

Пилипишин П. Б.

кандидат юридичних наук,

докторант кафедри теорії та історії держави і права

*Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова
м. Хмельницький, Україна*

Дофілософська традиція античності цікава тим, що людина вперше філософствує в особі давньогрецьких мислителів про те, що є людське буття. У цьому сенсі філософія як тип світогляду «відкрила», «винайшла» тему людини як ключову детермінанту антропології у філософії права. Таке відкриття відбувалося спершу у гомерівському епосі, однак це дало поштовх до усвідомлення свого «я» у філософії права і простій людині, а не лише гомерівському герою.

Перші античні філософи роздумували про світ як єдине, впорядковане ціле, як космос (в перекладі з грецького «космос» означає «порядок»). Космос у їхній уяві – це не якась мовчазна безодня, а жива цілісність, породжена хаосом, якій притаманні розум та душа. Він існує в межах суворих законів, головний з яких – Логос. Космічному, божественному Логосу мають підкорятися життя держав і окремих індивідів. На землі з'являлися мудрість, правда і справедливість тоді, коли люди діяли відповідно до них, а державні закони не суперечили імперативам Логосу [1, с. 195-201]. Поведінка людини та навіть богів повинна бути такою, щоб не порушити природний плин подій, який підпорядкований цьому Логосові. Людина не завжди поводить себе правильно, тобто природно, бо у її житті багато різних випадковостей і хаотичних імпульсів, які пов'язані з природною недосконалістю чи зіпсованістю, чи недостатністю знань. Тому, людина не завжди поводить себе відповідно до Логосу. Сформулювати загальний закон, зрозумілий пересічній людині, ґрунтуючись на підвалинах Логосу – це один із способів зарадити цьому. Цей загальний закон і є людським законом (номосом) поліса. Отже, твердження: «право – це відбивання всесвітнього Логосу» є ідеєю, спільною для більшості давньогрецьких моделей космологічного періоду. З огляду на специфіку цих моделей, їх можна назвати логосно-номосними моделями права [5, с. 71].

Стародавні міфи, які отримали показ у поемах Гомера і Гесіода, піддаються політико-правовій інтерпретації. В межах даної інтерпретації склалося твердження початку справедливості, законності і полісного

життя. У поемах Гомера вживаються терміни, які згодом будуть застосовуватись як правові, зокрема: «дике» (справедливість) і «теміс» (звичай, звичаєве право). Ці терміни мають велике значення та показують особливості праворозуміння грецького ладу того періоду, яке заведено називати «гомерівським суспільством». У Гомера справедливість (дике) виступає в якості основи і принципів сформованого звичаю, звичаєвого права (теміс). Тобто, звичаєве право (теміс) виступає як конкретизація вічної справедливості (дике) [4, с. 243].

Епічний світогляд не міг не визнавати в навколишньому світі панування безособової незрозумілої сили – долі, від якої були залежні всі люди. Ця залежність полягала в тому, що епічна людина розглядала всі події свого життя, як частку щастя і страждань, як щось неминуче та незмінне, яке не залежить від етичної сторони її вчинків. Однак, визнання над собою влади року, нітрохи не виключало для героїв можливості свободи. Епічний герой, вже відрізняючи себе від одноплемінників, мав власні цілі та інтереси і орієнтувався на останні в своїх діях. Тому, в поемах з'являються приклади самостійних людських вчинків, які не є наслідком орієнтації на етичні норми роду. У Гомера можна знайти різні види поєднання долі і людської волі: і підпорядкування своїй частці, і об'єднання волі богів і волі індивіда, і пряма непопора рішенням богів. Епічний персонаж Гомера зовсім не є покірним і пасивним, а навпаки, у багатьох випадках, усвідомлення зумовленості своєї долі надає герою сміливості і рішучості, залишаючи можливість самостійного вибору в рамках частки, відведеної йому Мойра [7, с. 37-38].

Греки уособлювали в образах мойр (Антропос, Крото, Лахесіс, Ананке, Тіхе) долю як первісне зумовлення і невідворотну вищу силу, як світову закономірність і одночасно як живу божественну істоту, яка, не виключає, а передбачає активність героя. Герой згідно філософії стародавніх греків – це не жалюгідний раб своєї участі – долі, не сліпе її знаряддя, яке не розуміє, що вчиняє; а прояв долі у сфері людського життя, реалізація долі в обраній особистості. Герой – це пан своєї долі, він опирається на самого себе. Героїчна природа персонажів полягає у почутті єдності із долею і пов'язаними із нею здібностями реалізовувати своє призначення. Піднесення до рівня своєї долі, до рівня свого призначення зумовлює героя до активності і діяльності, усвідомлення свого призначення і вольової участі у здійсненні свого призначення [3, с. 102].

Індивідуалізм гомерівської філософії простежується у античному розумінні героїчної долі під якою розуміють єдність внутрішньої свободи і зовнішньої необхідності. Вона передбачає боротьбу і активність та поєднує протилежні засади: приреченість і свободу, дотримання велінь долі і непокірність. Якби не простежувались філософсько-правові погляди на індивідуалізм, то у гомерівській філософії над героєм панувала б доля, яка

б механічно визначала його вчинки, дії і бажання, а сам герой не був би мислячою і діяльнісною істотою. Тоді б можна було сказати, що гомерівський Ахіллес – маріонетка в руках долі, яка не знає ні свого життєвого призначення, ні своєї значущості, і діє як запрограмована машина, що не відчуває ніякої жаги до діяльності. Однак, індивідуалізм простежується якраз в тому, що Ахіллес діє як людина, яка усвідомлює своє життєве призначення і зміст своїх діянь. Саме це усвідомлення і є поштовхом у нього до жаги діяльності незалежно від веління долі. Саме в цьому і полягає гомерівський індивідуалізм [2, с. 38-39].

В античному світі одинична людина спочатку виділяється, усвідомлюючи свою унікальність, як героя, який прагне до відстоювання суспільних інтересів. В результаті категорія «одиничного» якісно відокремилася в структурі особистості, однак вона поки ще була підпорядкована характерному для космоцентричної парадигми домінування категорії «загального». По суті, героїзм стародавнього грека, реалізовував функцію збереження і зміцнення життєздатності та гармонії суспільного цілого, навіть ціною життя окремих індивідів, навіть за допомогою вчинків, далеких від гуманних в нашому сучасному розумінні цього слова. Однак, для нашого дослідження важливе значення має та обставина, що з самого факту героїзму впливає сприйняття суспільства як пасивного об'єкта впливу – народ або людство. Герой завжди мислиться в одиниці, а тому феномен «героїзму» неминуче охоплює не тільки потенцію до возз'єднання суспільства, а й роз'єднує індивідів шляхом конкуренції, що було наочно продемонстровано в контексті софістичної думки, яка направила активність людини на задоволення його егоцентричних інтересів [8, с. 101].

Отже, в гомерівському епосі ми віднаходимо перші джерела ідеї індивідуалізму, коли індивідуальна свідомість виходить з рамок колективного мислення роду. Епічні герої, на відміну від людини міфологічної епохи вже наділені особистісними рисами. Епічна свідомість допускає те, що людині не завжди відома доля, а тому вона може діяти виходячи з власних інтересів, ставлячи перед собою власні цілі. Епічні герої відрізняють себе від навколишнього світу, ставлять перед собою індивідуалізовану мету, прагнуть до її досягнення через вольову участь, іншими словами, вони здатні до самовизначення, тому саме тут і починається історія розвитку уявлень людини про її індивідуальність у філософія права.

Підсумовуючи вищезазначене, хотілося б зафіксувати наступне: давньогрецькі уявлення цього періоду було сконцентровані у міфах, де людина, право, поліс, боги – органічні частини Всесвіту, що підпорядкований Логосу (загальному законові). Право є проявом Логосу, а звичаєве право є концентрацією вічної справедливості.

Даний період античної правової думки характеризується вивільненням людини від природи, її залежності від традиційних норм та порядків, мі-

фологічної свідомості. Спершу таке вивільнення є лише умовним, абстрактним та можливим тільки в епосі. Адже в цей період статус людини, її місце в соціумі – фактично відсутні, а сам індивід – частина природи, родовий елемент, здатний лише на постійне повторення традиційних схем та звичаєвої поведінки. Людина є безініціативною, бо її життя й так наперед визначене долею, а тому її вчинки та рішення нічого не змінять.

Епос стає тим єдиним джерелом, де в дофілософській традиції вдається виділити індивідуальну свідомість від колективної. Саме в епосі ми можемо віднайти такі філософсько-правові ідеї, які стали основою подальшого розвитку індивідуалізму. Втім, всі ці ідеї є лише в межах логосно-номосної інтерпретації права, а тому слід пам'ятати, що право тут – теж частина природи, як і сама людина. Отже: епічні герої наділені особистісними рисами; герой може діяти виходячи з власних інтересів, ставлячи перед собою власні цілі, тобто здатний до самовизначення, в тому числі правового; усвідомлення зумовленості своєї долі надає герою можливість власного правового вибору; відокремлення категорії «одиночного» в структурі особистості; герой завжди мислиться в однині, що є підтвердженням його індивідуальності; правові вчинки людини індивідуально-мотивовані; передбачає вольову участь у здійсненні свого призначення; героїзм – це драматичний шлях боротьби за самобутність.

Література:

1. Бачинин В.А. Философия права и преступления. Харьков, 1999. 607 с.
2. Гришук О.В., Добош З.А. Конвергенція справедливості і права: філософсько-правовий аспект. Хмельницький: Хмельницький університет управління та права, 2013. 268 с.
3. Кессиди Ф. От мифа к логосу: становление греческой философии / Отв. ред. А.Е. Зимбули. 2-е изд., испр. доп. СПб.: Алетейя, 2003. 360 с.
4. Козлов В.С., Соколов С.В. История политических и правовых учений : Учебное пособие. Минск : «БИП-С «Плюс» 2009. 527 с.
5. Кузнецов В.І. Філософія права. Історія та сучасність: Навчальний посібник. Київ: ВД «Стилос»: ПЦ «Фоліант», 2003. 382 с.
6. Лосев А.Ф. История античной эстетики. Ранняя классика (в 8 томах). Т.1. Москва: АСТ; Х.: Фолио, 2000. 624 с.
7. Овдиенко В. И. Проблема свободы воли в античной философии. Дис. ... канд. филос. наук: 09.00.03. Краснодар, 2006. 171 с.
8. Петрихин А. В. Гуманизм как социокультурный процесс противостояния ценностно-мировоззренческих форм гуманности. Дисс. ... канд. философ. наук: 09.00.11. Краснодар: Краснодарский университет МВД России, 2014.161 с.

СТАТУС ДЕПУТАТА ПАРЛАМЕНТУ В ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

Рибченко Ю. В.

студентка 2-го курсу спеціальності «Право»

Науковий керівник: Качурінер В. Л.

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри державно-правових дисциплін

Міжнародний гуманітарний університет

м. Одеса, Україна

Депутати – професійні парламентарі, які з моменту отримання депутатського мандата наділяються спеціальними правами та привілеями. Статус депутата – це цілий комплекс його прав і обов'язків, який визначається конституціями, конституційними й органічними законами, регламентами палат і правовими звичаями.

У більшості країн депутати представляють весь народ, а не окрему групу виборців. Відповідно до цього депутат володіє так званим «вільним мандатом», тобто, виступаючи від свого імені, він повинен виражати інтереси всіх громадян, а також повинен бути вільний від «групових» інтересів і піклуватися про благо нації. Прикладами цього можуть слугувати ст. 67 Конституції Італії, де зазначено: «Кожен член парламенту представляє всю націю і виконує свої функції без обов'язкового мандата», а також ст. 38 Основного закону ФРН: «Депутати німецького бундестагу є представниками всього народу, не зв'язані наказами й дорученнями і підлегли лише своїй совісті». Аналогічні положення є й в інших західних конституціях [1, с. 298, 371].

Депутати мають низку спеціальних прав, які дають можливість краще здійснювати свої функції і забезпечують свободу їхньої діяльності. Наприклад, депутати мають право на одержання спеціальної винагороди (жалування, заробітної плати). Сума цієї винагороди визначається законами, які приймає парламент. Крім жалування депутат одержує певні суми на утримання помічників. Так, звичайний конгресмен США може мати двох помічників: одного в столиці, другого у виборчому окрузі. Якщо він очолює який-небудь важливий комітет, то може мати штат до 18 осіб [2, с. 29-32].

Крім грошей на утримання помічників, депутатам в певних країнах виділяються гроші на представницькі витрати, на наймання офісу й квартири для проживання. Службового житлового приміщення депутатам за кордоном не надається. У ряді країн заробітна плата депутатів звільняється від податків цілком або частково.

У деяких країнах депутати після того, як вони не менше двох разів обирались як депутати, із досягненням пенсійного віку одержують

право на підвищену пенсію, що дорівнює пенсії високооплачуваного державного службовця.

Крім спеціальних прав, депутат має певні обов'язки. Насамперед він зобов'язаний і має право брати участь у засіданні парламенту (у своїй палаті або на загальних засіданнях). У певних країнах існує сувора парламентська дисципліна (ФРН), і за неявку депутата на засідання палати до нього застосовуються заходи впливу, такі, наприклад, як позбавлення половини заробітної плати, попередження тощо. Що стосується інших країн, то у них немає суворої парламентської дисципліни, наприклад, у Конгресі США депутати присутні на засіданнях тільки для розгляду особливо важливих питань або на голосуваннях [3].

Важливим елементом депутатського статусу є два основних поняття: депутатський імунітет і депутатський індемнітет.

Імунітет полягає в тому, що депутат без згоди парламенту чи його керівних органів не може бути притягнутий до відповідальності та арештований за здійснення правопорушення, крім випадків, якщо він був затриманий на місці здійснення злочину.

У більшості країн світу є спеціальні правила й застереження про недоторканність членів парламенту. Термін дії депутатської недоторканності різний. У деяких країнах вона діє лише під час парламентської сесії (Бельгія, Люксембург, Японія, Франція). У деяких країнах депутат «вилучається» з юрисдикції взагалі на весь термін дії його депутатського мандата. В інших країнах (Великобританія), крім строку сесії, депутат має додатковий імунітет на період 40 днів до початку сесії й 40 днів після її закінчення. У Норвегії, крім часу сесії, недоторканність поширюється також на час поїздки в парламент і назад. А також згідно британської конституційної системи депутат не користується імунітетом при порушенні кримінальної справи проти нього [4, с. 163-164].

Під депутатським індемнітетом розуміється невідповідальність депутата після закінчення строку його депутатського мандата, тобто після строку його повноважень. У цьому випадку – це закріплена в законі гарантія того, що депутат, після того як він виконав свій обов'язок і займається іншими справами, не будучи депутатом, не може бути притягнутий до відповідальності за те, як він виступав і голосував у парламенті. Це гарантія вільного волевиявлення депутата. Таке явище, як індемнітет покликане уберегти депутата від переслідувань після того, як закінчилася його депутатська недоторканність.

Ще індемнітетом у ряді країн називають депутатську заробітну плату або винагороду за діяльність. Слід сказати, що в більшості західних країн ця винагорода досить висока. У деяких країнах вона прирівнюється до заробітку міністра або становить 70–80 % заробітної плати міністра. У Франції, наприклад, є звичай, що члени партій частину

своєї зарплати віддають у фонд партії, оскільки прийнято вважати, що такий високий заробіток не личить народному обранцеві. Тим самим він, так би мовити, відшкодовує витрати партії, яка підтримувала його під час передвиборної кампанії.

Отже, основними депутатськими привілеями є парламентська недоторканність – імунітет і свобода висловлювання й голосування в парламенті – індемнітет. Усі інші права, привілеї й повноваження не мають особливої специфіки, тому що інші державні службовці теж можуть володіти ними за винятком, звичайно, специфічних прав депутата: брати участь у сесії, виступати з внесенням законопроектів, запитами тощо.

Також враховуючи вищезазначене, важливим моментом для парламентаризму є те, що парламент продовжує відігравати значну роль у сферах впливу на населення. В багатьох країнах парламентська діяльність та сприймання її населенням визначають певні особливості розвитку політичної діяльності, свідомості і поведінки. Одночасно парламенти є так званою «ареною» для узгодження суперечностей і можуть використовуватись політичними партіями для активної пропаганди своїх програм та боротьби за владу.

Література:

1. Ріяка В.О. Конституційне право зарубіжних країн: навч. посібник. К.: Юрінком Інтер, 2006. 544 с.
2. Мартинюк Р. С. Конституційне (державне) право зарубіжних країн. Особлива частина. Навчальний посібник. Острог, 2008. 404 с.
3. Закоморна К. О. Державне (конституційне) право зарубіжних країн (навчальні матеріали та схеми) : посіб. для підготов. до іспитів. 2-ге вид., переробл. Х. : Право, 2016. 280 с.
4. Шаповал В.М. Конституційне право зарубіжних країн: Підручник. К.: АртЕк, Вища шк., 1997. 264 с.

ЗМІСТ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СЛУЖБИ ДІЛЬНИЧНИХ ІНСПЕКТОРІВ В УКРАЇНІ

Сівак О. В.

асистент кафедри юриспруденції

Требши Т. І.

студентка 2-го курсу магістратури

Чернівецький інститут

Міжнародного гуманітарного університету

м. Чернівці, Україна

Складовою системи правової держави і права виступає служба дільничних інспекторів. Даний інститут входить до апарату держави, який, як відомо, формується з трьох гілок влади. Служба дільничних інспекторів входить і є яскравим прикладом виконавчої гілки влади. Кожен день, без вихідних і свят, дільничні інспектори поліції виконують публічну виконавчу діяльність щодо захисту прав і свобод громадян на своїх поліцейських дільницях, в забезпеченні правопорядку. Громадяни та іноземці формують свій погляд на ефективність діяльності виконавчої влади та країни загалом, оцінюючи спершу діяльність служби дільничних офіцерів поліції.

Оскільки, з першочергових цілей держави є дотримання прав і свобод людини і громадянина, захист інтересів держави і суспільства, а виконання яких є завданням органів Національної поліції, включно її дільничних офіцерів поліції. Тому діяльність дільничних офіцерів поліції ґрунтується на принципі взаємодії з населенням та має на меті співпрацю з громадянами, громадськими організаціями, установами, підприємствами різних форм власності [2].

Варто зауважити, що в юридичній літературі є дуже багато визначень поняття нормативно-правового регулювання дільничних інспекторів. Розглянемо деякі з них.

Зокрема, Я. Когут який досліджував місце і роль адміністративно-правового регулювання місцевої поліції. Він вбачає що дія права на суспільні відносини у сфері адміністративної діяльності її органів за допомогою юридичних засобів у межах і напрямках, визначених нормами права, є адміністративно-правовим регулюванням діяльності органів місцевої міліції. А механізмом адміністративно-правового регулювання діяльності органів місцевої міліції виступає комплекс спеціальних методів, заходів, засобів адміністративно-правового регулювання відносин у сфері їх діяльності [1].

Також є цікава думка Г. Шлома для теорії і практики служби дільничних офіцерів поліції, який вивчав адміністративно-правове забезпечення службової таємниці в органах внутрішніх справ України. Він вказує, що динамічна система правових методів, засобів і заходів впливу на поведінку суб'єктів через установавання їхніх прав та обов'язків щодо створення, використання, зберігання, зміни та знищення конфіденційних службових відомостей, дія і взаємодія яких спрямовані на запобігання порушенню режиму службової таємниці чи на його відновлення в разі порушення є механізмом адміністративно-правового забезпечення службової таємниці в органах внутрішніх справ України [3].

Висновки. З урахуванням вищевикладеного можемо стверджувати про адміністративно-правове регулювання дільничних офіцерів поліції, як звід нормативно-правових актів, передбачених на врегулювання діяльності в дільничній сфері, визначених законом. Насамперед основним документом виступає Конституція України, де визначено, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю.

Література:

1. Когут Я. Адміністративно-правове регулювання діяльності органів місцевої міліції: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.07. Львів. 2008. 16 с.
2. Конституція України. Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр>
3. Шлома Г. Адміністративно-правове забезпечення службової таємниці в органах внутрішніх справ України: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.07. Дніпропетровськ. 2008. 20 с.

ДО ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ ТРУДОВОГО ПРАВА В УКРАЇНІ ЯК САМОСТІЙНОЇ ГАЛУЗІ

Соцький А. М.

*кандидат юридичних наук, доцент,
в.о. завідувача кафедри юриспруденції*

*Чернівецький інститут
Міжнародного гуманітарного університету
м. Чернівці, Україна*

Формування самостійної галузі трудового права більшістю вчених зв'язується з серединою XIX в. – початком XX ст. Історичними передумовами виникнення галузі трудового права і трудового законодавства в Україні можна вважати наступні фактори:

– формування фабричного законодавства протягом XIX в. під впливом розвитку капіталістичних відносин, промислового способу виробництва і страйкового руху;

– часткова систематизація норм трудового права в Положеннях РНК УСРР «Про порядок затвердження колективних договорів (тарифів), що встановлюють ставки заробітної плати й умови праці» 02.07.1918 року;

– наукове обґрунтування відокремлення трудового договору від договору особистого найму, а потім самостійності робітника (трудового) законодавства від цивільного і поліцейського (адміністративного) законодавства в працях Н.Г. Александрова, Л.Я. Гинцбурга, С.А. Іванова, Р.З. Лівшиця, Ю.П. Орловського, А.І. Процевський, А.Р. Мацюка, В.Н. Скобелкін, М.П. Карпушина та інших дослідників;

– кодифікація радянського трудового законодавства (КЗпП УСРР від 15.11.1922 року) і розширення підзаконного нормотворчості в сфері праці;

– викладання курсу трудового права на юридичних факультетах вузів.

Розвиток галузі трудового права і законодавства про працю України відбувалося в період існування СРСР паралельно з аналогічним процесом у інших радянських республіках.

Національне трудове законодавство незалежної України сформувалося в 70-і рр. XX ст. і завершилося прийняттям Кодексу законів про працю у 1971 році. Національне законодавство про працю України знаходиться в динамічному стані, воно і далі буде розвиватися і вдосконалюватися (останні зміни внесені 14.01.2020 року Законом України № 440-ІХ).

Трудове право являє собою багатогранне правове явище, яке може розглядатися в різних аспектах (з позиції поділу права на природне і позитивне, приватне і публічне; в суб'єктивному і об'єктивному

значеннях, як системи норм і знань). Про розмежування природного і позитивного, суб'єктивного і об'єктивного трудового права.

Поняття трудового права як галузі права найближче до такого його аспекту як об'єктивне трудове право, або трудове право в об'єктивному сенсі.

Нагадаємо, що під об'єктивним трудовим правом було запропоновано розуміти систему юридичних норм, що регулюють трудові та інші тісно пов'язані з ними відносини на основі поєднання централізованого і локального, державного і договірної регулювання. Дане визначення має більшою мірою навчальне значення.

Розуміння трудового права як галузі права тісно пов'язане з теорією систем, оскільки галузь права – складова частина системи права, а будова галузі права також є певною системою елементів (частин, підгалузей, правових інститутів, субінститутів і норм). Відповідно у визначенні галузі права важливо підкреслити її систематизующее значення.

Деякі засновники школи трудового права в Україні пропонували розглядати трудове право «як особливу систему права» в тісному (вузькому) і широкому сенсах. При цьому під трудовим правом у вузькому сенсі вони розумів «численні закони про працю, що доповнюються колективними договорами», а під трудовим правом в широкому сенсі – «сукупність трудових відносин і регулюючих (оформляють) ці відносини правових норм».

Незважаючи на вузькість в трактуванні предмета трудового права даними вченими (згадані тільки трудові відносини, причому вони розглядаються не як предмет трудового права, а як саме трудове право), в даних визначеннях вже робиться спроба усвідомити поняття трудового права в різних аспектах, причому з позицій не нормативного, а соціологічного праворозуміння, і, що дуже важливо, – як системного явища.

Трудове право як одна з провідних галузей права характеризується низкою галузевих кваліфікуючих ознак, таких як предмет і метод правового регулювання, а на думку деяких вчених, і інших властивостей. Не маючи на меті охарактеризувати дані галузеві характеристики трудового права, звернемо увагу на те, що предмет, метод, а на нашу думку, і основоположні принципи трудового права, складові суть природного трудового права, повинні бути відображені в дефініції галузі трудового права.

Протягом усього ХХ ст. предмет даної галузі оформився в наступною узагальненою формулою: трудові та (тісно) пов'язані з ними відносини. Історичні етапи розширення і звуження предмета галузі трудового права, а разом з ним коригувань в системі галузі трудового права глибоко аналізувалися в роботах Н.Г. Александрова, Л.Я. Гинцбурга, С.А. Іванова, Р.З. Лівшиця, Ю.П. Орловського. Метод трудово-правового

регулювання характеризується комплексністю і включає в себе поєднання централізованого і локального, державного і договірною регулювання. Принципи трудового права також мають системоутворюючі значення для галузі трудового права, оскільки при побудові трудового законодавства вони повинні направляти дії законодавця, пронизуючи собою всю цю галузь права або окремі її інститути. На підставі вищевикладеного запропонуємо наступне розгорнуте визначення галузі трудового права.

Трудове право як галузь права – це система юридичних норм, логічно розподілених на частини, правові інститути та інші елементи, що регулюють трудові та інші тісно пов’язані з ними суспільні відносини на основі поєднання централізованого, локального і договірною регулювання, єдності і диференціації правового регулювання праці, а також принципів соціального партнерства, рівності, свободи праці, гуманізму і справедливості.

ПРАВО І МОРАЛЬ: КЛЮЧОВІ ЕЛЕМЕНТИ СВІТОВОГО ПРАВОВОГО ПОРЯДКУ

Торгонський Д. В.

*аспірант 3 курсу кафедри теорії та історії держави і права
Міжнародний гуманітарний університет,
провідний юрисконсульт*

*Державне підприємство «Житомирський лікєро-горілочний завод»
м. Житомир, Україна*

Синергія права і моралі є усталеним модусом доктринального осягнення правової реальності, проте відносно глобалізованих правових процесів це видається доволі непростим завданням. Разом з тим, сучасні проблеми, які постали перед світовою людською спільнотою сьогодні, спричиняють необхідність пошуків теоретичних і методологічних інструментів, які можливо використати для ефективних відповідей на виклики часу.

Примарність державних кордонів перед новими викликами і небезпеками, слабкість і недосконалість механізмів міжнародно-правового реагування на військові конфлікти, переміщення величезних мас біженців, екологічні проблеми, економічну нестабільність, з одного боку, підсилюють песимізм антиглобалізму. З іншого, неможливо не бачити, що загострення глобальних проблем посилює залежність країн одне від одної, вимагає якісно нового рівня консолідації, але недостатній рівень

регулювання відносин тільки породжує нові проблеми. Замість об'єднання та зосередження на спільних проблемах кожна країна намагається відстояти свої інтереси (чи в крайньому випадку країн-сусідів), отримати переваги над іншими. Але, при цьому ми передчуваємо появу нового устрою: роль держав, міжурядових та неурядових організацій, транснаціональних корпорацій та інших акторів на міжнародній арені зазнає суттєвих змін, іст'є взаємодії держав і народів на всіх рівнях та перехід до загальної для всіх системи цінностей, принципів, системи регулювання відносин та конфліктів.

Саме сучасний світовий порядок і викликає дослідницьку зацікавленість як феномен новітнього правового життя людства. Осмислення сучасного світового порядку з позицій високої моралі, виявлення перспектив його майбутнього розвитку і реалізація на практиці – це найважливіші завдання загальнотеоретичної і прикладної юриспруденції на зовсім недалеку перспективу.

Світовий порядок висвітлюється науковцями як система організації відносин між державами у світі в процесі розвитку світових політичних, економічних, правових, соціальних, культурних процесів.

З позицій моралі та права ідеальний світовий порядок – це загальноприйнята організація суспільного життя в межах всього світу на основі домінування загальнолюдських моральних цінностей та загальнолюдських норм і цінностей права. Тобто, відносини між людьми повинні будуватись на добровільних засадах, регулюватись правильними моральними нормами, а у випадках коли це неможливо – загальними для всіх правовими нормативами. Світовий порядок включає в себе всі сфери діяльності людства, але тільки мораль і право у своїй синергетичній взаємодії забезпечують цивілізоване регулювання відносин між членами суспільства.

Мораль – це спосіб визначення, масштаб необхідної поведінки суб'єкта у певній соціальній системі з метою забезпечення її нормального функціонування і розвитку. Категорію «мораль» можна застосувати не лише стосовно людей, а й щодо соціальних колективів, держав, міжнародних організацій. Мораль можна трактувати як загальнолюдський феномен, сукупність вічних правил, які відображають досвід, накопичений людством упродовж тисячоліть, що передається від покоління до покоління [1]. Саме мораль повинна бути регулятором поведінки людей щодо принципового протиставлення Добра і Зла.

Для кращого розуміння моралі слід зазначити, що вона є складною за структурою, і поєднує у собі індивідуальну, колективну, національну та міжнародну складові. Подальший розвиток людства буде визначати саме ствердження світової моралі. Як і з Світовим правовим порядком, світовий рівень моралі сьогодні є поки що недосяжним. Більше того,

визначення і встановлення світової моралі – один з найголовніших кроків досягнення Світового правового порядку. Сьогодні, на кожному рівні існують проблеми, які заважають цьому. На індивідуальному рівні – егоїзм індивідів, на національному і колективному – відстоювання інтересів лише своєї групи, на міжнародному – суперечність норм одна одній і нехтування вже поширених положень окремими спільнотами. Вирішення цих проблем і дозволить створити світовий рівень моралі.

Світовий правовий порядок повинен будуватись на принципах і нормах загальнолюдської моралі. На перший план поставити добро, чесність, справедливість, врівноваження інтересів індивідів, держав, міжнародних об'єднань з загальнолюдськими, донесення до кожного індивіда важливість миру, розвиток співробітництва, об'єднання для вирішенні спільних проблем, подолання індивідуального і колективного егоїзму.

Світова мораль має бути спрямованою на викорінення нерівності, пригноблення, забезпечення існування світового суспільства на основі дійсної, а не декларованої рівності держав, зменшення мілітаризації, справедливих економічних відносин.

Головним спрямуванням світової моралі є підтримання розвитку людства на забезпечення миру, технічного, економічного та соціального прогресу, вирішення глобальних проблем, що в кінцевому рахунку і відповідає задачам, які кожен намагається сьогодні вирішити окремо.

Мораль забезпечується тільки самим суспільством. На жаль, сьогодні мораль не здатна стати єдиним механізмом регуляції відносин між людьми. Хоч більша частина суспільства свідомому корегує свою поведінку згідно загальноприйнятих норм, менша критично їх порушує, що руйнує систему співіснування на добровільних началах.

Тут на допомогу приходять право, механізми його встановлення і реалізації. Право будується на основі моралі, але є більш ефективним регулятором, оскільки володіє механізмами свого забезпечення та примусу. Порушення правових норм регулюється вже не тільки членами суспільства, а й спеціально створеними структурами, завданням яких є протидія порушенням, покарання винних і відновлення порушених прав.

Як і щодо розвитку моралі, сьогодні, рівень права та встановленої правової системи не дозволяє говорити про досягнення справедливості для всіх, встановлення на перший план загальних благ, а не індивідуальних. Право, на відміну від моралі, повинно мати стабільну систему його підтримки, яка, сьогодні, неефективна і не спроможна забезпечити його виконання і протидію порушенням. Більше того, деякі правові системи діють не згідно загальнолюдськими цінностями, а в інтересах правлячих індивідів.

Поєднання права і моралі породжує дійсний Правовий Порядок. У сучасну епоху правовий порядок постає як поліструктурний, багаторівневий феномен, правова природа котрого віддзеркалює домінуючі нині тенденції до поглиблення розмаїття правового та морального буття у координатах плюралістичності національних правових культур і нормативності прав людини, обов'язкових для кожної культури [2, с. 4].

Сучасний стан справ змушує говорити, що досягнення надійного, справедливого Світового правового порядку сьогодні поки є неможливим. Головною проблемою є неусвідомленість правлячими політичними елітами у значній кількості країн хибності такого шляху. І саме навернення до моральних принципів та цінностей на основі загальнолюдських, будівництва правової системи на їх основі – ось надійний шлях досягнення Світового правового порядку.

Література:

1. Дмитриева Г. К. Мораль и международное право. М., 1991.
2. Оборотов Ю.Н. Традиции и новации в правовом развитии / Ю.М. Оборотов; Одесская национальная юридическая академия. О. : Юридична література, 2001. 157 с.

ПОЗОВНА ДАВНІСТЬ В МІЖНАРОДНОМУ ПРИВАТНОМУ ПРАВІ

Цуркану С. І.

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства*

Петровська Е. В.

*студентка 2 курсу магістратури спеціальності «Правознавство»
Інституту права, економіки та міжнародних відносин
Міжнародний гуманітарний університет
м. Одеса, Україна*

В 1974 році в Нью-Йорку було підписано Конвенцію про позовну давність у міжнародній купівлі-продажу товарів. Віденським Протоколом від 11 квітня 1980 року в цю Конвенцію були внесені деякі зміни, спрямовані на забезпечення відповідності редакції 1974 року зі Віденською конвенцією про міжнародну купівлю-продаж товарів 1980 року. Учасниками Конвенції в первісному її варіанті стали 23 держави: Аргентина, Бразилія, Болгарія, Білорусь, Коста-Ріка, Чехословаччина,

Домініканська республіка, Єгипет, ФРН, Гана, Гвінея, Угорщина, Мексика, Монголія, Нікарагуа, Норвегія, Польща, Румунія, Уганда, Україна, Російська Федерація, Югославія, Замбія.

Як видається, перш за все слід звернути увагу на визначення поняття позовної давності. Відповідно до ст. 1 під позовною давністю слід розуміти «умови, при яких вимоги покупця та продавця один до одного, що випливають з договору міжнародної купівлі-продажу товарів або пов'язані з його порушенням, припиненням або недійсністю, не можуть бути задоволені внаслідок закінчення певного періоду часу. Такий період часу в подальшому іменується «термін позовної давності» [1].

Хоча Конвенція мала основною метою врегулювати питання позовної давності, заповнивши прогалину в Конвенції 1980 року, тим самим будучи як би її доповненням, все ж в ній міститься ряд положень, які повторюють Конвенцію 1980 року. Зокрема, це визначення міжнародної угоди (п. «А» ст. 2), умови застосування Конвенції (ст. 3-1). Повторенням Конвенції 1980 року стала, наприклад, стаття 5, котра визначила умови незастосування Конвенції 1987 р.

Наступні положення Конвенції щодо початку перебігу строку давності, перерви і продовження, в цілому, не містять радикальних новел і добре відомі з інших нормативних приписів і звичаїв міжнародної торгівлі. Мабуть, найбільш важливим є положення статті 24, яка встановлює, що закінчення строку позовної давності береться до уваги лише за заявою сторони, що бере участь в процесі. Відомо, що в українському процесі закінчення строків давності визначається в області матеріального права і приймається до уваги судом незалежно від заяви сторони. У Конвенції також вирішуються деякі питання застосовного права (ст.ст. 31-1 – 33) [1].

При цьому слід враховувати, що Конвенція про позовну давність у міжнародній купівлі-продажу товарів 1974 року застосовується тільки в тих випадках, якщо комерційні підприємства сторін договору в момент його укладення перебувають у Договірних державах (згідно же Протоколу 1980 р Конвенція застосовується ще і в тому випадку, якщо «згідно з нормами міжнародного приватного права до договору купівлі-продажу може бути застосовано право Договірної держави»). Дана Конвенція застосовується незалежно від права, яке могло б підлягати застосуванню на підставі норм міжнародного приватного права (Протоколом 1980 року це положення було виключено).

У той же час сторони договору купівлі-продажу можуть виключити застосування Конвенції 1974 року народження, вказавши про це в тексті контракту. У будь-якому випадку, вона не застосовується до продажу товарів, придбаних для особистого, сімейного або домашнього користування (в 1980 році ця фраза була доповнена словами «за винятком

випадків, коли продавець у будь-який час до або в момент укладення договору не знав або не повинен був знати, що товари купуються для такого використання «); до продажу з аукціону або в силу закону (в тому числі і в порядку виконавчого провадження); до продажу фондів, забезпечувальних паперів, оборотних документів, акцій і грошей, а також електроенергії та судів повітряного і водного транспорту. Крім того, статтею 5 виключається можливість застосування Конвенції про позовну давність у міжнародній купівлі-продажу товарів до вимог,

а) заподіяння смерті або пошкодження здоров'я особи;
б) ядерної шкоди, заподіяної проданими товарами;
в) із застави, іпотеки або іншому забезпеченні речового характеру;
г) рішення або постанови, ухвалених в результаті розгляду споруд) чеку, переказному або простому векселю» [2, с. 189].

Конвенція також застосовується при продажу робіт і послуг. Що ж стосується договорів на поставку товарів, які потребують подальшого виготовлення або виробництва, то, згідно зі статтею 6, вони вважаються договорами купівлі-продажу і, отже, регулюються цією Конвенцією тільки в разі, якщо сторона, яка замовляє товари, не зобов'язана при цьому поставити істотну частину матеріалів для їх виготовлення.

Конвенція про позовну давність у міжнародній купівлі-продажу товарів 1974 року набула чинності в перший день місяця, що настає за місяцем, в якому закінчився шестимісячний період після здачі на зберігання десяти ратифікаційної грамоти або документа про приєднання. Для більшості держав вступ Конвенції в силу стався 1 серпня 1988 року, для інших, які ратифікували Конвенцію і приєдналися після здачі на зберігання десяти ратифікаційних грамот або документів про приєднання, Конвенція набирала чинності згідно з пунктом 2 статті 44 – в перший день місяця, що настав за місяцем, в якому закінчився шестимісячний період після здачі на зберігання ратифікаційної грамоти або документа про приєднання.

Література:

1. Конвенція про позовну давність у міжнародній купівлі-продажу товарів (Нью-Йорк, 1974 рік). URL: <http://www.uncitral.org/uncitral/tu>
2. Вовк В. М. Засоби забезпечення продавців від необґрунтованих претензій покупців (на прикладі купівлі-продажу раба) / В. М. Вовк // Форум права. – 2011. № 1. С. 194–198. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2011-1/11vwmkpr.pdf>

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ КОМП'ЮТЕРНИХ ПРОГРАМ

Цуркану С. І.

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства
Міжнародний гуманітарний університет
м. Одеса, Україна*

В Україні активно розвивається такий сегмент внутрішнього ринку як ІТ-бізнес. Розробники щоденно працюючи на національні та закордонні ІТ-компанії створюють ІТ-продукт, що неминуче призводить до актуалізації проблематики охорони програмного забезпечення. На міжнародному рівні з прийняттям Бернської конвенції про охорону літературних та художніх творів увага нормо творців була зосереджена на виявленні правової природи та обсягу охорони лише комп'ютерної програм як об'єкту права інтелектуальної власності. Інтенсифікація світових процесів розвитку програмного забезпечення зумовила появу нових об'єктів права інтелектуальної власності в результаті програмування, які на сьогоднішній день не мають чіткого розробленого механізму правового регулювання їх охорони.

Не вдаючись до аналізу поняття «прилад» (розглядаємо його зміст у широкому підході розуміння), зазначимо, що функціонування комп'ютеру або іншого девайсу здійснюється за допомогою двох складових: апаратного забезпечення (системний блок, процесор, блок живлення, диск, плата, екран та ін.) та програмного забезпечення (операційна система, транслятори, редактори, графічний інтерфейс користувача) [1, с. 204]. Взаємодія між даними компонентами забезпечує керівництво та роботу комп'ютера.

Умовно програмне забезпечення можна поділити на системне та прикладне. Системне програмне забезпечення створює функціональне оточення для роботи інших прикладних додатків. Зокрема, жоден фоторедактор не в змозі відредагувати фото без операційної системи.

І системне, і прикладне програмне забезпечення з точки зору правової регламентації є комп'ютерною програмою.

Згідно ст. 1 Закону України “Про авторське право і суміжні права” під комп'ютерною програмою розуміється набір інструкцій у вигляді слів, цифр, кодів, схем, символів чи у будь-якому іншому вигляді, виражених у формі, придатній для зчитування комп'ютером, які приводять його у дію для досягнення певної мети або результату (це поняття охоплює як операційну систему, так і прикладну програму, виражені у вихідному або об'єктному кодах). Згідно ст. 18 цього закону комп'ютерні програми охо-

роняються як літературні твори. Така охорона поширюється на комп'ютерні програми незалежно від способу чи форми їх вираження. Аналогічний підхід закріплений і в міжнародних документах. Так, відповідно до статті 4 Бернської конвенції про охорону літературних та художніх творів, статті 10 Угоди про торгівельні аспекти прав інтелектуальної власності комп'ютерні програми у вихідному або об'єктному коді захищаються як літературні твори. Законодавче визначення комп'ютерної програми не дає змоги усвідомити її технологічні особливості, і як наслідок, обсяг необхідної правової охорони.

В правовій доктрині були висловлювалися думки щодо необхідності виокремлення окремих складових комп'ютерної програми. Посилаючись на статтю 1 Типових положень по захисту комп'ютерного програмного забезпечення та Проекту угоди по захисту комп'ютерного програмного забезпечення, Стрельцов Л.Є. визначає комп'ютерну програму як набір інструкцій, який в кінцевому рахунку являє собою алгоритм або сукупність алгоритмів [2, с. 168]. Всебічне визначення змісту комп'ютерної програми надає Водорезова С.Р., яка пропонує виділяти такі її складові як алгоритм (набір структурних блоків, до яких не входять загальновідомі математичні формули, методи, розрахунки, які реалізують функціональність програмного забезпечення); інтерфейс (дизайн, зовнішній вигляд програми); код програми (варіант виконання, текст програми) [3, с. 74].

На нашу думку, компоненти комп'ютерної програми повинні виокремлюватися інженерами (розробниками), які займаються програмуванням і розуміють процеси, що відбуваються, з внутрішньої сторони. Фахівці у галузі права у свою чергу мусять проаналізувати виокремлені компоненти та надати їм належний режим охорони.

В цілому процес функціонування програми умовно можна поділити на дві частини: бекенд та фронтенд. Бекенд (від англ. Back-End – зворотна сторона) – програмний код, що відповідає за роботу із сервером (базою даних), даними (для подальшого їх включення у базу даних). Фронтенд (від англ. Front- End– лицьова сторона) – публічна частина програми, з якою безпосередньо контактує користувач, та функціонал, який зазвичай обігрується на стороні користувача (у браузері) [4, с. 17].

Бекенд формується програмістом шляхом написання *вихідного коду* у вигляді символів, цифр, слів та ін., який компілятором мови програмування генерується у *об'єктний код* (має вигляд різного поєднання нулів та одиниць), що зчитується сервером (комп'ютером) [5, с. 337]. Вихідний код комп'ютерної програми може у свою чергу містити частину коду, що знаходиться у відкритому доступі (тобто код заздалегідь був написаний іншими програмістами і використовується при написанні нової програми) та частина коду, яка вперше написана розробником

для створення програми. На даному етапі розгляду технічної частини актуалізується питання правомірності використання коду, що знаходиться в Open Source, яке буде досліджене нижче.

Будь яка програма, як і прилад у цілому, створюються з метою задоволення потреб та забезпечення продуктивності праці користувача. Частіше всього вони не є спеціалістами в області інформатики. Користувач автоматизованої обчислювальної системи має право очікувати не тільки точних результатів обробки, але і зручності в використанні системи. Очам людини необхідно, щоб образи мали визначений розмір, рівень яскравості, контрастності і розміщувались на зручній відстані. Деякі кольори сприймаються краще інших [6, с. 5]. Саме зручною та привабливою для сприйняття користувачем комп'ютерну програму роблять розробники Фронтенду, що інакше іменується як графічний інтерфейс користувача.

Отже, в цілому комп'ютерна програма на сьогоднішній день охороняється правовими засобами авторського права. Разом з тим, з багатокомпонентна побудова комп'ютерної програми обумовлює необхідність виокремлення таких самостійних об'єктів права інтелектуальної власності як: код програми; алгоритм побудови програми; графічний інтерфейс користувача. Виділені об'єкти потребують дослідження їх правової природи та встановлення особливостей правового регулювання.

Література:

1. Білоус-Сергеева С. О. Проблеми споживання програмного забезпечення в умовах глобалізації. Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. 2016. № 14. С. 203–208.
2. Стрельцов Л.Є. Поняття та ознаки комп'ютерної програми у міжнародному праві. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. 2014. № 11. Вип. 2. С. 168–171.
3. Водорезова С.Р. Особливості правової охорони комп'ютерної програми як об'єкта інформаційних відносин. Право та інновації. 2014. № 3 (7). С. 69–76.
4. Фленов М.Е. Ліпих глазами хакера. 5-е издание. доп. и перераб. СПбю: БХВ. Петербург, 2019. 416 с.
5. Шеховцов В.А. Оперативні системи. К.: Видавнична група ВНУ, 2005. 576 с.
6. Інтерфейс «Користувач-комп'ютер»: Навчальний посібник. За ред. В.П. Майданюк, А.М. Петух. Вінниця: ВДТУ, 1999. 66 с.

МЕДІАЦІЯ В АДМІНІСТРАТИВНИХ СПРАВАХ

Челебій Д. В.

студент 1-го курсу магістратури

Чернівецький інститут

Міжнародного гуманітарного університету

м. Чернівці, Україна

Перш за все медіатор не є суддею і не може приймати будь-яких рішень в справі. Медіатор лише домагає в спілкуванні та під час прийняття рішення. Медіація керується такими принципами як: Добровільність сторін, рівність сторін, самовизначення сторін, незалежність, неупередженість та нейтральність сторін, законність, конфіденційність [1, с. 1352].

Принцип (добровільності) означає участь в медіації є добровільною. Ніхто не може бути змушений для проведення або припинення медіації. Сторони мають право організувати процес медіації так, як вони вважають за необхідне і припинити його в будь-який час.

Принцип (самовизначення сторін) надає змогу сторонам самостійно обрати медіатора, місце де буде відбуватись медіація, визначити коло обговорюваних ними питань, вносити варіанти врегулювання спору, а також мають право формулювати зміст цивільного договору.

Принцип (незалежності, неупередженості) означає що медіатор:

- не віддає переваги жодній із сторін
- не вирішує спір який виник між сторонами
- не надає вказівки або рекомендації щодо врегулювання їхнього спору
- не робить аналіз поведінки та позицій сторін

Принцип (конфіденційності) є важливим в процесі медіації. Він дає змогу не розголошення інформації щодо медіації без згоди іншої сторони. Важливо також те, що медіатор в ніякому разі не може бути допитаний правоохоронними органами щодо медіації.

При порушенні даного принципу однією із сторін, настає відповідальність згідно законодавству.

Конфіденційність буде також необхідна при вирішенні спору за участю неповнолітньої особи, розголошення інформації щодо цієї медіації заборонено [4, с. 399-404].

Принцип (нейтральності) означає що:

- Медіатор не може вирішувати спір між сторонами. Також якщо сторони не погодились в усній чи письмовій формі про інше ,надавати вказівки, рекомендації щодо варіантів врегулювання їхнього спору,

оцінювати поведінку сторін. За винятком порушення ними правових або етичних норм порядку проведення медіації.

Під нейтральністю розуміють:

– Медіатор не впливає на результат медіації, ставиться до сторін однаково, не даючи перевагу жодній із них, також захищений від впливу з боку органів державної влади.

Принцип (рівності сторін) надає такі можливості як:

– Обрання медіатора за погодженням іншої сторони

– Проведення медіації в рівних умовах. Медіатор відноситься до кожної із сторін однаково, і не надає переваг жодній із них.

– Рівність часу для викладення своєї позиції в процесі медіації [1, с. 1352].

Медіація – в адміністративних справах може бути лише тоді, коли предметом спору є дії з боку посадових осіб, які спричинили моральний або матеріальний збиток іншій особі [2, с. 180].

При вирішенні спору за допомогою медіації, учасники процесу мають такі переваги як:

– Економія свого власного часу

– Значно зменшена вартість процесу вирішення спору

– Не розголошення інформації щодо самої процедури

– Також важливим є виконання рішення (У випадку успішної медіації) [3, с. 2].

Висновки. Медіатор не є суддею і не приймає рішень у справі. Медіатор лише допомагає в спілкуванні та під час прийняття рішення. Ніхто не може бути змушений для проведення або припинення медіації. Сторони мають право організувати процес медіації так, як вони вважають за необхідне і припинити його в будь-який час.

Література:

1. Крицкая М. С. Административная медиация как форма осуществления общественного контроля за деятельностью полиции. 2016. С. 180.

2. Головченко А.В. Медіація, як один із ефективних альтернативних способів вирішення конфліктів. 2016. С. 2.

3. В. В. Комаров, В. А. Бігун, В. В. Баранкова та ін.. Курс цивільного процесу: підручник / В. В. Комаров, В. А. Бігун, В. В. Баранкова та ін. ; за ред. В. В. Комарова. – Х., 2011. – 1352. С. 2011.

4. Таранова, Т. С. Принцип конфиденциальности посредничества [Текст] / Т. С. Таранова // Правовое обеспечение инновационного развития экономики Республики Беларусь : Междунар. науч.-практ. конф. (21-22 окт. 2011г., г. Минск). – Минск, 2010. С. 399-404.

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАПОБІГАННЯ ТЕРОРИЗМУ В УКРАЇНІ

Шкабара Д. М.

студентка магістратури

Інституту права, економіки та міжнародних відносин

Міжнародний гуманітарний університет

м. Одеса, Україна

Поняття тероризму трактується як форма політичного екстремізму, застосування найжорсткіших методів насилля, включаючи фізичне знищення людей для досягнення певних цілей [4, с. 27].

Запобігання тероризму в Україні неможливе без результативного нормативно-правового забезпечення, зокрема у кримінально-правовій галузі. Варто зазначити, що Україна зробила значні досягнення для створення законів та ратифікації міжнародно-правових документів щодо запобігання тероризму.

Актуальність даного дослідження полягає в об'єктивному та всебічному вивченні законодавства України про запобігання тероризму.

Систему законодавства України у галузі боротьби з тероризмом основоположне значення має Конституція України, Кримінальний кодекс України, Закон України про боротьбу з тероризмом, що становить основу протидії терористичній діяльності, як спеціалізований нормативний акт, регламентує порядок реалізації державної політики у даній сфері, Закон України «Про запобігання та протидію легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення, Закон України «Про Службу безпеки України, який регламентує діяльність СБУ, Закон України «Про ратифікацію Міжнародної Конвенції про боротьбу з фінансуванням тероризму, положення про порядок розміщення дипломатичних представництв, консульських установ, представництв міжнародних та іноземних організацій в Україні, Міжнародна конвенція про боротьбу з бомбовим тероризмом, Міжнародна конвенція про боротьбу з фінансуванням тероризму, інші міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, укази і розпорядження Президента України, постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України.

Основні аспекти відповідальності за злочини терористичної спрямованості містяться в Особливій частині Кримінального Кодексу України а саме в статтях: 258, 258-1, 258-2, 258-3, 258-4, 258-5 [1].

Акцентуючи увагу на одній з ключових статей у Кримінальному Кодексі України 258-3 (Створення терористичної групи чи терористич-

ної організації, зазначена стаття є однією з фундаментальних статей, тому, що створення терористичної групи чи організації є небезпечним для суспільства і може призвести до великих людських жертв [1].

Аналізуючи статтю 4 Закону України «Про боротьбу з тероризмом» суб'єктами боротьби з тероризмом є: Служба безпеки України, яка є головним органом у загальнодержавній системі боротьби з терористичною діяльністю, Міністерство внутрішніх справ України, Національна поліція, Міністерство оборони України [2].

Доцільно зазначити, що важливу роль у відіграє у Координації діяльності суб'єктів, які залучаються до боротьби з тероризмом, здійснює Антитерористичний центр при Службі безпеки України [3].

Безумовно законодавство України про боротьбу з тероризмом потребує вдосконалення, адже таке явище як тероризм не оминуло й Україну.

Насамперед необхідно акцентувати увагу на міжнародному законодавстві, зокрема: є Конвенція Ради Європи про запобігання тероризму. Доцільно розглянути зміст зазначеної Конвенції, а саме у ній йдеться про бажання вживати ефективних заходів, щоб запобігати тероризму. Також однією з важливих міжнародних документів є Міжнародна Конвенція про боротьбу з фінансуванням тероризму.

Одним з важливих напрямків по боротьбі з тероризмом у міжнародному праві є: участь держав у міжнародних організаціях, що спеціалізуються на протидії тероризму (ООН, Інтерпол, Європол).

Головними векторами боротьби тероризму є міжнародне співтовариство, а саме: співробітництво Європейського Союзу у боротьбі та протидії терористичним актам та організаціям: НАТО, G7, Рада Європи, Організація з безпеки та співробітництва в Європі, група Рада співробітництва арабських держав Перської затоки, Асоціація держав Південно-Східної Азії, Організація Африканського союзу, спільний ринок Півдня [4, с. 42].

Міжнародні організації, які спеціалізуються на протидії тероризму є Організація Об'єднаних Націй, Інтерпол, Європол.

Варто зауважити, що Рада безпеки Організації Об'єднаних Націй видала резолюцію ініційовану Францією у співавторстві з Україною, яка спрямована на обмеження всіх каналів фінансування тероризму. У Резолюції зазначається, що усім країнам необхідно забезпечити їх національне законодавство, яке має бути упорядковане для того, щоб притягувати до відповідальності винних за фінансування тероризму [4, с. 43].

Дуже важливим аспектом для врегулювання конфліктів є застосування військової сили у формі міжнародних миротворчих операцій, а саме з підтриманням миру, які є новим явищем у суспільстві.

Для України її миротворча діяльність має особливе значення, оскільки розглядається зміцнення національної безпеки, з іншого боку зміцнення міжнародної безпеки.

Однією з головних міжнародних організацій по боротьбі з тероризмом є Інтерпол (міжнародна поліція). У структурі Інтерполу є відділ по боротьбі з незаконною торгівлею зброєю та тероризмом. У зв'язку з загостренням терористичних загроз у світі велика увага приділяється боротьбі Інтерполу з тероризмом. Важливим аспектом у запобіганні тероризму є те, що Європейський Союз розробив багато документів, стратегій, спрямованих на боротьбу з тероризмом.

Одним з основних документів, щодо дій по боротьбі з тероризмом стало Рамкове рішення Ради Європейського Союзу від 13.06.2002 року в якому зазначено, положення законодавства держав членів, призначене до співпраці в галузі боротьби з тероризмом. В зазначеному документі міститься, роз'яснення які дії слід кваліфікувати як терористичні злочини, а також концепцію допомоги жертвам терористичних актів та їх родин [4, с. 45].

Необхідно зауважити, що на Брюсельському саміті було прийнято стратегію європейської безпеки, яка визначає тероризм однією з великих загроз у Європейському Союзі та світі загалом.

Ще одним дуже важливим документом у боротьбі з тероризмом є Декларація про боротьбу з тероризмом і додаток до неї, в якому зазначений план по боротьбі з тероризмом. Найважливішими елементами зазначеного положення є такі ініціативи: солідарність між державами членами в умовах загроз тероризму та зобов'язання робити все можливе для спільної боротьби з міжнародним тероризмом; створення концептуальної основи для внеску європейської політики безпеки та оборони в боротьбі з тероризмом, обмін інформацією; зміцнення заходів безпеки на кордоні та підвищення ефективності виявлення шахрайства, гарантування безпеки міжнародних перевезень та забезпечення ефективних систем прикордонного контролю; зменшення доступу терористів до фінансових ресурсів та інших економічних ресурсів; збільшення ефективності Європейського Союзу і його органів щодо виявлення судового переслідування та проведення розгляду щодо осіб, які вчиняють терористичні акти, а також щодо запобігання терористичних актів; заходи щодо усунення чинників, що сприяють поширенню тероризму; спрямування та фокусування діяльності Європейського Союзу на зовнішніх відносинах із пріоритетними третіми країнами, де необхідно зміцнити потенціал боротьби з тероризмом [4, с. 46].

Негативним чинником є те, що Україна по індексу терористичної загрози займає 21 місце у світі. Тому всім цивілізованим державам необхідно об'єднувати зусилля у сфері боротьби з тероризмом розроб-

ляти стратегію боротьби з тероризмом, вдосконалити національне законодавство, що стосується вектора боротьби з тероризмом аби уникнути колосальних людських жертв.

Отже, правове регулювання запобігання тероризму в Україні представлена Конституцією України, Закон України «Про запобігання тероризму», Законом України «Про Службу безпеки України», основоположними статтями особливої частини Кримінального Кодексу України, міжнародними документами, Конвенціями, Директивами Ради Європи, міжнародними організаціями. Головним вектором питання правового регулювання запобігання тероризму в Україні є шляхи вдосконалення національного законодавства у сфері боротьби з тероризмом.

Література:

1. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05 квітня 2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>. (дата звернення: 19.02.2020).

2. Про боротьбу з тероризмом: Закон України від 20.03.2003 № 638-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-15> (дата звернення: 19.02.2020)

3. Про Службу безпеки України: Закон України від 25.03.1992 р. № 2229 –XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-12> (дата звернення: 19.02.2020).

4. Смелянов В.П. Антитерористичне законодавство: поняття, система, шляхи вдосконалення: монографія. Харків: Право, 2016. 88 с.

НАПРЯМ 2. ЕКОНОМІКА, МЕНЕДЖМЕНТ, МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

МОДЕЛИ ЗРЕЛОСТИ ОРГАНІЗАЦІЇ В ОБЛАСТІ ПРОЦЕСНОГО УПРАВЛЕННЯ

Архипенко Н. С.

аспірант 4 курсу

кафедри менеджмента

Института права, экономики и международных отношений

Международный гуманитарный университет

Научный руководитель: Гончарук А. Г.

доктор экономических наук,

профессор кафедры менеджмента

Международный гуманитарный университет

г. Одесса, Украина

Говоря о фреймворках в области BPM, стоит обратить внимание на модели зрелости (maturity model) организации в области процессного управления.

Первым предложил свою модель Фил Кросби в 1979 году (Phil Crosby «Quality is free», 1979). С тех пор модели процессной зрелости пережили большое количество итераций. На сегодняшний день свои модели предлагают как консалтинговые компании (Gartner, Forrester), так и неприбыльные организации (CMMI Institute, ABWMP, OMG, APQC).

Наибольшее распространение получил фреймворк CMMI, который предлагает помимо модели процессной зрелости возможность сертификации на соответствие определенному уровню зрелости.

Все модели имеют схожую структуру и содержат 5 уровней зрелости. Консорциум OMG*, например, так характеризует уровни зрелости в своем стандарте Business Process Maturity Model (BPM3):

Уровни зрелости управления (англ. *Modeling Maturity Levels*) – этапы развития организации в соответствии со стандартизованными моделями оценки уровня зрелости управления. Проходятся каждой организацией последовательно и определяются различными характеристиками, включающими миссию, ценности, организационную структуру. Переходы с уровня на уровень делают организацию более конкурентоспособной.

Как работает BPMM

Рис. 1. Уровни зрелости организации в области процессного управления, консорциум OMG

Стандарт **BPMM** содержит подробную информацию об использовании своей модели зрелости на практике. В том числе описание 30 групп процессов, создание и управление которыми позволит организации проделать путь от первого уровня до пятого (см. Рис.2). Каждая группа процессов закреплена за определенным уровнем процессной зрелости (начиная со второго) и областью приложения усилий (thread). Таким образом, можно отследить, как эволюционирует каждая группа процессов по мере роста уровня процессной зрелости.

Совершенствование процессов подразумевает поэтапный / плавный процесс. В **CMMI**, **CMM**, **ISO 15504**, **P3M3** эти этапы формализованы – существует 5 уровней зрелости, каждый из которых указывает на зрелость процессов организации.

Универсальные модели оценки уровня зрелости управления:

- **CMMI** (Capability Maturity Model Integration) – набор моделей (методологий) совершенствования процессов в организациях разных размеров и видов деятельности.

В сфере информационных технологий:

- **CMM** (Capability Maturity Model) – модель зрелости возможностей создания программного обеспечения.

• en:ISO/IEC_15504, оф. адаптация ГОСТ Р ИСО/МЭК 15504-xx Информационные технологии. Оценка процесса.

В сфере управления проектами:

• P3M3 (Portfolio, Programme and Project Management Maturity Model) – Модель зрелости управления портфелями, программами и проектами

Уровни зрелости	Контур управления бизнес-процессами	Общий менеджмент	Управление отделом/подразделением	Управление эффективностью отдела/подразделения	Организационная поддержка
5 Инновационный	Культура постоянных улучшений, Планирование и внедрение инноваций	Управление эффективностью на уровне всей организации, а не отдельно взятых отделов		Предотвращение дефектов и проблем, Непрерывное улучшение способностей (capability)	
4 Предсказуемый		Управление способностями (capability) и эффективностью на уровне всей организации	Управление качеством продуктов и услуг отдела на основании количественных показателей	Интеграция процессов создания продуктов и оказания услуг разных отделов и управление ими на основании количественных показателей	Управление активами на уровне всей организации
3 Стандартизированный	Управления бизнес-процессами на уровне всей организации, а не отдельно взятых отделов	Управление ресурсами на уровне всей организации, а не отдельно взятых отделов	Работа отдела выстраивается через призму создания продуктов и оказания услуг клиентам	Оценка эффективности отдела на каждой стадии в цикле «создание->предоставление->поддержка» продукта/услуги	Развитие организационных компетенций, Управление организационной структурой
2 Управляемый	Выделение роли «лидер/владелец процесса»	Создание четких «правил игры» (governance)	Четкие цели, планы и требования к отделам, Мониторинг и контроль их выполнения	Управление эффективностью отдела/подразделения, Управление орг.структурой подразделения	Обеспечение качества процессов и продуктов, Управление ресурсами

Рис. 2. Группы процессов модели зрелости BPMM, разбитые по уровням и областям приложения усилий

Кроме того, для каждой процессной группы задаются цели для достижения и практики, которые должны быть внедрены, чтобы считать, что эта группа процессов имплементирована в компании.

По оценкам консультантов, на прохождение одного уровня уходит от 1,5 до 3 лет при требуемом объеме инвестиций и внимания топ – менеджмента. Предполагается последовательное прохождение каждого из уровней, поэтому не стоит стремиться сразу на пятый уровень.

В то же время, если тема процессного управления в приоритете топ -менеджмента вашей компании, модель процессной зрелости может стать основой для дорожной карты внедрения процессного управления и дальнейшей оценки его зрелости. Ниже возможный пример такой дорожной карты:

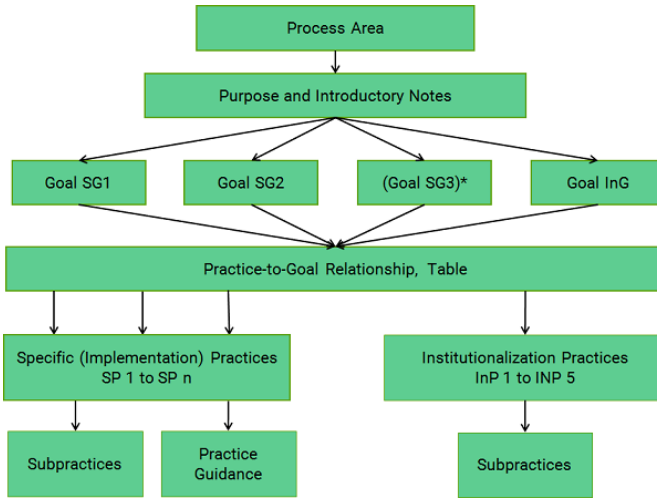

Рис. 3. Компоненты группы процессов в модели BPMM

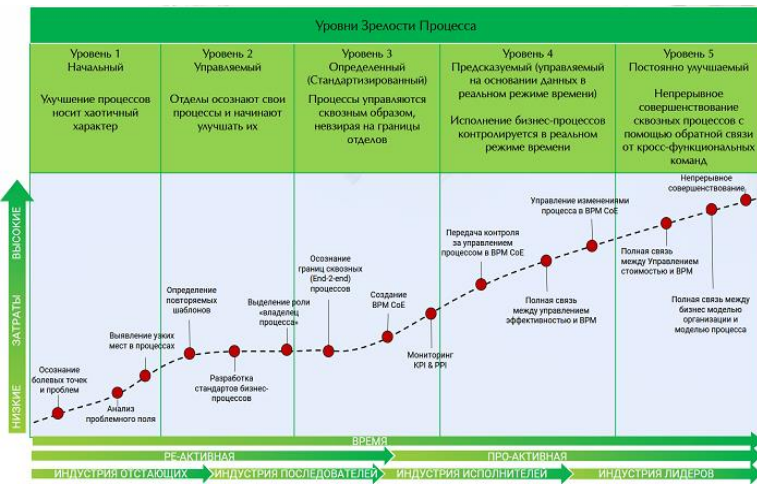

Рис. 4. Пример дорожной карты повышения зрелости управления бизнес – процессами в организации

Использование модели зрелости управления может стать действенным механизмом на пути совершенствования компании. Наш опыт показывает, что компания, как и человек, «взрослеет» постепенно, т.е. нельзя про-

скочить какой – то из уровней и оказаться сразу выше. В то же время, фокусировка на ключевом процессе (-ах) позволяет ему «взрослеть» быстрее, чем компания в целом. Поэтому отдельно взятый процесс может оказаться, например, на четвертом уровне, в то время как компания в среднем – на втором. Такой сфокусированный подход дает конкурентное преимущество.

***OMG – Object Management Group** – неприбыльная организация (консорциум), занимающаяся разработкой и продвижением стандартов, в основе которых лежит объектно – ориентированная концепция. Разрабатываемые стандарты являются вендор – независимыми. В консорциум входят более 800 ведущих мировых организаций

Литература:

1. *Аньшин В., Ильина О.* Исследование методологии оценки и анализ зрелости управления портфелями проектов в российских компаниях, Инфра – М, 2010.

2. *Сарычев Д. А.* Оценивание зрелости и сбалансированности развития процессов управления проектами на отечественных предприятиях // Бизнес Информ. 2014. № 11.

3. *Бирюков А. Н., Клецких Д. Ю.* Метод оценки зрелости организации с использованием модели brmm и его реализация // бизнес-информатика. 2011. № 3.

КОНЦЕПЦИЯ ЭНЕРГЕТИЧЕСКОГО ПЕРЕХОДА УКРАИНЫ К КЛИМАТИЧЕСКОЙ НЕЙТРАЛЬНОСТИ

Деркач Т. В.

*доктор экономических наук, доцент,
заведующий кафедрой менеджмента*

Чебаненко Д. И.

*аспирант кафедры экономики
Института права, экономики и международных отношений
Международный гуманитарный университет
г. Одесса, Украина*

Неспособность правительств стран мира эффективно повлиять на процесс изменения окружающей среды способами, установленными в их национальных планах действий по возобновляемой энергетике, привело к необходимости пересмотра оговоренных временных рамок их

исполнения, целевых показателей доли ВИЭ в экономике и методов достижения необходимых результатов. При этом основной тенденцией данных изменений было наращивание доли ВИЭ в энергетическом секторе.

Необходимость введения надлежащих уровней контроля над выбросами парниковых газов с целью их уменьшения и минимизации социально-экономических последствий, вызванных изменением климата, подвергло пересмотру и украинское законодательство, связанное с данным вопросом. Отличительной чертой украинских изменений стало то, что при разработке новой энергетической концепции только теперь был совершен переход от простого наращивания доли энергопотребления приходящегося на ВИЭ к достижению климатической нейтральности.

Климатическая нейтральность уже давно была конечной целью для ряда стран мира, так как она является наиболее оптимальным способом борьбы с изменением климата. Тем не менее, достижение глобальной климатической нейтральности является проблемным вопросом.

Рассматривая проблему необходимости переориентации национального энергопроизводства, как Украины, так и всех стран мира на климатически нейтральное, прежде всего, необходимо установить рамки данного понятия.

Климатическая нейтральность подразумевает достижение такого состояния производства, при котором, чистая сумма парниковых газов выбрасываемых в атмосферу сводится к нулю за счёт их количественного сокращения и компенсации негативного влияния остаточных выбросов. При этом надо учитывать, что даже нулевой выброс парниковых газов не решает полностью вопрос, поскольку на стадии строительства предприятия имеется такая составляющая как наличие углеродного следа, влияние которого также необходимо компенсировать.

Принимая во внимание данное определение климатической нейтральности и применяя его по отношению к определенной стране возникает вопрос о том, что же является основным источником выбросов парниковых газов страны и что является непосредственной целью для осуществления мероприятий, направленных на полное прекращение эмиссии. А так же, в каких именно отраслях необходимо провести процесс минимизации углеродного следа и его компенсации для достижения национальной климатической нейтральности.

Анализ рис.1, где представлено распределение выбросов парниковых газов Украины по секторам за период 2010-2017 гг. выявил максимальное влияние энергетического сектора, как основного источника парниковых газов. В 2017 г, на энергетику приходилось 66% всех выбросов парниковых газов, что в четыре раза больше, чем приходится на промышленный сектор. Такие показатели в сочетании с развитием и

удешевлением возобновляемых источников энергии делают данную отрасль приоритетной для уменьшения выбросов парниковых газов на территории Украины и декарбонизации экономики.

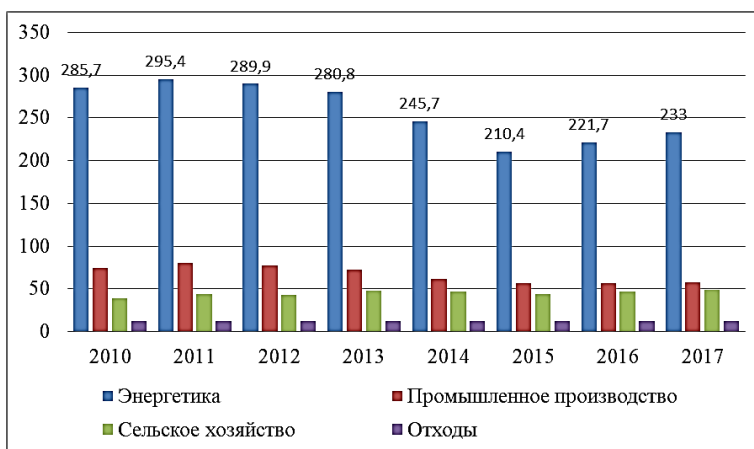

Рис. 1. Выбросы парниковых газов по секторам в Украине за 2010-2017 гг. (мегатонн CO₂ эквивалента)

Источник: составлено авторами на основе [2, с. 58]

21 января 2020 г. в Украине была представлена «Концепция “зеленого” энергетического перехода Украины до 2050 года». Эта концепция подтверждает стремление Украины стать климатически нейтральной страной. Это согласуется и с планом интеграции Украины в европейское сообщество, где проблема изменения климатических условий является одной из приоритетных. На необходимые меры по повышению энергоэффективности и уменьшения энергоемкости производства, в целях реализации данной концепции, Украина планирует расходовать до 5% ВВП [1, с. 15].

Концепция ориентирована на достижение положительных социально-экономических и климатических изменений путем реформации энергетического сектора, в частности, замещением ТЭС на системы ВИЭ и достижением среднеевропейских показателей энергоэффективности до 2050 г. При этом непосредственное приобретение статуса климатически нейтральной страны планируется не ранее 2070 г., что на 20 лет позже, по сравнению со странами ЕС.

Данная концепция предусматривает выделение основной части средств на проекты повышения энергоэффективности, а переход к ВИЭ базируется на создании благоприятных инвестиционных условий. Доля

частных домохозяйств и малый бизнес должны составлять 15% потребления от всего энергопроизводства на основе ВИЭ [1, с. 5].

Таким образом, осуществление всего правительственного плана по достижению климатической нейтральности, полностью полагается на инвесторов. Развития неблагоприятных экономических условий в мире или сохранение текущего уровня инвестиционной привлекательности Украины может привести к значительной задержке или полной неспособности реализовать план концепции. Мы полагаем, что осуществление достижения намеченной доли ВИЭ в энергетике страны (до 70%) предполагает процесс реструктуризации сектора энергетики Украины.

На наш взгляд, предложенная в концепции ориентация на исключительно инвестиционный капитал несет чрезмерные риски. Создается возможность развития негативных явлений, вызванных ухудшением экологического состояния как украинских, так и граничащих с ней территорий. При этом основные последствия могут проявляться в виде повышении уровня заболевания населения, деградации земельных ресурсов, снижения качества водоснабжения, развития миграции.

В свою очередь достижение климатической нейтральности, как возможности полной модернизации украинского энергетического сектора и введения в эксплуатацию новых высокотехнологических предприятий ВИЭ, позволит создать экспортно-ориентированную национальную энергетическую систему, способствуя повышению уровня энергетической безопасности Украины.

Литература:

1. Концепція «зеленого» енергетичного переходу України до 2050 року Міністерство енергетики та захисту довкілля. 2020. URL: https://menr.gov.ua/files/images/news_2020/02032020/Концепція%20зеленого%20енергетичного%20переходу.pdf.
2. Національний кадастр антропогенних викидів із джерел і абсорбції поглиначами парникових газів в Україні за 1990-2017 рр. // Міністерство енергетики та захисту довкілля. 2019. URL: https://menr.gov.ua/files/docs/Zmina_klimaty/kadastr2017/Ukraine_NIR_2019_draft.pdf.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЇ З ЕС

Коваленко Д. І.

аспірант III курсу

Науковий керівник: Деркач Т. В.

доктор економічних наук, доцент,

завідувач кафедри менеджменту

Міжнародний гуманітарний університет

м. Одеса, Україна

Аграрний сектор економіки має потужний потенціал зростання на внутрішньому та зовнішньому ринках. На сучасному етапі розвитку економіки України постає питання трансформації зовнішньої торгівлі, що пов'язане передусім з інтеграцією до ЄС. Висока інтегрованість агропромислового комплексу України у світовий економічний простір потребує моніторингу зовнішньої торгівлі з метою своєчасного виявлення загроз та запобігання негативним явищам у цій сфері, а також вироблення державної політики, спрямованої на посилення позицій України на традиційних зовнішніх ринках, освоєння нових перспективних ринків збуту, а також нарощування експорту аграрної продукції з більшим вмістом доданої вартості.

Україна є одним із ключових гравців на світовому ринку сільсько-господарської продукції. Аграрний сектор України сьогодні є опорою української економіки, формує близько 14% ВВП та є одним з основних бюджетонаповнюючих та орієнтованих на експорт секторів національної економіки [1, с. 181].

Співробітництво з Європейським Союзом є одним із основних пріоритетів зовнішньоекономічної політики України, саме тому на даний час активно здійснюються заходи, які спрямовані на поглиблення співпраці між Україною та Європейським Союзом, зокрема, у сфері агропромислового комплексу. В умовах євроінтеграції економіки України перед агропромисловим комплексом країни постають нові задачі щодо зростання та стимулювання експортного потенціалу та ризики, які обмежують можливості українських виробників аграрної продукції.

Аграрна продукція залишається однією з ключових товарних позицій у загальному українському експорті до країн ЄС – понад 30% [2]. Як показало дослідження, за 2015 – 2019 рр. взаємний оборот зовнішньої торгівлі аграрною продукцією між Україною і країнами ЄС виріс із \$5,9 млрд до \$10,6 млрд. Також підвищилась частка Європейського

Союзу в загальному обороті зовнішньої аграрної торгівлі України (рис. 1).

Рис. 1. Оборот зовнішньої торгівлі аграрною продукцією Україна-ЄС (2015 – 2019 рр)

Джерело: складено автором за даними [3]

Розвитку зовнішньої торгівлі між сторонами сприяло підписання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. З квітня 2014 року ЄС в односторонньому порядку надав Україні преференції, тобто лібералізував умови доступу на свій ринок для вітчизняних експортерів. З 1 січня 2016 року почала функціонувати поглиблена та всеосяжна зона вільної торгівлі (ПВЗВТ) України з Євросоюзом.

Також позитивними тенденціями у вітчизняному експорті аграрної продукції до ЄС стало постійне нарощування його вартісних обсягів. З моменту підписання Угоди про асоціацію у 2014 р. експорт аграрної продукції у ЄС збільшився більш ніж на третину. Хоча паралельно простежується і зростання імпорту аграрної продукції в Україну, додатне сальдо для України протягом 2015 –2019 рр. увесь час збільшувалося, сягнувши \$4,3 млрд за підсумками 2019 року (рис. 2).

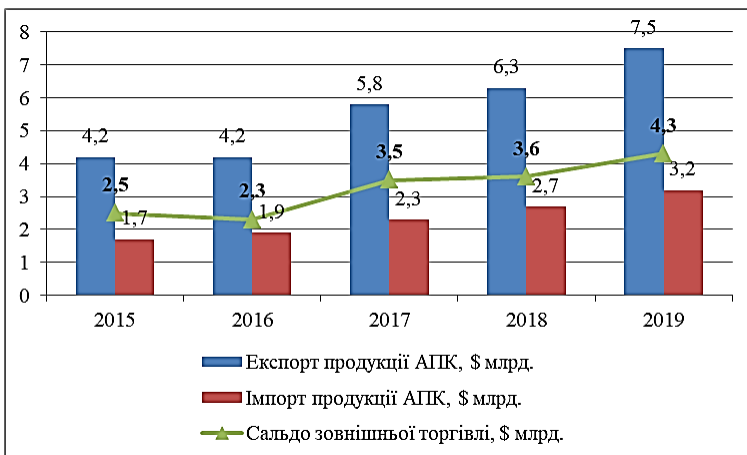

Рис. 2. Динаміка зовнішньої торгівлі аграрною продукцією Україна-ЄС, \$ млрд.

Джерело: складено автором за даними [3]

Якщо говорити про перспективи розвитку агробізнесу України у рамках виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, а також у цілому формування вітчизняної аграрної політики, включаючи її торгову складову, на фоні поступового уповільнення світової економіки відбувається велика кількість економічних подій, які прямо чи опосередковано впливають на аграрні ринки. Представимо ключові актори, які впливають на ефективність зовнішньої торгівлі аграрною продукцією:

1. Напруженість у торговельних відносинах між США та їх найбільшими торговельними партнерами підтримують досить високий рівень ускладнення стану світової аграрної торгівлі. Впровадження зваженої та системної комунікаційної політики з усіма основними торговими партнерами України дасть можливість мінімізувати негативні наслідки для вітчизняних експортерів та виробників.

2. Брекзит та його наслідки для аграрного ринку ЄС. За три останні роки країни ЄС стали найбільшими споживачами української аграрної продукції. Варто зазначити, що із 28 країн-членів ЄС головними партнерами для України з року в рік залишаються 6 країн: Нідерланди, Польща, Іспанія, Німеччина, Італія і Франція. Їхня спільна частка у взаємній торгівлі сільськогосподарськими товарами з Україною у 2019 році склала майже 73% всієї аграрної торгівлі України з Євросоюзом.

3. Активізація регіональних та двосторонніх торговельних угод. 28 червня 2019 року Європейський союз та чотири члени-засновники

Меркосур – Аргентина, Бразилія, Парагвай та Уругвай – досягли «принципової згоди» щодо Угоди про ЗВТ як частини більш широкої Угоди про асоціацію (АА). Отже, можлива зміна структури світової аграрної торгівлі. Варто замислитися над активізацією Україною регіональних та двосторонніх торговельних угод на фоні послаблення СОТ.

4. Споживчі тренди здорового харчування. Тренди здорового харчування, рослинного альтернативного тваринного білка диктуватимуть уже у 2020 р. агропродовольчому сектору України, які підгалузі варто розвивати, щоб бізнес залишався прибутковим. Отже, диверсифікований підхід до стимулювання розвитку різних секторів підприємств агробізнесу, у тому числі за рахунок продуманої державної політики, разом із активною реалізацією експортної стратегії дасть можливість максимально використати всі споживчі тренди здорового харчування на користь вітчизняного АПК.

5. Коливання кліматичних умов впливають на виробництво аграрної продукції та ринкову кон'юнктуру. Формування ефективної системи інструментів страхування сільськогосподарського виробництва та хеджування ризиків, сплыватиме на рівень ефективності агробізнесу та його резистентність до криз.

6. Нові принципи «Спільної аграрної політики» (САП) ЄС та загроза екологічного протекціонізму. Оскільки Європейський союз для України – важливий торговельно-економічний партнер, слід уже зараз аналізувати політику до поточних та майбутніх викликів [2, 4]. На наш погляд, з метою досягнення більшої обопільної стабільності власних економічних систем, необхідно починати з європейськими партнерами в рамках раунду перемовин щодо ЗВТ у 2021 році дискусію відносно політики спільного економічного простору в умовах диверсифікації експортних ринків збуту для української продукції АПК.

Таким чином, з дослідження основних засад інтеграції аграрного сектору економіки України з Європейським Союзом у контексті формування зони вільної торгівлі випливає, що у зв'язку із реалізацією Угоди про асоціацію між Україною та ЄС і його державами-членами створюються сприятливі умови для сільськогосподарських товаровиробників. З метою мінімізації ризиків зовнішньої торгівлі, а також зміцнення зовнішньоторговельної безпеки на аграрному ринку в Україні необхідно забезпечити умови для підвищення конкурентоспроможності продукції АПК, що не суперечитимуть принципам державної підтримки та регулювання аграрного ринку, передбаченим Угодою про асоціацію між Україною та ЄС. Передусім зусилля слід сконцентрувати на: оптимізації системи урядової підтримки агропромислового комплексу та збільшення інвестицій у галузь; розвитку зовнішньоекономічних відносин та сприяння міжнародній торгівлі; забезпеченні сталого розвитку

сільських територій; адаптації процесів агропромислового виробництва до європейських вимог.

Література:

1. Рахман М.С., Книш А.С. Аналіз тенденцій розвитку експортно-імпортних операцій сільськогосподарської продукції України. *Причорноморські економічні студії*. 2019. Вип. 45. С. 180-184.

2. Аграрна зона вільної торгівлі з ЄС 2014-2020 рр. від «А» до «Я»: досягнення, провали та завдання для України // Аграрна рада. Законодавство. Бізнес. – URL: <https://agropolit.com/spetsproekty/698-agrarnazona-vilnoyi-torgivli-z-yes-2014-2020-vid-a-do-ya-dosyagnennya-provali-ta-zavdannya-dlya-ukrayini> (дата звернення: 11.04.2020).

3. Державна служба статистики України: сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 12.04.2020).

4. Україна-2020: глобальні виклики, європейський вектор та розумна аграрна політика // Агропортал. – URL: <https://agroportal.ua/ua/views/blogs/ukraina2020-globalnye-vyzovy-evropeiskii-vektor-i-razumnaa-agrarna-politika/> (дата звернення: 11.04.2020).

СУЧАСНІ МАРКЕТИНГОВІ ТЕХНОЛОГІЇ У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Корольов І. О.

аспірант 1 курсу спеціальності менеджмент

Науковий керівник: Мартинюк О. А

доцент економічних наук,

професор кафедри менеджменту

Міжнародний гуманітарний університет

м. Одеса, Україна

Дуже активно в сторону VR-технологій розвиваються дизайнери та маркетологи. Спектр можливостей вражає – клієнти можуть подорожувати у власних апартаментах до ремонту, та побачити майбутній результат у найменших деталях ще задовго до того, як проект буде втілений в реальність. Флагманом в цьому сегменті є технологія HoloLens від Microsoft. Проте головний акцент в IT полягає в організації бізнес-мітингів. Програмісти намагаються перевести зустрічі у віртуальну реальність. Це нагадуватиме засідання голограм в реальному чи абстрактному кабінеті. Для такого сеансу постає необхідність у спеціальній апаратурі(релевантний кіно-кейс – зустрічі агентів у фільмі Кінгсмен). Ідея є перспективною, але

наразі тільки окуляри Hololense коштують близько 5 000 доларів. А сама технологія знаходиться у ранній альфа-версії [1].

Віртуальні технології дозволять змінити уявлення про презентацію продуктів. Поки що мова не йде про масові презентації – наразі важко уявити, що кілька тисяч людей на щорічній презентації Apple будуть забезпечені віртуальними шоломами. А ось презентація продукту перед інвесторами чи керівництвом може вийти на наступний рівень [2].

Яскравий приклад цьому проєкт Sphere від Zreality. Технологія дозволяє не тільки подивитись на реальний продукт під будь-яким кутом, а й буквально зазирнути всередину або подивитись на об'єкт у розрізі, чи у форматі схеми. Вже скоро епоха незрозумілих плакатів із кресленнями стане архаїзмом. Щоб принцип технології був зрозумілий для всіх – маркетологи системи розвивають девайс Sphere.

Що стосується сфери AR(доповненої реальності), то тут вже починається серйозна боротьба за бізнес сегмент. Наразі головний меседж доповненої реальності для роботи – це допомога креативу та повна візуалізація робочого простору. Розробники позиціонують цей апгрейд, як той, що покращить просторове мислення працівників.

Наразі в цьому сегменті варто відзначити три девайси – Hololense від Microsoft, ThinkReality від Lenovo та стартап Spatial. Проте боротьбу вони ведуть тільки на перспективу – кількість компаній, які запровадили у своїй роботі AR чи VR незначна. Справа не тільки в вартості, а й у функціоналі. Зараз більшість віртуальних технологій виглядають цікаво та зручно тільки у промо-відео та демо-версіях, а ось коли справа доходить до реальної роботи, то все не так яскраво: чимало багів та обмежений функціонал.

Одна з глобальних ідей віртуальної технології для бізнесу – це створення величезних віртуальних офісів. В теорії, існує безліч плюсів – не потрібно платити за оренду приміщення, зовнішній вигляд простору можна змінювати щодня, ніхто не буде запізнюватися через затори. Існує вже чимало проєктів, які мають замінити фізичні офіси в майбутньому. Проте їх опціонал поки що доволі обмежений як візуально, замість реальних облич своїх колег ви бачитимете тільки їх аватари, так і функціонально – доступні тільки базові функції (спілкування, перегляд файлів, часткові презентації) [3].

А ось віртуальні офіси для користувачів – це вже реальність. Російський оператор зв'язку Yota запустив майданчик для продажу у віртуальній реальності. Нажаль, ця інновація носить скоріш репутаційний характер. Чи забезпечує віртуальний майданчик реальні продажі в компанії не розповідають, але як рекламний хід ця інновація себе виправдала.

Ще одна сфера використання VR та AR технологій – це освіта. Віртуальна реальність може змінити підхід до освіти взагалі. Вже зараз існують додатки, які дозволяють проводити онлайн лекції з ефектом присутності. Наприклад, проєкт Engage. Програма дозволяє зібрати в одній віртуальній аудиторії лекторів та слухачів з усього світу [4].

Додаток доповненої реальності Ecotoki для дітей працює на базі звичайного смартфона, який переносить дерев'яну дощечку з алфавітом у доповнену реальність. Ступінь інтерактивності розрахований на найменшу аудиторію. Що цікаво, ринок дитячих додатків розвивається дуже динамічно.

Враховуючи, що через коронавірус було перенесено велику кількість івентів: концерти, лекції, турніри, виставки, цей напрямок віртуальних технологій виглядає найбільш актуальним у найближчому майбутньому. Існує чимало стартапів, які заявляють, що вже скоро створять майданчики для відвідування повноцінних масових заходів. Проте головна їх проблема у вимогливості VR-технологій до необхідних пристроїв. Звичайний комп'ютер не зможе обробити такий об'єм даних.

На сьогоднішній день, віртуальні технології намагаються впровадити у багатьох сферах людської діяльності, особливо у сучасних військових методах та нових операціях по підготовці спеціалістів у сегменті оборони держави. Із перших напрацювань – управління безпілотним дроном за допомогою VR-шолому. Але при цьому варто розуміти, що віртуальне майбутнє наступить не завтра і не через рік, пройде певний час, та технологія може докорінно змінитися. Таким чином, коронавірус може стати найкращим другом для розвитку VR технологій, адже карантин змушує людей звернути увагу на технології, які дозволяють робити звичні речі на безпечній відстані, попит народжує не тільки пропозицію, а й прогрес.

Ціни на VR-обладнання – це основна проблема сучасної технології. Цікаво, що про кібербезпеку в цій галузі відомо небагато, але певні реальні ризики існують, при чому доволі суттєві. Навіть Facebook, який щорічно вкладає сотні мільйонів в кібербезпеку, доволі регулярно втрачає дані користувачів (50 млн облікових записів у 2018).

VR – це нова технологія, і позбутися багів та слабких сторін у захисті системи можна тільки шляхом спроб та помилок. У віртуальній реальності користувач ризикує втратити не тільки особисті дані та номери банківських карт, а й свою віртуальну особистість. Якщо у людини викрадуть віртуальний аватар, то шахраї зможуть завдати чимало шкоди.

Як висновок, за віртуальними технологіями стоїть майбутнє. Проте, технологія, що існує сьогодні можна порівняти із CD-диском, лише застарілою системою що з часом має бути модернізована. Нещодавно, такі технології були лише мрією, зараз, це сучасна інновація яка лише

за декілька років сформувалася як архаїзм. Сучасні комп'ютери та ноутбуки більше не мають оптичних приводів, як приклад, що був величезною зміною для багатьох користувачів і створив нову технологічну культуру що вже вважається нормою. То ж до того моменту, як VR-технології стануть невід'ємною частиною життя, вони суттєво зміняться, вдосконаляться, та набудуть характеру повсякденного девайсу, що вже не буде вважатися чимось новим та незвичним.

Література:

1. [Електронний ресурс], Purwar S. Designing User Experience for Virtual Reality (VR) applications. 04.03.19. URL:<https://uxplanet.org/designing-user-experience-for-virtual-reality-vr-applications-fc8e4faadd96>
2. [Електронний ресурс], Virtual reality in modern presentations. 22.02.19. URL:<https://vr-sync.com/blog/why-you-should-use-virtual-reality-for-your-next-presentation/>
3. [Електронний ресурс], Lang B. Team Collaboration, Presentation, & Virtual Offices. 19.03.20. URL:<https://www.roadtovr.com/vr-apps-work-from-home-remote-office-design-review-training-education-cad-telepresence-wfh/>
4. [Електронний ресурс], Babich N. How VR In Education Will Change How We Learn And Teach. 19.09.19. URL:<https://xd.adobe.com/ideas/principles/emerging-technology/virtual-reality-will-change-learn-teach/>

ЭКОНОМИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ РАЦИОНАЛЬНОГО ПОТРЕБЛЕНИЯ

Курбыко Д. В.

студентка кафедры экономики торговли

Научный руководитель: Макарова Н. Н.

старший преподаватель кафедры экономики торговли

Белорусский торгово-экономический университет

потребительской кооперации

г. Гомель, Беларусь

Осуществление эффективной государственной политики в сфере защиты прав потребителей напрямую зависит от активного развития и взаимодействия органов государственной власти, бизнеса и общественных потребительских организаций, которые входят в национальную систему защиты прав потребителей. Построение национальной системы защиты прав потребителей относится исключительно к внутренне-

му ведению государства. При этом принимаются во внимание многие факторы, в том числе развитие права, социально-экономические условия, традиции и правовая культура.

В 2020 году Всемирная организация потребителей призывает обратить внимание на проблемы чрезмерного производства и нерационального потребления, что влечет за собой глобальное изменение климата, ухудшение состояния окружающей среды, приводит к утрате уникальных природных объектов.

Продвижение идеи рационального и ответственного потребления является актуальной для жителей не только нашей республики, это глобальная проблема, решение которой зависит от участия каждого человека. В Республике Беларусь 9 января 2002 года был принят Закон Республики Беларусь «О защите прав потребителей».

В рамках глобального потребления отмечается, что производство продуктов питания связано с высоким энергопотреблением, вырубкой лесов, увеличением выбросов парниковых газов и чрезмерным использованием воды. 60% пластика, большая часть которого поступает из пищевой промышленности, попадает на свалки или в окружающую среду.

По подсчетам ООН домохозяйства потребляют 29 процентов мировой энергии и, соответственно, их вклад в общие выбросы CO₂ составляет 21 процент. Другие исследования показывают, что около 1 миллиона пластиковых бутылок продается по всему миру ежеминутно, а в 2018 году произведено 24,2 миллиарда пар обуви, при производстве которой используется несколько видов пластика и других материалов, которые практически не перерабатываются.

Для того чтобы сохранить природные ресурсы и улучшить социальные условия для нынешних и будущих поколений, всемирная организация потребителей призывает каждого потребителя придерживаться принципов ответственного потребления товаров и услуг.

Обеспечение перехода к рациональным моделям потребления и производства является одной из Целей устойчивого развития, принятых государствами – членами Организации Объединенных Наций в 2015 году в рамках Повестки дня в области устойчивого развития на период до 2030 года.

Впервые всемирный День защиты прав потребителей отметили 15 марта 1983 года – через два десятилетия после исторической речи президента США Джона Ф.Кеннеди, в которой он провозгласил четыре основных права потребителей – на безопасность, на информацию, на выбор и право быть услышанным. Позднее к этим базовым правам были добавлены еще четыре: право на возмещение ущерба, на потреби-

тельское образование, на удовлетворение базовых потребностей и право на здоровую окружающую среду.

Занимательные факты:

Старейшая общественная организация защиты прав торговли была основана 1960 году, за два года до речи Кеннеди и 25 лет до официального рассмотрения в ООН;

Универсальные подходы для защиты прав потребителей были сформированы на Генеральной Ассамблее ООН ещё в 1985 году;

В России книги отзывов и предложений существовали ещё во времена Царской Империи (до 1917 г.), но носили скорее рекомендательный, а не юридическо-правовой, и уж тем более законодательный статус, что имеют сейчас.

Именно выбор потребителей способен повлиять на повсеместное внедрение бережливых подходов к производству товаров и услуг. Рациональное потребление необходимо для сохранения природных ресурсов и улучшения социальных условий для нынешних и будущих поколений потребителей и человечества в целом.

Литература:

1. Обзор деятельности общественных потребительских организаций государств-членов Евразийского экономического союза: статья// eurasiancommission.org [Электронный ресурс]. – 2020. – Режим доступа: <http://eurasiancommission.org> /Дата доступа: 04.03.2020.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ АКАДЕМІЧНОЇ НЕДОБРОЧЕСНОСТІ

Левченко С. П.

аспірант I курсу

Науковий керівник: Гончарук А. Г.

доктор економічних наук, професор кафедри менеджменту

Міжнародний гуманітарний університет

м. Одеса, Україна

В українських закладах багато уваги приділяється академічній доброчесності, як запоруці ефективного існування закладів вищої освіти (далі – ЗВО). Згідно зі ст. 42 Закону України «Про освіту» «Академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових

(творчих) досягнень» [1]. Метою дослідження є певні теоретичні аспекти академічної доброчесності, зокрема поняття, види, ознаки та методи виявлення. Дотримання норм академічної доброчесності є обов'язковою умовою для здійснення будь-яких видів наукової діяльності. У своїх стратегічних цілях Національне Агентство Забезпечення Якості Вищої Освіти (далі – Національне Агентство) встановило формування політики щодо академічної доброчесності та нетерпимості до проявів псевдонауки у ЗВО. Оскільки недотримання норм академічної недоброчесності є шахрайством, це суттєво знижує якість та зводить нанівець ефективність освітнього процесу у ЗВО. Складовими академічної недоброчесності є [2]:

- плагіат;
- самоплагіат;
- дублікат публікації;
- недбайливе цитування;
- сфабриковане посилання;
- псевдоавторство («ghost-writing»);
- псевдонаука;
- імітація наукової діяльності.

Більшість світових дослідників особливу увагу приділяють саме плагіату. Так, зокрема, у ФРН у 2013 році пішла у відставку Анна Шаван, яка була на той момент міністром освіти Німеччини. В її кандидатській дисертації за 1980 рік було знайдено безліч уривків без посилань на авторів [3]. В Україні також поширена практика відклику дисертації через знайдений у ній плагіат. Цього року Міністерством освіти і науки було відкликано 3 наукових роботи через низьку якість наукових досліджень та плагіат [4]. При акредитації будь-якого ЗВО Національне агентство особливу увагу звертає на наявність заходів, що спрямовані на виявлення плагіату. Так, зокрема, у звіті USAID щодо академічної доброчесності зазначено, що МОН уклав угоди з двома розробниками антиплагіатного програмного забезпечення – Unicheck та plagiat.pl щодо безкоштовної перевірки дисертаційних робіт на плагіат [5, с. 16]. Окрім цього, існує волонтерська організація «Дисергейт», яка займається виявленням проявів академічної недоброчесності у кандидатських та докторських дисертаціях. Засновниця цього проекту, Світлана Вовк, каже, що основним інструментом пошуку плагіату є саме пошук у Google, оскільки, за її думкою це є найбільш ефективним інструментом, у порівнянні зі спеціалізованим програмним забезпеченням. Цьому є наступні пояснення: програмне забезпечення не завжди коректно працює, та зазвичай воно є платним, перевірка однієї сторінки такого тексту може коштувати 5\$ [6]. Плагіат також може включати в себе самоплагіат – опублікування у статті власних досліджень без вказівки

на те, що вони були опубліковані раніше. Різновидом самоплагіату є дублікат публікації – повторна публікація тієї ж самої статті [2]. Також поширена практика псевдоавторства – «практика підміни авторства, або написання роботи на замовлення» [2]. Також приділяється увага щодо оформлення посилань. Недоброчесними є недбайливе цитування – «недбайливе звернення до джерельної бази, що означає наявність спроби автора зробити посилання, проте зробленої недосконало, неохайно, недбайливо» [2] та сфабриковане посилання, яке є спробою приховати справжнє джерело інформації, з якої запозичено текст.

Окрім плагіату та його складових, є й інший, не менш небезпечний аспект академічної недоброчесності – прояви псевдонауки та імітація наукової діяльності. Чіткого визначення терміну «псевдонаука» наразі немає. Олександр Соколов, засновник науково-просвітницького порталу «Антропогенез.ру», дає наступне визначення цьому терміну – це «імітація вченої діяльності, що не дає реальних результатів» [7]. Виходячи з цього визначення, можна зробити висновок, щодо того, що псевдонаука може охоплювати усі наукові дисципліни та може значно знизити ефективність освітнього процесу. Т. Й. Франчук виділяє наступні функції псевдонауки:

1) висунення теорій, які є альтернативним загальноприйнятим у традиційній науці, використовуючи доказову базу сумнівного походження та ненаукові методи дослідження;

2) імітація наукових досліджень з метою формального отримання наукового продукту [8].

Найбільш характерними ознаками псевдонауки можна виділити:

– Неспростованість гіпотези, тобто псевдонаукову гіпотезу не можливо встановити такий експеримент, який би цю гіпотезу підтвердив, або ж спростував (критерій Попера);

– Специфічність термінологічної бази, тобто зловживання та апеляція малозрозумілими термінами й поняттями.

– Некомпетентність, тобто наукові праці псевдонауковця не співпадають зі сферою його компетентності;

– Претензії до наукового співтовариства, що не визнає його праці;

– Глобальність узагальнень та безапеляційність суджень. Для псевдонауки характерні такі слова, як «ніхто», «усі», «ніколи», «завжди» тощо;

– Список літератури може посилатися на сумнівні літературні джерела, або зовсім не посилатись на них, ;

– Апеляція до очевидності

– Відсутність конкретних суджень. О. Соколов зазначає, що «в науковій літературі (аналогічно коректному цитуванню) прийнято при описі фактів давати їх настільки конкретно, наскільки це можливо –

щоб читач міг при необхідності перевірити відповідність інформації дійсності. Це – типова страховка від ризиків наукової помилки» [9].

– Мімікрія під реальні наукові організації. Так, регалії псевдовченого можуть включати в себе дипломи «Нью-Йоркської академії наук», членство в якій можна купити за \$129, або Російської Академії Природничих Наук, яка також не є науковою організацією [10].

– Незгадування альтернативних гіпотез, або вибір для порівняння найбільш слабкої альтернативної гіпотези.

Боротьба із проявами псевдонауки у вищій освіті є більш складним процесом, ніж боротьба із плагіатом, бо вона вимагає більшої компетенції, та на сьогоднішній день немає програмного забезпечення для пошуку псевдонаукових тверджень. На сьогоднішній день, в Україні робляться певні кроки про витіснення псевдонауки з освітнього процесу. Однак, це все робиться на волонтерських засадах без державного фінансування. Також слід згадати приклад Російської Академії Наук (РАН), яка має структурний підрозділ, що займається боротьбою із псевдонаукою – Комісія по боротьбі із при Президіумі РАН. Вона випускає Бюлетені «В захист науки», де висвітлені псевдонаукові публікації [10].

Отже, двома основними складовими академічної недоброчесності є плагіат, який може включати також самоплагіат та повторну публікацію статті. Також плагіат можна виявити за дотриманням норм добросовісного цитування. Недобросовісне цитування може застосовуватись для приховування справжнього джерела інформації, за яким може приховуватись ненадійне джерело. Існує багато методів боротьби із плагіатом з використанням інформаційних технологій. Однак, таке програмне забезпечення потребує спеціального налаштування та воно є зазвичай платним. Інший спосіб виявлення плагіату – порівняння тексту з іншими, що є у Google Scholar. Цей спосіб є безкоштовним, але він більш довгим, адже цей пошук виконується вручну. Однак, виникають й інші прояви академічної недоброчесності. Один із них – удаване співавторство, коли причетність автора до написання даної статті неможливо дослідити, як і псевдавторство («ghost-writing»). Іншою великою складовою академічної недоброчесності є прояви псевдонауки та імітація наукової діяльності в освітньому процесі. Це може знизити якість та ефективність освітнього процесу, оскільки здобувачі освіти не отримують належну інформацію, а для ЗВО це може завдати великий удар по репутації. Перелік ознак псевдонауки є невичерпним, однак основними є: нефальсифікованість, тобто неспростованість гіпотези, використання малозрозумілих термінів, які не можна пояснити виходячи за рамки цієї «науки», претензії до наукового товариства, безапеляційність суджень, тощо. Прояви псевдонауки можуть суттєво знизити ефективність як освітнього процесу, так і науки в цілому. Процес виявлен-

ня псевдонауки є більш складним, оскільки для цього не використовується спеціалізоване програмне забезпечення, як при пошуку плагіату. У подальшому виникає необхідність оптимізації процесу пошуку проявів псевдонауки в ЗВО.

Література:

1. Закон України «Про освіту», ВВР, 2017, № 38-39, ст. 380
2. Глосарій. *Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти* веб-сайт. URL: <https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2020/01/Глосарій.pdf>
3. В Україні можна буде безплатно перевірити дисертацію на плагіат. *НВ*. веб-сайт. URL: <https://nv.ua/ukraine/events/v-ukraine-mozhno-budet-besplatno-proverit-dissertatsiju-na-plahiat-2462651.html>
4. Через плагіат та низьку якість досліджень атестаційна колегія МОН скасувала 3 наукові ступені доктора та кандидата наук. МОН. веб-сайт. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/cherez-plagiat-ta-nizku-yakist-doslidzhen-atestacijna-kolegiya-mon-skasovala-3-naukovi-stupeni-doktora-ta-kandidata-nauk>
5. Академічна доброчесність. Аналітичний звіт та рекомендації. веб-сайт. URL: <https://tpr.org.ua/wp-content/uploads/2018/10/Analitichna-zapyska-akademichna-dobrochesnist.pdf>, 37с.
6. Наука розоблачення. Як в Україні борються з плагіатом и недобросовістними ученими. *Фокус*. веб-сайт. URL: https://focus.ua/ukraine/422625-nauka-razoblacheniya?fbclid=IwAR1CvFC-Ju3Eku_8SL2IMe7qXTCVmq15v68ExEea2M13VfUqgGuQ9lZ6zic
7. «Лженаука – это имитация научной деятельности, не дающая реальных результатов». *Дискурс*. веб-сайт. URL: <https://discours.io/articles/theory/lzhenauka-eto-imitatsiya-nauchnoy-deyatelnosti-ne-dayuschaya-realnyh-rezultatov>
8. Франчук Т.И. Псевдонаука и образование: взаимозависимость механизмов побуждения и торможения./ Т.И. Франчук// Кам'янець-Подільський Державний Університет ім. І. Огнієнка, 2016. веб-сайт. URL: <http://sci-article.ru/stat.php?i=1454841397>
9. 15 признаков псевдо-науки в статье, книге, телепередаче, веб-сайте. *Vikent*. веб-сайт. URL: <https://vikent.ru/enc/5316/>
10. Комиссия по борьбе с лженаукой при Президиуме Российской академии наук. веб-сайт. URL: <http://klnran.ru/>

ВИЗНАЧЕННЯ РИЗИК-ФАКТОРІВ УКРАЇНСЬКОГО ІТ-ПІДПРИЄМНИЦТВА ПІД ЧАС ПАНДЕМІЇ

Луцьов Д. Ю.

аспірант I курсу спеціальності менеджмент

Науковий керівник: Мартинюк О. А.

доктор економічних наук,

професор кафедри менеджменту

Міжнародний гуманітарний університет

м. Одеса, Україна

Під час пандемії і, одночасно з тим, з приходом викликаної ним же економічної кризи, гостро постає питання мобілізації всіх ресурсів підприємств для виживання в цих непростих умовах.

Вже сьогодні, з введенням жорсткого карантину весь ІТ сектор стрімко вдається до ефективних антикризових заходів, чим і зумовлена актуальність прийняття рішення про аутсорсинг серед таких компаній.

Основна частина ІТ компаній вже перевела своїх співробітників на віддалений режим роботи, внаслідок чого ефективність роботи деяких з них, хто не зуміє пристосуватися, істотно знизиться, підвищуючи ризик для себе бути звільненими і заміненіми більш гнучкими і вже звиклими до такого режиму роботи аутсорсерами.

Рішення звернутися до аутсорсингу передбачає зменшення витрат на непрофільну діяльність шляхом передачі відповідальності за цю діяльність компаніям або зовнішнім найманим робітником – аутсорсерам, що є більш гнучким і менш витратним підходом до управління ресурсами.

Фактори впливу пандемії на запас міцності в індустрії

Пандемія – надзвичайно сильна епідемія, що поширена на території країн, континентів, вищий ступінь розвитку епідемічного процесу [1]. Нинішня пандемія інфекції COVID-19 вже починає бити рекорди по руйнівному впливу на економіку – порушення зовнішньої торгівлі, припинення туризму, закриття кордонів, припинення роботи цілих секторів економіки [2] (офлайн розваги і громадське харчування тощо), самоізоляція людей.

Розглянемо, в залежності від чого вплив пандемії так чи інакше впливає на ІТ індустрію:

– географія клієнтів – припинення або навіть повне закриття співпраці з боку малого і середнього бізнесу (різноманітних стартапів та інших високоризикових моделей управління) США і окремих держав західної Європи (якраз найбільшим чином впливає на Українській ІТ сектор так як це найбільш вигідні напрямки) через загострення епі-

деміологічної та, як наслідок, економічної ситуації на території цих держав.

- тип бізнесу (високоризикові стартапи, або ж держзамовлення, що підтримуються державою),
- епідеміологічна і політична ситуація всередині країни,
- розмір компанії (кількість співробітників)
- фінансова подушка безпеки підприємця,

З вище переліченого можна виділити основні групи ІТ-підприємців, які опинилися в групі ризику українського ІТ сектору:

- малі ІТ компанії з штатом до 10 осіб, що працюють на західні високоризикові типи бізнесу, що залежать від зовнішніх інвестицій;
- ІТ компанії в стадії становлення, що не встигли забезпечити себе постійними клієнтами або держзамовленнями і, як наслідок – фінансовою подушкою безпеки;
- ІТ компанії, що обслуговують сфери оффлайн послуг, дії яких були припинені в зв'язку з карантинними заходами.

Об'єктивно робити висновки про вплив на економіку наразі неможливо, так як суб'єкт що оцінює (тобто дослідник) все ще знаходиться всередині цих процесів, але вже зараз можливо говорити про деякі позитивні та негативні тенденції.

Позитивні тенденції знаходяться у площині активного розвитку, та завдяки карантину, пришвидшенні цифрової трансформації бізнесу. А також збільшенню різновидів он-лайн бізнесів та онлайн послуг, у тому числі розширенню спектру послуг електронного урядування (он-лайн додатки для отримання документів, оплати комунальних послуг, оформлення шлюбу, та інше).

Негативні тенденції, навіть на сучасному етапі, найбільш відчутні для компаній, які знаходяться у групах ризику і чим довше триватиме пандемія тим глибшими будуть економічні наслідки.

Література:

1. Бургасов С. П. Пандемия. URL: <https://бмэ.org/index.php/ПАНДЕМИЯ> (дата звернення: 11.04.2020).
2. Некрасов В. ІТ-галузь України проти «коронакризи» URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2020/04/6/658983/> (дата звернення: 9.04.2020).

ЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ ДЛЯ УКРАЇНИ РОЗВИТКУ СВІТОВОЇ КРИЗИ COVID-19

Мартинюк О. А.

*доктор економічних наук,
професор кафедри менеджменту
Міжнародний гуманітарний університет
м. Одеса, Україна*

Спалах коронавірусу став серйозним викликом та ударом для світової економіки. Спочатку Китай, а згодом і весь світ відчували скорочення ВВП, стрімке падіння туристичного бізнесу та проблеми з фінансами. Кризу відчували і світові ринки: обвалилися ціни на нафту, а разом з ними – і фондові ринки. 7 березня дефолт оголосив Ліван – і це перший випадок в історії країни з часів здобуття незалежності в 1943 році. В Естонії також оголосили про початок економічної кризи, при цьому такого різкого падіння не було з 2008 року. У кінці лютого навіть американські індекси показали найбільше падіння з часів фінансової кризи 2008 року [3].

Кризи COVID-19 спричинила ситуацію, коли економіка країн зазнає значних збитків і швидше за все відбудеться чергова спроба «залити» цю кризу грошима: у європейських країнах просто максимально пом'якшать монетарну політику центральних банків – і вже через 2-3 квартали ситуація мала б виправитися. Якщо ж говорити про ціни на нафту, то не можна сказати про суттєве зниження високого попиту на неї – ціна також стабілізується через 2-3 квартали.

Проте криза досить суттєво вдарила по значній частині галузей, зокрема туристичній сфері, логістиці, готельному бізнесу – і ці сфери таки матимуть значні проблеми.

Спробуємо спрогнозувати скільки масштабною буде світова економічна криза і як вона вдарить по Україні? Український бізнес несе великі збитки.

Європейська Бізнес Асоціація провела експрес-опитування серед малого та мікробізнесу, який є основою ринкової економіки та формує середній клас. Воно показало, що 18% респондентів розглядають варіант закриття бізнесу, 78% повідомляють про втрати до 75% від доходів, і тільки 4% фіксують збільшення прибутку [1].

БізнесЦензор зібрав хроніки життя українського бізнесу на карантині.

Ринок праці. За даними сервісу з пошуку роботи Work.ua, з 17 березня кількість відкритих вакансій скоротилася більше ніж вдвічі: на

17.03 відкритих вакансій було 38 171, а вже 21.042020 їхня кількість скоротилася до 16 683 од. [1].

В ІТ галузі, яка минулого року експортувала комп'ютерних послуг на \$4,2 млрд, кількість відкритих вакансій з 16 березня по 20 квітня скоротилася з 7 326 до 4 919 [1].

Реєстрація бізнесу. Реєстрація нових компаній та фізичних осіб-підприємців за час карантину скоротилася в три рази. Якщо до карантину щотижня реєструвалося більше 5 тисяч ФОПів, то вже на 19 квітня кількість реєстрацій протягом тижня скоротилася до 1,5 тисяч. [1].

YouControl з 12 березня до 15 квітня 2020 р. дослідив динаміку відкриття-закриття бізнесу і з'ясував, що, є галузі, які активно зростають. Зокрема це: виробництво фармпрепаратів (+600%); виробництво косметики (+100%); видобуток сировини для хімпromу (+100%) [2].

Обороти закладів громадського харчування скоротилися з початку березня 2020 р. на 73%, свідчать дані компанії з автоматизації роботи ресторанів Poster, яка обслуговує 12 тис. закладів. Зараз єдина можливість вижити ресторанам – онлайн.

Карантин кардинально змінив спосіб взаємодії бізнесу з клієнтами – на самоізоляції споживачі масово почали робити покупки онлайн, де вони віддають перевагу продуктам першої необхідності. Це змусило бізнес поспіхом переорієнтуватися, в онлайн перейшли такі великі ритейлери як Сільпо та кондитерська корпорація Roshen. В першу чергу від цього виграли великі інтернет-магазини та онлайн майданчики.

За даними порталу Retailers, в березні різко зросла відвідуваність у тих сервісів, чії товари і послуги стали затребуваними в умовах карантину та самоізоляції: у сервісу замовлення продуктів Zakaz.ua відвідуваність зросла на 73,7%, у аптечного маркетплейсу Liki24 – на 73%, а в Tabletki.ua – на 32% [1].

За підсумками 2020 року ринок доставки продуктів харчування може вирости до 50 млрд грн (з 20 млрд грн у 2019 році), – прогнозують аналітики Pro-Consulting [2].

Насправді Україна в нинішньому стані має не найгірші економічні показники, аніж у 2008-2009 роках та у 2013-2014-му. Нацбанк поки що контролює ситуацію на внутрішньому фінансовому ринку, маємо не високий рівень інфляції, не надто перекредитовану економіку та можливість для подальшого зростання ВВП. Втім ключові ризики залишаються тими ж самими, що й у минулі роки – слабка, залежна від ситуації на зовнішніх ринках економіка, відсутність суттєвих інвестицій та потужного розвитку малого і середнього бізнесу, суттєві кредитні зоб'язання тощо.

За даними дослідження Українського інституту майбутнього, наслідки економічної кризи для України будуть такі [3]:

ПОТЕНЦІЙНІ ВТРАТИ УКРАЇНИ ПІД ЧАС КРИЗИ 2020–2021ЕЕ

UKRAINIAN
INSTITUTE
FOR THE FUTURE

Експорт	Падіння на 16% за 2 роки (-\$10 млрд)
Дефіцит торговельного балансу	Зростання до -\$13 млрд
Сальдо рахунку поточних операцій	-\$7 млрд
Офіційний курс USD UAH	Зниження до 35-37 грн/дол
Кредитний рейтинг України	Зниження до «переддефолтного»
Вартість запозичень на зовнішніх ринках	Зростання з 5 до 8% (у валюті)
Обсяг резервів НБУ	Зниження до \$10-15 млрд, < 3 міс. імпорту
Реальний гривневий ВВП	Падіння на 8-9% р/р
Доларовий ВВП	Зниження на \$20-30 млрд
Падіння заробітної плати в доларах	-15-20%
Втрата роботи	До 500 тис. людей
Повернення трудових мігрантів	До 300 тис. людей (низькокваліфікованих кадрів)

Джерело: Український інститут майбутнього

Рис. 1. Прогноз про потенційні втрати України під час кризи COVID-19 [2]

Найбільш вірогідний сценарій у випадку стрімкого падіння світової економіки для українських реалій – дефолт та повна перебудова фінансового і промислового секторів. Втім не варто забувати ще й про суттєву локальну проблему – воєнну агресію Росії та можливість розгортання нових військових дій на Сході України.

Наразі найбільш вдалий рецепт протистояння кризі – впровадження реформ та виконання зобов'язань, взятих на себе в рамках співпраці із МВФ. А ще – залучення інвесторів та пошук нових ринків збуту.

Література:

1. Віннічук Ю. Що відбувається з українським бізнесом на карантині. URL: https://biz.censor.net.ua/resonance/3190487/scho_vdbuvatsya_z_ukranskim_bznesom_na_karantin
2. Волошин М. Світова криза-2020 і коронавірус: що буде з економікою? URL: https://vgoles.com.ua/news/svitova-kryza-2020-i-koronavirus-shho-bude-z-ekonomikoyu_1191896.html
3. Радчук О. Нова світова економічна криза: чи впорається Україна з викликами? URL: <https://www.slovoidilo.ua/2020/03/05/kolonka/aleksandr-radchuk/ekonomika/nova-svitova-ekonomichna-kryza-chy-vporayetsya-ukrayina-vyklykamy>.

ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ МОТИВАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕРСОНАЛУ ПІДПРИЄМСТВ ГОТЕЛЬНОЇ ІНДУСТРІЇ

Подоляк Н. В.

студент IV курсу кафедри менеджменту та економіки

Науковий керівник: Коваленко М. П.

доктор фізико-математичних наук, професор,

професор кафедри менеджменту

Міжнародний гуманітарний університет

м. Одеса, Україна

У дипломній роботі центральною проблемою дослідження було вдосконалення механізму мотивації персоналу в готельному бізнесі. Актуальність цієї теми в готельному бізнесі зумовлена тим, що в цій сфері як ні в якій іншій мотивація персоналу відіграє величезну роль в якості пропонуємих послуг. Ні для кого не секрет, що людина не мотивована працює набагато гірше: виконує свою роботу не на 100%, виходить на роботу в поганому настрої. У готельному бізнесі щодня персонал готелю має безпосередній контакт з гостями (клієнтами), тобто настрої працівника в спілкуванні буде впливати на туристів. Звідси робимо висновок, що добре мотивований працівник має більше шансів залишити гарне враження про себе і відповідно про організацію в якій він працює.

Практична значимість дослідження полягає в тому, що отримані дані в ході дослідження можуть бути рекомендовані до впровадження в готелі, а також можуть бути використані і в інших напрямках готельного бізнесу.

Методами дослідження у дипломній роботі виступають такі загальнонаукові методи дослідження, як методи аналізу та синтезу, узагальнення та порівняння, прикладний соціологічний метод – анкетування, статистичні методи обробки емпіричних даних (порівняльний аналіз, метод ранжирування, факторний і кореляційний аналізи). При зборі інформації також були використані:

1. Наративне інтерв'ю з працівниками готелю «TUI Blue Tropical».
2. Вибіркове анкетування 71 співробітника різних департаментів готелю, а саме: Служба прийому і розміщення (Front Office), Охорона (Security), Бухгалтерія (Accounting), Ресторанні служба і Виробництво ресторанів (Kitchen), Офіціанти (F&B).

Як я вже сказав раніше, метою дослідження є поліпшення механізму мотивації. В ході проведених мною досліджень в цьому готелі, з'ясувалося кілька основних факторів, які впливають на вмотивованість персоналу. Основним фактором для співробітників готелю «TUI Blue

Tropical» є стабільність і впевненість у майбутньому (Таблиця 1), тобто їм важливо знати, що зарплата буде виплачена вчасно, що їх не звільнять виходячи з примхи начальника. Другим найбільш важливим фактором став дружній колектив (Таблиця 1). З слів працівників готелю: «Їм працюється простіше в дружній атмосфері». Звідси робимо висновок, що важливо влаштовувати заходи, які впливають на зближення співробітників готелю: корпоративи, спільні поїздки, спортивні заходи. І третім чинником стало бажання реалізуватися професійно (Таблиця 1), тобто для співробітників готелю важливо знати про те, що їм є куди рости по кар'єрних сходах. Також можна використовувати матеріальні винагороди за вислугу років, наприклад щороку додавати до заробітної плати співробітника 50 \$. Як показали дослідження (Таблиця 1), висока заробітна плата не найважливіший фактор в сфері готельного бізнесу, в даному бізнесі важливо знати, що для працівника важливіше атмосфера на роботі і стабільність.

Таблиця 1

Отже, мотивація – це дуже важливий момент при побудові управлінської системи. При відсутності мотивації або при не цілеспрямованій мотивованості співробітників підприємства, продуктивність праці знаходиться не на максимальному рівні, що може привести до зниження прибутковості. Отже, необхідно звертати особливу увагу на цю проблему і стежити за тенденцією розвитку системи мотивації в великих фірмах і зміною потреб співробітників, щоб надалі вдосконалювати цю систему. А умови динамічного розвитку готельної індустрії впливають на необхідність ефективного використання трудового ресурсу готелів.

В готелі повинен постійно проводитися аналіз, як самої системи мотивації, так і актуальних мотиваційних чинників для персоналу з метою коригування мотивуючих заходів.

Література:

1. Геращенко І. О. Види та методи мотивації персоналу на підприємстві: Науково-технічний збірник №108 / Українська інженерно-педагогічна академія, м. Харків, 1995.

2. Робінс С. П. Основи менеджменту / С. П. Робінс, Д. А. Де Ченцо; пер. з англ. А. Олійник. – К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2002. – 671 с.

3. Байлик С. І., Писаревський І. М. Організація готельного господарства: Підручник / ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, Харків, 2015. – 17 с.

4. Браймер Р. А. Основы управления в индустрии гостеприимства/Пер. с англ – М.: Аспект Пресс, 1995. – 382с.

5. Бойко Н. Г., Гопкало Л.М. Організація готельного господарства: Підручник: Київ, нац. торг.-екон. університет, 2006. – 448 с.

6. Головка О. М., Кампов Н. С., Махлинець С. С., Симочко Г. В. Організація готельного господарства: Навчальний посібник за редакцією О.М. Головка, 2010. – 155 с.

НАПРЯМ 3. ФІЛОЛОГІЯ

ОБРАЗ ЧАСУ В КОНТЕКСТІ ПРОБЛЕМАТИКИ РОМАНУ «ТАТАРСЬКА ПУСТЕЛЯ» ДІНО БУЦЦАТІ

Андрійчук І. М.

студентка

Житомирський державний університет імені Івана Франка

м. Житомир, Україна

Питання про те, що таке час і як його вимірювати, хвилювало суспільство протягом всієї історії розвитку. Якщо розглянути поняття «час», то можна побачити, що воно вміщує в себе безліч різноманітних трактувань, іноді взаємовиключних. Час можна розуміти як спосіб вимірювання того, чим ми займаємося, якихось подій, що відбуваються, і як просто зміни, його можна визначити також як рух. Всі визначення будуть вірні і водночас недостатніми для інтерпретації сенсу. Перебіг подій можна виміряти короткими проміжками (рік, місяць, тиждень, день, годину), можна великими інтервалами (століття, тисячоліття, епоха). І те, й інше має місце, коли мова йде про характеристику часу.

Концепція безповоротності часу часто використовувалася для вираження песимістичних настроїв, які панують у суспільстві початку ХХ століття. На основі цього виник напрям – екзистенціалізм. Цей напрямок висловив настрій певних кіл інтелігенції, яка перейнялася проблемами культури, шляхами її розвитку в перехідну епоху, «побачила прагнення пояснити його причини невлаштованості людського життя, нестійкого положення «простої людини» в суспільстві, виявила протест проти особистості, неухважності до її страждань, масової загибелі людей в війнах» [1].

Діно Буццаті – італійський письменник, чия творчість співвідносять з творами Ф. Кафки, А. Камю, Ж.-П. Сартра. Його твори – суміш реалістичного і фантастичного. Фантастичне – це народження абсурдних, неможливих ситуацій, подій, що приховують щось незрозуміле. Це також «стирання реального часу, єдність справжнього, минулого й майбутнього: час не має розвитку, реальність – матеріальної основи, герої – точки опори і цілей. Актуальність дослідження творів Буццаті має місце і сьогодні. Саме тому ми обрали його роман «Татарська пустеля» для виявлення основного кола проблем, які в ньому піднімає письменник, пов'язаних із категорією «час».

Відповідно, **метою нашого дослідження** є виявлення специфіки образу часу в контексті загальної проблематики роману Діно Буццаті «Татарська пустеля».

Дослідження часу в романах Д. Буццаті представляє особливий інтерес. При прочитанні багатьох його творів звертає на себе увагу специфіка часу – він і суб'єктивний, оскільки тече непомітно для його героїв, які часто стають жертвами своїх ідей, але разом із тим і об'єктивний – оскільки невблаганно рухається вперед, несучи, втрачаючи назавжди місяці і роки, і підводить героїв до межі життя. На матеріалах творів італійського письменника можна простежити песимістичність ідеї невблаганного, безповоротного руху часу вперед.

У 1940 році в Італії вийшов роман Діно Буццаті «Татарська пустеля». Незважаючи на те, що роман став відомим в усьому світі, увійшовши в різноманітні списки, на кшталт «Кращі книги ХХ століття», у нас в країні він залишається досить невідомим, хоч і несправедливо. Італійський письменник зміг вловити симптоми тієї туги, яка вже в ті роки точила багатьох зсередини, а на початку ХХІ століття стала ледь не тотальним діагнозом поколінь. Мова йде про неприйняття повсякденного й бажання чогось більшого, величнішого та фундаментального.

Можливо, саме тому в ньому з найбільшою силою виявилися екзистенційні мотиви. Головний герой – молодий офіцер Джованні Дрого залишає своє місто і, повний райдужних надій, вирушає до місця свого першого призначення – фортеці Бастіані: «День, про який він мріяв стільки років, настав, тепер починалося справжнє життя» [1, с. 7]. Усе, що відбувалося з ним до цього, зокрема нудні будні у військовій академії, тепер позаду, адже, як здається йому: «Життя, яке здавалося йому таким ненависним, назавжди відійшло у минуле, але ж воно складалося з місяців і років, яких уже не повернеш» [1, с. 8].

Однак фортеця виявляється не такою, якою він собі її уявляв. Це не те місце, де можна зробити якийсь подвиг і загинути в бою. У фортеці тебе не запам'ятають як хороброго і доблесного воїна. Бастіані – забуте всіма, навіть потенційними ворогами, місце на кордонах порожнечі, де залишилося кілька військових, які ведуть монотонне, рутинне й розмірене життя. Це абсолютна відсутність дії, де кожен день схожий на інший, де всі вони зливаються в один великий день. Фактично всі мешканці фортеці діляться на два табори. Перші, найчастіше новобранці, переконані, що знаходяться тут недовго і скоро залишать її. Другі, полишивши надії поїхати звідти, знаходяться тут з власної волі і не збираються залишати фортецю, оскільки перебувають у передчутті чогось невідомого.

За великим рахунком, весь роман – очікування подій, які не відбуваються. Увесь час, що Джованні і інші військові знаходяться в форте-

ці, пов'язаний з передчуттям чогось таємничого і хвилюючого – якогось містичного противника, грандіозної битви. Щовечора, виходячи на чергове чергування, люди дивляться вдалечінь, на північну пустелю, загадкові пагорби, передбачаючи надзвичайну пригоду: «Через цю невиразну надію, з плином часу ставала все більш розпливчатою, дорослі чоловіки проводили в Фортеці кращі свої роки» [1, с. 75].

І Дрого, і багато інших, перебуваючи в режимі очікування, не помічають, як минають дні, тижні, місяці і роки їх життя. Бездієвість, відсутність руху, змін у фортеці з'їдає час, він пролітає. І жителям фортеці, і Джованні здається, що «... життя начебто зупинилося. Здавалося, події одного і того ж дня повторювалися сотні разів, без найменшої зміни. Річка часу текла над Фортецею, повільно руйнувала її стіни, забиравала вниз пил і уламки каміння, сточує сходинки і ланцюги, але Дрого не зачіпала» [1, с. 103]. Власне, в цьому і полягає суб'єктивність сприйняття часу героями Фортеці. Незважаючи на те, що зовні відбуваються якісь події, життя йде своєю чергою, не стоїть на місці, люди одружуються, заводять дітей, вмирають, всередині Bastiani не відбувається нічого.

Спочатку Дрого намагається домогтися переведення на інше місце служби, адже відчуває, що знаходиться не на своєму місці. Однак його вмовляють залишитися на тиждень, потім ще на кілька місяців, і в той момент, коли у нього з'являється шанс поїхати, прикинувшись хворим, він вирішує залишитися. По суті, коли він прибув у Фортецю, його доля була вирішена, і саме «в цю ніч для нього почався поспішний і невблаганний відлік часу» [1, с. 63]. Для нього час зупиняється, оскільки він не реалізується, а живе лише ідеями і планами. Усі наступні дні нагадують попередні. Час витікає як пісок крізь пальці, і пустеля, повна піску, стає в романі символом. Коли ж до Фортеці підходять вороги, Джованні виявляється дуже старим і слабким, щоб битися, і його, як перешкоду, відправляють в укриття. Саме в цей момент відбувається його головна битва – зустріч зі смертю. І він зустрічає її з посмішкою.

Висновки. Татарська пустеля – це роман про життя і смерть, самотність, про сенс життя, про час, який з'їдає життя. Всі жителі фортеці не приймають справжнє життя, що знаходиться за стінами Bastiani. Фортеця для них не укриття, вона стає в'язницею. Це в'язниця для молодих і повних надій людей, які добровільно, навмисно обмежують свою свободу. Вони відмовляються від змін, приймаючи рутинне життя і перебуваючи в передбаченні чогось грандіозного. Діно Буццаті піднімає проблему безповоротного часу, який в суб'єктивному відчутті може пролітати для людини непомітно, але разом із тим, об'єктивно робить свій руйнівний вплив, оскільки він невблаганно рухається вперед: «Так і йдемо собі, в довірливому очікуванні кращого, а дні довгі і спокійні <...>. Але в якийсь момент, майже інстинктивно, ми озираємося

назад і бачимо, що ворота у нас за спиною міцно закриті і зворотного шляху немає. Ось тоді і помічаєш – щось змінилося, сонце вже не здається нерухомим, а швидко котиться по небу <...> і тут починаєш розуміти, що час проходить і твоя дорога рано чи пізно повинна скінчитися» [1, с. 64–65]. Життя – це шлях, рух до головної битви, де в бій вступають кожен.

Література:

1. Буццати, Д. Татарская пустыня / Д. Буццати. – СПб. : Амфора, 1999. 302 с.
2. Символы в романе Дино Буццати «Татарская пустыня». URL: <http://library.by/shpargalka/belarus/literature/001/lit-007.htm>.
3. Тураева З.Я. Категория времени. Время грамматическое и время художественное (на материале английского языка) / З.Я. Тураева. – М.: Высшая школа, 2017. – 220 с.
4. Хайдеггер М. Время и бытие: Статьи и выступления. – М.: Республика, 2016. – 447 с.

ФРАНЦУЗЬКІ ЗАПОЗИЧЕННЯ В ТУРЕЦЬКІЙ МОВІ

Белоус Л. А.

студентка групи СМ-17-2

факультету суспільних наук і міжнародних відносин

Науковий керівник: Галаздра С. І.

викладач кафедри романської філології

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

м. Дніпро, Україна

Лексична система будь якої мови є відкритою системою і постійно змінюється, контактуючи з іншими мовами та культурами. Серед факторів, які сприяють запозиченню слів, можна назвати культурні, політичні, комерційні або наукові зв'язки.

Протягом своєї історії турецька мова запозичила багато слів з різних мов, в тому числі і з французької мови, яка довгий період була мовою культури, освіти і була пов'язана з етичними критеріями європейської культури. Тому, в порівнянні з іншими західно європейськими мовами, французьких запозичень в турецькій мові переважає кількість.

За дослідженнями А. Г. Бурова французькі запозичення в масовому порядку починають проникати в турецьку мову з кінця XVIII ст., чому немало сприяло відкриття в Стамбулі шкіл з викладанням французькою

мовою. Надалі на збільшенні французьких запозичень в турецькому словнику позначилася французька література, вплив якої на розвиток турецької літератури був дуже значним [1, с. 170-171].

Зазначимо, що слова, запозичені турецькою мовою з французької, піддалися значним змінам в області фонетики, таким як: перехід наголосу з останнього складу на попередні, вставка додаткових звуків, випадання або відпадання голосних, трансформації чистих і носових голосних звуків.

Відомо, що у французькій мові в окремо взятому слові наголос завжди падає на останній вимовний склад. У лексиці турецького кореня ударним також являється, як правило, останній склад. Проте французькі запозичення з голосним на кінці за зразком італійських слів, придбали наголос на передостанньому складі. Наприклад: *manto* «пальто (жіноче)», *palto* «пальто», *radio* «радіо», *taksi* «таксі».

А. Г. Буров виділяє чотири групи запозичень, що увійшли до турецької мови з французької зі зміною наголосу : 1) слова, що закінчуються на голосний звук (наприклад: *abone* «абонент», «підписка»; *ajanda* «записник»; *bakalorya* «ступінь бакалавра», «бакалавр»; *büfe* «буфет»; *bütçe* «бюджет»; *fakülte* «факультет», *kabine* «кабінет», *kafeterya* «кафе», «кафетерій»; *kanepere* «диван», *lâvabo* «умивальник», *müze* «музей», *stüdyo* «студія» та ін.. А також шість відомих слів, що прийшли в турецьку мову з французької або через неї з латинської або грецької і отримали наголос на третій склад від кінця. Це наступні запозичення: *blâstulâ*, *gastrulâ*, *morulâ* «біол. бластула, гаструла, морула (стадії розвитку організму)», *farbala* «волан (смуга матерії на одязі)», *filoksera* «зол. філоксера (рід комах)», *palmiye* «пальма» [2, с. 105–127].

2) терміни латинського і грецького походження на – *yum*, – *um*; – *üs*, – *on*, – *os*, – *is*. Додамо, що морфологічному словнику їх налічують 74 лексичні одиниці. Це такі слова: *akvaryum* «акваріум», *baryum* «барій», *magnezyum* «магній», *podium* «подіум», *sanatoryum* «санаторій», *maksimum* «максимум», *minimum* «мінімум», *optimum* «оптимальний», *referandum* «референдум» та ін.; на – *üs*, наприклад: *prospektüs* «каталог», *Venüs* «Венера», *virüs* «вірус» та ін. (наголос на передостанній склад); *kosinüs* «мат. косинус» (на першому складі). Слова, що закінчуються на – *on*, наприклад: *pötron* «фіз. нейтрон», *Plüton* «Плутон», і т.д. (наголос на перший склад); *nükleon* «нуклон» (на третьому складі від кінця);

на – *os*, наприклад: *kaos* «хаос», *kozmos* «космос», та ін. (наголос на передостанній склад); на – *is*, наприклад: *iris* бот. ірис» (на третьому складі з кінця) [2, с. 127–132].

3) запозичення, що утворилися від складних (складених) слів або словосполучень. В результаті цього, ударним став або передостанній

склад (наприклад: *bloknot* «блокнот» (фр. *bloc – notes*), *tabldot* «комплексний обід» (фр. *tabled'hôte*) або третій з кінця склад – *bonfile* «філе» (фр. *bonfilet*), *kotonperle* «нитки (для вишивання)» (фр. *cotonperlé*)) або четвертий склад (наприклад: *feldmareşal* «фельдмаршал» (фр. *feld – maréchal*)) або навіть п'ятий склад від кінця (наприклад: *kordiplomatik* «дипломатичний корпус») [2, с. 132–134].

4) інші слова, наприклад: *faktitif* «грам. фактитивний (про запоруку дієслова)», *prekambriyen* «геол. докембрійська епоха» (наголос на третій склад з кінця); *monden* «світський», *süper* «супер» (наголошеним став перший голосний) [2, с. 134–149].

Відповідно до закону повноголосся в тюркських мовах, який не допускав збігу як двох приголосних, так і двох голосних в одному складі, деякі запозичені слова з фонетичною структурою, що порушує це правило, піддалися фонетичній обробці. Так, замість французького невимовного *ɛ* або біглого *a*, у турецькій мові після поєднань приголосних в кінці слова стали вживатися голосні *ɛ* або *a* і в окремих випадках *o* і *ü*. Наприклад, *filtre* «фільтр» (фр. *filtre*); *kalibre* «калібр» (фр. *calibre*), *şifre* «шифр» (фр. *chiffre*), та ін.

Зазначимо, що у французькій мові є м'який приголосний *ɲ*, який не має відповідності в турецькій. На письмі він передається поєднанням *gn*. Якщо цей звук знаходився в кінцевому положенні, то в турецькій мові до нього для пом'якшення додавався приголосний *u* разом з гласним *a*. Наприклад: *Almanya* «Німеччина» (фр. *Allemagne*), *İspanya* «Іспанія» (фр. *Espagne*), *şampanya* «шампанське» (фр. *champagne*).

Відомо, що у французькій мові збігле *ə*, як правило, використовується, якщо йому передують два або три приголосних, а за ним йде ще один приголосний. У турецькій мові в деяких французьких запозиченнях цей вимовний голосний перестав вживатися. В результаті в середині слів утворилися поєднання трьох, чотирьох і навіть п'яти приголосних. Наприклад: *kontrplâk* «фанера» (фр. *contreplaqué*); *antrparantez* «між іншим» (фр. *entreparenthèses*) (чотири приголосних); *apartman* «житловий багатоквартирний будинок» (фр. *appartement*), *portmone* «гаманець» (фр. *porte – monnaie*).

Однак, треба підкреслити, що окрім біглого *a*, випаданню в середині французьких запозичених слів піддалися інші голосні. Це закритий голосний *é* (*telgraf* «телеграф»); голосний *i* – *klânet* «кларнет» (фр. *clarinette*), *макуаж* «макіяж» (фр. *maquillage*); відкритий голосний *o* (*егоїнман* «наркоман» (фр. *héroïnomane*); голосний *u*, вимовний як турецький *ü* (*maniple* «телеграфний ключ» (фр. *manipuler*); носовий *â* – *farmason* (фр. *franc – maçon*).

Такі вчені як: М. Н. Магницький, І. Н. Попова, А. М. Меметов вважають, що письмове вираження французьких слів в турецькій мові в основ-

ному уподібнювалося їх вимові в мові-джерелі. Так, французькі голосні, що в цілому мало відрізняються від відповідних турецьких звуків, при переході в мову турок піддавалися деяким фонетичним змінам: 1) передній французький гласний a ставав в турецькій мові заднім, наприклад, фр. madame (тур. madam) «мадам»; 2) замість французьких закритих e, o в турецькій мові стали вживатися відкриті голосні, наприклад, фр. faculté (тур. fakülte), фр. bibelot (тур. biblo) [2, с.10-11].

Цікаво, що у турецькій мові відсутні носові голосні, тому французькі слова при переході в неї отримували натомість чисті звуки разом з приголосними n або m, які ставали вимовними. Носова фонема ã, що передається в мові турок поєднаннями *an, am*, у багатьох запозиченнях перейшла в *en* або *em*, наприклад, ferment «фермент» (фр. ferment, читається *fermã*); pigment «пігмент» (фр. pigment, читається *pigmã*); та ін. (ã >en); embriyoloji «ембріологія» (фр. embryologie, вимовляється *ãbrioloji*) (ã >em).

Так, французький носовий голосний *e*, який передається у французькій мові поєднаннями *in, im, ain, aim, ein, un, um*, а в турецькій зазвичай *en* або *em*, часто трансформувався в *in, im* або в *an* : informatik «інформатика» (фр. informatique, вимовляється *enformatik*); (носове *e* >in); timbal «муз. литаври» (фр. timbale) (назальне *e* >im); ajanda (фр. agenda, у вимові *ajenda*); şampuan «шампунь» (фр. shampooing, вимовляється *şãpuen*); referandum (фр. référendum, вимовляється *referendum*); gardiyan «пюремний наглядач» (фр. gardien, читається *gardyen*) та ін. (назальний гласний e >*an*).

Відомо, що носова фонема õ (графічно передається on або om) в турецькій мові в окремих випадках переходила в un або um: fundamentalizm «фундаменталізм» (фр. fondamentalisme), karborundum «хім. карборунд» (фр. carborundum, читається *karborõdom*) (õ >un); lumbago «мед. люмбаго» (фр. lumbago, в транскрипції *lõbago*) (õ >um).

Французький назальний звук *õ* в турецькій мові замінювався поєднаннями *un* або *um*: aküpunktür «мед. голкотерапія» (фр. acupuncture, вимовляється *aküpõnktür*); tungsten «вольфрам» (фр. tungsten, читається *tõtõnksen*) (носове *õ* >un); parfüm «духи» (фр. parfum) (носове *õ* >um).

Підсумовуючи, можна відзначити, що основними способами запозичень з французької мови є такі: 1. Запозичення, що надійшли з мови французів і змінили в мові турків місце наголосу. 2. Усунення нехарактерних для турецької мови сполучень приголосних. 3. Деякі голосні звуки французьких запозичень піддалися трансформаціям в турецькій мові. 4. Випадання голосних, трансформація голосних звуків і зміни носових голосних.

Цілком зрозуміло, що турки іноді передавали чужі для них звуки не так, як вони вимовляються у французькій мові, а так, як вони в ній пишуться.

Отже, зазначимо, що французька мова мала значний вплив на формування турецької мови, що робить її більш ніжною та мелодійною.

Література:

1. Буров А. Г. Из истории изучения западноевропейских заимствований в турецком языке: работы российских и украинских исследователей // Культура народов Причерноморья. – 2002. – № 31. – С. 105 – 171.

2. Esenkova E. Türk dilinde Fransız tesiri.– İstanbul: Matbaacılık A.Ş., 1959. – 31 s.

ПЕРЕКЛАД ПРИКМЕТНИКІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ BEAUTIFUL, HANDSOME, LOVELY, GOOD – LOOKING, PRETTY («ГАРНИЙ», «ПРЕКРАСНИЙ») В ХУДОЖНІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Бондаренко О. І.

*викладач кафедри англійської мови гуманітарного спрямування № 3
факультету лінгвістики*

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

м. Київ, Україна

Ці прикметники англійської мови розрізняються за додатковою характеристикою поняття, яке вони виражають. Далі ми розглянемо на конкретних прикладах.

Beautiful має смисловий відтінок «справляючий приємне враження», «доставляючий естетичну насолоду», «приємний для очей, для слуху»: *a beautiful woman, thing, scene, figure* – вродлива, красива жінка, річ, пейзаж, фігура; *beautiful music, voice, song* – гарна музика, гарний голос, гарна пісня; *He cared for beautiful things.* (Oscar Wilde). – Він любив гарні речі. *What a beautiful voice you have!* (Bernard Shaw) – Який у вас гарний голос. *And yet you dare to open the books, to listen to beautiful music, to learn to love beautiful paintings, to speak good English.* (Jack London) – І все ж ві можете читати книжки, слухати гарну музику, навчитися любити гарні картини, правильно говорити англійською.

Прикметник **beautiful** вживається лише по відношенню до жінки: Don't you think that boy's mother is the most **beautiful** woman of her age you've ever seen. (Galsworthy). – Як на мене, мати того хлопчика найгарніша із всіх жінок її віку, яких я коли – небудь бачив. У тих випадках, коли мова йде про дітей, прикметник beautiful може вживатись по відношенню як до дівчинки, так і до хлопчика: We were welcomed by a most **beautiful** girl. (Charles Dickens) – Нас радо зустріла дуже красива дівчинка. ...asked Amelia about that **beautiful** boy who had been within. (Thackeray) – ... запитали Амелію про того гарного хлопчика, який був в будинку. В розмовній мові цей прикметник може мати значення «дуже хороший», «чудовий»: The next day it was bright, beautiful weather. – Наступного дня була ясна, чудова погода.

Handsome має смисловий відтінок «справляючи приємне враження правильністю пропорцій, правильними рисами, поєднанням тонів»: a *handsome man, house* – гарний чоловік, дім; [1, с. 21] He was very young and **handsome**. (Bernard Shaw) – Він був дуже молодий і красивий. What a **handsome** old building. (Hornby) – Яка гарна стара будівля! Цей прикметник зазвичай вживається по відношенню до чоловіків, але він також може вживатись і по відношенню до жінок. Тоді, він втрачає своє емоційне забарвлення і вказує лише на правильність пропорцій фігури жінки чи на привабливість її рис обличчя: Would you describe that lady as beautiful or **handsome**? (Hornby) – Ви знаходите цю жінку красивою чи прекрасною? В деякому контексті, цей прикметник може мати значення «значний» (a handsome sum, present) та «великодушний» (a handsome compliment): It was shortly afterwards fitted out with a handsome purse of money, and a portmanteau. (Charles Dickens) – Невдовзі мене забезпечили значною сумою грошей і валізою [1, с. 22].

Lovely підкреслює не тільки об'єктивну естетичну цінність визначаючого, а більшою мірою емоційне сприйняття. Вживається для того, щоб описати почуття захвату. В розмовному стилі lovely зазвичай має значення «чудовий», «чарівний», «приємний». Цей прикметник поєднується з іменниками і в цьому випадку він вживається для опису зовнішності жінки: He said you had a **lovely** house. (Galsworthy) – Він сказав, що у вас чудовий будинок. My hands are all wet with these roses. Aren't they **lovely**? (Oscar Wilde) – У мене руки моркві від цих троянд. Хіба вони не чарівні? She is very pretty – very. In fact, she's **lovely**. (Thomas Hardy) – Вона дуже гарненька – дуже. Власне, вона чарівна [1, с. 23]. В деякому контексті, цей прикметник може також мати значення «веселий», «цікавий»: to have a lovely time – весело проводити час, a lovely joke – цікавий жарт, a lovely party – весела вечірка [1, с. 24].

Good – looking має смислове забарвлення, що вказує на гарну, приємну зовнішність. Застосовується тільки по відношенню до людей: The

good – looking butler at Regent Gate bore a very marked resemblance to Mr. Martine. (Christie) – Гарний дворецький в Регент Гейт був дуже схожий на містера Мартіна. She never told me he was so **good – looking**. (Oscar Wilde) – Вона ніколи не говорила мені, що він має таку приємну зовнішність.

Pretty має смисловий відтінок, що вказує лише на зовнішній вигляд, привабливий внаслідок ніжності, витонченості, вишуканості та іноді жіночності. Зазвичай вживається по відношенню до будь – кого чи/або будь – чого, порівняно невеличкому: a pretty girl, a pretty child, a pretty little garden – гарненька дівчинка, дитинка, садок. Даний прикметник ми не можемо вжити по відношенню до дорослого чоловіка: a pretty boy – гарненький хлопчик: He ran and plucked all his **pretty** primroses. – Він прибіг та зірвав всі свої гарненькі примули. Is your sister– in – law a nice **pretty** woman? – Ваша невістка – приємна гарненька жінка? A **pretty** little house stood at the top of the lane with a garden before it. (Charlotte Bronte) – Гарненький маленький будиночок із садом стояв в кінці алеї. Не слід путати прикметник pretty з прислівником pretty, який має значення «досить», «доволі» і поєднується лише з прикметниками і прислівниками: pretty hot – досить спекотно, pretty much – досить, доволі багато: He himself was a good steady workman, and, as such, pretty certain of steady employment. – Він був гарним робочим і, як такий, був досить впевнений щодо роботи [1, с. 24].

Література:

1. Потапова І. О. Словник синонімів англійської мови. Л.: учбово-педагогічне видання, 1957.

ПОЛІТИЧНИЙ ДИСКУРС ЯК ОБ'ЄКТ ЛІНГВІСТИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Буренко І. Д.

магістрант факультету лінгвістики та перекладу

Науковий керівник: Шкворченко Н. М.

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри перекладу та мовознавства

Міжнародний гуманітарний університет

м. Одеса, Україна

На сьогодні дискурс є багатозначним поняттям та поширеним у таких напрямках як філософія, соціологія, лінгвістика, культурологія та інших загальних науках. Занурившись в етимологію даного поняття

зауважимо що від латинського слова *discoursus* – це бесіда, аргумент, розмова, яка відбувалась між вченими. Дискурс – це вербально артикульована форма об'єктивації змісту людської свідомості, регульована домінуючим в тій чи іншій соціокультурній традиції типом раціональності. Нерідко під дискурсом розуміється також послідовність здійснюваних в мові комунікаційних актів. Такою послідовністю може бути розмова, діалог, письмові тексти, які містять взаємні посилання і присвячені загальній тематиці і так далі. Поняття дискурсу пов'язують з такою активністю в мові, яка відповідає специфічній мовній сфері і має специфічну лексику. Відповідно до цього ми розуміємо, що дискурс – це «мова в мові», тобто певна лексика, яка відображається в актуальних комунікаційних актах, мові і текстах. А також створюється в певному смисловому полі і покликана передавати певні смисли.

Особливим різновидом дискурсу з точки зору інституційної належності є політичний дискурс. Будь-який дискурс це спілкування, а спілкування є діалог. Розглядаючи політичний дискурс це спілкування між вождем(політиком) та адресатами тобто людьми. Вона може мати як усну так і письмову форми та зосереджена на прагненні впливати на співрозмовника тобто маємо справу з діалогом, в якому домінує один зі співрозмовників. Це веде до того, що тексти політичного дискурсу відрізняються експресивністю та образністю.

Зокрема дискурсу в цілому у сучасному світі надзвичайної актуальності набувають питання щодо політичного дискурсу. Перш ніж зупинитися на цьому феномені ознайомимось з таким поняттям як «політика». Термін «політика» є одним з найдавніших і бере свої початки із стародавньої Греції. Слово походить від давньогрецького *polis* (місто-держава) та пов'язаних з ним *politeia* (конституція), *politike* (містечтво управління), *politicus* (державний діяч), *polites* (громадянин). Традиційно означає державні та громадські справи, сферу діяльності пов'язану з власними відношеннями між людьми, соціальними групами, народами, націями, державами. Також функціонування політичних інститутів та організацій, політичних норм та традицій, владно-управлінську і організаторську діяльність людей, їх соціально-політичні інтереси і потреби, політичні ідеї та погляди. Політика уявляє собою різноманітний світ відношень, діяльності, поведінки, комунікаційних зв'язків між класами та соціальними групами відповідно до влади та управління суспільством. Головними факторами виступають перш за все великі соціальні групи: класи, нації, народи, цивілізації [3, с. 44].

Політичний дискурс реалізується як в усній так і в писемній формах. До усної форми політичного дискурсу традиційно відносять публічні виступи політиків, їхні виступи на радіо, по телебаченню, інтерв'ю, прес-конференції, парламентські дебати, теле- та радіо-

новини. До писемної форми – різноманітні документи: партійні програми, маніфести, угоди, рубрики політичних новин у пресі, політичні плакати та листівки і т.д. [1, с. 223]

На сьогодні склалося розуміння політичного дискурсу в якості безперервного процесу зіткнення думок і позицій суб'єктів політичної дії, а саме, політичних інститутів, групових агентів політики і політичну боротьбу за політичні устрої та владу. Полем наукової діяльності у політичному дискурсі є не тільки місце для політологів але й для лінгвістів також. Політологія концентрує увагу на мисленні політиків та його схильності до маніпулювання свідомістю адресата, а лінгвістика цікавиться мовною поведінкою політиків, механізмами створення політичних текстів різних стратегій тощо.

У сучасному світі боротьба за політичну владу все більше зводиться до дискурсивним (мовним) форм боротьби політичних партій і політиків на поле постійно мінливого під впливом безлічі факторів громадської думки з метою отримати якомога більшу підтримку виборців на виборах. Політичний дискурс існує стільки, скільки існує політика. Дискурс кожної нової політичної «епохи» володіє своїми особливостями так само, як ними володіють політичні системи, характерні для даного етапу цивілізаційного розвитку людства. Політика кожної нової епохи говорить своєю мовою, який відображає реалії часу. Створення ефективного політичного дискурсу на пряму залежить від почуттів та емоцій політичного суб'єкту. Дуже часто природа політичних явищ залежить від психологічних факторів більше, ніж від соціальних. Таким чином є ряд психологічних факторів завдяки яким виконується вплив на поведінку людини [2, с. 220].

Виходячи з цього спробуємо виділити особливості політичного дискурсу. Перш за все це домінування та підкорення. По-друге це навмисне використання особистих аргументаційних моделей які впливають на її почуття в першу чергу, а не на розум. По-третє, мова політики орієнтована на досягнення результатів перерозподілу сил у процесі боротьби за владу. Вона є основним засобом маніпулювання в політичному середовищі. По-четверте політичний дискурс спрямований на майбутній контекст, який важко одразу заперечити чи перевірити. По-п'яте це нав'язування інших цінностей та оцінок, нав'ювання негативного ставлення до політичного противника. Таким чином, найважливішою функцією політичного дискурсу є функція політичної пропаганди, переконання та впливу.

Таким чином, можна зазначити, що головними функціями політичного дискурсу є:

- маніпулятивна,
- функція переконання,

- інформативна,
- аргументативна,
- створення картини кращого майбутнього,
- та функція конструювання мовленнєвої реальності.

Аналіз даного феномену дозволяє доказово виявити декоративність або слабку розвиненість багатопартійної політичної системи і головного політичного інституту демократії – парламенту. Таким чином ми можемо віднести дослідження політичного дискурсу до нового способу вивчення політики звертаючи увагу на науково обґрунтовані критерії суб'єктивної оцінки його тексту і контексту.

Література:

1. Кузьмин П.В. Дискурс как способ политической деятельности // Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского, Серия: философия. Том 19(58). Симферополь, 2006.
2. Семотюк Орест Любомирович. Політична комунікація як об'єкт політичної лінгвістики: міждисциплінарний аспект// Мова і культура (Науковий журнал). К.:Видавничий дім Дмитра Бураго, 2009. Вип. 12. – Т. III.
3. Шейгал Е.И. Семиотика политического дискурса. М.: Гнозис, 2004.

NONFORMAL EDUCATION IN ERASMUS+ PROGRAM

Viun O. B.

Third year student

*Scientific supervisor: **Hloba T. A.***

Candidate of Physical Training and Sport,

Senior Lecturer of the Department of Physical Training and Sport

*Oles Honchar Dnipro National University
Dnipro, Ukraine*

Nonformal education is a full-fledged aspect of the learning process that is insufficiently developed worldwide. Always giving priority to its formal type, many educators cannot think out of the box and accept the fact that non-formal education has two main privileges: being lifelong and effective. In this vein, the question rises what students learn in their free time and how they implement the gained knowledge.

Introduction

One of the ways to get clear on nonformal education is to explore opportunities for bringing this educational experience to life. In terms of Europe, an Erasmus+ Program is an example of how nonformal education is included into the learning process.

The Erasmus+ Program is a European Union (EU) student exchange aimed at implementing such EU strategies as sport, training, youth and education [1]. Within the framework of this program, European Voluntary Service (EVS) is an international volunteer program funded by the European Commission that provides Ukrainians with the opportunity to partake in it. [2]

The duration of every EVS project varies from two weeks to one year. In this period of time, participants make an impact on the above-mentioned strategies and strengthen various competences: multilingual, personal, social, citizenship, entrepreneurship, cultural, digital, literacy, and learning to learn.

Narrowing down on our case, the light is shed on the educational competence and its interconnection with physical exercises in everyday life. More specifically, EVS project in Estonia ‘Volunteering promotes goodness’ implemented in 2019 is the topic of this paper.

Project Description

The project venue was at the ‘Optimum Semper’ school in Tallinn established in 2011 with the view of giving extra training to students using encouraging techniques created by the teachers of this school. Particular attention was put to outdoor games, acting and nature. The focal point of the school is intercultural learning and adaptation of its students into the quickly changing globalizing world. The age range of students at the school is 4 to 16+. In summer, the school runs two-week English language camps planned for giving additional English practice to its participants.

Being the only one Ukrainian on this project, I got an opportunity to immerse into all the peculiarities of nonformal learning. This EVS was a prime example regarding the relationship between physical exercises and nonformal learning, and how sport affected students’ memory.

The main theme of the camp was ‘The World of the Future’. The schedule of the camp comprised of several subtopics: Modern Devices and Nanotechnology. These subtopics, in their turn, included various physical exercises that are a focal point of this paper.

Outdoor and Indoor Activities

As it was previously mentioned, the duration of the English camp was two weeks that included mastery of the study material dedicated to the topic of the digitalization: grammar (Future Simple, Present Continuous) and relevant vocabulary. The schedule was the following:

Week 1: Modern Devices (including work with whiteboard, in-class discussion, and creating outdoor/indoor games.)

Week 2: Nanotechnology (whiteboard vocabulary practice, creating robotic costumes with special puzzles, and outdoor/indoor games.)

Having outlined the whole concept of the camp, we stick to its main focus: language learning and physical exercises. In this regard, we present the most popular outdoor game aimed at mixing physical and verbal skills to the improve the correct pronunciation and grammar.

«Who Stole the Cookie from the Cookie Jar?» is a game starting with a teacher asking students to gather in the circle and close their eyes while leaving one printed cookie picture under the legs of one of the students. Then a leader ‘accuses’ somebody of stealing the cookie. If the ‘accused’ does not have a ‘cookie’, the games continues until the thief is found. The result was evident: after the first week, students were able to pose interrogative questions and take part in class discussions about the world of the future.

Conclusion

Building on the above-mentioned experience, we conclude that foreign language acquisition is easier providing that a physical component is included. In addition, we should not lose sight of the fact that language is everywhere, and speaking English is impossible to be limited to the classroom discussion. Moreover, the English language curriculum is extensive in terms of its content: with that comes the difficulty of implementing a sport part because of the lack of time. On this basis, it is necessary to diversify an educational program by adding more physicality to it and thereby increasing students’ motivation.

References:

1. What is Erasmus+? [Электронный ресурс] // European Comission. – 2020. – Режим доступа до ресурсу: https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/about_en.

2. What does European Voluntary Service mean? [Электронный ресурс] // European Voluntary Service – Режим доступа до ресурсу: <https://europeanvoluntaryservice.org/whatis-evs/>.

KRITIK ALS GENRE DER ÖFFENTLICHEN POLITISCHEN KOMMUNIKATION

Varetska O. O.

Aspirantin des Lehrstuhls für germanische und romanische Sprachen

Internationale Humanitäre Universität

Wissenschaftlicher Berater: Fr. Dr. Prof. Petljutschenko N. V.

Odessa, Ukraine

Kritik als Genre der öffentlichen politischen Kommunikation basiert sich auf systemischen, strategischen und taktischen Ebenen. Auf systematischer Ebene wird Kritik als sekundäres reaktives Überzeugungsinstrument definiert. Auf strategischer Ebene werden Elemente wie die Situation, der Status des Sprechers, die Art des Publikums, die Aufgaben der Kritik und die Motivationshaltung des Kritikers unterschieden. Auf taktischer Ebene werden die Besonderheiten des Genres in der Live-Sprache bestimmt [1, s. 36-37]. Es sollte betont werden, dass der Zweck des kritischen Diskurses genau die Fixierung und weitere Korrektur von Fehlern, Mängeln und Verstößen gegen Normen ist. Daher beziehen sich die Hauptstrategien des kritischen Diskurses auf (1) Kontrolle, (2) Bewertung und (3) Information. Die Strategie der Kontrolle im kritischen Diskurs wird durch die Taktik verwirklicht, die Einhaltung / Nichteinhaltung der Handlungen des Gegners mit den in der Gesellschaft oder in einem bestimmten Institut verabschiedeten Regeln festzustellen. In diesem Fall beginnt der Mechanismus der Kritik genau dann zu funktionieren, wenn die Kategorie der Fehlaustrichtung des wertnormativen Systems aktualisiert wird [2, s. 85]. Die Bewertungsstrategie wird auf der kritischen Ebene durch die Taktik der Analyse der verfügbaren Informationen und der Festlegung ihres Platzes auf der Bewertungsskala gemäß den in der Gesellschaft vorherrschenden Werten und Präferenzen festgelegt. Die Informationsstrategie bietet Taktiken, um die Ergebnisse der Kontrolle und kritischen Bewertung des Objekts zu melden und die Ursachen für Mängel aufzuzeigen [5, s. 158-159].

Politische Kommunikation, insbesondere während der Wahlkämpfe, führt zu zwei Strategien der Kritik – konstruktiv und destruktiv. Ziel konstruktiver Kritik ist es, die bestehende Situation anzupassen und das kooperative Verständnis zwischen politischen Gegnern zu verbessern. Konstruktive Kritik seitens des Kritikers wird durch Taktik verwirklicht: 1) Proklamation der eigenen Meinung und politischen Position; 2) Hinweis auf bestimmte Details und Momente des Gegenstandes der Kritik; 3) Argumentation ihrer kritischen Position; 4) Beispiele geben, die auf einem breiten Spektrum an Hintergrundwissen über die sprachliche Persönlichkeit des Politikers beruhen [7, s.126]; 4) auf die positiven Aspekte der Handlungen des Geg-

ners hinweisen usw. Der Kritiker wird rechtzeitig angesprochen, er ist ein Experte auf dem Gebiet der Kritik, und der Kritiker greift nicht in den persönlichen Raum der Person ein, die er kritisiert. Der taktische Marker für konstruktive Kritik ist in erster Linie das Interesse des Adressaten des Kritikers an der Entwicklung einer neuen Lösung / eines neuen Ansatzes zur Korrektur des Fehlers. Konstruktive Kritik ist daher wohlwollend und wird in der Regel in Form von Wünschen und Empfehlungen ausgedrückt [3].

Destruktive Kritik ist geprägt von widersprüchlichen Strategien der Aggression und Manipulation, die einerseits darauf abzielen, die emotionalen Bedürfnisse zu befriedigen, indem sie das Negative eines politischen Gegners „senken“, andererseits seinen indirekten Zwang, das zu tun, was er will, oder das zu nennen, was er kritisiert, Schuld- und Schandgefühl. Destruktive Kritik seitens des Adressaten wird durch die Taktik verwirklicht: 1) das Gefühl des «letzten Auswegs» zu haben, was nicht zu bezweifeln ist; 2) nicht etwas Bestimmtes zu kritisieren, sondern auf einmal; 3) auf die kleinen Dinge hinzuweisen, die unwichtig sind; 4) Demütigung und Beleidigungen. Destruktive Kritik ist ungünstig und wird in Form von Vorwurf, Verurteilung oder Niederlage umgesetzt [4].

Die Spezifität der Kritik als Genre der politischen Kommunikation in Deutschland und der Ukraine ist vor allem durch unterschiedliche Einstellungen von Deutschen und Ukrainern zur Kritik gekennzeichnet. Die deutschsprachige Kultur zeichnet sich durch eine Ausrichtung auf den Inhalt der Aufgabe und deren erfolgreichen Abschluss aus. Dementsprechend ist eine Form des kritischen Dialogs die Norm zwischen Politikern und anderen Persönlichkeiten des öffentlichen Lebens, in der kein Kommunikator Kritik auf eigene Rechnung wahrnimmt. Auch in der deutschen Sprache hat der Begriff der Kritik nicht die gleiche negative Konnotation wie in der ukrainischen Sprache, da Kritik als kompetente Bewertung mit identifizierten und analysierten Mängeln definiert wird. Das deutsche Konzept der Kritik reicht von positiv motiviert (konstruktiv, handlich, handfest, helfend, wertvoll, wertvoll, sachlich) über neutral, schwach (maßvoll, unsachlich, lau, zahm) bis negativ motiviert (destruktiv, endendic, endendic, endendivic, endendivic, endendic, Kritiker. Kritik kann in Grad (scharf, harsch, heftig, hart) und Volumen (breit, breit gefächert) variieren [6, 2019].

In der ukrainischen Sprache wird der Begriff «Kritik» auch mit der Bedeutung von «Untersuchen und Bewerten von Personen zum Erkennen und Korrigieren von Fehlern, Fehlern» in Verbindung gebracht, aber er hat die zusätzliche Bedeutung von «negatives Urteil über etwas». Die Merkmale des ukrainischen Konzepts der «Kritik» reichen von «positiv» nützlich (freundlich, geschäftlich, konstruktiv, argumentativ, gesund, belebend, fair, unparteiisch) über neutral (moderat, schwach, schüchtern) bis «negativ» (akut, scharf, vorausschauend, mittellos), verheerende, mörderische) Kritiker.

Der differenzierte Marker für konstruktive Kritik ist das Vorhandensein von Verbesserungsvorschlägen im kritischen Kommentar [6, 288]. Im deutschen politischen Diskurs wird das am positivsten motivierte Genre der Kritik bevorzugt – die Überzeugung, die die Grundlage einer demokratischen Rede bildet und zu einem einflussreichen Arsenal von Politikern gehört, die professionell kritisieren, überzeugen und gleichzeitig harte Kritik akzeptieren und darauf reagieren können. Somit ist die persönliche (positive / negative) Einstellung zu den Handlungen des Gegners von seiner Persönlichkeit getrennt.

So wird die diskursive Spezifität der Kritik als Genre der politischen Kommunikation in Deutschland und der Ukraine sowohl auf strategischer (konstruktiv vs. destruktiv) als auch auf taktischer (überzeugend vs. provokativ) Ebene bestimmt. Wir betrachten perspektivische Vergleiche verbaler und paraverbaler Ausdrucks- / Kritikmittel in deutschen und ukrainischen politischen Diskursen sowie die Identifizierung von Kontrasten unter Berücksichtigung des Status des Sprechers, der Art des Publikums, des Charakters des Kritikers.

Literatur:

1. Анисимова Т. В. Современная деловая риторика. – М.: Московский психолого-социальный институт / Т. В. Анисимова, Е. Г. Гимпельсон Воронеж: НПО «Модэк», 2002. 432 с.

2. Бабаева Е. В. Дискурсивное измерение ценностей / Е. В. Бабаева. – Волжский: Филиал ГОУВПО “МЭИ (ТУ)” в г. Волжском, 2003. 102 с.

3. Варецкая О. О. Стратегии и тактики критики в политическом дискурсе Германии и Украины (сопоставительный анализ) / О.О. Гридюшко // The European Journal of Literature and Linguistics. № 4/2019. – Vienna: Premier Publishing, 2019. P. 3–9.

4. Варецька О. О. Лінгводискурсивні контрасти політичного критисайзингу (німецько-українська паралель) // Одеський лінгвістичний вісник : зб. наук. праць / Національний університет «Одеська юридична академія». Вип. 14. – Одеса: Фенікс, 2019. С. 65–74

5. Гаврилова Н. В. Лингвокультурный концепт “КРИТИКА” и его функционирование в педагогическом дискурсе: дис. ... канд. филол. наук: 10.02.19 / Гаврилова Наталья Викторовна. Волгоград, 2007. 263 с.

6. Гридюшко О. О. Дискурсивні стратегії критики в електоральному дискурсі Німеччини й України (контрастивний аспект) / О. О. Гридюшко // Записки з українського мовознавства: зб. наук. праць / [гол. ред. Т. Ю. Ковалевська]; Вип. 26. У 2-х томах. Т. 2. Одеса: “ПолиПринт”, 2019. С. 285–295.

7. Славова Л. Л. Роль фоновых знаний в структуре языковой личности (на материале американского и украинского политических дискурсов) / Л. Л. Славова // *European Applied Sciences*. – Stuttgart: ORT Publishing, 2014. № 2. С. 124–26.

THEMATIC GROUPS OF POLITICAL NEOLOGISMS IN ENGLISH AND UKRAINIAN

Hromovenko V. V.

*Senior lecturer of the department of foreign languages
for professional purposes
International Humanitarian University
Odesa, Ukraine*

The rapid development of different spheres of our life requires the designation of new objects and phenomena; as a result a large number of neologisms appears. There are different approaches to the definition of the term “neologism”. It applies both to words or phrases that designate a new concept, subject, branch of science, etc., and to nominations that already exist in the language. Thus, a neologism may be defined as «a word created to describe a new object or express new concepts» [10]; as a newly created lexical unit or an existing lexical unit that has acquired a new meaning [21]. New words in the language are constantly entering the lexicon to describe new concepts and technologies” [18, p. 264].

A political neologism is a lexical innovation that functions in political discourse and is a part of the system of socio-political vocabulary of a language. It models a particular vision of the object of nomination as determined by the intentions of the addressee. Political neologisms are connected thematically by the sphere of their usage. Any thematic groups include the words «not on the basis opposition to one another according to a particular feature, but on the basis of a common generic one» [15, p. 178]. The thematic group is formed by combining the meanings of the word, on the basis of which further division of the common concept that belongs to the cognition category, is built [14]. Words are combined into thematic groups when there is a link between the objects of reality. Division of political neologisms into thematic groups is to some extent conditional, since concepts such as *state* and *politics*, *politics* and *economy*, etc., are closely intertwined. But that approach is justified due to the fact that there is a need to organize and systematize the actual lexical material.

The study of political neologisms is carried out from the point of view of their semantic structure taking into account the identification of the sphere of social and political life. Semantic characteristics of new words are clarified in the process of the semantic description of political neologisms, which reflect the structure of the meaning of individual lexical units [11, p. 87]. Classifications of neologisms [5, p. 126] are based on a systematic approach to the study of vocabulary. The dictionary definitions of lexical units selected for the investigation are analyzed. Dictionary articles indicate the correspondence between a certain word and its meaning representation. Based on the definition of a dictionary article that names the semantic components of lexical meaning [6, p. 85], using logical analysis [11, p. 84,] it is possible to clarify the semantic structure of a word and its reference to a specific thematic group.

Meanings are interpreted as a set of components, combined in different ways. They are quite independent [11, p. 81]. This understanding enables us to explore the structure of meaning. Componential analysis serves this purpose playing a leading role in the description of lexical units [2, p. 113]. It appears as a reliable way of analyzing the structure and system of lexical meaning, a means of modeling the hierarchical semantic structure of the word [1, p. 198], as the procedure of splitting meaning into minimal semantic components [11, p. 81], which is focused on distinguishing individual sememes, demonstrating specific relationships and relationships within the sememes [7, p. 115]. The latter helps to compare both common and distinct components of word meanings. Singling out nuclear elements (archisemes [4, p. 81] or integral semes [11, p. 82-83]) in the semantic structure of words is the basis for their integration within a thematic group, which is understood as a subject-logical category, reflecting the structure of the picture of the world and its individual fragments.

In the componential analysis semes are singled out, they are elementary units that form a hierarchical structure [1, p. 198], where the integral semes (or an archiseme) are contrasted as a nuclear element of the seme structure. Such approach allows combining words into a specific thematic group or into a lexical semantic field [11, p. 82-83]. Differential semes make it possible to distinguish individual words.

Thematic groups are formed on the basis of the analysis of dictionary articles *politics*, «*політика*», presented in explanatory dictionaries of English and Ukrainian. In particular, *politics* is characterized as «*the activities of the government, members of law-making organizations, or people who try to influence the way a country is governed*» [16], «*the actions or activities concerned with achieving and using power in a country or society*» [17], «*the activities associated with the governance of a country or area, especially the debate between parties having power; the activities of governments*

concerning the political relations between states» [20]. The definitions offered in the explanatory dictionaries focus on the activities of government bodies and lawmakers, those who seek to influence the country's governance process and its relations with other states, and generally those related to governance of country or region, struggle for power. According to the explanatory dictionaries of the Ukrainian language, *політика – загальний напрям, характер діяльності держави, певного класу або політичної партії; напрям діяльності держави або політичної партії в тій чи в тій галузі в певний період; події й питання внутрішньодержавного та міжнародного суспільного життя* [13, p. 80; 3, с. 1035]. The meaning of the lexeme *політика* has the following semes in its structure 'державна діяльність', 'діяльність політичної партії', 'внутрішньодержавне та міжнародне суспільне життя'.

Taking abovementioned into consideration it is possible to group political neologisms in such thematic groups: *State*, which encompasses words that describe public administration; *Politics*, consisting of lexical units that characterize the activities of political parties and groups; *Society*, which encompasses lexical units that describe the activities of public organizations and actors; *Economy*, which contains units that actualize the notion related to the economic component of government and innerstate life.

The following example demonstrates the semantic features of a neologism and its inclusion in a thematic group. The lexeme "narcissocracy" has the meaning of «government by the excessively self-centered» [22]; it is a telescope formed from the noun *narcissist* and the format *-ocracy*. The semes 'control' and 'persons with exceptional self-esteem' are differentiated in the seme structure of the lexical unit. The presence of the seme 'control' is the basis for referring this neologism to the thematic group *State*.

The noun *антикорупційник* is characterized as *особа, яка провадить антикорупційну діяльність* [3, p. 16]. The semes 'особа', 'вид діяльності' are differentiated in the dictionary definition. To understand the meaning of the lexeme better, it is appropriate to consider its definition, *корупція – використання посадовою особою свого службового становища з метою особистого збагачення // підкупність, продажність урядовців і громадських діячів* [12, p. 302.], which helps to clarify 'діяльність' as 'протиція використанню службового становища для особистого збагачення'. On this basis, the lexeme has been referred to the thematic group *State*. In addition, the same word can be referred to the thematic group *Society*, because, according to the explanatory dictionary, corruption as an activity can be applied to public figures.

Thus, the componential analysis of the seme structure of neologisms serves as a basis for distinguishing semes in the structure of the studied units and referring them to a specific thematic group.

The analysis showed that neologisms of the sociopolitical sphere, which entered the English and Ukrainian languages at the beginning of the 21st century, are related to the mentioned four thematic groups. It is possible to claim that there is some similarity in the general picture regarding the distribution of neologisms in the languages under consideration.

References:

1. Alefirenko N. F. Disputable issues of semantics : monograph. – Moscow : Gnosis, 2005. – 326 p.
2. Apresyan Yu. D. Present-day methods of studying the meaning and some issues of structural linguistics. *Issues of Structural Linguistics*. – Moscow : Nauka, 1963. –P. 102–149.
3. Great Explanatory Dictionary of Modern Ukrainian (ed. V.T. Busel). – K.; Irpin: VTF «Perun», 2005. – 1728 p.
4. Gak V. G. Semantic structure of the word as a component of the semantic structure of the utterance. *Semantic structure of the word*. – Moscow : Nauka, 1971. – P. 78–96.
5. Krongaus M. A. Semantics. – Moscow: Ros. gos. humanit. universitet, 2001. –399 p.
6. Kusnetzov A. M. From componential analysis towards componential synthesis. – Moscow : Nauka, 1986. – 127 c.
7. Levitsky V. V. Semasiology. – Vinnitsa : Nova Knyha, 2012. – 680 p.
8. Nelyuba A., Redko E. Lexical and word-formation innovations (2015–2016). Dictionary (ed. A. Nelyuba. – Kh.: Kharkivske istoriko-filologichne tovarystvo, 2017. – 204 p.
9. Pokrovsky M. M. Semasiological investigations in the field of ancient languages. *Selected works in Linguistics*. – Moscow : Izdatelstvo AN SSSR, 1959. – P. 80–94.
10. Rozental D.E., Telenkova M.A. Dictionary of linguistic terms. – M.: Prosveshchenie, 1985. – 399p.
11. Seliverstova O. N. Works on Semantics. – Moscow : Yazyki slavyanskoi kultury, 2004. – 960 p.
12. Dictionary of the Ukrainian Language : [in 11 volumes] (general ed. I. K. Bilodid, etc.). – Kyiv : Naukova Dumka, V. 4 : I-M (editor of the volume: A. A. Buryachok, P. P. Dotsenko. – 1973. – 840 p.
13. Dictionary of the Ukrainian Language : [in 11 volumes] (general ed. I. K. Bilodid, etc.). – Kyiv : Naukova Dumka, V. 7 : Поіхари-Приробляти. – 1976. – 723 p.
14. Sokolovskaya Zh. P. System in the lexical semantics (analysis of the semantic structure of the word) – K.: Vyshcha shkola, 1979. – 192 c.
15. Shmelev D. N. Issues of the semantic analysis of lexemes: on the material of the Russian language. – Moscow : Nauka, 1973. – 280 c.

16. Cambridge Free English Dictionary and Thesaurus. URL : <https://dictionary.cambridge.org/dictionary>.

17. Collins Free Online Dictionary. URL : <https://www.collinsdictionary.com>.

18. Crystal D. (1992). *An Encyclopedic Dictionary of Language and Languages*. Oxford: Oxford University Press.

19. Katermina V. V. (2017). Linguocultural Characteristics of English Mass-Media Neologisms. *US-China Foreign Language*. Volume 15, Number 10, October 2017 (Serial Number 169). PP. 617-624.

20. Lexico.com: English Dictionary, Thesaurus, & Grammar Help. URL : <https://www.lexico.com>.

21. Newmark P. *About Translation*. Clevedon: Multilingual Matters. 1992. 184p.

22. Word Spy. URL : <https://www.wordspy.com>.

THE LEXICO-SEMANTIC FIELD AND ITS STRUCTURE

Dashkova K. V.

*Postgraduate student of the Department of Translation and Linguistics
International Humanitarian University
Odesa, Ukraine*

The lexico-semantic field is a very broad concept. It intersects the main issues of lexicology, polysemy, synonymy, antonymy, the problem of correlation of words and concepts. It forms lexical units that enter into interlingual languages, foreign and non-lingual relations.

The term «field» is most commonly used in physics, but is also common in psychology, biology and sociology. In modern linguistics there is a variety of theoretical concepts and methodological approaches in the study of the concept of field.

For the first time the term «semantic field» was introduced by G. Ipsen in «*Der Alte Orient und die Indogermanen*» in 1924, where it was defined as a set of words that have a common meaning. At the same time, well-known foreign scientists, such as J. Trier, W. Humboldt, G. Ostgoff, used the term «system», not «field».

Despite the variety of perspectives and controversial issues regarding the lexico-semantic field, there are a number of basic features that most researchers highlight in their work:

1. The lexical-semantic field is a set of units united by semantic links.

2. The basis of the lexical-semantic field is a nuclear component with which all the members of the field are correlated.

3. The lexico-semantic field is a field structure possessing a nucleus and a periphery [1, p. 26].

For the first time, Jost Trier used the terms lexical field and semantic field together. As Eugenio Coseriu and Horst Geckeler pointed out, Jost Trier did not formulate the differences between the two types of fields explicitly, but most likely, by conceptual field, he meant the meaningful side of the lexical field [4, p. 55-57].

Thus, the lexical field is actually one of the varieties of the semantic field.

A two-pronged approach is possible when studying vocabulary as a coherent system. It is possible to proceed from the vocabulary composition as a set of elements and to consider their various structural organization within different classes of words; it is also possible to proceed from individual lexical units and establish their identical systemic relations in small unities.

Walter Porzig believes that language itself is an area of linguistic study, so its «semantic fields» are syntactic phrases of two or more words, that are specific to the language in a certain period of time.

The semantic connections of words, which characterize the structure of language in general, are established primarily between verbs and adjectives that perform a predicative function in a sentence, as well as nouns.

Thus, Walter Porzig traces the semantic relations of words in the following phrases:

- between the action and the object (or instrument) by which it occurs (to go – foot);
- between action verbs requiring one subject and the subject itself (to bark – dog);
- between a verb and a certain grammatical addition, which it requires (to cut – a tree);
- between verbs and adjectives (blind – to blind) [3].

The theory of the lexico-semantic field covers many different points of view, which are quite powerful variants of a common idea – the idea of semantic communication of words with each other in language.

Linguists were able to realize the idea of the presence of a certain structural value, which integrates vocabulary into a lexical-semantic system, where each token is connected to another for some of the characteristics, that is why this theory proved to be effective.

References:

1. Vasilyev L.M. Theory of semantic fields. Questions of linguistics. 1971. № 5. P. 105–113.
2. Meyer R.N. Bedeutungssysteme. KZ. 1910. P. 358–366.
3. Porzig W. Wesentliche Bedeutungszusammenhänge. Beiträge zur Geschichte der deutschen Sprache und Literatur. 1934. P. 70–97.
4. Trier Jost. Der deutsche Wortschatz im Sinnbezirk des Verstandes: Die Geschichte eines sprachlichen Feldes I. Von den Anfängen bis zum Beginn des 13. Jhdts. Heidelberg: Winter, 1931, 347 p.

ІСТОРИЯ ВИНИКНЕННЯ ТА ВИДИ СУЧАСНОЇ РЕКЛАМИ

Добродомова І. С.

студентка факультету лінгвістики

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

м. Київ, Україна

Перші рекламні оголошення почали використовувати 6000 років тому у стародавньому Римі [4, с. 17]. Дослідження виникнення реклами та її розвитку, починаючи із давніх часів та завершуючи сучасністю, є актуальним. Слово «реклама» походить від грецького «*reklamare*», що означає «повторно виголосити, знову викликати, викрикувати». У ст. 1 Закону України “Про рекламу” зазначено, що «реклама – спеціальна інформація про осіб чи продукцію, яка розповсюджується в будь-якій формі і в будь-який спосіб з метою прямого або опосередкованого одержання зиску [1, с. 255].

В широкому значенні поняття «реклама» визначається як «друковане, рукописне, усне або графічне повідомлення про особу, товари, послуги або суспільний рух, відкрито опубліковане рекламодавцем й оплачене з метою збільшення обсягів збуту, розширення клієнтури, одержання голосів або суспільної підтримки» [1, с. 254]. Ф. Котлер, спеціаліст із маркетингу, характеризує рекламу як «неособисту форму комунікації, що здійснюється за допомогою платних засобів поширення інформації з чітко зазначеним джерелом фінансування» [2, с. 121].

Реклама є самостійною структурою, що постійно розвивається та збагачує свої джерела інформації, виконуючи різноманітні функції:

- 1) інформування споживача про рекламований товар;
- 2) формування іміджу торгової марки;

3) переконання людей у необхідності вчинити будь-які дії (наприклад, купити товар або скористатися послугою);

4) нагадування про необхідність придбати рекламований товар [3].

Рекламу класифікують за різними ознаками. Найбільш поширеною є класифікація реклами за джерелами представлення:

- реклама в пресі (в газетах та журналах);
- реклама по радіо (реклама на радіохвилях);
- реклама в Інтернеті (електронна реклама в соціальних мережах);
- телевізійна реклама (по телебаченню).

Реклама існує як друкована у форматі рекламних текстів, так і відео-реклама при використанні електронних дошок оголошень та телебачення. З лінгвістичної точки зору реклама функціонує як текст, який спонукає читачів до придбання певного товару. Важливо акцентувати, що рекламні оголошення в газетах і журналах набули широкого поширення та за витратами поступаються лише рекламі на телебаченні. В Німеччині рекламні тексти популяризовані в журналах та газетах. На сторінках журналу *Shoe fashion by Deichmann*, що спеціалізується на рекламі жіночого та чоловічого одягу, презентовані яскраві ілюстрації та чіткі заголовки, які спрямовані на зацікавлення читача і агітують до придбання певного товару:

Ich möchte niemals aufhören, neue Dinge auszuprobieren!

Mega Stil von früh bis spät.

Радіореклама має не менш важливий вплив на суспільство. Наприклад, після слів німецькомовної радіо-реклами більшість споживачів реклами обов'язково звернуть увагу на ці слова і продовжать слухати радіоповідомлення, адже початок реклами інтригуючий.

Achtung! Diese Werbespots bleiben im Gedächtnis...,

Телевізійна реклама і реклама в соціальних мережах є особливо популярними видами реклами, які поєднують в собі рекламні тексти і відео-рекламу. Уявімо, що ми відкрили посилання сайту *Sel germany AG – erfolgreich mit CNC technologie* для того, щоб знайти інформацію про сучасну техніку, відразу бачимо надпис під величезною картинкою сучасного робота «*Das Zukunft liegt vor uns*», і звичайно, це спонукає споживача реклами дізнатися інформацію цього сайту більш детально. Або телевізійна реклама. Увімкнувши телевізор, чуємо рекламний текст та бачимо ілюстрацію шоколаду *Milka*:

Glückliche Kuh gibt die beste Milch für Schokolade. Milka. Die beste Alpenmilchschokolade für Sie.

Важливо зауважити, що телереклама, як і інші види реклами, здійснює величезний вплив на людей. Реклама є неособистою формою комунікації, що здійснюється за допомогою поширення інформації і залучення споживача до придбання рекламованого предмету. Реклама слу-

гує для подачі та передачі інформації, впроваджуючи своє головне завдання – впливати на психологію людини.

Література:

1. Корнієнко, Марчук, Тисін Менеджмент і маркетинг у ветеринарній медицині // Студопедія, 2014. URL: <https://studopedia.info/ukr/1-478.html> (дата звернення: 02.04.2020).
2. Ф. Котлер Основы маркетинга / М. СПб. К. Вильямс, 1998.
3. Швець М. Що таке реклама простими словами, 2020. URL: <https://itstatti.in.ua/internet-marketing/477-shcho-take-reklama.html#h2-tsili-zavdannia-ta-funktsii-reklamy> (дата звернення: 02.04.2020).
4. Fletcher W. Advertising: A very short introduction / W. Fletcher. – Oxford, 2010. P.140.

ПРОФЕСІЙНІ ВИМОГИ ДО СУЧАСНОГО ПЕРЕКЛАДАЧА

Дудка Ю. С.

магістрант факультету лінгвістики та перекладу

Міжнародний гуманітарний університет

м. Одеса, Україна

В сучасних умовах виконання професійних обов'язків перекладач повинен бути наділений, як було відзначено, не тільки знаннями, але й компетенціями, які дозволяють йому безпомилково та швидко орієнтуватися при вирішенні завдань. Слід цьому, мета даної статті є визначити особливості до вимог сучасного перекладача.

Так, перекладач має справу з людьми й з текстовим матеріалом різного змісту, з документами спеціального призначення та виконує безліч різних обов'язків, тому таке якість професійної діяльності як полікультурна компетенція фахівця має велике значення.

Про це свідчать дослідні роботи авторів в Україні, серед них такі як: І.С. Бахов (формування професійної міжкультурної компетентності майбутніх перекладачів у вищому навчальному закладі); О.С. Березюк (системний підхід до формування полікультурної компетентності майбутніх фахівців в сучасному освітньому просторі); В.Я. Желясков, Л.Г. Таланова (компетентнісний підхід як нова технологія навчання майбутніх перекладачів); М.М. Моцар (формування полікультурної компетентності майбутніх перекладачів) та інші [1-5].

Дані роботи свідчать про те, що полікультурна компетенція обов'язково повинна бути включена в професійну характеристику перекладача по ряду причин.

По-перше, це пов'язано з вимогою до професійної поведінки: фахівці з мови та постачальники послуг виконують тільки ту роботу, яку вони можуть виконувати з точки зору мови, тематики, культури й технології. Якщо компетенція, можливості або умови завдання (наприклад, терміни) не дозволяють лінгвістам і постачальникам послуг виконувати роботу з перекладу / перекладу відповідно до очікувань і специфікаціями клієнта (включаючи ситуації, коли такі труднощі виникають в ході виконання завдання), то перекладач повинен негайно проінформувати клієнта і допомогти знайти відповідне рішення для ситуації.

Наприклад, перекладачі, зокрема, усні перекладачі, утримуються від додавання до перекладеного / інтерпретувати тексту своїх особистих суджень і поглядів, що стосуються предмета.

До того ж, перекладач завжди залишається неупередженим і намагається переводити заяви сторін самим неупередженим і точним способом. Мовні фахівці все можливе, щоб виконувати свою роботу відповідно до умов договору, укладеного до початку роботи.

Крім того, професіонали поважають права авторів оригінальних текстів. Коли замовлення на переклад замовляється, за замовчуванням передбачається, що питання, пов'язані з авторським правом в початковому тексті, були вирішені й належним чином вирішені клієнтом завдання на переклад, до того ж авторське право, яким володіють письмові / усні перекладачі на створюваний ними продукт письмового / усного перекладу, регулюється і захищається чинним законодавством.

Вочевидь, перекладачі не можуть використовувати будь-яку інформацію, отриману в ході первинного обговорення або під час виконання контракту, в особистих комерційних цілях. У своїй роботі фахівці повинні дотримуватися принципів міжнародних стандартів і загальноприйнятих звичаїв та звичаїв торгівлі тією мірою, в якій вони не суперечать чинним законам України та інших держав.

По-друге, полікультурне розвинений перекладач постійно розширює свої професійні знання у своїх предметних областях і розвиває свої професійні навички, а також докладає зусиль для реалізації у своїй роботі найсучасніші технології, що мають відношення до індустрії перекладів [3-5].

По-третє, розвинені навички й вміння допомагають перекладачеві вибудовувати публічні відносини, запобігання міжкультурні конфлікти, оскільки обов'язкова мета професії лінгвіста це об'єднувати людей.

Наприклад, будь-які заяви, що призводять до етнічної й релігійної ворожнечі, використання образливих і / або образливих виразів стосов-

но інших націй (крім випадків, коли така мова зустрічається в вихідних текстах для перекладу), участь в інтернет-дискусіях, спрямованих на розпалювання ненависті або призводять до них. і / або етнічні (релігійні) конфлікти вважаються неетичними, навіть якщо такі дії формально не суперечать закону.

Таким чином, перекладач може бути готовий виконувати будь-які завдання, що стоять перед ним, тобто сформована готовність до змін і наявність досвіду як то знайомство з історією, культурою, життям з тією чи іншою країною, створюють умови для успішного інтегрування в нове середовище і забезпечують ступінь активності цього процесу; наявність установки на засвоєння нових культурних феноменів; прагнення до подолання інформаційної ізоляції; наявність інтелектуально-вольового комплексу, в центрі якого розташовуються здатність до навчання, критичність мислення, готовність до змін; прагнення до встановлення комунікативних зв'язків з навколишнім середовищем; стійкість до нервово-психічних перевантажень, саморегуляція станів; ступеня включеності в контакти [5].

Словом, перекладачеві чекає складний, багатогранний і багатосторонній процес знайомства, звикання і пристосування до умов нової культурного середовища, сприйняття себе як члена нової культурної групи; мати позитивне ставлення до іншопольтурної групової приналежності; брати участь у соціальному та культурному житті, наприклад, за кордоном; забезпечувати повноправне міжособистісна взаємодія, бути готовим виконувати швидко і якісно переклад.

Наприклад, В.Я. Желясков, Л.Г.Таланова пишуть, що: «Перекладання як вид мовленнєвої діяльності може відбуватися успішно, якщо у студента сформовано ряд компетенцій: мовну, мовленнєву, комунікативну, культурознавчу, фахову. Культурознавча компетенція актуалізується при перекладі художніх текстів, фахова – під час науковотехнічного перекладу. Набір компетенцій, формованих засобами перекладу, залежить від тих професійних обов'язків.... Такий спектр професійних обов'язків передбачає наявність власне лінгвістичних та перекладознавчих компетенцій. До власне лінгвістичних відносимо знання норм (лексичних, граматичних, стилістичних) мови перекладу та сформованість ознак культури мовлення. До перекладознавчих компетенцій належать уміння усвідомити комунікативний намір автора оригіналу; дібрати рівноцінну перекладеному або вдатися до компенсаторного засобу; вибрати варіант перекладу з ряду можливих; здійснювати самоаналіз та самооцінювання власної перекладної продукції; критично оцінювати мовні аспекти перекладної літератури; уміння послуговуватися довідковою літературою. Виконання перекладу актуалізує увесь комплекс компетенцій, які взаємодоповнюють одна одну, а тому

й формуються в інтегрованій діяльності, яка забезпечується впливом на мотиваційний, етичний, діяльнісно-операційний та контрольнокорекційний компоненти структури особистості» [3, с. 95–96].

Таким чином, професія перекладача характеризується різним ступенем вимог і при сформованій полікультурної компетенції фахівець забезпечений готовністю дані вимоги виконувати, стаючи активним учасником міжкультурної комунікації, а саме адекватно розуміти учасників комунікативного акту, що належать до різних культур; застосовувати різні форми відносин і спілкування між індивідами та групами, які належать до різних культур; обмінюватися знаннями, ідеями, думками, поняттями й емоціями між вихідцями з різних культурних кіл або спільнот.

Литература:

1. Бахов І.С. Формування професійної міжкультурної компетентності майбутніх перекладачів у вищому навчальному закладі: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2011. 254 с.
2. Березюк О.С. Системний підхід до формування полікультурної компетентності майбутніх фахівців в сучасному освітньому просторі: монографія / за ред. О. А. Дубасенюк. Житомир: ЖДУ ім. І. Франка, 2015. С. 193–209.
3. Желясков В.Я., Таланова Л.Г. Компетентнісний підхід як нова технологія навчання майбутніх перекладачів. *Науковий вісник МГУ. Серія «Філологія»*. 2013. № 7. С. 93–98.
4. Моцар М.М. Взаємозв'язок формування полікультурної компетентності майбутніх перекладачів та інтернет-форм навчання: *Сучасні тенденції розвитку*: матеріали наук.-практ. конф. (Черкаси 24 квітня 2015 р.). Черкаси: Вища школа, 2015. С. 107–110.
5. Mankauskiene D. Problems and difficulties in simultaneous interpreting from the point of view of skill acquisition. URL: file:///C:/Users/Hp/AppData/Local/Temp/Problems_and_difficulties_in_simultaneou.pdf (дата звернення 07.02.2020)

**МІФОЛОГІЧНІ ДЖЕРЕЛА ОПОВІДАННЯ «НА ДЕЛОСЬ»
ІЗ ЦИКЛУ «ЛЕГЕНДИ СТАРОКИЇВСЬКІ»
НАТАЛЕНИ КОРОЛЕВОЇ**

Ковальчук Ю. А.

аспірант II року навчання

кафедри українського літературознавства та компаративістики

Житомирський державний університет імені Івана Франка

м. Житомир, Україна

В українському літературознавстві традиційно, починаючи з XIX ст., вдаються до терміну «аналіз літературного твору». Цей методологічний підхід сформувався в епоху домінування реалізму. Сучасна наука про літературу володіє багатьма іншими методами прочитання літературних творів, зважаючи передусім на естетичну природу і функції художнього слова.

Варто звернути увагу на термін більш ширшого походження «інтерпретація літературного твору».

У межах даного терміну можна говорити про самі джерела написання творів. Тобто на підґрунтя, які послугували автору для реалізації свого творчого задуму.

Художня література складається з окремих творів, які становлять собою естетичну дійсність, названу художнім світом. Різні за темами, змістом, текстовим обсягом, композицією, жанром, стилем літературні твори, один раз поставши з-під пера письменника, починають самостійно жити у просторі літератури.

Нерідко ці окремі твори вступають у синтетичні зв'язки один з одним, що у сучасній літературознавчій науці називається інтертекстуальністю, інтертекстом, або текст у тексті.

Літературний твір – поняття неоднозначне, все залежить від того, з якого погляду його тлумачити. Варто зазначити, що до таких інтертекстуальних вкраплень у свою творчу канву вдавався чи не кожен письменник. До таких письменників належить і колоритна, неординарна постать Наталени Королевої. Будучи істориком, археологом за фахом, вона вміло інтерпретувала сюжети уже відомих творів (античних та літературних) у свій власний «дивосвіт», «мікрокосмос» (О. Мишанич), створивши власну «авторську модель» (Н. Астрахан).

Наталена Королева ставила за провідний принцип творення власного світобачення саме інтертекстуальні вкраплення. Адже, інтертекстуальність – це відтворення в літературному творі конкретних літератур-

них явищ інших творів, більш ранніх, через цитування, алюзії, ремінісценції, пародіювання чи вдалу інтерпретацію.

Опрацьовуючи історичні та біблійні теми, письменниця свідомо обходила теми української історії, але намагалась бодай якимись невидимими гранями пов'язати світ стародавніх Скіфії, Русі і України з світом античності й середньовіччя. Вона обновила деякі прозові жанри в українській літературі: довела до класичної віртуозності жанр історичної повісті, розкувала жанр літературної легенди, вдало поєднавши язичницький, античний, скіфський і староруський світи з біблійним, християнським.

Наталена Королева знайшла в українській літературі свій індивідуальний художній світ для якого характерний симбіоз східних і західних культур, язичницьких і християнських, синтез романського, арабського, греко-римського, візантійського і слов'янського стилів [7, с. 84]. Це і сприяло міжтекстовим зв'язкам у її творчості, що дає можливість аналізувати її твори з точки зору міфологічної критики, зокрема оповідання «На Делосі» з циклу «Легенди старокиївські».

У легендарному оповіданні письменниця зуміла проникнути творчою увагою у дивовижний міфологічний світ давніх українців і давніх греків.

Сюжет твору скріплює, збирає до купи міфологічні образи та візії архаїчних ритуалів, але не становить собою змістовий центр легенди. Сюжетна лінія побудована на тому, що двоє «ладоржиць» (молодих жриць богині Лади) Арга та Опіда разом із юнаком-бояном (молодим співцем) Відрадом потрапляють на грецький острів Делос, куди їх взяв із собою делоський посол. Там ладоржиці стають пітонісами (віщунками). Відрад закоханий в Опіду, але не може з нею поєнатися, бо та служить чужим богам, тож Арга велить йому повертатися до рідної землі, де він біля купальського вогню знайде свою справжню любов: *«Його покликкала Земля – нестримано-приваблива коханка»* [9, с. 174].

Із сюжету можна зрозуміти ідейний задум Наталени Королевої, однак видається, що це оповідання створене для того, щоб нагадати про давню українську міфологію, колоритно її зобразити і показати її естетичну спорідненість із загальновідомою та загальновизнаною міфологією давніх греків. Досягненням письменниці можна вважати те, що вона не просто вдається до тлумачення проукраїнських міфів, а творить у сфері міфологічних уявлень та мислення, надаючи розповіді романтичного забарвлення [3, с. 74].

Художня уява Наталени Королевої моделює ритуал, пов'язаний із народженням сонця: *«Заквітчані вінками з омели та галузок зеленої ялини, ладоржиці схилились над висіченою з «дикого каменю» мискою:*

купають Сонце-немовлятко, що народилося саме у хвилину весняного рівноденства – найтаємничого зі всіх земських свят.

Дві грекині прилякли. Кладуть на розіслану мережану хусту, що накриває золото пшеничної соломи, прикрашений чотирма свічками вінок зеленої ялини. Його сплетено ще перед місяцем, на знак, що нове Сонце почне вічний круг свого вічно поворотного бігу, розділеного на чотири пори року» [9, с. 176].

Міф про народження Сонця має в українській міфології принаймні два варіанти. За одним із них, Сонце народжується у час рівнодення, як це і подано в оповіданні «На Делосі». Згідно з іншим варіантом, головне небесне світило народжується у мить зимового сонцевороту.

Як засвідчують українські міфологічні легенди, Сонце мало різні імена. Цю особливість фіксує і Наталена Королева: новонароджене Сонце іменується Даждь-богом (Дажбог), а коли воно виростає, йому даються й інші імена: «Слава Даждь-богові, що народжується немовлятком, Ярбогом (Ярилом) могутнім виростає, на старці Хорса дозріває і знов немовлятком у світ повертає». У фрагменті цієї ритуальної молитви, яку проголошує боян Вальто, відтворено уявлення про Сонце, що має антропоморфні особливості, тобто народжується, набуває сили, старіє і помирає, знову відроджуючись (такі уявлення є в більшості світових міфологій). У природі його сили реалізуються в тому, що дають початок усьому живому.

Таким чином, художня інтерпретація в оповіданні «На Делосі» образів Сонця сумірна з архаїчними міфами України. Суттєвий момент у цій інтерпретації – наявність жіночого божества Лади. Її поява зумовлена, очевидно, любовною лінією, яка розгорнута у творі, оскільки Лада – богиня кохання і шлюбу. Крім того, іменем Лади закликають весну, що в оповіданні Наталени Королевої проявляється у ритуалах, молитвах та піснях «ладоржиць». А також зустріч Відрада із своїм коханням всього життя – Землею у купальську ніч (перші згадки про купальські ночі уже були у «Повісті минулих літ»).

Зображене в оповіданні «На Делосі» не є звичайним фантазуванням Наталени Королевої, зокрема і в тлумаченні української дохристиянської міфології. В основу сюжету покладено повідомлення Геродота про діох дів, Аргу й Опіду, привезених з Бористена «у колосі і солomé» на Делос, які потім стали славними в Греції пророкинями – пітіями. Деякі молитви і пісні авторці доводилося чути у Києві від лірника, а дещо із вербальної магії запозичено із фольклорних записів українських збирачів народної словесності.

Література:

1. Антофійчук Володимир. Євангельський контекст у творчості Наталени Королевої // Слово й час. №8, 2000. С. 36–45.
2. Астрахан Н. Буття літературного твору: аналітичне та інтерпретаційне моделювання: монографія / Наталія Астрахан. К.: Академвидав, 2014. 432 с.
3. Білоус П. В. Інтерпретація літературного твору / П.В. Білоус. Житомир: ЖДУ, 2012. 140 с.
4. Ірина Голубовська. Виплекані мрією і любов'ю // Слово і час. №11, 2002. С. 41 – 45.
5. Королева Н. Предок: Історичні повісті. Легенди старокіївські / Упорядн., автор післямови та приміток О. В. Мишанич. К., 1991. 334 с.
6. Літературні силуети. Ковалів Юрій. Слово і час, 2019. № 2. С. 69–84.
7. Мишанич О. Дивосвіти Наталени Королевої // Королева Н. Предок. К., 1991.
8. Мишанич О. Повернення. 2-е вид., перероб. і доп. К.: АТ «Обереги», 1997. 336 с.
9. Наталена Королева. Легенди старокіївські / Ред. Н.В. Сойко. К.: Школа, 2006. 256 с.

ДЖЕРЕЛА ПОХОДЖЕННЯ НІМЕЦЬКИХ ІДИОМ ТА ПРОБЛЕМАТИКА ЇХ КЛАСИФІКАЦІЇ

Козар М. М.

студентка факультету лінгвістики

*Науковий керівник: **Чепурна З. В.***

старший викладач кафедри теорії, практики

і перекладу німецької мови

факультету лінгвістики

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

м. Київ, Україна

Навіть сьогодні витoki формування ідіоматичних одиниць є диспутом серед науковців та мовознавців, адже важко простежити джерела формування цих єдностей. Також існує проблема відсутності єдиної та сталої класифікації ідіом, чітких критеріїв що можна вважати фразеологізмом, а що ні [1, с. 83].

Виходячи з міркувань лінгвістів, стилістика також не робить такого розмежування. У стилістичному розрізі фразеологізмами вважаються цитати, афоризми та навіть народна творчість (пісні, ворожба, співанки).

Таким чином, сучасна фразеологія потребує напрацювання, які б підсумували здобутки лінгвістів [1, с.120].

Фразеологія тісно пов'язана з історією та культурою народу, дає загальне уявлення про ментальність та звички певної комуні, а, отже, можна зробити висновок, що історичні події, фольклор та побут є одним з основних джерел утворення крилатих висловів [2, с. 1].

Наприклад: *bei jemandem in der Kreide stehen* (досл. Kreide – крейда) – *мати борг перед кимось*. Вираз утворився через поширену звичку власників трактирів записувати кількість кухлів випитого пива за вечір клієнтами.

Не можна не згадати неабиякий вплив релігії та латинської мови на це явище. Багато ідіом утворились способом калькування латинських крилатих виразів або мають грецьке чи біблійне походження [2, с. 4].

Наприклад: *Mensch ist dem Menschen ein Wolf* – *людина людині вовк* – *homo hominem lupus est*.

Damoklesschwert – *Дамоклів меч*

Відзеркалення німецьких реалій (оскільки у Німеччині споконвіку проживало багато іудеїв, це позначилося на мові також).

Die Chuzpe haben Chuzpe (*Chuzpe* єврейське слово «Свобода») – *мати право свободи щось робити*.

Вислови з топонімічним компонентом – *Bier nach München tragen* (досл. *нести пиво до Мюнхену*) – *займатись даремною справою*. Вчені припускають, що даний вираз утворився внаслідок очевидного факту (оскільки Мюнхен славиться своїм пивом) [3, с. 20].

Не менш цікавим є явище збагачення фразеології через кіно, радіо та музику. Розвиток телерадіокомунікацій активно сприяв поширенню фразеологізмів. Мистецтву ми завдячуємо виникненням таких ідіом:

durch Berlin fließt noch immer die Spree (досл. *через Берлін досі тече Шпрее*) – як ознака незмінності, сталості. Цей вислів походить з однойменної пісні Марлен Дітріх.

O, du lieber Augustin (досл. *Ох, милий Августине!*) – вживається як реакція на якусь прикру подію [3, с. 20].

Література:

1. Баран Я.А., Зимомря М.І. Теоретичні основи фразеології : навч. посіб./ Ужгородський державний університет. Ужгород, 1999. 176 с.

2. Власенко М. Витоки німецьких фразеологічних одиниць, які вербалізують концепт Frau Синопис: текст, контекст, медіа, № 4 (20), 2017URL: file:///C:/Users/user/Downloads/272%D0%A2%D0%B5%D0%

ВА%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-822-1-10-20171230.pdf (дата звернення: 02.04.2020)

3. Ловяникова, В. В. Ономастическая фразеология в лингвокультурологическом аспекте (на материале немецкого языка [Текст] : автореф. дис. ... канд. фил. наук: 10.02.19 / Ловяникова Виктория Васильевна : Северо-Осетинский государственный ун-т им. К. Л. Хетагурова. – Нальчик., 2008. – 23 с.

ЕТНОЛІНГВІСТИЧНИЙ АСПЕКТ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ У НІМЕЦЬКІЙ МОВІ

Корнієнко В. А.

*студентка 3 курсу, факультет лінгвістики
Національний технічний університет України*

*«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
м. Київ, Україна*

Відомо, що мова динамічно розвивається й оновлюється. Основними змінами у німецькій мові є зменшення кількості підрядних речень, зникнення родового синтаксичного відмінка, часте використання зламу рамкової конструкції, зміна словникового складу мови тощо [1, с. 38]. Однак змінюючись у просторі та часі, вона зберігає свою цілісність. Це забезпечує виконання мовою комунікативної ролі, функцію накопичення досвіду суспільства та збереження етнічної культурної пам'яті.

Будучи носієм мови, кожен народ має власне уявлення про мовну картину світу. За допомогою мови людська спільнота збирає знання про світ, розуміє зв'язки між природними явищами, сприймає їх у якісному й кількісному аспектах та пояснює характерні особливості процесів, що відбуваються між ними [2, с. 145].

Фразеологічний склад мови відображає етнічну свідомість. Фразеологічні одиниці неможливо правильно пояснити, не знаючи історії народу, його традицій, звичаїв, обрядів, побуту – усього того, чим було наповнене життя народу попередніх епох [3, с. 37].

Хоча вивчення фразеологізмів є відносно традиційною та популярною сферою, досі існують проблеми, які недостатньо вивчені та потребують пильної уваги. У зв'язку з цим у роботах останніх десятиліть (наукові праці А. М. Бабкіна, Р. П. Зорівчак, І.І. Чернишової) можемо помітити зростання інтересу до культурних особливостей фразеологічних одиниць як до важливого явища у культурі будь-якого народу.

Наша робота присвячена дослідженню етнолінгвістичного аспекту фразеологічних одиниць у німецькій мові. Ми досліджуємо фразеологі-

чні одиниці з німецьких словників методами аналізу, індукції, порівняння та зіставлення з українською мовою.

Значення, якими людина наділяє образи, можуть збігатися в різних мовах, так само як і помітно відрізнятися. Ми розглянули фразеологічні одиниці з образами вірувань, числівниками та зооморфними образами у складі і виявили, що на прикладі німецької та української мови причиною розбіжності значень є відмінності у таких сферах: релігія, історія, географічне положення, менталітет.

Міфологічні образи німецьких фразеологізмів кардинально відрізняються від українських, оскільки в їхній основі лежить норвезька, англосаксонська та континентальна німецька міфологія (*Frau Hole schuttelt ihre Betten aus – йде сніг*). Відмінність значень релігійних образів незначна, оскільки обидві культури прийняли християнство. Однак переважна більшість українців схиляються до православного вчення, у той час як німці – до католицького. Релігійні образи найчастіше зустрічаються у фразеологічних єдностях у поєднанні з числівниками (*aller guten Dinge sind drei – Бог трійцю любить; sieben fetten und mageren Jahren – 7 добрих та поганих років*).

Ідентичні значення мають образи чисел *один, два, три, сім (mir ist alles eins – мені однаково; zwei Köpfe sind besser als einer – одна голова добре, а дві краще; Dreizahl – Glückszahl – тричі на щастя; der siebte Himmel – сьоме небо)*. Такий самий негативний відтінок в українській мові, як і у німецькій має число *тринадцять*, проте у німецькій мові таку думку деякі пов'язують зі зникненням ордена тамплієрів 13 жовтня 1307 року [4]. Цікаво також, що деякі значення фразеологізмів передаються різними образами (*um drei Ecken miteinander verwandt sein – бути родичами до десятого коліна*).

Німці підкреслюють мудрість змії (*klug wie eine Schlange – розумний як змія*). Величний образ має орел (*auf Adlersflügeln zu j-m eilen – схвалити, похвалити за вчасне виконання*). Заєць є символом не тільки боягузтва, але й досвіду (*Wissen, wie der Hase läuft – знати свою справу*). Свиня символізує щастя, удачу (*das nenne ich Schwein*). Єдине значення в українській та німецькій мові мають різні образи у деяких фразеологізмах (*einen Bärenhunger haben – бути голодним як вовк; der Hahn im Korbe sein – бути як в малині; da liegt der Hase im Pfeffer – ось де собака заритий*).

Таким чином, ми розглянули культурні особливості образів фразеологічних одиниць у німецькій мові на прикладі трьох тематичних груп. Проте ця сфера значно більша, ніж можна охопити в одній роботі, що створює величезний обсяг матеріалу для подальших досліджень.

Література:

1. Лисенко Б. Ю. Тенденції розвитку сучасної німецької мови: Матеріали науково-теоретичної конференції викладачів, аспірантів, співробітників та студентів гуманітарного факультету / Б. Ю. Лисенко, С.В. Єрмоленко. Суми: СумДУ, 2004. с. 38-39.

2. Брахнов В. М. Взаємозв'язок інтра- й екстралінгвістичних факторів у процесі розвитку мови: Філософські питання мовознавства. Наукова думка, Київ, 1972. с. 145-161.

3. Васильченко В.М. Генетичні зв'язки української обрядової фразеології з етнічною культурою. Дивослово. Преса України, Київ, 2009. № 6. с. 37-44.

4. Чумаков А. В. Краткая история ордена тамплиеров, 2007. URL: <http://templiers.info/3-kratkaya-istoriya-ordena-tamplierov-chumakov-av.html> (дата звернення: 13.04.2020).

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ МОЛОДІЖНОГО СЛЕНГУ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Ластівка І. О.

студентка 2 курсу магістратури спеціальності «Філологія»

Чернівецький інститут

Міжнародного гуманітарного університету

м. Чернівці, Україна

Сленг – це слова, що часто розглядаються як порушення норм стандартної мови. Це виразні, іронічні слова, що слугують для позначення предметів, про які говорять у повсякденному житті [6, с. 34].

Сленг – це не літературна лексика, тобто слова і словосполучення, що перебувають за межами літературної англійської мови (Standard English) з точки зору вимог сучасної літературної норми [1, с. 283-287]. Наприклад: “He’s a rad kid” – “Він балдьожний чувак.”

Транскодування – це переклад шляхом відтворення слова буквеним позначенням мови перекладу [2, с. 71]. Воно включає в себе транслітерування (відтворення буквеного складу оригіналу) та транскрибування (відтворення звукового складу оригіналу) [5, с. 181]. Наприклад: virus – вірус, virmaker – вірмейкер (створювач комп’ютерних вірусів), gamer – геймер (гравець у комп’ютерні ігри), skinhead – скінхед, Ben Franklin – Бен Франклін (стодоларова купюра), skateboarding – скейтбордінг.

При перекладі сленгу частіше всього використовується калькування – максимально можливий ступінь збереження змісту оригіналу в

перекладі. Наприклад: air head – порожня голова, wild-assed – відморожений, top-notch – суперовий, bookworm – книжний черв'як, dude – чувак, to kill – стібатися, тюкати, action – тусовка.

При перекладі сленгу в деяких випадках можна обмежитися стилістично варіантами, що передають лише загальне значення сленгу. Наприклад: couch potato – лінивий, laid-back – спокійний, врівноважений, to catch some gaus – засмагати, fox – приваблива дівчина, guy – друг.

Також при перекладі сленгу можна удатися до просторіччя, яке додає тексту, що перекладається, необхідну характеристику відхилення від літературної норми, наприклад: longhaired – «інтелігент», book smart – розумник, assface – дурень, cherry – недоторка, klutz – незграба.

Послівний переклад (word-for-word translation) – такий переклад, коли кожне слово оригінального словосполучення і речення перекладається і займає те саме місце, що і в оригіналі, та має той самий порядок слів [5, 184].

Підрядковий переклад (interlinear translation) – такий переклад комунікативних одиниць чи тексту, у якому сповна відтворюється зміст кожного речення і зміст кожної одиниці сленгу мови оригіналу [5, с. 185].

Особливості перекладу як англійського, так і українського сленгів пов'язані з існуванням лексичних одиниць, які поєднують у собі протилежні значення. Прикладами можуть бути: neat, the most, gross – хтось або щось чудове або огидне; floor, bomb, flop, bust, stump – добре скласти іспит або взагалі його не скласти [3, с. 17].

При порівняльному аналізі американського та українського сленгів виявляється значний шар лексики, що виник на основі реалій даної країни та не має еквівалентів у мові перекладу [3, с. 45]. Наприклад: “campused” – обмежений територією кампусу (територією, що прилягає до університету та включає навчальні і житлові корпуси, підприємства побутового обслуговування), оскільки в україномовній реальності університет являє собою тільки навчальні корпуси, зрозуміло, що поняття, виражене прикметником campused, – це лакуна для нашої мови [4, с. 11].

Безеквівалентними одиницями українського молодіжного сленгу можуть бути такі слова: гопота – груба, малоосвічена міська молодь, яка часто знущається над людьми, нездатними за себе постояти, “чебурахи” – вуха (слово, утворене від імені героя популярного радянського мультфільму) та ін.

Англійський сленг для україномовної людини – це хороший спосіб продемонструвати свій рівень знання іноземної мови. Але застосовувати його потрібно правильно, використовувати не жорстку форму, а робити акцент саме на граматиці. Обов'язково потрібно вчити мову, а потім вже сленг, як її доповнення. Найкраще для вивчення сленгу

використовувати різні сучасні молодіжні словники і перевірені дружні компанії.

Література:

1. Антрушина Г.Б. Лексикология английского языка. English Lexicology : / О.В. Афанасьева, Н.Н. Морозова. 3-е изд. 2001. С. 283–287.
2. Виноградов В.С. Общие лексические вопросы. Москва, 2004. 71 с.
3. Клименко О.Л. Поповнення словникового складу сучасної англійської мови з нелітературних підсистем: дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04; Запорізький держ. ун-т. Запоріжжя, 1999. С. 17, 45.
4. Коловская Н.А. Особенности функционирования американского студенческого сленга. *Ярославский педагогический вестник*. 2004. № 2. 11 с.
5. Корунець І.В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад). 2001. С. 181-185.
6. Скребнев Ю.М. Основы стилистики английского языка. 2000. 34 с.

ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ВИСВІТЛЕННЯ ПОДАТКОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА ФРН: КОМПОЗИЦІЙНА СТРУКТУРА ТЕКСТУ

Продан І. Р.

*студентка 2 курсу магістратури спеціальності «Філологія»
Чернівецький інститут
Міжнародного гуманітарного університету
м. Чернівці, Україна*

Вивчення текстів юридичних законів є актуальним та необхідним, оскільки юридичні тексти (у тому числі й податкового законодавства) – це невід’ємний елемент правової й мовленнєвої культури суспільства: саме мовлення є засобом передачі інформації про зміст правових розпоряджень.

Праці таких вчених, як: М.М. Бахтін, Ф.С. Бацевич, М.П. Брандес, М.С. Власенко, І.Р. Гальперін, Г.П. Грайс, О.В. Короткова, О.О. Селіванова, В.Є. Чернявська, О.В. Чорна та ін. слугували, як теоретичні засади дослідження. Вчені обґрунтували доцільність відокремлення й визначення понять «текст», «комунікативно-прагматичний

блок», «дискурс», «кооперативні постулати/максими», «термін», «композиційно-мовленнєва форма».

Текстом податкового законодавства кваліфікуємо об'єднану за смислом знакову послідовність, що складається з 4–6 комунікативно-прагматичних блоків, утворюючи цілісний зв'язний мовленнєвий твір з інформаційним простором зі сфери оподаткування. У кожному податковому тексті реалізується інтенція колегіального автора щодо впливу на соціального адресата, соціальні процеси та регулюючу поведінку в податково-орієнтованому суспільстві. При цьому кожний текст податкового законодавства має певну впорядковану структуру (вертикальну і горизонтальну) та характеризується наявністю в ньому податкових термінів. Передача інформації й здійснення комунікативного впливу відбуваються в цілісній комунікативній ситуації, утвореній податковим текстом як знаковим посередником між колегіальним автором і колективним адресатом у межах юридичного дискурсу [3, с. 46].

Податковий термін визначаємо як спеціальне поняття податкового законодавства, що має свою дефініцію, позначаючи або види податку, або осіб, задіяних у процесі оподаткування, або складники цього процесу, або назви податкових законів.

Методологічною базою для дослідження текстів податкового законодавства Федеративної Республіки Німеччини є принципи антропоцентризму, антропокосмологізму, експланаторності, функціоналізму, діалогічності та системності. Антропокосмологічний вектор акцентує на максимально об'єктивному вивченні мовних одиниць через абстрагування від суб'єктивності дослідника.

Дослідження композиційних, лексико-семантичних і комунікативно-прагматичних характеристик текстів податкового законодавства ФРН здійснювалося в 11 етапів із застосуванням процедури кількісних підрахунків на 3–11 етапах [1, с. 7].

Перша процедура (аналіз вертикальної структури німецьких податкових текстів) зводилася до аналізу КПБ 1–6 заголовків, підзаголовків, вступної, основної та фінальної частин, додатків (за наявності). Аналіз КПБ1 заголовків доводить, що податкові тексти ФРН мають неоднакову кількість слів (від 1 до 22), які репрезентують податковий закон та сферу оподаткування. Аналіз КПБ2 підзаголовків виявив, що для читачів німецьких податкових законів особливий інтерес становить інформація, яка зашифрована в дужках, оскільки назви законів, якщо навіть і представлені одним словом, мають великий обсяг інформації, а в підзаголовку колегіальний автор може репрезентувати ту саму інформацію, але стисло. Структура підзаголовків найчастіше представлена в такій формі: анокопи + акроніми (18 законів – 43 %), 10 законів – акроніми (24 %), акроніми + анокопи + акроніми (6 законів – 14 %), скорочення–

контамінації (5 законів – 12 %), контамінації + анокопи / анокопи + акроніми + анокопи + акроніми / – контамінації + анокопа + акроніми (усі по 1 закону) – по 2,33 %). Специфікою німецького податкового тексту є дублювання підзаголовка у вигляді абрєвіатури в друкованому виданні в правому верхньому куті, що не має юридичної сили, але полегшує пошук необхідного податкового закону. Аналіз КПБЗ вступної частини демонструє, що вона складається переважно з одного речення (44 %), інколи – двох (22 %), коли йдеться про землю і в прийнятті податкового закону бере участь Бундесрат, а може містити й зміст (34 %) для зручності та полегшення пошуку необхідної інформації у великих за обсягом текстах. У процесі аналізу КПБ4 основної частини виявлено, що традиційно вона складається з параграфів, а іноді – частин, розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів. Поділ лише на параграфи становить 40 %; на розділи + параграфи – 34 %; на частини + розділи + параграфи – 18 %; на розділи + підрозділи + частини + підпункти – 4 %; на розділи + підрозділи + параграфи – 4 %. Аналіз КПБ5 фінальної частини виявив будову з параграфів, а подекуди з частин, розділів, пунктів, підпунктів. За необхідності фінальна частина розширюється додатками, що унаочнює положення основного закону і дає уявлення про кількість редакцій тексту разом із переліком законів, які вплинули на такі редакції.

Друга процедура – аналіз й опис горизонтальної структури німецьких податкових текстів зводилася до виявлення типів речень, типів підрядних сполучників, часових форм і модальних дієслів / конструкцій, що беруть участь у побудові змішаної КМФ «констатуюче повідомлення з елементами роз'яснення / коментаря» [2, с. 115].

Результати аналізу дають підстави стверджувати, що в німецьких податкових текстах переважають складнопідрядні речення – 7120 (42,9 %). Наступне місце посіли прості речення – 5483 (33 %). Щодо типів підрядних сполучників, то їх ідентифіковано дев'ять: означальні – 35,8 %, умовні – 21,9 %, обмежувальні – 10,6 %, з'ясувальні – 2,4 %, місця – 1,3 %, часу – 1,3 %, причини – 0,6 %, допусту – 0,6 %, мети – 0,1 %, найчастотнішими з яких є означальні – 35,8 % та умовні – 21,9 %, що й детермінує кваліфікацію змішаної КМФ як «констатуюче повідомлення з елементами роз'яснення/коментаря».

Аналіз дієслівних форм виявив 3 часові форми: *Präsens*, *Präteritum*, *Perfekt* – з найвищою частотністю часової форми *Präsens* (87,67 %), уживання якої свідчить про типовість і повторюваність ситуацій оподаткування, описаних у текстах податкових законів.

Щодо модальних дієслів (*können*, *dürfen*, *sollen*, *müssen*, *wollen*), то переважно це дієслова *können* (55,9 %) і *dürfen* (28,7 %), які підкреслюють можливість здійснення законних дій, що не суперечать нормам

суспільства. Використання модальних конструкцій *sein + zu + Infinitiv* (3404 вживання) та *haben + zu + Infinitiv* (614 уживань) з кількісною перевагою першої майже в 6 разів актуалізує намір інституційного адресанта зменшити категоричність подання інформації, дистанціюватися від адресата і відповідно максимально зняти з себе відповідальність за невиконання останнім приписуваних розпоряджень.

Висновки

З врахуванням вищевикладеного можна зробити висновки, що текстом податкового законодавства є об'єднана за смислом знакова послідовність, що складається з 4–6 комунікативно-прагматичних блоків, утворюючи цілісний зв'язний мовленнєвий твір з інформаційним простором зі сфери оподаткування.

Податковим терміном є спеціальне поняття податкового законодавства, що має свою дефініцію, позначаючи або види податку, або осіб, задіяних у процесі оподаткування, або складники цього процесу, або назви податкових законів.

Результати аналізу й опису композиційної організації німецьких податкових текстів окреслюють побудову вертикальної і горизонтальної структури текстів податкового законодавства Федеративної Республіки Німеччини.

Аналіз й опис вертикальної структури німецьких податкових текстів свідчить про реалізацію функції когерентності самого тексту. Завдяки вдало структурованому тексту можливе глибше розуміння та усвідомлення поданої інформації, попри занадто великі речення німецької мови.

Аналіз горизонтальної структури німецьких податкових текстів свідчить про реалізацію функції когезії тексту, послідовного, несуперечливого характеру, що сприяє його сприйняттю як нормативного документа, положення якого не підлягають сумніву і є обов'язковими для виконання.

Література:

1. Артикуца, Н. В. (2008). Юридична лінгвістика як міжгалузева прикладна наука. *Записки з загальної лінгвістики*, 8–9, 5–13.
2. Васильєва, Л. К. (2005). К соотношению понятий «текст» и «дискурс». *Нова філологія*, 1 (21), с. 114–120.
3. Висоцька, Н. Л. (2014). Сучасні дослідження поняття «текст» у мовознавстві. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія 6: Філологія*, 10(2), с. 46–48.

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ТЕХНІЧНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Редчиць Т. В.

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри романо-германської філології та перекладу

Черкаський державний технологічний університет

м. Черкаси, Україна

Як наслідок розвитку технологій, наукових відкриттів і досягнень підвищується значимість науково-технічного перекладу. В зв'язку з певним науково-технічним винаходом, у вокабулярі з'являються слова з новими значеннями. Наука не стоїть на місці, тому і рівень перекладу науково-технічних текстів повинен відповідати вимогам часу і технологій.

Переклад технічних текстів – це переклад матеріалів з науково-технічною спрямованістю, які містять в собі наукову і технічну термінологію.

Науково-технічний стиль використовується в галузі досліджень, теорій і доказів, пояснення наукових фактів, гіпотез і має свої відмінні стильові риси, тоді як технічний стиль призначений для текстів прикладного характеру, необхідних для тих, хто буде використовувати технічні рішення, що будуть втілені в прилади, верстати, механізми, пристрої в процесі їх монтажу, експлуатації або обслуговування.

Тексти технічної документації, на думку Швейцер А. Д. [1, 31], розраховані на споживача продукції фірми або заводу, і на відміну від технічного підручника та довідника, каталог або специфікація спрямовані на такого читача, який не потребує звичайних пояснень, якому не потрібні різні тонкощі й подробиці, а терміни є заздалегідь відомими. Тексти цієї категорії відрізняються тим, що вони перевантажені спеціальною термінологією. Частота термінів в них надзвичайно велика.

Аналізуючи технічні описи, необхідно відзначити, що тут, як і в роботі над спеціальним текстом, перекладач не може обмежуватися одними двомовними словниками [3, 33-34] (навіть і спеціально-технічними). Часто виникає необхідність у з'ясуванні окремих понять за спеціальними довідково-енциклопедичними виданнями, такими, як, наприклад «Технічна енциклопедія», «Політехнічний словник», тощо.

Основні вимоги до перекладу технічної літератури, який має бути адекватним, тобто рівноцінним оригіналу:

- точність – всі положення, які розпрозорюються в оригіналі, повинні бути викладені в перекладі;
- стислість – всі положення оригіналу мають бути викладені стисло й лаконічно;

- ясність – лаконічність і стислість викладення матеріалу мовою перекладу не повинні заважати розумінню змісту тексту;
- літературність – текст перекладу має відповідати загальноприйнятим нормам літературної мови.

Проте, головною особливістю науково-технічних текстів загалом, а технічних зокрема, є термінологічність. Терміни, в свою чергу поділяються на: загальнотехнічні, міжгалузеві та вузькоспеціальні.

Головною особливістю перекладу технічних текстів є те, що даний вид перекладу інформації орієнтує перекладачів на знання спеціалізованої термінології. Саме термінологічна лексика дозволяє зберігати точність, лаконічність при перекладі фахових текстів. Термін несе основне значення і інформаційне навантаження, тому він повинен бути однозначний, тобто за ним має бути закріплено тільки одне встановлене значення. Проте, у деяких випадках один і той же термін має різні значення в межах різних наук. Особливі труднощі для перекладу становлять випадки, коли один и той же термін має різне значення в залежності від приладу чи обладнання. Вирішальним при перекладі багатозначного терміна є контекст [2].

Наприклад, термін *die Operation* може означати:

1. (загальне значення) виконання, робочий процес;
2. (мед.) хірургічне втручання;
3. (військ.) позначення дій у стратегії і тактиці;
4. (матем.) спосіб розв'язання завдання, процес розв'язання;
5. (комп.) тип виконання завдання.

Особливість термінів при перекладі – це чіткість семантичних меж, при цьому терміни мають більшу самостійність у контексті, ніж звичайні слова.

Крім термінів, технічні тексти відрізняється від інших великою насиченістю і концентрацією скорочень і абревіатур. Наприклад, LPG – акронім, утворений від слів (liquefied petroleum gas) – зріджений нафтовий газ, MC (moisture content) – вологість, HHV (Higher heating value) – вища теплота згорання.

Щоб домогтися максимально якісного перекладу технічного тексту, на думку Бізясєвої Н.А., необхідно слідувати таким правилам [1, 26]:

1. Необхідно використовувати терміни, що встановлені відповідними державними стандартами, а також враховувати, до якої галузі науки та техніки належить термін, в разі його багатозначності. Якщо для цього терміну відсутній еквівалент українською мовою, то перекладач повинен перекласти його описовим шляхом і при першому згадуванні навести термін в дужках мовою оригіналу.

2. Необхідно уникати синонімічного вживання термінологічних одиниць.

3. Не допускається довільне скорочення термінів.
 4. Переклад заголовка тексту має бути по можливості близьким до оригіналу.
 5. Аббревіатури розшифровуються і перекладаються повністю. Скорочення назви марок машин, апаратів, приладів та ін. зазвичай не розшифровують і в перекладі залишають в оригінальному написанні.
 6. Символи, одиниці виміру, формули і рівняння відтворюються в тексті перекладу в тій формі, як це прийнято в мові перекладу.
 7. У технічному перекладі всі ілюстрації позначають одним умовним скороченою назвою «Мал.».
 8. Авторські виноски рекомендується в перекладі завершувати фразою: «Прим. авт. «. Нумерація і розташування посилань і виносок в тексті перекладу мають відповідати тексту оригіналу.
- Отже, технічний текст призначений для спеціалістів у конкретній сфері чи галузі знань, які в даному випадку виступають в якості реципієнтів, тому переклад технічної літератури вимагає від перекладача професійних знань у конкретній галузі. Зміст тексту не повинен спотворюватися, а крім того, важливо витримати стилістику оригіналу.
- Для грамотного технічного перекладу перекладач зобов'язаний добре знати мову оригіналу і володіти темою тексту. Наявна в тексті інформація повинна бути передана ясно і доступно. Переклад має бути стилістичним, лаконічним, логічним, а з іншого боку – матеріал має бути викладений у повній мірі. Перекладач технічного тексту повинен виключити можливість довільного тлумачення.

Література:

1. Бизяева Н. А. Научно-технический перевод (автомобиль): учебное пособие / Челябинск: Челябинский гос. ун-т, 2007. 135 с.
2. Ключник О., Грицик Г. Труднощі науково-технічного перекладу. URL: <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/1408>
3. Швейцер А. Д. Теория перевода (статус, проблемы, аспекты). М., 1988. 212с.

ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗМИ ЯК ОДИН ІЗ СПОСОБІВ ЗБАГАЧЕННЯ НІМЕЦЬКОЇ ЛЕКСИКИ

Тупікова С. О.

студентка факультету лінгвістики

Науковий керівник: **Чепурна З. В.**

старший викладач кафедри теорії, практики і перекладу німецької мови

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

м. Київ, Україна

Процес інтегрування інтернаціоналізмів у будь-яку мовну систему є досить складним та неоднозначним. Інтернаціоналізми існують у різних сферах, таких як економіка, політика, діяльність людини, спорт, техніка, наука. Враховуючи той факт, що наразі відбувається постійний розвиток міжнародних стосунків, виникає потреба в спрощенні спілкування, тобто у збагаченні лексики інтернаціоналізмами. Вони сприяють швидкому поширенню запозичених слів, перетворенню їх в елементи інтернаціональної лексики. Завдяки сучасним засобам масової інформації популяризується наукова, технічна термінологія, яка стає доступною широким колам суспільства.

Наприклад: *der Export/der Import* (експорт/імпорт), *das Auto* (авто), *der Mechaniker* (механік), *der Champion* (чемпіон), *die Partei* (партія), *der Kredit* (кредит), *das Party* (вечірка), *der User* (користувач).

Міжнародні терміоеlementи сприяють вмотивованості інтернаціональних термінів, оскільки їм властиві точність, доступність, стислість і легкість розуміння. *Differenzierung f* – диференціювання; *Reaktionsbereitschaft f* – реакційна готовність; *Verformung f* – деформація та ін.

З одного боку, будь-яка мова не може існувати ізольовано, тобто вона потребує введення нової лексики. Інтернаціоналізми дійсно спрощують спілкування між людьми, не тільки ділове. Одночасно запозичення викликають зміни у структурі словникового резерву, впливають на структурно-семантичні особливості термінів, сприяючи формуванню омонімічних відносин [3, с. 37].

З іншого боку, перенасичення інтернаціоналізмами зменшує колорит певної мови, її уніфікованість. Багато дослідників цієї теми стверджують, що інтернаціоналізмів має бути не більше 60% в системі мови, адже це явище може перетворитися в негативне, спричинивши перебільшення унормованої кількості інтернаціоналізмів [12, с. 32].

Запозичення в німецькій термінології є доказом того, що відбувається взаємодія термінологій, вони збагачують одна одну і сприяють розвитку комунікації зокрема у науковій сфері.

Література:

1. Селігей П. О. Що нам робити із запозиченнями./ Українська мова. 2007. 16 – 32 с.
2. Клестер А. М. Интернационализмы в немецкой терминологии инженерной психологии./ Вестник ИГЛУ, 2013. 154 с.
3. Д'яков А. С. Основи термінотворення: семант. та соціолінгвіст. аспекти./ Вид. дім «KM Academia», 2000. 218 с.

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ В НАВЧАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ В УКРАЇНІ

Філіпова Т. В.

*кандидат наук з державного управління,
доцент кафедри германських та східних мов
Міжнародний гуманітарний університет
м. Одеса, Україна*

Радикальні зміни, що відбуваються в системі вищої освіти України, викликані процесом інтеграції в європейські стандарти вищої освіти. Створення Європейського простору вищої освіти (Болонья, 1999 рік) висуває складні завдання перед фахівцями в галузі освіти та перед тими, хто навчається, стосовно більш ефективного міжнародного спілкування, полегшення доступу до джерел інформації, поглиблення взаєморозуміння, зростання мобільності українських студентів. Педагогічна мета навчання будь-якій дисципліні безпосередньо впливає із соціальної мети та соціальної сутності навчання. Нові вимоги суспільства до освіти, точніше, до рівня освіченості і розвитку особистості, нові умови життя диктують потребу щодо змін методів викладання. Тому розроблення нових технологій та методик навчання, що відповідають актуальним цілям освіти, є не тільки педагогічним, але й соціальним завданням [1, с. 4].

Сучасні методичні поради щодо вивчення іноземної мови враховують загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти щодо рівня володіння мовою, компетенції користувача, можливих контекстів користування мовою, процедур складання програм та контролю результатів навчання. Багатолітня практика доводить, що викладачі іноземних мов, як правило, не пов'язують розвиток методики із соціально-

економічними, політичними, історичними змінами, що закономірно відбуваються в усіх країнах світу. Проте саме ці зміни, у першу чергу, породжують соціальне замовлення суспільства, що направлене на систему освіти загалом і на методику викладання іноземних мов зокрема. Нові вимоги суспільства до освіти, точніше, до рівня освіченості і розвитку особистості, нові умови життя диктують потребу щодо змін методів викладання. Тому розроблення нових методик навчання, що відповідають актуальним цілям освіти, є не тільки педагогічним, але й соціальним завданням [4, с. 27].

Процес навчання визначається сучасною психологічною та педагогічною теоріями як процес взаємно опосередкованої активності викладача і того, хто навчається [2, с. 41]. Все частіше соціальною проблемою сучасної педагогічної психології стає проблема діалогу у навчанні та проблема педагогічного спілкування (О.О.Бодалев, В.М.Ляудис, Л.О.Петровська та ін.). В сучасних умовах зростає інтерес до групових та колективних форм пізнавальної діяльності. Також зростає тенденція переходу від інформативних до так званих активних форм і методів навчання з включенням елементів проблемності, дослідницького пошуку, на відміну від жорстких засобів управління учбово-виховним процесом, на користь розвиваючих, інтенсивних, ігрових (О.О. Вербицький, О.О. Леонтьєв, О.М. Матюшкін, Т.В. Кудрявцев). Все частіше визначальним стає не процес заучування лексики і граматичних правил, а реалізація потреб тих, хто навчається, здійснення ними власних комунікативних намірів. При такому підході особливої гостроти набувають проблеми мотивації навчання. Мотивація, інтерес, бажання, психологічний комфорт, радість, позитивне емоційне забарвлення відносин між партнерами спілкування – це те, що виділяється сьогодні методистами і лінгвістами всього світу як необхідна передумова й умова успішного оволодіння мовою.

Бурхливий розвиток науково-технічного прогресу, надмірність інформації та різного роду перевантаження, прискорення ритму життя у суспільстві, гострий дефіцит часу вимагають нових підходів у навчанні. Тому інтенсивне навчання осмислюється багатьма спеціалістами як оптимальний засіб реалізації тенденції науково-технічного прогресу. Відображуючи основні соціальні вимоги, він пропонує реалістичний і послідовний шлях до оволодіння іншомовним спілкуванням. Результат навчання – комунікативна компетентність студентів, здатність активно і творчо брати участь у спілкуванні іноземною мовою [3, с. 65].

Наукове обґрунтування інноваційних технологій у навчанні іноземної мови виходить далеко за методичні межі, широко послуговуючись дослідженнями психології та педагогіки. Особливе місце займає вирішення соціально-психологічних проблем: оволодіння навичками іншо-

мовного спілкування, дослідження впливу групових процесів на успішність навчання, розвиток особистості у колективній учбовій взаємодії. Всі ці проблеми, а також роль викладача як особистості, розуміння самими студентами необхідності володіння іноземними мовами, потребують подальшого вивчення та впровадження нових методів навчання як з боку педагогів-теоретиків, так і з боку викладачів-практиків, а також психологів.

Література:

1. Кісь Р. Мова, думка і культурна реальність (від Олександра Потебні до гіпотези мовного релятивізму). – Львів: Літопис, 2002. – 304 с.
2. Основы теории коммуникации / Под ред М. А. Василика. – М.: Гардарини, 2003. – 615 с.
3. Сысоев П. В. Информационные и коммуникативные технологии в лингвистическом образовании – М.: Книжный дом «Либроком», 2013. – 264 с.
4. Щуркова Н. Е. Нові технології виховного процесу – М., 1994. – 235 с.

ПРОБЛЕМИ ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОГО ФАХОВОГО МОВЛЕННЯ У ТЕХНІЧНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Циганенко В. Л.

*кандидат філологічних наук, доцент,
завідувач кафедри українознавства*

Сергієва А. В.

*старший викладач кафедри українознавства
Харківський національний університет радіоелектроніки
м. Харків, Україна*

Зміни, що відбуваються у суспільстві, вимоги часу, постійна трансформація вимагають особливої уваги в оновленні та збагаченні дисциплін, які сьогодні вивчають студенти вишів. Кожна дисципліна має відповідати вимогам вищої школи, мати максимальне інформаційне наповнення, бути корисною та необхідною в формуванні майбутнього фахівця. Дисципліна «Українське фахове мовлення» (далі – УФМ) вирішує низку питань у формуванні необхідних компетентностей майбутніх бакалаврів, що зумовлює високі вимоги до матеріалу, який викладається, до викладачів, які читають УФМ.

Цьому питанню присвячували свої дослідження такі українські науковці, як Ю. Кульбабська, В. Борисенко, Л. Семак тощо. Мета нашої доповіді – звернути увагу на низку проблем, які постають перед учасниками освітнього процесу в ході вивчення УФМ та потребують розв'язання.

Перше, на що варто звернути увагу, це ставлення багатьох освітян до гуманітарних дисциплін, як до чогось неважливого. Особливо ця тенденція помітна в технічних вишах. Часто вважають, що студент прийшов отримувати технічні навички, і гуманітарні дисципліни йому не потрібні. Проте саме ці дисципліни формують людину, підвищують її інтелектуальний, культурний рівень. Ми часто отримуємо фахівця, який не може вести діалог, представити свій проект, презентувати ідею, провести переговори, грамотно оформити документи. Саме УФМ дозволяє уникнути багатьох комунікативних, ділових помилок.

Сьогодні вимагає застосування сучасних технологій навчання для максимального результату. Крім звичайних лекційних і практичних занять, передбачених програмою, потрібно впроваджувати «круглі столи», дискусії, сюжетні ігри. Усе це сприяє кращому засвоєнню матеріалу, формуванню необхідних навичок та вмій.

Вивчення кожного розділу дисципліни треба наблизити до специфіки закладу вищої освіти, враховувати фахову термінологію, особливості роботи, спілкування майбутніх випускників. Це є додатковим навантаженням для викладача, який готує матеріал з урахуванням специфіки кожного факультету. Ускладнює роботу ще й те, що технології постійно розвиваються, сьогодні формат дистанційних занять вимагає від викладача максимальної віддачі. Щоб давати студентам якісні нові знання, викладачам потрібно стежити за оновленням не тільки інформації зі свого предмету, а й володіти сучасними технічними засобами навчання: інтернет, соцмережі, платформи дистанційної освіти, конструктори тестів, презентацій, відео тощо.

Звичайно, якісне оволодіння навчальним матеріалом з фахового мовлення багато в чому залежить від викладача. Матеріал повинен зацікавити студента, дати можливість логічно мислити, закріплювати отримані знання на практиці. І це вимагає тісної взаємодії студента та викладача, спільної роботи, обговорень, пояснень, питань та відповідей.

Дисципліна «Українське фахове мовлення» має три складники: донесення матеріалу студенту, самостійна робота студента й контроль. Болонський процес передбачає оцінювання знань студентів за кредитно-модульною системою. Це, з одного боку, полегшення роботи як викладача, так і студента, а з іншого, – вимагає від здобувачів вищої освіти більше часу приділяти саме самостійному опрацюванню тем.

Не можна залишити поза увагою й той факт, що побутує думка, нібито українське фахове мовлення – це дубляж шкільної програми укра-

їнської мови. Зазначимо, що слова, окремі мовознавчі поняття і справді перегукуються зі шкільним курсом, наприклад, «Лексичні особливості фахового мовлення» або «Морфологічні особливості фахового мовлення». І хоча в назвах тем ми бачимо щось спільне (лексичні, морфологічні), проте увага тут звертається саме на вживання лексики чи частин мови у професійному спілкуванні. Крім зазначених, розглядаються і такі необхідні для майбутнього фахівця теми, як культура усного та писемного мовлення, етикет фахового мовлення, підготовка до публічного виступу, вимоги до оформлення ділових паперів тощо.

Звичайно, вивчення цього матеріалу базується на знаннях української мови, що здобули студенти за шкільною партою. І тут постає ще одна проблема. Як не прикро визнавати, але студенти демонструють низький рівень знань базової підготовки з граматики, орфографії, синтаксису, послуговуються суржиком. Усе це аж ніяк не сприяє формуванню майбутнього фахівця. Саме це й визначає обов'язкове вивчення дисципліни «Українське фахове мовлення» у закладах вищої освіти, яка повинна завершуватись екзаменом, а не заліком.

Перед вищою школою стоїть завдання забезпечити державу грамотними, кваліфікованими, ерудованими, високоінтелектуальними, з належним рівнем мовної культури фахівцями. Усе це неможливе без викладання гуманітарних дисциплін у вишах, зокрема УФМ. Не обійтись і без допомоги держави та керівництва ЗВО, а саме збільшення кількості кредитів та аудиторних годин на вивчення зазначеної дисципліни й, відповідно, зменшення годин на самостійну роботу студентів; введення екзамену, а не заліку.

Література:

1. Борисенко В. В. Сучасні освітні технології навчання української мови у вищій школі. Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Психолого-педагогічні науки. 2013. № 3. С. 88–91.
2. Каплінський В. В. Методика викладання у вищій школі : навч. посібн. Вінниця : ТОВ «Ніланд ЛТД», 2015. 224 с.
3. Кульбаська Ю. В. Проблеми викладання курсу «Українська мова професійного спрямування» у ВНЗ України. Наукові записки. Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота. 2005. Т. 47. С. 36–39.
4. Кучерук О. А. Самостійна робота студентів з методики української мови : метод. посібн. Житомир : Поліграфічний центр ЖДПУ, 2001. 30 с.
5. Практикум з методики навчання мовознавчих дисциплін у вищій школі : навч. посібн. / О. Горошкіна та ін. ; за ред. О. Горошкіної та С. Карамана. Київ, 2015. 250 с.

6. Семак Л. А. Актуальні проблеми викладання української мови у закладі вищої освіти. Веб-сайт. URL: <https://dspace.dsau.dp.ua/jspui/bitstream/123456789/1568/1/pdf> (дата звернення: 24.03.2020).

7. Януш Я. В. Українська мова у вищій школі. Веб-сайт. URL: <https://studentbooks.com.ua/content/view/144/46/1/1/> (дата звернення: 24.03.2020).

8. Янчук Н. В. Актуальні проблеми викладання сучасної української літературної мови у вищих навчальних педагогічних закладах. Веб-сайт. URL: <http://studentam.net.ua/content/view/8533/97/> (дата звернення: 24.03.2020).

К ВОПРОСУ О РЕАЛИЗАЦИИ АНГЛИЙСКИХ МОДАЛЬНЫХ КОНСТРУКЦИЙ В ПОДЪЯЗЫКАХ МОРСКОГО АНГЛИЙСКОГО

Циновая М. В.

*кандидат исторических наук,
доцент кафедры английского языка*

Кравец Г. Б.

*старший преподаватель кафедры английского языка
Национальный университет «Одесская морская академия»
г. Одесса, Украина*

Широкое развитие международных научных контактов и возрастающая потребность в знании иностранного языка у специалистов различных отраслей в эпоху глобализации ставит вопрос о необходимости такого описания иностранного языка, которое ориентировало бы реципиента на потребности профессиональной коммуникации, основывающиеся на знании соответствующих подъязыков науки и техники.

Достижение этой цели едва ли возможно без научного обоснования отбора того объема грамматических и лексических явлений, которые необходимо усвоить реципиенту. Реальное функционирование языка в различных сферах человеческой деятельности приводит к стилистической неоднородности текстов, к их субъязыковой и функционально-стилевой дифференциации.

Поскольку в научно-техническом тексте реализуется не вся система языка, а лишь ее отдельные участки, то представляется целесообразным последовательно изучать структуру и поведение в тексте различных фрагментов языковой системы. Так, накоплен определенный опыт каталогизации и описания лексических подсистем языка. Грамматические же аспекты науки и техники не нашли еще достаточного пол-

ного отражения в работах по функциональной стилистике и в теории подъязыков. Поэтому описание части грамматического инвентаря подъязыков является сегодня важной задачей. Изучение этой стороны языкового развития предполагает сосредоточение особого внимания на необходимости исследования многообразия словосочетаний.

Мы попытаемся рассмотреть только некоторые глагольные словосочетания. В исследуемом нами подъязыке было выявлено, что среди глагольных словосочетаний наиболее частотными являются конструкции, состоящие из модального глагола+ инфинитив, на долю которых приходится 57,95% от общего числа глагольных конструкций[1, с. 91], поэтому целью данного исследования является попытка выявления некоторых особенностей функционирования глагольных конструкций в ряде подъязыков.

Материалом исследования служат тексты из журналов: “Maritime Reporter and Engineering News” и “**Journal of Marine Engineering & Technology**”

Тексты выборки относятся к одному функциональному стилю – научному. Использовались тексты выборки из подъязыка морских специальностей (автоматика). Объем выборки составил 30000 словоупотреблений.

Единицей подсчета и анализа являются глагольные конструкции модальный глагол + инфинитив. Глагольные конструкции английских научно-технических текстов рассматриваются с позиции иноязычного реципиента.

Особенности применения исследуемых конструкций выявляются при изложении фактов и данных, описании прогнозируемых последствий и результатов и инструкциях и рекомендациях.

Изложение фактов и данных, описание явлений обусловлены объективной реальностью, которая является информативной частью дискурса, преследуя различные коммуникативные цели, для осуществления которых используются ряд модальных глаголов, наиболее частотным из которых является МГ can. Данный глагол чаще всего употребляется для описания свойств и характерных процессов [2, с. 3]. В нашем исследовании была подтверждена выдвинутая нами гипотеза, что наиболее частотным является глагол CAN, удельный вес глагольных конструкций с которым составил 61.2%.

При описании прогнозируемых последствий и результатов модальными глаголами, выражающими возможность, являются глаголы can и may. Для глагола can в научном-техническом стиле узальным будет значение теоретической возможности, вытекающей из наличия условий или отсутствия препятствий для осуществления действия, выраженного глаголом, в сочетании с которым употребляется глагол can [2, с.4].

В научно-техническом стиле употребление глагола *may* со значением возможности, основанной на позволении, ограничивается чаще всего дискуссией, а также возможно во вступительной или заключительной части работы, где рассматриваются более общие вопросы. Удельный вес конструкций с этим модальным глаголом составляет 21 %.

Кажется очевидным, что прогнозирование потенциального риска и опасностей, предупреждение об их возникновении является одной из целей научно-технического текста. Возможно, это объясняет, почему более одной трети общей частотности глагола *may* используется для выражения именно этого значения. Для прогнозирования незначительного риска используется *might*.

Инструкции и рекомендации – особая разновидность научно-технического дискурса, связанная с пособиями и справочниками, предназначенными для пользователей приборов и систем. В таком тексте используются модальные глаголы, выражающие совет, рекомендацию, долженствование или запрет. В научно-техническом стиле глагол *should* часто употребляется в качестве рекомендации, но в своеобразной форме, обусловленной коммуникативным заданием этого стиля – в форме инструкции, указания о порядке выполнения каких-либо процедур. Инструкция может предупреждать пользователя о возможных рисках, используя глагол *may*, как в следующем предложении: *Turn the button to off failure to do so may cause the battery to lose its charge.* В научном функциональном стиле значение необходимости МГ *must* в подавляющем большинстве случаев отражает объективно существующую необходимость (удельный вес составляет 8.4%), что заключается в обязательности или неизбежности каких-то процессов или явлений, вызванных определенными фактами объективной действительности.

На основании приведенных выше фактов можно сделать вывод, что самым употребимым в морском подязыке (автоматика) является глагол *can*, входящий в конструкцию *can+глагол*, т.к. он обладает самой высокой полисемантической и, соответственно, встречается в текстах различной направленности морского подязыка автоматике.

Литература:

1. Береснев С.Д. Немецкий научно-технический текст с позиции русского реципиента: пособие для студентов и аспирантов неязыковых специальностей. Ульяновск, 1979 – с. 91.

2. Селезнева Н.А. Использование модальных глаголов для осуществления функций научного текста. Пятигорский Государственный Лингвистический Университет, 2008 – с. 3-4.

НАПРЯМ 4. МЕДИЦИНА ТА ФАРМАЦІЯ

ЗНАЧЕННЯ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У РОЗВИТКУ ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ ГАЛУЗІ

Антіпов М. Г.

*кандидат медичних наук, доцент,
доцент кафедри загальної та клінічної фармакології*

Смірнова Г. В.

*викладач кафедри загально-медичних наук
Міжнародний гуманітарний університет,
м. Одеса, Україна*

Якісна професійна підготовка фахівців фармацевтичної галузі у сучасних умовах набуває пріоритетного значення, оскільки істотно сприяє подальшому розвитку системи охорони здоров'я населення держави, збереженню й зміцненню здоров'я людей та запобіганню різноманітним захворюванням. Адже саме висококваліфіковані фахівці фармацевтичної галузі здатні забезпечити пошук та вдосконалення нових ефективних засобів лікування і профілактики хвороб [7, с. 37].

Фармацевтична галузь є складовою частиною системи охорони здоров'я, яка посідає особливе місце у сфері інтелектуальної та виробничої діяльності людства. Своєрідна привілейованість цієї галузі серед інших галузей економіки пояснюється об'єктом прикладення її досягнень, спрямованих на внутрішню регуляцію й підтримку життя людей. Головним завданням якої є виробництво і своєчасне забезпечення споживачів ефективними, безпечними, якісними та доступними за ціною лікарськими препаратами [3].

Зазначимо, що фармацевтична галузь в Україні на сьогоднішній час є однією із стратегічно важливих сфер промисловості, яка досить динамічно почала розвиватися. З огляду на історично сформовані економічні особливості розвиток вітчизняної фармацевтичної галузі знаходиться на стадії виходу з тривалого застою. Тому зараз визначальним фактором проникнення на ринок і розвитку фармацевтичних підприємств є конкурентоспроможність.

Конкурентоспроможність організації значною мірою визначається управлінням персоналом, де переможцями виявляються саме ті підприємства, які мають досить високий рівень стимулювання персоналу,

приділяють значну увагу його розвитку, навчанню та підвищенню кваліфікації.

Слід зауважити, що на конкурентоспроможність компанії одночасно впливає безліч чинників, одним з яких безумовно є персонал. Не є таємницею, що рушійною силою організації є люди. Давно доведено, що головна цінність будь-якої компанії полягає не в фінансуванні, технологіях, виробничих ресурсах, а в кваліфікованих працівниках.

Персонал є одним із самих важливих ресурсів підприємства, який вимагає пошуку нових підходів та методів управління ним для забезпечення ефективності та результативності його роботи в довгостроковій перспективі.

Таким чином, можна з впевненістю стверджувати, що головним ресурсом майже будь якої компанії – є персонал або людські ресурси, а її ефективне функціонування визначається насамперед ступенем професійного розвитку її персоналу.

Вплив професійного навчання персоналу на економічне зростання будь якої організації полягає в тому, що робітники, які володіють необхідним обсягом знань, умінь і навичок, а також досвідом роботи забезпечують більш високу продуктивність і якість праці при раціональному використанні матеріальних ресурсів.

За останні роки практична фармація і, відповідно, фармацевтична освіта істотно змінилася у відповідь на різкі зміни економічного, політичного і соціального середовища. У зв'язку з цим, роль фармацевтичного робітника щодо раціонального використання ліків розширилася. Враховуючи зміни, що відбуваються, достатньо гостро постає проблема підготовленості спеціаліста до взаємовідносин з пацієнтом, враховуючи його поведінку та психологію.

На сьогодні українська фармацевтична галузь потребує фахівців які б поєднували у собі відповідального виконавця та керівника сприйнятливого до нових ідей, невід'ємними якостями якого є професійне мислення, вміння швидко і ефективно адаптуватися у виробничих та соціальних умовах, які динамічно та стрімко змінюються. Саме тому, обов'язковою умовою професійної підготовки фармацевтичних працівників є формування в них практичних вмінь та навичок з професійно-орієнтованих дисциплін так і соціальної культури, зокрема, вміння аналізувати психологічний стану пацієнта, забезпечувати належну фармацевтичну опіку хворих при відпуску безрецептурних лікарських препаратів, проводити консультування покупців про фармакологічні властивості лікарських препаратів і відпуск медикаментів тощо. Все це забезпечує раціональний збут лікарських препаратів у умовах передбачених Етичним кодексом фармацевтичного працівника.

Також важливо зауважити, що фармацевтичні працівники є фахівцями охорони здоров'я, професійні обов'язки яких спрямовані на забезпечення максимального терапевтичного впливу на людей, які лікуються препаратами. Фахівці повинні постійно оновлювати свої знання, слідкувати за досягненнями фармацевтичної науки і практики, вимогами до професійної підготовки, законами, що регламентують діяльність та контролюють лікарські препарати.

Аналіз вимог, зазначених у рекомендаціях ВООЗ [11, с. 5–26] та FIP свідчить, що акцент зроблений не на необхідності отримати більш глибокі фахові знання із галузі фармації, а на вдосконалення компетентностей, професійних та особистісних якостей, які разом із придбаними професійними навичками дозволять фахівцям посісти належне місце серед працівників системи охорони здоров'я.

В сучасних умовах розвитку суспільства та освіти професійне навчання персоналу набуває особливого значення і стає невід'ємною умовою успішного функціонування будь-якої організації. Тому, досить актуальним питанням є розвиток та підвищення ролі удосконалення знань працівників шляхом систематичного відвідування різноманітних семінарів, курсів підвищення кваліфікації, тренінгів, виставок, конференцій та інше.

Кардинальні зміни в соціально-політичному та економічному житті суспільства вимагають готовності майбутніх фахівців до постійного самовдосконалення та розвитку. Фармацевтичний ринок є достатньо специфічним та вимагає необхідності підготовки фахівців, які могли б не лише готувати лікарські препарати, а й професійно надавати консультації й встановлювати налагоджені контакти з відвідувачами аптек, лікарями, представниками фармацевтичних компаній та державних установ.

Не викликає сумніву той факт, що кількість аптечних закладів зростає, що приводить до постійної жорсткої конкуренції між ними та використання сучасних технологій маркетингу й менеджменту у своїй діяльності. Сучасні керівники аптечних закладів усвідомлюють, що аптеки, які мають приблизно однаковий набір конкурентних переваг, можуть чітко різнитися за такими економічними показниками, як прибутковість та рентабельність. На сьогодні успіх аптечного закладу визначається не лише його місцезнаходженням, широким асортиментом лікарських препаратів та виробів медичного призначення, зовнішнім виглядом та технічним забезпеченням, а найголовніше – таким необхідним психологічним явищем, як вміння і бажання фармацевтичних робітників гідно й кваліфіковано спілкуватись із споживачами.

Повноцінне функціонування аптек значною мірою залежить від професійних та особистісних якостей фармацевтичних фахівців, знання

психологічного підходу до покупців лікарських препаратів. Знання психології та її практичне використання допомагають фармацевтичним робітникам враховувати особливості поведінки кожного конкретного відвідувача аптеки, незалежно від віку, полу, етнічної приналежності. Саме тому, для того щоб вважатися конкурентоспроможними та висококваліфікованими фахівцями, фармацевтичним робітникам, необхідно постійно самовдосконалюватись у знаннях з психології та соціальних відносин.

На теперішній час фармацевтична галузь та професійна підготовка фахівців фармацевтичної галузі України історично мають лідируючі позиції у науці, освіті, а також на практиці. Підтвердженням цього є високий рівень розвитку аптечної мережі та фармацевтичної промисловості [6, с. 30–33].

У зв'язку з цим фармацевтичний бізнес потребує не тільки високих темпів нарощування кількісного складу кваліфікованих працівників у сфері фармації, але й постійного підвищення рівня якості їх фахової підготовки. У сфері самої фармацевтичної освіти постійно йдуть процеси реорганізації і модернізації, які обумовлені розширенням спектру фахових завдань, підвищенням вимог до ефективності і результативності професійної діяльності. Сучасні реалії диктує жорстка конкуренція на фармацевтичному ринку.

Таким чином, майбутнє фармацевтичної галузі України полягає у збільшенні ролі професійної підготовки фахівців, яка дозволить гарантувати якість застосування лікарських засобів через надання достовірної об'єктивної інформації про лікарські засоби через фахову багатовекторну фармацевтичну опіку та формування раціональної лікової політики [7, с. 161].

Література:

1. Армстронг М. Стратегическое управление человеческими ресурсами: [пер. с англ.] / Армстронг М. – М.: ИНФРА-М, 2002. – 328 с.
2. Бербенець О.В. Управління персоналом (людськими ресурсами) як фактор збільшення капіталізації компанії/ О.В. Бербенець // Економіка та держава [Електронний ресурс]. – № 7. – 2017, С. 31.
3. Жебровська Ф. Проблеми розвитку фармацевтичної промисловості в Україні. Еженедельник АПТЕКА. 2005. № 44(515). URL: <http://www.apteka.ua/article/2271> (дата звернення 27.04.2020).
4. Котвицька А.А., Мазурець С.І. Психологічні аспекти взаємовідносин у системі «провізор-споживач» // Матеріали всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції за участю міжнародних спеціалістів «Соціальна фармація в Україні: стан, проблеми та перспективи», Харків, – 2013, С. 319.

5. Langley C.A., Wilson K.A., Jesson J.K., Clarke L., Hatfield K. Multidisciplinary learning in the MPharm degree // *International Journal of Pharmacy Practice*. – 2005. – № 13. – P. 22.

6. Немченко А.С., Хоменко В.М., Ярмола І.К. Організаційні засади державного та регіонального управління фармацевтичною галуззю: актуальні проблеми теорії та практики. *Вісник фармацевції*. 2008. № 2(54). С. 30–33.

7. Сліпчук В. Л. Тенденції професійної підготовки фахівців фармацевтичної галузі в Україні (XX – початок XXI століття): дис. ...д-ра. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2018, 544 с.

8. Ткаченко Н.О., Книш Є.Г., Червоненко Н.М. Соціальна відповідальність у системі фармацевтичної освіти // *Матеріали всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції за участю міжнародних спеціалістів «Соціальна фармацевція в Україні: стан, проблеми та перспективи»*, Харків, – 2013, С. 281.

9. Музика Н.Я., Горошко О.М., Паламар А.О., Ткачук О.Ю. Особливості та проблеми фармацевтичної деонтології // *Матеріали всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції за участю міжнародних спеціалістів «Соціальна фармацевція в Україні: стан, проблеми та перспективи»*, Харків, – 2013, С. 235.

10. Петрова І. Л. Стратегічне управління розвитком персоналу / *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі* – № 5 (50). – 2011.

11. Устав (Конституція) Всемирной организации здравоохранения. Основные документы ВОЗ. Женева, 1978. С. 5–26.

12. Шашина М.В. Персонал як один з факторів підвищення конкурентоспроможності підприємства фармацевтичної галузі / А.М. Рубцов, М.В. Шашина // *Ефективна економіка*. – 2018. – № 2.; Url – http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/2_2018/51.pdf (дата звернення 28.04.2020).

ГІГІЄНИЧНИЙ СТАН ПОРОЖНИНИ РОТА В ДІТЕЙ, ЯКІ КОРИСТУЮТЬСЯ БРЕКЕТ СИСТЕМАМИ

Антощук В. О.

аспірант I курсу

Науковий керівник: Чумакова Ю. Г.

доктор медичних наук, професор,

професор кафедри загальної стоматології

Одеський медичний інститут

Міжнародного гуманітарного університету

м. Одеса, Україна

Вступ. За літературними джерелами, в останні роки приблизно 50-70 % дітей віком 12-15 років потребують ортодонтичного лікування. Частіше за все для лікування зубощелепних аномалій використовують незнімні апарати (брекет-системи). Більшість авторів вказує, що найбільш частим ускладненням при використанні брекет-систем є погіршення стану порожнини рота, що супроводжується запальними захворюваннями тканин пародонта.

Мета: збільшити мотивацію та якість гігієнічного догляду за порожниною рота в дітей у період лікування зубощелепних аномалій брекет-системами, навчити індивідуальній гігієні порожнини рота пацієнтів.

Матеріали та методи дослідження: Було обстежено 95 дітей віком 12-14 років, які перебували на лікуванні в ортодонта та користувались брекет-апаратами. Було визначено стан гігієни порожнини рота за допомогою гігієнічних індексів Silness-Loe та Stallard, запальні процеси в тканинах пародонта визначались за допомогою індексів РМА та Шиллера-Пісарєва. Гігієнічні та пародонтальні індекси вимірювали до фіксації, через 1, 3 та 6 місяців з початку встановлення ортодонтичної конструкції.

Результати досліджень: Опитування показало, що більшість дітей знає про головні правила догляду за порожниною рота, але 44,2 % з них не чистять зуби регулярно, а 8,7 % – тільки 1-2 рази на тиждень. Через місяць після фіксації при повторному проведенні гігієнічних та пародонтальних індексів були отримані наступні результати, які показали, що гігієна порожнини рота знизилась, а саме Silness-Loe та Stallard стали більші на 0,4 та 0,32 бали відповідно, що означало погіршення якості чищення зубів. Водночас було відзначено збільшення показників РМА до 12,24 % та проби Шиллера-Пісарєва – до 1,28 балів, що свідчить про посилення запальних процесів у пародонті. Позитивна динаміка спостерігалась при наступному візиті через 3 місяці. Індекси

показали, що Silness-Loe – 1,13 балів, Stallard – 1,28 балів, РМА знизилось до 12,02 % та проби Шиллера-Пісарєва – до 1,27 балів. При перевірці якості чищення зубів через 6 місяців суттєвих змін як в гігієнічних, так і в пародонтальних індексах не було.

Висновки: Отже, визначення гігієнічних індексів та стану тканин пародонта під час ортодонтичного лікування сприяє мотивації пацієнтів у проведенні якісної гігієни порожнини рота

Література:

1. Джиано Річчі – Діагностика та лікування захворювань пародонта.
2. Герберт Ф. Вольф, Томас М. Хессел – Пародонтологія, гігієнічні аспекти
3. Пітер Феді, Артур Верніно, Джон Грей – Пародонтологічна абетка
4. Мюллер Х.П. – Пародонтологія

ВИВЧЕННЯ ВПЛИВУ АДГЕЗИВНОГО ЗАСОБУ НА МІКРОФЛОРУ РОТОВОЇ ПОРОЖНИНИ ПАЦІЄНТІВ, ЯКІ КОРИСТУЮТЬСЯ ПОВНИМИ ЗНІМНИМИ ПЛАСТИНКОВИМИ ПРОТЕЗАМИ

Антощук М. М.

аспірант I курсу

Науковий керівник: Шутурмінський В. Г.

доктор медичних наук, доцент

Одеський медичний інститут

Міжнародного гуманітарного університету

м. Одеса, Україна

Вступ. Згідно даних літератури потреба в повному знімному протезуванні у вікових групах 50 років і старші становить від 23,8% до 80%. Пацієнти, які користуються повними знімними пластинковими протезами користуються адгезивними протезами для покращення їх фіксації.

Метою дослідження було вивчення протимікробних властивостей крему “Lacalut dent” для фіксації повних знімних пластинкових протезів.

Матеріали і методи дослідження. Для вивчення вказаної мети нами в клініці ортопедичної стоматології було обстежено 20 пацієнтів, яких оглядали по загальноприйнятій методиці, включаючи скарги

пацієнтів, анамнез життя, анамнез захворювання, оцінювали дані зовнішнього огляду і локально ротової порожнини з використанням стандартного набору стоматологічних інструментів. Для оцінки мікробного балансу ротової порожнини пацієнтів дослідження якісного і кількісного складу мікрофлори здійснювали перерахунок на 1см² площі поверхні протеза, з якої був зібраний матеріал.

Результати дослідження та їх обговорення Нами використано засіб для фіксації пластинкових протезів до протезного ложа пацієнтів “Lacalut dent”, який в процесі проведення мікробіологічних досліджень показав, що, крім, фіксуючої дії володіє ще й протимікробною. Засіб для фіксації “Lacalut dent” значною мірою пригнічує резидентну мікрофлору (α - гемолітичний стрептокок, *Stomatococcus*, *Neisseria mucosa*, *Neisseria sicca*, *Micrococcus luteus*) ротової порожнини у пацієнтів із знімними пластинковими протезами. В той же час сприяє незначному росту транзитної мікрофлори з низьким рівнем вірулентності (*Bacillus*, *Staphylococcus epidermidis*, β -*Streptococcus*), що певною мірою компенсує зниження ступеню колонізації резидентної мікрофлори ротової порожнини. Поруч з цим даний фіксуючий засіб негативно впливає на ріст і розвиток транзитної мікрофлори ротової порожнини (*St. aureus.*, *Escherichiacoli*, дріжджеподібні гриби роду *Candida*) у пацієнтів, які користуються повними знімними пластинковими протезами.

Висновки. Засіб для фіксації “Lacalut dent” у пацієнтів з повними знімними протезами викликає дисбактеріоз ротової порожнини, що не дає змоги пацієнтам користуватися ним

Література:

1. Бетельман А.І. – Ортопедична стоматологія
2. Гаврилов Є.І – Протез та протезне ложе
3. Гаврилов Є.І., Оксман І.М. – Ортопедична стоматологія
4. Джемсон Ніколас Дж.А. – Часткові зйомні протези

**STUDY OF ADHERENCE TO TREATMENT OF PATIENTS
WITH OSTEOARTHRITIS COMBINED
WITH HYPERTONIC DISEASE**

Bondar M. V.

*Postgraduate Student of the Department of General
Practice – Family Medicine, Gastroenterology,
Physical and Rehabilitation Medicine
State Institution «Zaporizhzhya Medical Academy of Postgraduate Educa-
tion of the Ministry of Health of Ukraine*

Stroganova T. V

*Candidate of economic sciences, associate professor,
Zaporizhzhya State Medical University of Ukraine
Scientific Supervisor: **Kuznetsova L. P.**
Doctor of Medical Sciences, Professor,
Professor at the Department of General Practice - Family Medicine,
Gastroenterology, Physical and Rehabilitation Medicine
State Institution «Zaporizhzhya Medical Academy of Postgraduate
Education of the Ministry of Health of Ukraine
Zaporizhzhya, Ukraine*

The concept of compliance was defined as a measure of inheritance, the patient's compliance with medication and non-medication recommendations, the patient's compliance with the doctor's recommendations regarding the use of medications and necessary lifestyle changes. Later, WHO proposed to call the patient's willingness to adhere to the recommendations of an adherence physician [1, p. 117, 2, p. 238, 3, p. 303]. Particularly important is adherence to recommendations in situations where treatment can increase longevity and quality of life (QOL) [4, p. 5]. First of all, this applies to patients with several diseases [3, p. 303, 5, p. 40].

Today there is no doubt that the ability of drug treatment to improve QOL. However, most patients do not receive adequate treatment. One of the most important reasons is a lack of adherence to treatment. Adherence to treatment may depend on many factors, both clinical and social. In different socio-economic conditions, these factors can play a different role.

Therefore, in our opinion, it is impossible to extrapolate the results of studies conducted in other countries to domestic realities. The study of adherence to treatment should be based on a comprehensive assessment of its relationship to specific social conditions.

This work was performed at the Department of General Practice – Family Medicine, Gastroenterology, Physical and Rehabilitation Medicine of Zaporizhzhya Medical Academy of Postgraduate Education of the Ministry of Health of Ukraine, Zaporozhye. The study was conducted in accordance with the principles of the Helsinki Declaration of Human Rights, the Council of Europe Convention on Human Rights and Biomedicine, and the legislation of Ukraine.

The materials of the work are based on the survey data of patients who sought outpatient medical care at the Municipal Nonprofit Enterprise «Center for Primary Health Care # 1» in Zaporizhzhia and were supervised by a family doctor. The source of information was medical cards of an outpatient (f.025 / o). All patients were familiarized with the study information and signed informed consent to participate in the study.

The study fragment analyzes the adherence data for the treatment of 3 groups of patients (90 people in total). The first group included patients (n = 30) suffering from clinically manifest osteoarthritis (OA) of knee joints I – II stage, to the second (n = 30) patients with hypertension (GC) stage II 2-3 high and very high risk of cardiovascular complications. The third group consisted of patients (n = 30) suffering from clinically manifest OA of knee joints I – II stage in combination with GC II stage 2-3 grade with high and very high risk of developing SS. Observation of patients was carried out for 12 months (4 visits after 4 months). At each visit, the patient completed a questionnaire Moriski – Green. Overall, at the beginning of the study, patients with low adherence predominated – 70 patients (77.7%), moderate patients – 12 (13.3%), with high adherence were 8 patients (9.0%). Against the background of treatment, a statistically significant (p <0.05) decrease in the proportion of patients with low adherence to treatment and a statistically significant increase in the proportion of patients with moderate and high adherence occurred. Overall, at the end of the study, patients with high adherence predominated – 56 patients (62%), moderate patients – 28 (31%), and 6 patients (7%) with low adherence. The results of the study (according to the Moriski-Green questionnaire) showed that patients with isolated OA and GC at the end of the study had a higher percentage with high adherence to treatment – 70% and 67%, respectively. Patients with combined OA and GC had both lower adherence rates at the beginning of the study and at the end of the study – 63%.

Conclusions:

1. The data of the conducted analysis show that using Moriski-Green questionnaire it is possible to obtain statistically significant difference in indicators of changes in adherence to treatment of patients with comorbid course of diseases, in particular osteoarthritis of knee joints in combination with hypertension.

2. The analysis suggests that the Moriski-Green questionnaire is easy enough to use and an important tool for assessing and correcting adherence to patients with comorbid pathology and can be widely used in clinical practice.

References:

1. Adherence therapy for medication non-compliant patients with hypertension: a randomised controlled trial / Alhalaq F., Deane K.H., Nawafleh A.H. et al. // *J. Hum. Hypertens.* 2012. Vol. 26, N. 2. P. 117-126.

2. Correlation of Hypertension with the severity of Osteoarthritis of Knee / Ishaan Vohra¹, Ajai Singh, Sabir Ali et al. // *Int. J. Biomed. Res.* 2015. Vol. 6 (04). P. 238–241.

3. The association between medication adherence and treatment intensification with blood pressure control in resistant hypertension / Daugherty S. L., Powers J. D., Magid D. J., Masoudi F. A., Margolis K. L., O'Connor P. J. et al.// *Hypertension.* 2012. Vol. 60. P. 303–309.

4. Johnson V.L., D. J.Hunter. The epidemiology of osteoarthritis // *Clinical rheumatology.* 2014. №1. P. 5–15. .

5. Lauffenburger J.C., Landon J.E., Fischer M. A. Effects of Combination Therapy on Adherence Among US Patients Initiating Therapy for Hypertension: a Cohort Study // *Gen. Intern. Med.* – 2017. P. 40–46.

СУЧАСНІ МЕТОДИ ТКАНИННОЇ РЕГЕНЕРАЦІЇ В ПАРОДОНТОЛОГІЇ З ВИКОРИСТАННЯМ ГІАЛУРОНОВОЇ КИСЛОТИ

Марчук Т. С.

аспірант

Науковий керівник: Чумакова Ю. Г.

доктор медичних наук, професор,

професор кафедри загальної стоматології

Одеський медичний інститут

Міжнародний гуманітарний університет

м. Одеса, Україна

Однією з ключових завдань сучасної пародонтології є досягнення регенерації, тобто повного відновлення всіх його тканин – св'язки, ясен, альвеолярної кістки і цементу кореня. Для цієї мети були розроб-

лені різні хірургічні методики, з використанням кісткових матеріалів і без них, методи спрямованої тканинної регенерації, а також їх комбінації. З біологічної точки зору, використання будь-якого методу регенеративного лікування повинно бути обґрунтовано гістологічними доказами його ефективності у тварини і людини [1].

Для того, щоб поліпшити результати регенерації, застосовують кісткові матеріали, мембрани, ЕМД (емалевий матриксний дериват) і багату тромбоцитами плазму. Регенерація прикріплення після графтінга заснована на уявленні про те, що клітини кісткової тканини здатні формувати новий цемент зі вставками колагенових волокон на поверхнях коренів, раніше залучених в пародонтит [2]. Ця думка вступає в протиріччя з сучасними знаннями про біологію загоєння в пародонтології. Відомо, що необхідною умовою для формування нового прикріплення є повторне заселення відокремленої поверхні кореня клітинами періодонтальної зв'язки. Це означає, що всі лікувальні процедури, пов'язані з розміщенням кісткових трансплантатів або замінників кістки, ґрунтуючись на біологічній концепції, не можуть пояснити регенерацію пародонту.

Відносно новим препаратом, який використовується в пародонтології, є гіалуронова кислота. Вона є важливим компонентом матриці періодонтальної зв'язки і грає важливу роль клітинній адгезії, міграції і диференціації, опосередкованої різними ГК-зв'язуючими білками і рецепторами на клітинній поверхні, такими як CD44. [3] В області стоматології гіалуронат має протизапальну, протинабрякову і антибактеріальну дію при лікуванні гінгівіту і пародонтиту.[4] Завдяки бактеріостатичному ефекту, зокрема впливу на мікроорганізми в тканинах пародонта, такі як *A. actinomycetemcomitans*, *Prevotella intermedia* і ін. Гіалуронова кислота забезпечує біологічний захист при хірургічному лікуванні патології пародонту [5]. Введення ГК в ділянки рани пародонту може досягти позитивного ефекту при регенерації тканин пародонта [6]. Vallini та співавтори вивчали остеоіндуктивний ефект гіалуронової кислоти для лікування внутрішньокісткових дефектів. Клінічні результати показали середнє збільшення клінічного прикріплення на 2,6 мм на оброблених ГК ділянках, підтверджене рентгенологічною оцінкою. Такі результати припускають, що аутологічна кістка в поєднанні з ГК, має гарні можливості в прискоренні утворення нової кістки при лікуванні внутрішньокісткових дефектів [7]. У дослідженні Johannsen і співавторів, були оцінені ефекти після застосування гіалуронового гелю під час процедури скейлінга і полірування кореня. Значно більш низька кровоточивість за оціночними показниками спостерігалась в групі гіалуронана в порівнянні з контролем через 12 тижнів ($P < 0,05$). Середнє зменшення глибини зондування між вихідним рівнем і

12 тижнями склало $1,0 \pm 0,3$ мм і $0,8 \pm 0,2$ мм для гіалуронана і контрольної групи відповідно. Місцеве застосування ГК в поєднанні зі скейлінгом і поліруванням кореня може зробити благотворний вплив на загоєння пародонту у пацієнтів з хронічним пародонтитом [8].

Таким чином, виходячи з даних літератури застосування ГК при лікуванні пацієнтів з пародонтитом консервативний і хірургічним методами є науково обґрунтованим. Однак механізми її дії і регенеративний потенціал вимагають подальшого вивчення та проведення більшої кількості клінічних досліджень.

Література:

1. Anton Sculean Periodontal regenerative therapy 2012. с. 148
2. Melcher AH, McCulloch CA, Cheong T, Nemeth E, Shiga A. Cells from bone synthesize cementum-like and bone-like tissue in vitro and may migrate into periodontal ligament in vivo. *J Periodontal Res* 1987; 22:246-247
3. Sujith Sukumar, Ivo Dřížhal ACTA MEDICA (Hradec Králové) Hyaluronic acid and periodontitis 2007;50(4):225–22
4. H. Jentsch R. Pomowski G. Kundt Treatment of gingivitis with hyaluronan *Journal of clinical periodontology* Vol. 30. P. 159–164
5. Pirnazar P, Wolinsky L, Nachnani S, Haake S, Pilloni A, Bernard GW. Bacteriostatic effects of hyaluronic acid. *J Periodontol.* 1999 Apr;70(4):370-4.
6. Moseley R, Waddington RJ, Embery G. Hyaluronan and its potential role in periodontal healing. *Dent Update.* 2002 Apr;29(3):144-8.
7. Ballini A1, Cantore S, Capodiferro S, Grassi FR. *Int J Med Sci.* 2009;6(2):65-71. Epub 2009 Feb 26. Esterified hyaluronic acid and autologous bone in the surgical correction of the infra-bone defects.
8. Johannsen A1, Tellefsen M, Wikesjö U, Johannsen G. Local delivery of hyaluronan as an adjunct to scaling and root planing in the treatment of chronic periodontitis. *J Periodontol.* 2009 Sep; 80 (9): 1493-7. Doi: 10.1902 / jop.2009.090128

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА НОВИХ РОЗРОБОК АДГЕЗИВНИХ ЗАСОБІВ ПОВНИХ ЗНІМНИХ ПРОТЕЗІВ

Серединко І. А.

студент 5 курсу спеціальності «Стоматологія»

Серединко С. А.

студент 1 курсу спеціальності «Фармація»

Науковий керівник: Штурмінський В. Г.

доктор медичних наук

Одеський медичний інститут

Міжнародного гуманітарного університету

м. Одеса, Україна

Застосування адгезивних гелів показало, що покращення фіксації пластинкових протезів відбувається як ново виготовлених, так і при незначній зміні рельєфу протезного поля при тривалому користуванні [2].

Основними вадами, які виділяють науковці у фіксаційних адгезивних систем, є: недостатні антисептичні властивості, недостатньо сильна адгезивність (тривалість надійної фіксації 3-5 годин) та інші [3-4]. Велика кількість науковців свідчить, що адгезивні системи необхідні в клінічній практиці для підвищення функціональної цінності повних знімних протезів та рекомендують працювати над покращенням складу та властивостей композицій [1].

Виходячи з наведеного, вважаємо, що тема вдосконалення якості фіксаючих кремів є актуальною та нагальною у сучасній ортопедичній стоматології.

На ринку адгезивних систем останніми роками з'явився новий гель, розроблений фіхівцями фірми «Corega» – Corega комфорт, виготовленого за технологією Adaptagrip.

Мета даного дослідження: на основі порівняльного аналізу найпоширеніших на ринку адгезивних систем визначити їх ефективність та переваги.

Матеріали та методи. Вивчали клінічну ефективність адгезивних композицій у хворих з повною відсутністю зубів на нижній щелепі зі складними анатомо-функціональними умовами протезного ложа. Пацієнти користувалися фіксуючими гелями одразу після накладення протезу. В 1-й групі пацієнти користувалися Гелем «PresIDENT» (Betafarma S p A), у 2-й групі пацієнти користувалися гелем «Protifix» (Queisser Pharma), пацієнти 3-ї групи користувалися кремом Lacalut dent (Др. Тайсс Натурварен ГмбХ) до 4-ї групи увійшли пацієнти, які користувалися кремом Corega Комфорт (етол Гузундхейтспфлег-унд Фарма-220

продукт ГмбХ) (Рис. 1). Для проведення клінічної оцінки функціональності використовували жувальну пробу Н.М. Уразаєвої [5]. Для оцінки фіксації повних знімних протезів на нижній щелепі використовували модифіковану пробу Т.Мірсаєва [6].

Рис. 1. Представники фіксуючих гелів, що використовувалися в дослідженні

Результати. При вивченні жувальної ефективності з'ясовано, що при застосуванні адгезивних кремів період жування скорочувався, особливо значимо – при застосуванні адгезиву «Корега Комфорт» (на 40%), зменшення кількості рухів скоротилося на 46,1%) ($p < 0,05$). При тривалому користуванні адгезивний крем «Корега Комфорт» дозволив покращити жувальну ефективність на 14,3 %. Слід відмітити, що жувальна ефективність не покращувалася з часом у адгезивів «Lacalut dent» (рис. 2). Найкраще покращення спостерігалось при застосуванні гелю «Protefix» (на 16,6%).

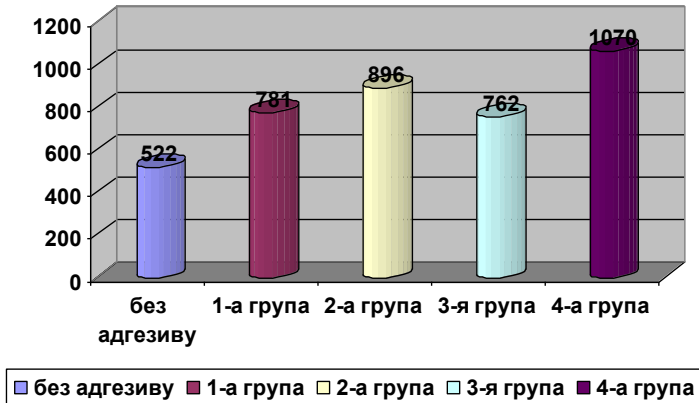

Рис. 2. Показники вимірюванні сили фіксації при застосуванні різних кремів, г

Висновки. Всі адгезивні засоби сприяють покращенню жувальної ефективності: період жування скорочувався, особливо значимо – при застосуванні адгезиву «Корега Комфорт» (на 40%), зменшення кількості рухів до ковтання скоротилося на 46,1%) ($p < 0,05$). При тривалому користуванні адгезивний крем «Корега Комфорт» дозволив покращити жувальну ефективність на 14,3 %. Слід відмітити, що жувальна ефективність не покращувалася з часом у адгезивів «Lacalut dent». Найкраще покращення спостерігалось при застосуванні гелю «Protelux» (на 16,6%). Застосування адгезивних систем при повному знімному протезуванні, значно покращує силу фіксації від 45,9% при застосуванні гелю «Lacalut dent» до 104,9% при користуванні адгезивом «Корега Комфорт».

Література:

- Oh WS, Saglik B, Bak SY. A Systematic Review and Meta-Analysis Bone Loss in the Posterior Edentulous Mandible with Implant-Supported Overdentures vs Complete Dentures. *Int J Prosthodont.* 2020 Mar/Apr; 33(2): 184-91.
- Karaseva VV. Primenenie fiksiruyushhikh kremov dlya uluchsheniya adaptaczii k s'emny'm protezam na verkhnej chelyusti bol'ny'kh so slozhno-chelyustnoj patologiej. *Vestnik Ural'skogo gosudarstvennogo medicinskogo universiteta.* 2015; 2–3: 204-7.
- Ohwada G, Minakuchi S, Sato Y, Kondo H, Nomura T, Tsuboi A, Hong G et al. Subjective Evaluation of Denture Adhesives: A Multicenter

Randomized Controlled Trial. JDR Clin Trans Res., 2020 Jan; 5(1): 50-61
Demeter T, Houman AB, Gótai L, Károlyházy K, Kovács A, Márton K.
Effect of a gel-type denture adhesive on unstimulated whole saliva and
minor salivary gland flow rates and on subjective orofacial sicca symptoms.
Orv Hetil., 2018 Oct; 159(40) : 1637-44.

4. Urazaeva NN. Povyshenie effektivnosti fiksatsii polnykh
plastinchnykh protezov pri neblagopriyatnykh anatomo-fiziologicheskikh
usloviyakh. PhD [thesis]. S.Peterburg; 1987. 147 p. [in Russian]

5. Mirsaev TD. Kliniko-laboratornoe obosnovanie uluchsheniya
adaptatsii k s'omny'm plastinchny'm protezam pri ispol'zovanii
adgezivnykh sredstv. PhD [thesis]. Ekaterenburg, 2004. 123 p. [in Russian]

НАПРЯМ 5. ГУМАНІТАРНІ ТА СОЦІАЛЬНІ НАУКИ. ПЕДАГОГІКА. КУЛЬТУРА І МИСТЕЦТВО

ОСНОВНІ ІДЕЇ АДАМА СМІТА

Артеменко О. Д.

студентка 2 курсу

Київський національний економічний університет

імені Вадима Гетьмана

м. Київ, Україна

Науковий керівник: Крижановська Т. О.

кандидат філософських наук,

доцент кафедри мистецтвознавства

та загальногуманітарних дисциплін

Міжнародний гуманітарний університет

м. Одеса, Україна

Адам Сміт – шотландський економіст та філософ-мораліст є одним із засновників класичного економічного лібералізму. Цей напрямок зародився як ідеологія буржуазії у XVII столітті й остаточно оформився як ідейна доктрина до середини XIX століття. Адам Сміт посідає чільне місце серед видатних постатей вчених-енциклопедистів XVIII ст., таких як Дідро, Монтеск'є, Вольтер, Руссо. Відомий економіст, один із фундаторів політичної економії, філософ і літератор – він користувався великим авторитетом не лише серед своїх співвітчизників, а й серед науковців усіх галузей знань цивілізованого світу тих часів. Він був ученим, який на багато років випередив подальше становлення філософських, економічних, соціальних, наукових тверджень [1].

Метою цієї роботи є коротке осмислення основних ідей Адама Сміта.

Основною ідеєю класичного економічного лібералізму є принцип невтручання держави в економіку (*laissez-faire*), що означає скасування державних субсидій та юридичних бар'єрів для торгівлі. Економічні ліберали вважають, що ринок не потребує державного регулювання. Деякі з них готові допустити урядовий нагляд над монополіями та картелями, інші стверджують, що монополізація ринку виникає тільки як наслідок дій держави. Економічний лібералізм стверджує, що вартість товарів і послуг повинна визначатися вільним вибором індивідуумів, тобто, ринковими силами. Деякі допускають присутність ринкових сил навіть в галузях, де держава традиційно зберігає монополію, наприклад, безпекова сфера або судочинство. Економічний лібералізм

розглядає економічну нерівність, яка виникає через нерівні позиції при укладанні контрактів, як природний результат конкуренції, за умови відсутності примусу. В наш час ця форма найбільш виражена в лібертаріанстві, іншими різновидами є мінархізм і анархо-капіталізм.

У своїй фундаментальній праці «Дослідження про природу і причини багатства народів» Адам Сміт дав чітке визначення капіталу, який він поділяв на оборотний і основний. Вчений ґрунтовно проаналізував функцію грошей, цього, за його визначенням, «великого колеса обігу». Металеві гроші на той час уже були в обігу нарівні з паперовими. І Сміт довів переваги заміни металевих монет паперовими грішми, всебічно обґрунтував значення банків і фінансових операцій в процесі розвитку промислового й аграрного потенціалу держави. Він акцентував увагу на тому, що в основі капіталу лежать не гроші, а виробництво та реальна праця людини – трудівника.

Вчений започаткував школу фритредерства (англ. free trade – вільна торгівля) – новий напрям в економічній теорії та політиці промислового капіталу. Його вимоги – невтручання держави у підприємницьку діяльність, вільна торгівля та зважена митно-тарифна політика. Країна, на думку Адама Сміта, повинна експортувати ті товари, у виробництві яких вона має абсолютну перевагу, тобто витрачає на виробництво одиниці продукту помітно менше праці, ніж в інших державах. Цей теоретичний висновок ґрунтується на тому, що кожна нація має абсолютні переваги у виробництві певних товарів, і такі переваги можуть бути реалізовані з найбільшою вигодою для держави лише за умови впровадження комплексної системи вільної торгівлі. Наочним підтвердженням цього наукового твердження став не лише економічний прогрес і стійкий розвиток промисловості та технологій у XIX – XX ст., а й, зрештою, сучасна економічна політика Європейського Союзу та Світової організації торгівлі [1].

Сміт розглядав економіку як систему, де діють об'єктивні закони. Йому, зокрема, належить комплексний аналіз основних аспектів політичної економії. Досліджуючи класову структуру суспільства, Адам Сміт вперше, задовго до Карла Маркса, визначив найманих робітників як особливий суспільний клас. У своєму «Дослідженні про природу і причини багатства народів» вчений дав чітке визначення прибутку, доданої вартості, ренти. При цьому він наполягав на необхідності відрізняти продуктивну працю від непродуктивної. До першої Сміт відносив працю фабричних працівників, аграріїв, інших виробників матеріальних цінностей. До другої – солдат, чиновників, артистів, вчених, священників та ін. При цьому він не заперечував корисності непродуктивних видів праці. На його думку, функції владних структур повинні обмежуватися обороною країни, боротьбою зі злочинністю, а також

організацією фінансово-господарської діяльності, котру не в змозі виконувати поодинокі виробники товарів. Водночас уряд, влада мають максимально забезпечувати сприятливі умови для отримання підприємницькими структурами якнайбільших доходів і таким чином позитивно впливати на збагачення всього суспільства. Вони повинні всіляко протегувати, захищати економіку власної країни. Водночас вчений підтримував курс на міжнародне співробітництво в галузі торгівлі, на вільне переміщення товарної маси через державні кордони.

Слід констатувати, що наукові концепції Адама Сміта поширювалися й на Сході Європи, зокрема у Польщі, Україні, Росії. Економічна та фінансова політика Росії, що поширилася й на українські землі, набирала чітко виражений протекціоністський характер. Між тим протекціоністську політику, спрямовану на захист національної економіки, національного виробника, й відстоював у своїх дослідженнях Адам Сміт. На українських землях у ці роки теж спостерігалися наслідки впровадження протекціонізму. Насамперед вони проявилися в галузі землеробства, тваринництва, ремесел, промислів. У містах Києві, Харкові, Чернігові постали підприємства мануфактурного типу. Перші прояви ринкової економіки, як і передбачив Адам Сміт, стали помітні насамперед в українських промислах, які характеризувалися концентрацією робочої сили і засобів виробництва (селітроваріння, млинарство, лісові промисли, винокуріння та ін.) Розвиток мануфактур і великих землеволодінь зумовив розширення зовнішньої торгівлі.

Таким чином, основні принципи вчення Адама Сміта щодо розвитку промислового виробництва, ринкових відносин і вільної торгівлі вже протягом XVIII ст. почали впроваджуватися в життя не лише у передових в економічному відношенні країнах Західної Європи, а й у східноєвропейських регіонах, у тому числі на українських землях.

Література:

1. Трусів С., Гальський К. Адам Сміт та його економічні постулати. *Вісник*. 2013. № 25. URL: <http://www.visnuk.com.ua/ua/pubs/id/5664>
2. Білоконенко О.В. Історія економічних вчень : конспект лекцій. Київ: Українсько-фінський ін-т менеджменту і бізнесу, 1998. 96 с.

«КАДР» ЯК ВИРАЖАЛЬНО-ЗОБРАЖАЛЬНИЙ ЗАСІБ ОПЕРАТОРСЬКОЇ ЗЙОМКИ

Біцосва О. А., Терещенко Д. Ю.

студенти 4 курсу

спеціальності «Аудіовізуальне мистецтво та виробництво»

Міжнародний гуманітарний університет

м. Одеса, Україна

Оператор відповідає за «кінематографічність» дії картини. Він втілює задуми сценариста і режисера в зорові образи – в зображення. Основним елементом мови екранного твору, а відповідно основним засобом творчого вираження оператора – є кадр. Його виражально-зображальні властивості та художня значимість як основи екранного твору викликають дослідницький інтерес та актуалізують творчий аналіз.

Дослідження «кадру» як виражально-зображального засобу, насамперед, вимагає з'ясування термінологічної визначеності та розмежуванню суміжних з ним термінів. У кінематографії існує дихотомія поняття «кадр». З одного боку кадр – це сегмент зйомки, міні фотографія, з іншої – це першооснова кінематографічної образності [1, с. 22].

«Кадр» як елемент кіноповіді визначається дефініцією «монтажний кадр». «Монтажний кадр (окрема монтажна частина) – основна складова фільму, яка містить той чи інший момент дії» [4]. Монтажний кадр відображає частину дії (сцени, епізоду) фільму. Іншими словами кадр має довжину, його тривалість може бути від секунди до декількох хвилин – тобто має ритм. Дослідниця Н. Агафонова приводить «аналогію з музикою – (шістнадцяті, половинні, цілі) та словами у літературі (односкладні, трьох складні, багатоскладні)» [1, с. 23]. На її думку, саме так динамічна природа монтажного кадру перетворює його у ритмічну одиницю кіномистецтва.

Теоретик мистецтва та філософ Ю. Лотман вважав, що слід не випускати з уваги, що монтажний кадр – це обмежений художній простір. «Його обмеженість є триединою: по периметру (межа екрану), по об'єму (екрану), за послідовністю (площиною екрану) [3, с. 331]. Цей приклад наочно демонструє зв'язок поняття ритму з поняттям гармонії, єдності всіх елементів кінокадру.

Отже, вживаючи поняття «кадр», в першу чергу слід розуміти «монтажний кадр». Саме в ньому з достатньою точністю відтворюються форма предмета, колір і фактура матеріалу, глибина простору, швидкість і напрям руху, звук, слово, тощо. Внутрішньокадровий простір несе в собі смисловий зміст. Він може бути доволі реалістичним, впізнаваним, конкретним чи абстрактним, символічним.

Простір кадру можна вибудовувати вглибину за допомогою об'єктива знімальної камери за законами перспективи. У перекладі з латини «перспектива» означає побачений крізь що-небудь, ясно побачений. Це один із способів зображення об'ємних тіл на площині відповідно до удаваними змінами їх величини, форми і чіткості, викликаними розташуванням в просторі і ступенем віддаленості від спостерігача (кінокамери). При цьому, лінійна перспектива будується за прямими лініями, які відповідають ходу світлових променів. Внутрішньокадрова будується оптичною системою об'єктиву, що імітує пристрій людського ока. Важливо, що ілюзія глибини простору виникає завдяки співіснуванню в кадрі об'єктів, які потрапили в зону різкості, і об'єктів, виведених з фокусу. Тому вибір об'єктиву для зйомки має не тільки технологічне, а й естетичне значення.

Не деталізуючи у даному дослідженні фізико-технічні параметрами зйомки, виділимо план, як важливий аспект операторської майстерності. План розуміється як відносний масштаб зображення в кадрі. Тобто трактування об'єкта оператором. Важливим є поняття плану, стосовно показу на екрані людської фігури: дальній, загальний, середній, перший, крупний і деталь. Дальній – є завершеною композицією з зображенням людини в повний зріст і середовища, яке його оточує. При цьому, іноді саме середовище відіграє основну роль. Іноді середовище «набуває статус епітету – відображає емоційний тон подій або внутрішній стан героя [1, с. 25]. Відомо багато прикладів, коли пейзаж у кіно ставав повноцінним самостійним образом, який точно відображав героя, епоху, атмосферу, час. Наприклад, у роботах А. Довженка, А. Тарковського, А. Курасава, пейзаж на екрані «одушевляється», перетворюючись на естетичний компонент розповіді.

Загальний план, розуміється як стійка композиція з більшою глибиною внутрішньо кадрового простору, у якій усі фігури і предмети постають на екрані у повний зріст. Головним завданням загального плану є характеристика середовища і персонажів, які у ньому діють. «Загальний план не має чіткого композиційного центру, він потребує «уточнення» середніми та крупними планами. Загальним планом демонструються великі об'єкти, які «зменшуються» у масштабі в процесі віддалення від камери», як стверджують фахівці з кіномистецтва [1, с. 26].

Функціональне призначення середнього плану – уточнення, акумуляція, концентрація. Тому в ньому завжди присутній ясний композиційний центр. Середній план називають ще «американським», так як він є переважаючим в голлівудському кіно, оскільки найбільш адекватний, характерний для нього, динамічній розповіді.

Крупний план дозволяє глядачеві здійснювати максимальний емоційний контакт з внутрішнім світом героя, стежити за найменшими

імпульсами його душі. За С. Ейзенштейном, «крупний план – найбільш експресивний масштаб екранного зображення, головне його завдання – не збільшення, а позначення [2, с. 254]. Загальновідомим прикладом крупного плану, який спочатку стихійно виник в стрічках братів Люм'єр, за рахунок наближення камери до об'єктів – є фільм «Прибуття потягу». Пізніше видатний американський режисер Д. У. Гріффіт, усвідомивши естетичне значення крупного плану почав використовувати їх в якості пластичного і емоційного акценту («Народження нації», «Нетерпимість»). А поєднання в тій чи іншій послідовності усіх видів планів дозволяє відтворити на екрані виразне художній простір і проводити за допомогою монтажних фраз сюжетну і семантичну лінію.

Кінематографічний план невіддільний від ракурсу – це одного найважливішого засобу пластичної виразності кадру. Під ракурсом розуміють кут зору камери щодо об'єкту зйомки. Ракурс сприяє орієнтації глядача в подієвому просторі, виявляючи положення камери. Крім того, ракурс розкриває специфічні ознаки об'єкта, які можна помітити лише з певної точки зору.

Найважливішим художнім прийомом побудови внутрішньокадрового простору є пропорція світла і тіні. Освітлення визначає якість кінозображення. Як і всі технічні властивості фільмейкерства, світло, його інтенсивність одночасно служать засобом естетичного впливу. Світло дає інформацію про форму, обсяг, фактуру об'єктів, їх розташування в просторі, а також характеризує атмосферу дії. Зазначимо, що «поряд зі світловою партитурою в кіно важливу художню функцію виконує тінь» [1, с. 28].

Також важливою художньою складовою образної системи кадру і кінематографічних творів в цілому може ставати колір. Він, як правило не просто слугує «розфарбуванню» предметів і середовища, а несе драматургічне і смислове навантаження. Він, вважає Н. Агафонова, «може виражати внутрішній стан героя, його світовідчуття, може «добудовувати» загальний символіко-метафоричний надтекст картини та презентувати художньо-філософську концепцію режисера [1. с. 29].

Отже, кадр є виразально-зображальною основою екранного твору. При створенні створенні внутрішньокадрового простору важливу роль відіграють його художні складові: план, ракурс, світло і тінь, колір. Від майстерності їх вибудовування залежить якість екранного твору та вплив, який він здійснить на глядача. Адже саме оператор втілює на екрані усе те, що називається зображенням і являється сутністю кіновідеофільму. Створення атмосфери, передача акторської майстерності глядачам, реалізація стилю і жанру картини – це є робота і предмет творчості операторів, кращі роботи яких, є значним досягненням світового кіномистецтва.

Література:

1. Агафонова, Н.А. Общая теория кино и основы анализа фильма / Н.А. Агафонова. – Минск: Тесей, 2008. – 392 с.
2. Эйзенштейн С.М. Вертикальный монтаж // он же. Собр. соч.: В 6 т. Т. 2. М., Искусство, 1964. С. 189–266.
3. Лотман, Ю.М., 1998 Семиотика кино и проблемы киноэстетики. В: Лотман Ю.М. Об искусстве. Санкт-Петербург: Искусство-СПБ, с. 288–372.
4. Монтажный кадр. Режим доступа: <https://megabook.ru>.

НАЦІОНАЛЬНІ ІНТЕРЕСИ В КОНТЕКСТІ МІЖНАРОДНОЇ ПРАВОСУБ'ЄКТНОСТІ КРАЇН-ЧЛЕНІВ ЄС

Грушко І. І.

аспірантка кафедри національної безпеки

*Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
м. Луцьк, Україна*

Під міжнародною правосуб'єктністю більшістю вчених розуміється інститут сучасного міжнародного права, що об'єднує групу правових норм, котрі визначають юридичний зміст суб'єкта, режим правового статусу учасників, загальні юридичні права і загальні юридичні обов'язки суб'єкта, функції, структура, види правосуб'єктності та види суб'єктів права тощо. На сьогодні принцип єдиної правосуб'єктності розглядається в якості основоположного при формуванні організаційних засад Європейського Союзу. Призначення принципу єдиної правосуб'єктності визначається у таких прерогативах: ЄС розглядають як єдиний суб'єкт компетенції, яку надано йому державами-членами; ця компетенція реалізується через єдину систему власних інститутів, органів та установ, а також сформована єдина система правових актів. Європейський Союз може укладати міжнародні договори в усіх сферах його компетенції у таких випадках: якщо це передбачено основними договорами ЄС; якщо того вимагає досягнення цілей, зазначених у договорах; якщо того вимагає юридично обов'язковий документ ЄС; якщо даний договір може «вплинути на загальні правила ЄС або змінити їх». У свою чергу держави-члени мають право укладати будь-який міжнародний договір за умови, що він не суперечить угодам, підписаним ЄС або не належить до зони компетенції Союзу [1].

Наведене може означати, що основним змістом взаємовідносин між правом Європейського Союзу та національним правом країн-учасниць

виступає правовий плюралізм, тобто в рамках ЄС можуть співіснувати різні і водночас тотожні нормативні правопорядки, кожен з яких визнає легітимність іншого у межах його власної сфери. Однак, такий стан речей діє до тих пір, коли жоден із суб'єктів не нав'язує власний правовий пріоритет над загальним. Тому цілком справедливим видається твердження, що в Європейському Союзі можлива ситуація, коли національні інтереси ряду країн в окремих питаннях не зовсім співпадають з інтересами європейської спільноти у цілому.

Поняття «національні інтереси» є невід'ємним складовим елементом як системи національної безпеки, так і геополітики. Національний інтерес – це, по суті, інтегральне вираження інтересів усіх членів суспільства, що реалізується через політичну систему та поєднує інтереси кожної людини, інтереси національних, соціальних, політичних груп з інтересами держави. У сучасній геополітиці під національними інтересами розуміють стратегічно важливі цілі, що їх ставить перед собою кожна держава, і засоби, за допомогою яких вона планує їх досягти. Поняття «національні інтереси» є невід'ємним складовим елементом як системи національної безпеки, так і геополітики [2, с. 54, 85].

Національні інтереси можуть демонструвати специфічні прояви в процесі вирішення важливих загально-європейських політико-правових питань. Уперше такі тенденції почали гостро проявлятися в результаті значних розбіжностей щодо суверенної боргової кризи Греції у 2010 році: Франція та Італія послідовно відстоювали геополітичну важливість єдності Європейського простору, однак ФРН, Нідерланди, Фінляндія та низка інших країн наполягали на важливості дотримання фіскальних правил, фактично допускаючи варіант Grexit. Ще одним серйозним випробуванням стала міграційна криза, що почалася в 2014 році. У вересні 2015 року Рада Європейського Союзу приймає рішення щодо необхідності розселення понад 120 тисяч мігрантів в відповідно до вироблених квот для країн-учасників. Таке рішення не відповідало національним інтересам окремих країн-реципієнтів і їх уряди виступили категорично проти. У відповідь, у червні 2017 року Єврокомісія розпочала «процедуру порушення» проти Польщі, Угорщини та Чехії через відмову цих країн приймати мігрантів з Італії та Греції. Міграційна криза та наростаюча загроза з боку ІДІЛ призвели до погіршення безпекової ситуації всередині Євросоюзу. Ряд країн ЄС стали цілями терористичних атак, внаслідок чого країни-учасники ЄС почали упроваджувати політику посилення власної безпеки і це все частіше призводить до виникнення локальних політичних конфліктів між країнами.

Аналіз теоретичних дискусій відносно протиріч у підходах до розуміння політики забезпечення національних інтересів дав змогу окрес-

лити проблематику вивченням трьох її аспектів: безпека; економіка та громадянське суспільство.

Спільна зовнішня політика і політика безпеки (СЗППБ) Європейського Союзу являє собою самостійну сферу діяльності ЄС в межах якої він здійснює заходи щодо забезпечення зовнішньо-політичних, безпекових і оборонних завдань ЄС. Лісабонські договори внесли значні зміни в інституційний механізм реалізації діяльності ЄС в сфері СЗППБ, але не вирішили ряд нагальних проблем. По-перше, це відсутність чіткого поділу повноважень між інститутами і органами ЄС в сфері СЗППБ, що впливає з детального аналізу функцій і повноважень цих інститутів. По-друге, сфера СЗППБ як колишня друга опора (принцип «трьох стовпів» права ЄС) не має самостійного документу, окрім Розділу V ДЕС Лісабонських Договорів, положення якого повністю не регулюють весь спектр питань, які виникають в сфері СЗППБ. По-третє, інститути та органи ЄС мають недостатній об'єм повноважень для здійснення ефективної зовнішньої політики та політики безпеки через те, що дуже багато повноважень зберігається за державами-членами, які регулюються на національному та регіональному рівні. Але можна зауважити і позитивний фактор, а саме те, що Лісабонські Договори запровадили єдиний механізм ухвалення рішень і систему правових актів не тільки в сфері СЗППБ, а й у всій діяльності Союзу [3].

У Преамбулі Маастрихтського Договору задекларовано необхідність досягнення зміцнення та конвергенції економік країн-членів Європейського Союзу та створення Економічного Союзу, включаючи єдину й стабільну валюту. Однією із головних цілей Європейського Союзу є сприяння економічному та соціальному прогресу й високому рівню зайнятості за допомогою установи економічного і валютного союзу. Економічні статті Договору ідентифікують різного роду національні акти і правила, здатні перешкодити вільному пересуванню, і забороняють їх. Деякі з них явні, інші не настільки очевидні. Самі статті лаконічні та прямі. Вони визначають правову систему внутрішнього ринку.

Подібні положення містилися й у перших статтях Договору про заснування ЄЕС (1957 р.), в яких підтверджується, що ключовим завданням Співтовариства (частина перша «Принципи») є сприяння гармонійному й стабільному розвитку економічної діяльності, стійкому й безінфляційному зростанню, високому ступеню економічної конвергенції, економічної й соціальної згуртованості та солідарності держав-членів ЄС. Досягнення задекларованого передбачалося за допомогою створення єдиного внутрішнього ринку й економічного та валютного союзу. Для цих цілей держави-члени ЄС повинні координувати свої економічні політики, засновані на принципі відкритої ринкової економіки з вільною конкуренцією. Хоча цілі економічної інтеграції включають гармонійний розвиток усіх видів діяльності, безперервне і збала-

нсоване зростання, прискорене підвищення рівня життя, однак проблема полягає у тому, що в державах із порівняно низьким рівнем власних нормативних вимог перехід на загальний стандарт збільшує собівартість продукції й призводить до зростання цін. Тому додаткові витрати трактуються на наднаціональному рівні як неминучі й виправдовуються тим фактом, що його громадяни натомість отримують товари та послуги більш високої якості.

Децентралізовані системи управління, що функціонують в рамках ЄС виходять з того, що національні та європейська політика взаємно залежать одна від одної та повинні відповідати національним інтересам всіх країн-членів альянсу. Такі системи спеціально створені для узгодження інтересів як на європейському, так і на національному рівнях [4]. Це можуть бути органи та інституції, що забезпечують основу для залучення регіональних і місцевих органів влади й управління у процес прийняття рішень на загальнонаціональному рівні. Ці інституції (наприклад, Комітет у справах регіонів Європейського Союзу або подібні інституції, що існують у багатьох країнах-членах ЄС) базуються на: переконанні, що демократичні місцеві й регіональні органи самоврядування фактично є більш широким варіантом організації громадянського суспільства; на принципах децентралізації влади, субсидіарності та наближення процесів прийняття рішень до широкої громадськості.

Таким чином, проблема забезпечення національних інтересів країн-членів Європейського Союзу завжди знаходила відображення в процесах становлення його правових засад. Поряд із посиленням тенденцій наднаціональності в прийнятті ключових рішень, ЄС прагне не відходити від демократичних норм, що узгоджуються з централістськими засадами функціонування і знаходять вираз у можливостях досягнення компромісних підходів з урахуванням національних інтересів держав із різними потенціалами.

Література:

1. Council E. U. Treaty of Lisbon amending the Treaty on European Union and the Treaty establishing the European Community, signed at Lisbon. *Official Journal of the European Union*. 2007. №. 1. P. 1-271.

2. Андрущенко С.В. Україна в сучасному геополітичному середовищі: монографія. К. : Логос, 2005. 286 с.

3. Слюсаренко Ю. А., Шпак Д. Р. Правові аспекти здійснення і реалізації спільної зовнішньої політики, політики безпеки Європейського Союзу. *Міжнародні відносини. Серія «Політичні науки»*. 2014. №. 2. С. 36-48.

4. Dunne, Tim, Kurki, Milja, Smith, Steve (eds.). *International Relations Theories. Discipline and Diversity*. Oxford University Press: Oxford, 2010. 392 P.

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД ЯК ВИЗНАЧАЛЬНИЙ ВЕКТОР В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

Джаман Т. В.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кабінету виховної роботи та позашкільної освіти
Рівненський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти
м. Рівне, Україна*

В Україні тенденція до об'єднання загальноосвітньої та спеціальної системи навчання в єдину систему інклюзивної освіти передбачає спеціальну підготовку вчителів до роботи в інклюзивному середовищі, пошук оптимальних загальнодидактичних та специфічних підходів до удосконалення професійної підготовки педагогів. Проблема полягає у наявності суперечностей між соціальним замовленням суспільства на впровадження інклюзії як інноваційної форми навчання, необхідністю побудови відповідного соціокультурного освітнього середовища та переосмислення ціннісних установок професійної освітньої діяльності в умовах інклюзивного навчання, пошуком сучасних підходів до навчання для реалізації реформи освітнього простору в Україні та недостатнім теоретико-практичним забезпеченням цього процесу.

Категорія «підхід» або «підхід до навчання» є базовою для сучасної педагогіки, незважаючи на те, що вона ввійшла в науковий обіг порівняно недавно. Поняття «методологічний підхід» тлумачать як сукупність способів і прийомів вивчення об'єкта, його структурних, функціональних особливостей, властивостей, а також взаємодії з навколишнім світом (Н.Бордовська, Г.Селевко, Б.Теплов). Цікавим вважаємо визначення С.Омельчука, який розглядає підхід як методологічну категорію дидактики, що позначає складне багатовимірне явище, системну сукупність якого становлять принципи, технології, методи, прийоми, засоби й форми навчання і яка характеризується концептуальністю, процесуальністю, системністю, керованістю й дієвістю [3, с. 4]. На сучасному етапі розвитку педагогічної науки відсутня єдина класифікація чи реєстр підходів, спостерігається термінологічна й кількісна неузгодженість, суб'єктивність в описі тощо. Так, в «Українському педагогічному словнику» (1997) подано інформаційну довідку лише про три підходи в освіті – індивідуальний, особистісний та системний [1], а в монографіях з проблеми дослідження вчені описують більше ніж 40 підходів. Найбільш згадуваними й описаними серед них є: аксіологічний, антропоцентричний, диференційований, діалоговий, діяльнісний, інтегративний, компетентісний, комплексний, комунікативний, культурологічний, полікультурний, особистісний (особистісно-орієнтований), особи-

стісно-діяльнісний, професійно спрямований, синергетичний, системний, середовищний, технологічний, функційний та ін.

Аналіз літератури з теми дослідження дав можливість визначити *підхід до навчання* як основоположну дидактичну категорію, організацію й самоорганізацію освітнього середовища, що зумовлює вибір принципів, технологій, методів прийомів і засобів навчання з метою формування окремих характеристик особистості вчителя, який має стійку мотивацію до самореалізації в професійній діяльності .

Закон України «Про вищу освіту» розглядає *компетентнісний* підхід як визначальний концептуальний вектор реформування та оновлення професійної освіти [2], а вчені визначають його як спрямованість освітнього процесу на формування та розвиток ключових, загальнопредметних і предметних компетентностей, результатом якого є загальна компетентність вчителя як інтегрована характеристика [4]. Кінцевим результатом професійної підготовки до педагогічної діяльності за компетентнісним підходом має стати сформованість професійної компетентності вчителя початкової школи, яка є складним інтегративним утворенням, у складі якої є соціально-педагогічна компетентність. З.Шевців розуміє її як «комплексну характеристику особистості фахівця, його найсуттєвіші особистісно значущі та професійно важливі якості, результат підготовки у педагогічному університеті, котрі формують його як учителя інклюзивного навчання, визначають його високу фахову компетентність і окреслюють індивідуальний стиль діяльності» [5, с. 86]. Учений виокремлює такі складники цього поняття: когнітивна компетентність (сукупність теоретичних соціально-педагогічних знань), діяльнісну компетентність (практичні вміння й навички) та особистісно фахова компетентність (особистісно значущі та професійно важливі якості). На наш погляд, сам підхід до виокремлення соціально-педагогічної компетентності є слушним, але поняття будь-якої компетентності містить знання, вміння, навички, досвід їх застосування в різних умовах та особистісні характеристики. Вважаємо, що виокремлення соціально-педагогічної компетентності в межах професійної є важливим і обґрунтованим, але в умовах інклюзивного навчання постає потреба зацентрувати увагу на здатності вчителів початкової школи здійснювати професійну діяльність в інклюзивному середовищі. Тому поділяємо погляди І. Хафізулліної, М. Гриньової та І. Калініченко, які виокремлюють інклюзивну компетентність педагогів, розглядають її на рівні спеціальної професійної компетентності. Це інтегративне особистісне утворення, що має складну структуру, зумовлює здатність здійснювати професійні функції під час інклюзивного навчання, враховуючи різні освітні потреби учнів і забезпечуючи включення дитини з обме-

женими можливостями здоров'я в середовище загальноосвітнього закладу, створюючи умови для його розвитку й саморозвитку.

Отже, реалізація компетентнісного підходу в процесі підготовки й перепідготовки вчителів початкової школи дозволяє виокремити й формувати такий вид компетентності, як інклюзивна в межах соціально-педагогічної, що буде сприяти професійному зростанню педагогів, виконанню законів України та запитів суспільства на рівні права на освіту для всіх, соціалізацію і самореалізацію особистості.

Література:

1. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 376 с.
2. Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
3. Омельчук С. «Підхід до навчання» як базова категорія сучасної лінгводидактичної науки. *Українська мова і література в школі*. 2013. № 2. С. 2–8.
4. Пометун О. І. Дискусія українських педагогів навколо питань запровадження компетентнісного підходу в українській освіті. Київ: К.І.С., 2004. 112 с.
5. Шевців З. М. Професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи до роботи в інклюзивному середовищі загальноосвітнього навчального закладу [Текст] : монографія. К. : ЦУЛ, 2017. 384 с.

АНАЛІЗ ВЕБ-ОРІЄНТОВАНИХ ЗАСОБІВ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ ВМІНЬ СТУДЕНТІВ

Джога Д. С.

*магістр, викладач-стажист кафедри інформатики
і інформаційно-комунікаційних технологій*

*Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
м. Умань, Черкаська область, Україна*

Підвищення ефективності формування інтелектуальних вмінь студентів цікавить багатьох вчених у сфері дидактики та педагогів закладів вищої освіти. Інтелектуальні вміння є основою інтелектуального розвитку. Вони дають змогу самостійно аналізувати події та явища, робити висновки і узагальнення, а також є основою мовленнєвого розвитку [1, с. 33].

Інтелектуальні вміння формуються протягом всього життя, вони є одним із основних факторів, які визначають рівень професійної підготовки студентів. Використання різних засобів навчання покращує рівень формування інтелектуальних вмінь та підвищує інтерес до вивчення дисциплін. На сучасному етапі розвитку освіти веб-орієнтовані засоби навчання є перспективним напрямком у розвитку інтелектуальних вмінь, оскільки вони надають можливості:

- ефективної організації освітнього процесу;
- економії матеріальних та кадрових ресурсів;
- зручної співпраці студентів з викладачем;
- підвищення інтересу до навчання;
- покращення якості набутих знань, умінь та навичок.

Існує велика кількість веб-орієнтованих засобів навчання, які сприяють формуванню інтелектуальних умінь. Найпоширенішими з них є: «Kahot!», «Padlet», «Solar System Scope» та «Moodle».

Kahot! – це навчальний додаток, який дає змогу проводити тестування серед групи учасників у вигляді змагання. Додаток доступний для безкоштовного завантаження на комп'ютер та смартфон. З його допомогою можна проводити різноманітні змагання між студентами, що забезпечує розвиток пізнавального інтересу, успіх та цілеспрямованість у процесі роботи, колективну діяльність шляхом обліку і порівняння результатів та заохочення учасників. Для створення гри, викладачу потрібно скласти тестові питання і завантажити їх в базу тестів додатку та ввести секретний код, який є ідентифікатором тестування. Потім студенти зі своїх смартфонів заходять в тестування ввівши секретний код, наданий викладачем. Після чого на екрані по черзі з'являються питання. Кількість балів за тестування залежить від правильності та швидкості надання відповідей [3].

Padlet – безкоштовний онлайн сервіс, який є прототипом стіни або дошки, на якій користувачі (студенти та викладач) можуть залишати повідомлення та прикріплювати різноманітні мультимедійні файли. За допомогою цього сервісу можна влаштовувати різноманітні обговорення та дискусії, робити оголошення, розміщувати цікаві матеріали, давати завдання студентам, організувати змішане та дистанційне навчання. Використання цього веб-орієнтованого засобу сприятиме формуванню критичного мислення, творчого вирішення завдань, навичок конструктивного спілкування та обговорення, співпраці, тощо.

Для початку роботи з сервісом Padlet викладачеві необхідно зареєструватись на офіційному сайті проекту та створити свою «віртуальну дошку», яка матиме унікальну адресу, за допомогою якої надаватиметься доступ студентам до навчальних матеріалів. Сервіс дозволяє розподіляти права доступу, наприклад, між студентами та викладачем.

Solar System Scope – безкоштовний онлайн-сервіс, який дозволяє досліджувати онлайн моделі небесних тіл: нічного неба, сонячної системи та її складових. Він є яскравим прикладом онлайн-симуляторів, які дають змогу досліджувати об’єкти в віртуальному середовищі. Онлайн-симулятори розвивають у студентів пізнавальний та дослідницький інтереси, практичні вміння і навички.

Moodle є безкоштовним модульним об’єктно орієнтованим навчальним середовищем, яке призначене для створення інформаційно-освітнього середовища навчання. Moodle – це комплекс веб-орієнтованих засобів, за допомогою яких можна створювати онлайн-курси, де будуть розміщуватися різні ресурси та види діяльностей: лекції, практичні, семінарські, лабораторні заняття, мультимедійний контент, перевірка знань тощо. Причому кількість засобів в системі «Moodle» постійно розширюється, серед них, засоби для вивчення мов (Poodll Read Aloud), різноманітні онлайн-симулятори (MFreak, MooType, GeoGebra), засоби контролю навчального процесу («Тест», «Семінар», «UbiCast MediaServer»), тощо. Ця система формує пізнавальний інтерес, цілеспрямованість, критичне мислення, вміння групової та дослідної роботи і якнайкраще підходить для формування інтелектуальних вмінь студента [2].

Moodle перекладена на десятки мов світу, в тому числі українською мовою. Систему можна завантажити з сайту та розмістити на хостингу, або на локальному сервері. Для менш просунутих користувачів, розробники пропонують безкоштовний варіант «MoodleCloud», який має обмеження до 50 користувачів. Основна перевага цієї системи як комплексного веб-орієнтованого засобу є те, що вона постійно оновлюється і розширює сфій функціонал, що зумовлює її популярність.

Отже, використання веб-орієтованих засобів для формування інтелектуальних вмінь студентів є перспективним напрямком в освітньому процесі вищої школи тому, що вони підвищують якість знань та рівень професійної підготовки студентів.

Література:

1. Петренко М. М., Корнєєва Т. С. Розвиток інтелектуального потенціалу студентів: Навчальний посібник. Кропивницький: Видавництво ТОВ «КОД», 2018. 272 с.
2. About Moodle. URL: https://docs.moodle.org/36/en/About_Moodle (дата звернення 25.03.2020)
3. How does Kahoot! work? URL: <https://kahoot.com/what-is-kahoot/> (дата звернення 25.03.2020)

ДИСТАНЦІЙНА ОСВІТА ЯК СУЧАСНА ІНФОРМАЦІЙНА ТЕХНОЛОГІЯ

Джога Д. С.

*магістрант факультету соціальної та психологічної освіти
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
м. Умань, Черкаська область, Україна*

В умовах стрімкого розвитку інформаційного суспільства з'являється потреба формування компетентної особистості, яка спроможна брати активну участь у розвитку освіти, науки та культури. Сьогодні на перший план у закладах загальної середньої освіти виступає створення сприятливого середовища для виявлення та розвитку здібностей учнів, розвитку їх навчально-пізнавальної активності. Внаслідок цього, у процесі професійної підготовки майбутніх педагогів необхідно не тільки формувати предметні знання й уміння, але й сприяти розвитку тих особистісних якостей випускників, які дозволили б їм у майбутньому вирішувати нові педагогічні завдання та здійснювати нові підходи до освітнього процесу у закладів загальної середньої освіти.

Майбутні педагоги повинні готувати та подавати навчальний матеріал з застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій доцільно використовувати навчальні засоби, які розміщені в мережі Інтернет.

У Концепції Нової української школи серед 10 компетентностей, які мають бути сформовані в учня загальної середньої освіти, важливе місце займає «інформаційно-цифрова компетентність, яка передбачає впевнене, а водночас критичне застосування інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) для створення, пошуку, обробки, обміну інформацією на роботі, в публічному просторі та приватному спілкуванні. Інформаційна й медіа-грамотність, основи програмування, алгоритмічне мислення, робота з базами даних, навички безпеки в інтернеті та кібербезпеці. Розуміння етики роботи з інформацією (авторське право, інтелектуальна власність тощо)» [1, с. 11]. Очевидно, що для того, щоб навчати «покоління Z», учитель сам має володіти на високому рівні інформаційно-цифровою компетентністю.

В умовах швидкого розвитку інформаційних технологій, потрібно орієнтуватися на діяльнісні та розвиваючі технології навчання, оскільки вміння вчитися, оперувати та управляти інформацією є ключовими компетентностями особистості. Використання дистанційних технологій на відміну від традиційних, дозволяє організувати освітній процес в індивідуальному режимі, незалежно від місця і часу. У всьому світі спостерігається зростання кількості здобувачів освіти, які навчаються за допомогою дистанційних технологій, збільшується кількість закладів

вищої освіти, які використовують дистанційні технології в освітньому процесі.

Дистанційна освіта – це форма навчання, яка є рівноцінною очній, вечірній, заочній формам та екстернату, що впроваджується, в більшості випадків, за допомогою технологій дистанційного навчання [2]. У Законі «Про повну загальну середню освіту» вказується на те, що «повна загальна середня освіта може здобуватися заочною (денною), дистанційною, мережевою, екстернатною, сімейною (домашньою) формами чи формою педагогічного патронажу, а також заочною (вечірньою), заочною формами (на рівнях базової та профільної середньої освіти)» [3].

Дистанційне навчання (ДН) – це педагогічна технологія та форма організації освітнього процесу, основою якої є керована самостійна робота студентів та широке застосування в освітньому процесі сучасних інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ). Дистанційне навчання відрізняється від інших форм навчання системою управління пізнавальною діяльністю здобувачів освіти та високою інтерактивністю освітнього процесу, передбачає його диференціацію та індивідуалізацію. У процесі дистанційного навчання відбувається поєднання компетентності викладача-тьютора, інформаційних технологій та мобільності з бажанням і цілеспрямованістю студента. Тому головною метою дистанційного навчання є формування та розвиток особистості, яка має бажання і здатність до навчання, спілкування та самоосвіти.

Як показує практика, від вміння студента самостійно приймати рішення, визначати зміст своєї освітньої діяльності та знаходити засоби для її реалізації, залежить якість знань, умінь та навичок з тієї чи іншої дисципліни. Окрім того, дистанційна освіта сприяє формуванню провідних якостей особистості: самостійність, активність, самовдосконалення та творчість.

У сучасній системі організації освітнього процесу у закладах вищої освіти застосування технологій дистанційного навчання є невід’ємною складовою для забезпечення якісної освіти. Використання дистанційних технологій розкриває можливості позитивного впливу на підвищення рівня якості освіти, забезпечує реалізацію потреб майбутніх педагогів в освітніх послугах, підвищує професійну мобільність та активність. Дистанційні технології сприяють формуванню єдиного освітнього простору в рамках індивідуалізації при масовості вищої освіти. Розвиток інформаційних технологій у сучасному світі спричинив перегляд традиційних підходів до визначення перспективних форм організації освітнього процесу.

Література:

1. Концепція Нової української школи: концептуальні засади реформування середньої школи від 17.08.2016 р. / Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення: 30.03.2020).
2. Про затвердження Положення про дистанційне навчання: Наказ МОН України від 25.04.2013 № 466 / Міністерство освіти і науки України. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13> (дата звернення: 30.03.2020).
3. Про повну загальну середню освіту: Закон України від 16.01.2020 р. № 463-IX / Верховна рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20> (дата звернення: 30.03.2020).

МУЗИЧНО-ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ЯК ОСНОВНИЙ ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ

Жога Р. А.

*викладач кафедри музично-інструментальної підготовки вчителя
Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради
м. Харків, Україна*

Естетичне виховання належить до числа питань, від вирішення яких багато в чому залежить подальший розвиток людської культури. У другій половині ХХ ст. проблема естетичного виховання розглядалася багатьма дослідниками по-новому: різко загострювалася її гуманістична спрямованість у зв'язку з глобальним завданням збереження та розвитку культури. У сучасному суспільстві особливо гостро постало питання про надання нового статусу завданню формування особистості та передусім її естетичному вихованню, сприянню зародження, зміцнення та розвитку нових естетичних, етичних, художніх цінностей у кожної людини.

Варто зазначити, що у порівнянні з багатьма іншими суспільними науками, наука про естетичне виховання знаходилась в ідеологічному вакуумі та на даний час перебуває в нашій країні у досить занедбаному стані. Численні праці з проблем естетичного виховання, створені в попередні десятиліття, сприймаються зараз як методологічно застарілі. Вузько ідеологізовані уявлення про художню культуру та її роль в житті суспільства, надто прямолінійне трактування виховних функцій

мистецтва, досить поширене в теорії та практиці естетичного виховання недавнього минулого не можуть задовольняти потреби сьогодення.

Оновлення освіти, що пов'язане з підвищенням статусу гуманітарних предметів в цілому, виявлення в них духовності, загальнолюдських цінностей, звільнення від примітивної повчальності та схематизму передбачає посилення культурологічної спрямованості в естетичному вихованні в цілому та його окремих галузях.

Загальновідомо, що головним засобом естетичного виховання є мистецтво, яке відрізняється унікальністю впливу на особистість. Кожен з видів мистецтва специфічно впливає на формування внутрішнього світу людини. Музика в системі мистецтв займає особливе місце завдяки її безпосередньому комплексному впливу на людину. Багатвіковий досвід і дослідження науковців свідчать про те, що музика впливає на психіку та фізіологію людини, викликає заспокійливу або збудливу дію, різні емоції. Тому при всій розмаїтості напрямків роботи сучасної школи існує переконаність про важливість музичного виховання та формування всебічно розвиненої, гуманної особистості, про значення музики для розвитку загальних психічних властивостей (мислення, уваги, пам'яті, волі), для виховання емоційної та душевної чуйності, морально-естетичних потреб та ідеалів. Даний час роль музики у виховному процесі набула особливої актуальності.

Між тим, успішна діяльність людини в будь-якій сфері можлива лише за наявності прогресивного світогляду, єдності теоретичного, практичного, морального та естетичного ставлення до дійсності, при оволодінні цінностями художньої, в тому числі музичної, культури.

У переліку художніх уподобань сучасної молоді музика все більше висувається на перший план. Вона випереджає інші види мистецтва за кількістю споживання в силу своїх безпосередньо-чуттєвих особливостей впливу. Але за подібною картиною приховані складні суперечності побуту, сприйняття, ціннісних орієнтацій в музичному мистецтві. Це, наприклад, однобічний ухил більшості людей до естрадно-розважальної музики, до тієї невеликої частини величезного світу музичного мистецтва, що не вимагає великих інтелектуальних і моральних зусиль для осягнення. Сучасні засоби масової інформації створили можливість «розчинення» музики в сфері виробництва, побуту та дозвілля. Стає все важче сприймати її як художню цінність. Навпаки, звичною стає можливість, повноцінно не сприймаючи, слухати музику як фон. Подібний рівень культури сприйняття формує поверхневий тип і примітивне споживче сприйняття музичної культури в цілому, коли не відбувається повної суб'єктивізації емоційних, інтелектуальних та морально-гуманістичних сторін музичного твору. Поверхнево-споживчі

запити, які диктуються модою та престижністю, займають місце культури відносин до музичних цінностей.

Сьогодні все частіше зустрічається особливий тип музичної культури особистості, який характеризується тим, що за зовнішньою пристрастю до музики приховано відторгнення її від змістовно-гуманістичних пластів. Подібний тип музичної культури, в якому переважає поверхневий контакт з музичними творами виключно в розважальних цілях, є принизливим для особистості. Він суперечить потенційно-гуманістичним можливостям всього музичного мистецтва.

Сприйняття музики, безумовно, залежить від особистості, що контактує з цим мистецтвом. Формування музично-естетичної культури особистості, своєрідного показника розвитку самої людини, є однією з найважливіших цілей естетичного виховання. Відтворюючи емоційний досвід людства, музика виявляє здатність кожної людини переживати складні почуття, надає людям моральні сили, виховує мужність, віру в життя, красу, збагачує почуття та інтелект. В. А. Сухомлинський вважав: «Музичне виховання – це не виховання музиканта, а насамперед виховання людини».

Соціально-культурна ситуація в даний час вимагає більш пильної уваги до питання впливу музики на індивідуума. Проблемі музично-естетичного виховання, впливу музичного мистецтва на формування духовного світу особистості присвячена досить значна кількість робіт в різних галузях науки: в педагогіці, естетиці, музикознавстві. Серед ряду авторів, які аналізують питання музично-естетичного виховання, теоретико-методологічне обґрунтування взаємозв'язку музично-естетичного розвитку з загальноестетичними та загальнокультурними аспектами, слід відмітити Д. Ахшарумова, А. Вахнянинова, С. Людкевича, С. Миропольського, П. Сокальського.

Спектр можливих напрямків аналізу процесів музично-естетичного виховання особистості далеко не вичерпаний і надає широкі дослідницькі можливості. Тому необхідне дослідження цієї проблеми і воно має спиратися на фундаментальні соціо-культурологічні положення в даній галузі, сутність яких полягає в осягненні складної структури естетичного виховання, осмисленні його генезису та чинників розвитку. Саме тому розробка загальної теорії музично-естетичного виховання набуває особливої актуальності.

А. МАКРОББІ ПРО ПОСТМОДЕРНІЗМ ТА МАСОВУ КУЛЬТУРУ

Зайка Т. П.

*кандидат філософських наук, старший науковий співробітник
Державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти»
м. Київ, Україна*

«У порівнянні з іншими інтелектуальними категоріями постмодернізм досить швидко увійшов у різноманітні словники культурних практик кінця ХХ ст.» [3, с. 14]. Цими словами британська професорка Анжела МакРоббі розпочинає свою відому працю «Postmodernism and popular culture», що написана в далекому 1994 році, але яка не менш актуальна нині. Бо, як зазначає дослідниця, «[постмодернізм] вийшов за рамки історії мистецтва чи політичної теорії; тепер його можна зустріти повсюди <...> нині він позначає щось більше, ніж просто примхи смаку» [3, с. 14].

Довідникова література дає досить схожі дефініції поняття «постмодернізм». Зокрема, у *Літературному словнику* читаємо: «постмодернізм – цілісний, багатозначний, динамічний, залежний від соціальних та національних особливостей комплекс мистецьких, філософських, епістемологічних, науково-теоретичних уявлень, дистанційованих від неklasичної та класичної традиції, що склався в західній культурній постметафізичній самосвідомості в останні десятиліття ХХ ст.» [1, с. 549]. *Філософський енциклопедичний словник* визначає постмодернізм як «ідеологію мистецтва <...> [щодо] відмови від меж стилістичної жанрової визначеності; [щодо] поєднання матеріалу гетерогенних культурних традицій, синтезу «високого» та «вulьгарного»» [2, с. 501]. Ці дефініції формують розуміння постмодернізму як нового специфічного бачення світу. Його зміст проявляється в емоційно забарвлених, часто еклєктичних світоглядних настановах, що охоплюють розмаїття текстологічних, номадологічних, шизопатичних, наратологічних, симуляційних, комунікативних аспектів, при цьому не прагнучи їх універсалізувати [1, с. 550].

Цілком в дусі класичного постмодернізму (Ж. Батай, Ж. Дерріда, У. Еко, Ж.-Ф. Ліотар, Р. Панвіц, М. Фуко, І. Хасан та інші) А. МакРоббі стверджує, що культурним практикам кінця ХХ – початку ХХІ ст. властива мова повсякденного, нівелювання реальності описаного, нелінійність та фрагментарність оповіді [4]. Визнаються дослідницею й такі базові ідентифікатори постмодернізму, як деканонізація традиційного, відсутність психологічних глибин, відмова від наслідування чи творчого задуму, плюралізм думок, ідей та сенсів. Утім А. МакРоббі не

сприймає намагання аналізувати постмодернізм лише крізь призму мови мистецького життя. Їй незрозумілими є причини нівелювання теоретиками постмодернізму природи, суспільства та людини як такої; педалюванням теми «смерті читача», «смерті автора», зведенням функції автора до «анонімного бурмотіння» (М. Фуко).

Постмодернізм подарував свободу, «дозволив почути тих, чий голо- си історично були заглушені модерністськими метаповідями влади, патріархальної та імперіалістичної за своїм змістом» [3, с. 14]. Право говорити отримали всі. Утім Словом заволоділо не Я-ціле («реальне Я» у термінології А. МакРоббі), а один із його проявів.

Постмодерністські культурні практики внесли суттєві корективи в питання ідентичності. Ідентичність у постмодерні – спосіб бачити себе не як клас, не як психоаналітичний суб'єкт, не як суб'єкт ідеології, а як текстовий предикат. Як зазначає А. МакРоббі, факт присутності «реального Я» у часи постмодерну був поставлений під сумнів. І спровокувала цю ситуацію масова культура, що є культурою конвеєрного виробництва цінностей та стандартизованого споживання [Дет.: 5].

А. МакРоббі зазначає, що масова культура детермінувала зміну культурної парадигми в цілому. Розвиток засобів масової інформації, постіндустріальний тип виробництва та розподіл стандартизованих благ, – все це привело до зниження духовних запитів людини кінця ХХ – початку ХХІ ст. Масова культура ґрунтується на звичних стереотипах свідомості та повністю нівелює процес інтелектуальної творчості. Під видимістю найрізноманітніших індивідуальних схильностей вона провокує тенденцію до глобальної стандартизації.

Дослідження особливостей масової культури дає підстави говорити про панування міфологічних мотивів у соціокультурному та політичному житті постмодерного суспільства. Однією із важливих ознак масової культури є ескапізм (втеча від реальності у світ фантазій та мрій). На думку А. МакРоббі, завдяки ескапізму масова культура здійснює підміну реальності світом оманливих та утішних ілюзій. Вона орієнтується не на реалістичні образи, а використовує стереотипи для того щоб спростити досвід, мобілізувати потік почуттів та дати їм розвиток.

Інша важлива особливість – консюмеризм. Масова культура – це, преш за все, споживацька психологія; це культ речі, безмірна жага споживання. Виховуючи з людини споживача, позбавляючи її самостійного, критичного відношення до реальності, масова культура виступає в ролі сучасної міфології. Її твори засновані на нерозрізненні ідеального та реального. Подібно до міфів, вони стають предметом не пізнання, а віри. Масова культура міфологізує історію, створюючи чисто ритуальне поклоніння своїм героям. Наприклад, естетика Голлівуду – ніщо інше як міфологія ХХІ ст.

Міфотворчість постмодернізму цікава тим, що створюються міфи нового типу. І хоча методологія залишилась незмінною, але мотиви міфотворчості зазнали суттєвих змін. Якщо раніше поява міфу була пов'язана з наміром пояснити навколишній світ, то постмодерний міф – спроба не дозволити людині досягнути справжню сутність процесів через насадження певних ярликів. Міфологія починає виступати не як засіб пізнання, а як ідеологія соціального управління та маніпуляції масами. А. МакРоббі акцентує на тому, що сучасна міфотворчість не пояснює реальність, а будує примару реальності. Сам же міф, як форма свідомості, стає фантомом усвідомлення. Якщо архаїчний міф доінтелектуальний, то сучасний – *постінтелектуальний*.

У свідомості постмодерної людини зростає ірраціональна складова. Це пов'язано з визначенням її як людини маси. Складно говорити про «реальне Я» в умовах, коли людина сама провокує ситуацію втрати особистісних характеристик. Втрачаючи жагу до власної індивідуальності (пошуку «реального Я»), до вирізнення з маси, мислення людини губить свою здатність виокремлювати істину.

Масова культура демонструє згубну залежність людини від товару, що споживається [5, с. 50]. А. МакРоббі пише про втрату товаром власної значущості та сприйняття його лише як символу причетності до якоїсь суспільної групи. Ідея можливості досягнення соціальної переваги через споживання породжує у свідомості покупця віру в те, що сам акт купівлі здатний принести більше задоволення, ніж власне продукту, який споживається. Дослідниця наголошує, що людське щастя дивним чином поставлено в залежність від рівня споживання. Споживання стає метою та сенсом життя.

Масова культура в епоху постмодерну – не просто один з етапів у розвитку культури. Як зазначає А. МакРоббі, масова культура – якісно новий тип культури. Він вимагає відмовитись від діахронічного підходу у дослідженні змісту постмодерністських культурних практик. Розвиток масової культури відбувався нелінійно, а поява «масовості» – точка біфуркації, що дала початок формуванню нової, раніше невідомої, системи цінностей. Ідеальні образи поведінки, що їх виробила висока культура кінця XVIII – початку XIX ст., виявилися принципово недосяжними для постмодернізму. Адже вони унеможлилювали «горизонталь» людського буття, а запропонована «вертикаль», через свою трансцендентність, подібно горизонту, постійно віддалялась від людини. Відтак, пошук «реального Я» подекуди здавався безглуздим процесом. Постмодерна культура дотримувалась ідеї, що конструювання «реального Я» має відбуватися не в захмарному ідеалізмі, а в земному реалізмі («тут і тепер»). Довівши цю інтенцію до крайньої форми вираження, постмодерністські культурні практики демон-

стрували, що людина усвідомлює свою сутність залежно від ситуації, в яку вона поміщена.

Література:

1. Постмодернізм. *Літературознавчий словник-довідник* / за ред. Р. Т. Гром'яка, Ю. І. Коваліва, В. І. Теремка. К.: ВЦ «Академія», 2007. 752 с.
2. Постмодернізм. *Філософський енциклопедичний словник* / за ред. І. В. Шинкарука. К.: Абрис, 2002. 743 с.
3. McRobbie A. Postmodernism and popular culture. London ; New York, 1994. 260 p.
4. Matteo V. What's the difference between modernism and postmodernism in literature?
URL:<https://owlcation.com/humanities/Whats-The-Difference-Between-Modernism-and-Postmodernism> (дата звернення 30.03.2020 р.).
5. Featherstone M. Consumer culture and postmodernism. Los Angeles ; London ; New Delhi, 2007. 232 p.

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ НЕТРАДИЦІЙНИХ ТЕХНІК МАЛЮВАННЯ НА РОЗВИТОК ДРІБНОЇ МОТОРИКИ ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Калугіна А. І.

здобувачка вищої освіти

Мелітопольський державний педагогічний університет

імені Богдана Хмельницького

м. Мелітополь, Запорізька область, Україна

Однією з ефективних форм розвитку дрібної моторики рук вважається образотворча діяльність, в якій особлива роль належить малюванню [2, с. 2]. Діти малюють предметами, близькими за формою, способу тримання і дії до шкільної ручки. Рівень розвитку дрібної моторики проглядається за малюнками дітей.

Малювання пов'язано з найважливішими психічними функціями дитини – сприйняттям, моторною координацією, мовою і мисленням. Воно розвиває ці функції і співвідносить їх між собою, допомагаючи дитині упорядкувати уявлення про світ [1, с. 18].

Для виявлення впливу нетрадиційних технік малювання на розвиток дрібної моторики дітей було проведено експеримент, в якому брали участь 2 групи дітей середнього дошкільного віку. Рівень розвитку дрібної моторики рук дітей визначали за такими критеріями:

- тонкі рухи пальців рук;
- дії з предметами;
- графічні навички.

Для досягнення мети констатувального етапу дослідження використовували наступні завдання :

- вправи : “Коза”, “Окуляри”, “Гніздо”, “Дерева” (Л. М. Блінова),
- збирання матрьошки, згинання аркуша навпіл, обривання аркуша паперу, викладання візерунка з мозаїки,
- методики “Доріжки” (Л. А. Венгер) та “М’ячики”.

Таблиця 1

Стан розвитку дрібної моторики у дітей середнього дошкільного віку

Рівні	Експериментальна група		Контрольна група	
	Кількість дітей	%	Кількість дітей	%
Високий	4	23,5	5	29,4
Середній	7	41,2	7	41,2
Низький	6	35,3	5	29,4

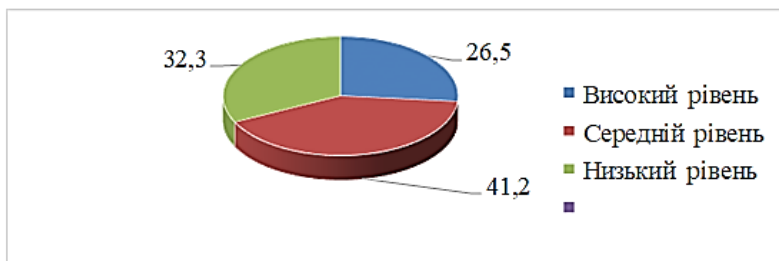

Рис. 2 Загальний рівень розвитку дрібної моторики дітей середнього дошкільного віку, констатувальний експеримент, %

Метою формувального етапу дослідження є підбір системи нетрадиційних технік малювання, які сприятимуть розвитку дрібної моторики дітей середнього дошкільного віку.

На цьому етапі експерименту робота по підвищенню рівня розвитку дрібної моторики у дітей експериментальної групи середнього дошкільного віку здійснювалась шляхом малювання нетрадиційними техні-

ками, які спрямовані на розвиток тонких рухових координацій дітей, графічних навичок, художньо-естетичне виховання.

При виборі нетрадиційних засобів малювання ми орієнтувались на можливість дітей середнього дошкільного віку та їх інтерес до малювання.

В процесі роботи на формувальному етапі експерименту використовувались нетрадиційні техніки малювання :

- малювання пальчиками і долоньками;
- малювання стусаном;
- малювання свічкою;
- тампонування;
- малювання ватними паличками.

Роботу з малювання з використанням нетрадиційних засобів будували за принципом “від простого до складного”. Враховували індивідуальні і вікові особливості розвитку дітей, дотримувались гігієнічних правил на заняттях з образотворчої діяльності. Починали з малювання пальчиками, долоньками, після чого підключали техніки відтиску поролоном, малювання свічкою та інші. Обов’язковим елементом кожного заняття були пальчикові ігри.

Теми і мета занять з образотворчого мистецтва на формувальному етапі експерименту:

1. “Дерева зимового лісу” – мета: продовжити знайомство дітей з нетрадиційними техніками малювання – малювання пальчиками і долонькою.

2. “Зайчик в білому хутрі” – мета : оволодіння навичкою малювати технікою стусана.

3. “Сніжинки” – мета : ознайомити дітей з нетрадиційною технікою малювання – малювання свічкою.

4. “Друзі для сніговика” – мета : створити малюнок за допомогою нетрадиційної техніки малювання губкою.

5. “Кімнатні рослини” – мета : познайомити дітей з нетрадиційною технікою малювання ватними паличками.

Таким чином, було проведено комплекс занять з використанням нетрадиційних технік малювання в експериментальній групі з метою розвитку дрібної моторики через навчання дітей прийомам нетрадиційних технік малювання.

Метою контрольного етапу експерименту була перевірка ефективності підбраної системи нетрадиційних технік малювання. Для реалізації мети експерименту в обох групах було проведено таку ж діагностику, що і на констатувальному етапі.

Дивлячись на початкові показники розвитку дрібної моторики дітей середнього дошкільного віку контрольної групи, бачимо, що змін май-

же не відбулось : високий рівень розвитку дрібної моторики мають 5 дітей (29%), середній – 8 (47%), низький – 4 (24%).

Показники високого рівня не змінилися, одна дитина покращила результати і перейшла з низького рівня на середній. Отже, рівень розвитку дрібної моторики контрольної групи загалом не змінився. Незначні зміни, ймовірно, пов'язані з психофізичним розвитком дітей, відповідно середньому дошкільному віку.

У Табл. 2 унаочнено порівняльні показники констатувального і контрольного етапів дослідження експериментальної і контрольної груп.

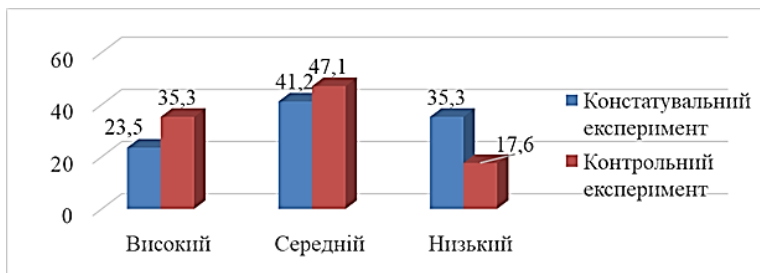
Таблиця 2

**Порівняння показників
констатувального і контрольного етапів дослідження**

Рівні	Експериментальна група		Контрольна група	
	I	II	I	II
Високий	4/23,5%	6/35,3%	5/29,4	5/29,4%
Середній	7/41,2%	8/47,1%	7/41,2	8/47,1%
Низький	6/35,3%	3/17,6%	5/29,4	4/23,5%

Повторна діагностика показала, що після проведення експерименту в дітей експериментальної групи результати виявилися вище, ніж в контрольної : високий рівень розвитку дрібної моторики мають тепер 6 дітей (35,3%), середній – 8 (47,1%), низький – 3 (17,6%).

Після експерименту кількість помилок в завданнях в дітей зменшилась, поліпшилися плавність, точність координації, покращилися орієнтування в просторі, на аркуші паперу.

**Рис. 4. Динаміка розвитку дрібної моторики
дітей експериментальної групи, %**

Тож, результати проведеного експерименту дозволяють зробити висновки про ефективність використання нетрадиційних технік малювання

для розвитку дрібної моторики дітей середнього дошкільного віку. Активне малювання пальцями, долонями, свічками, губкою та іншими засобами нетрадиційних технік малювання сприяє розвитку дрібної моторики дитини, пам'яті, творчих здібностей, художньо-естетичного смаку.

Література:

1. Озерова М. В. О детском рисовании. Москва : Студия Артемия Лебедева, 2012. 134 с.
2. Шатрова С. А., Щеполов Н. А. Нетрадиционные техники рисования как способ развития мелкой моторики у детей дошкольного возраста. *Научно-методический электронный журнал "Концепт"*. 2017. С. 1–5.

АКТУАЛЬНІСТЬ ПИТАННЯ РОЗРОБКИ КОНЦЕПЦІЇ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ СУБ'ЄКТНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

Капінус О. С.

*кандидат педагогічних наук,
начальник кафедри морально-психологічного забезпечення
діяльності військ*

*Національна академія сухопутних військ
імені гетьмана Петра Сагайдачного
м. Львів, Україна*

В умовах протидії збройній агресії сучасні Збройні Сили України потребують офіцерів, що здатні ефективно та успішно керувати військовими колективами, ухвалювати виважені рішення та нести свідому відповідальність за них. Крім того, сучасний офіцер повинен вміти швидко адаптуватися до різних умов військово-професійної діяльності, змінювати її та удосконалювати на основі самостійно набутих знань, знаходити шляхи успішного розв'язання військово-професійних завдань у будь-яких нестандартних ситуаціях.

Очікуваним результатом професійної підготовки майбутнього офіцера у вищих військових навчальних закладах (ВВНЗ) є створення умов реалізації інтелектуального, професійного та суб'єктного видів потенціалу курсанта як суб'єкта військово-професійної діяльності, формування його професійної суб'єктності, безпосереднім проявом якої є готовність бути повноправним суб'єктом, сприймати суб'єктність ін-

ших військовослужбовців, цілеспрямовано її формувати і транслювати у своїй діяльності.

Проблема формування професійної суб'єктності як основи особистісного та професійного розвитку майбутніх офіцерів, створення умов перетворення особистості курсанта на суб'єкт військово-професійної діяльності, і, як наслідок, становлення особистості військовим професіоналом, є актуальною у сучасній педагогіці та потребує пошуку шляхів її вирішення.

Оптимальним варіантом розв'язання обумовленої проблеми є розробка Концепції формування професійної суб'єктності майбутніх офіцерів Збройних Сил України, що сприятиме розумінню, трактуванню, виявленню та реалізації ідей її побудови та забезпечення функціонування.

Система військової освіти забезпечує підготовку та комплектування ЗСУ офіцерськими кадрами як фахівців «з високим рівнем професіоналізму, компетентності, інтелектуального розвитку, загальної та військово-професійної культури» [3], якість підготовки яких визначає обороноздатність держави, її спроможність до захисту національних інтересів. Інтегральним показником підготовленості випускника ВВНЗ до самостійного виконання службово-бойових завдань є сформованість професійної суб'єктності майбутнього офіцера. Ми розділяємо погляди О. Матвієнка, яка вказує, що суб'єктність студента ... – це мета університетської освіти [2, с. 387], що в повній мірі, на нашу думку, притаманне підготовці майбутнього офіцера у ВВНЗ.

Серед напрацювань науковців щодо професійної підготовки майбутніх офіцерів, формування їх професійної суб'єктності, в першу чергу заслуговують уваги напрацювання українських педагогів і психологів (Ш. Амонашвілі, Ю. Бабанський, О. Барабанщиков, І. Бех, Г. Васянович, С. Гончаренко, М. Данилов, К. Дурай-Новакова, М. Д'яченко, А. Дьомін, Л. Занков, І. Зязюн, Л. Кандибович, Л. Карамушка, Н. Коломінський, Г. Костюк, В. Кремень, І. Лернер, В. Лутай, О. Молл, В. Моляко, М. Нещадим, Н. Нічкало, А. Петровський, О. Романовський, О. Савченко, С. Сисоєва, О. Сухомлинська, В. Ягупов, М. Ярмаченко) та зарубіжних учених (К. Арджіріс, Г. Емерсон, Ч. Бернард, М. Вебер, П. Друкер, Д. Макгрегор, А. Маслоу, Е. Мейо, Ф. Тейлор, А. Файоль, М. Фоллет та ін.).

Професійна суб'єктність офіцера через поєднання різнопланових функцій, які на нього покладаються, виключає можливість некритичного і багаторазового повторення стереотипних шаблонів управлінського мислення та ухвалених рішень, є провідним фактором успішної реалізації ним функцій військово-професійної діяльності. Як зазначає А. Деркач, «несформованість суб'єктних феноменів не просто знижує ефективність професійної діяльності, а гальмує або взагалі зупиняє

особистісно професійне розвиток. У зв'язку з цим пріоритетним завданням ... стає формування суб'єктних феноменів як внутрішніх, психолого-акмеологічних механізмів, що забезпечують ефективність особистісно професійного розвитку і становлення професіоналізму, а також забезпечення продуктивності самовизначення і самореалізації як форм суб'єктного само здійснення в процесі становлення професіоналізму [1, с. 10]».

Вирішення питання формування професійної суб'єктності майбутніх офіцерів обумовлено наступними потребами:

- реалізації суб'єктної парадигми професійного навчання майбутніх офіцерів у ВВНЗ;

- реалізації майбутніми офіцерами інтегральної функції – формування суб'єктності підлеглих військовослужбовців, основним показником якої є військово-професійна суб'єктність як основна ціль та одночасно визначальний принцип організації військово-професійної діяльності;

- реалізації майбутніми офіцерами важливої функції – забезпечення ефективного управління підпорядкованими військовослужбовцями в повсякденній діяльності та під час виконання службово-бойових завдань, набуття здатності усвідомленого ухвалення виважених рішень та відповідальності за їх реалізацію.

Оптимальним варіантом розв'язання обумовленої проблеми є розробка Концепції формування професійної суб'єктності майбутніх офіцерів Збройних Сил України, що сприятиме розумінню, трактуванню, виявленню та реалізації ідей її побудови та забезпечення функціонування.

Загальною метою Концепції є визначення та обґрунтування методологічних, теоретичних і методичних основ цілеспрямованого формування професійної суб'єктності майбутніх офіцерів ЗСУ під час навчання у ВВНЗ як інтегрального критерію оцінювання сформованості їх професійної компетентності. Відповідно до мети, визначено завдання Концепції: визначення методологічних підходів до цілеспрямованого формування професійної суб'єктності майбутніх офіцерів ЗСУ; обґрунтування теоретичних основ її формування; розроблення методичних основ її формування; здійснення методологічного обґрунтування експериментального її формування у ВВНЗ та розроблення діагностичного інструментарію визначення рівня сформованості професійної суб'єктності майбутніх офіцерів.

Цілями формування професійної суб'єктності майбутніх офіцерів ЗСУ ми визначаємо сформованість професійної суб'єктності як інтегральної професійно важливої якості, яка заснована на позитивному відношенні до самого себе як до офіцера, управлінця, військового професіонала, до військово-професійної дійсності, до колег-офіцерів та до підпорядкованого особового складу як до суб'єктів військово-професійної діяльності. Ре-

зультатом сформованості професійної суб'єктності у майбутнього офіцера ЗСУ є його суб'єктне ставлення до військово-професійної діяльності, що вимагає адекватного розуміння необхідності, можливості та конкретних заходів свого суб'єктного вкладу в зміну якісних та кількісних параметрів професійного середовища, здатність і готовність до ініціювання та свідомого регулювання своєї службової активності відповідно до зовнішніх та внутрішніх критеріїв оцінювання доцільності та ефективності військово-професійної діяльності як офіцера.

Методологічними основами Концепції формування професійної суб'єктності майбутніх офіцерів у ВВНЗ є інтеграція суб'єктно-діяльнісного з системним, компетентнісним та контекстним методологічними підходами до її формування, провідні ідеї яких сприяють доповненню та конкретизації сутності поняття «професійна суб'єктність майбутнього офіцера», а методологічна єдність обумовлених підходів сприяє забезпеченню системного, ціннісного та контекстного характеру формування професійної суб'єктності майбутніх офіцерів.

Інтеграція провідних ідей суб'єктно-діяльнісного методологічного підходу в поєднанні з системним, компетентнісним та контекстним, із урахуванням методологічних принципів активності, системності, суб'єктності, єдності свідомості та діяльності, дозволяє провідним інтегральним принципом визначити визнання майбутнього офіцера як повноправного учасника освітньої діяльності ВВНЗ, обумовлює створення сприятливих для цього організаційних та педагогічних умов у ВВНЗ та є основою комплексної методики формування професійної суб'єктності майбутнього офіцера.

Література:

1. Деркач А.А. Профессиональная субъектность как психолого-акмеологический феномен. *Акмеология: научно-практический журнал*. 2015. № 2 (54). С. 8–22.
2. Матвієнко О.В. Суб'єктність студента як мета університетської освіти. *Вища освіта України*. Дод. 3. Том II (9). 2008. С. 387-393.
3. Телелим В.М. Військова освіта в системі безпеки та оборони держави / В.М.Телелим, Р.І. Тимошенко, Ю.Приходько // *Наука і оборона*. – 2013. – № 4. – С. 21–28.

М'ЯКІ НАВИЧКИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК НЕОБХІДНА ВИМОГА МАЙБУТНЬОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРОФЕСІЇ

Корсікова К. Г.

кандидат педагогічних наук,

викладач кафедри педагогіки, психології, початкової освіти

та освітнього менеджменту

*Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
м. Харків, Україна*

Оволодіння професійними знаннями здобувачами вищої освіти у сучасному суспільстві не є основною умовою їх успішної професійної діяльності. Першочергову увагу слід приділяти формуванню здатності оперативно реагувати на вимоги ринку праці, вміти спілкуватися, брати відповідальність за результат власної діяльності, безперервно займатися самоосвітою.

Рівень якості освітньої діяльності реалізується через неперервність навчання, розвиток новітніх освітніх технологій, пошук сучасних методів викладання навчальних дисциплін для підвищення рівня якості знань студентів, а також вдосконалення *hard skills* та *soft skills*.

Hard skills – це навички, які можна здобути через освіту, опанувавши навчальні програми, поліпшуючи знання з навчальних предметів. До *hard skills* відносять вміння педагогів адаптувати й модифікувати навчальний матеріал, застосовувати найефективніші форми доступного викладання навчальної дисципліни для її ґрунтовного опанування: засоби, методи, підходи, а також спеціальні діагностичні та корекційні методики розвитку мислення та оціночних суджень у студентів [2, с. 154].

На сучасному ринку праці недостатньо мати тільки глибокі знання та досвід. М'які навички або *soft skills* – це ті особливі навички, які допомагають демонструвати та використовувати професійні знання.

Саме тому освітній процес повинен переорієнтовуватися на розвиток у здобувачів освіти м'яких навичок.

Як свідчать дослідження провідних компаній (Microsoft, Forbes) найважливішими вимогами при відборі співробітників є комунікативні, ораторські здібності, креативність, уміння роботи в команді, базові комп'ютерні знання.

Класифікація м'яких навичок досить розгалужена і включає в себе індивідуальні, комунікаційні і управлінські якості [1, с. 11]. Л. Брюер [5], спеціаліст з розвитку навичок для зайнятості молоді в Міжнародній організації праці, виділяє шість найзатребуваніших м'яких навичок

спеціаліста: гнучкість/здібність адаптуватись, навички спілкування, уміння вирішувати проблемні ситуації, креативність, навички міжособистісних відносин, вміння працювати в команді.

Формування soft skills ряд авторів вбачають через активну участь студентів у гуртковій роботі, громадських об'єднаннях, наукових товариствах, студентському самоврядуванні тощо. О.В. Федорова зазначає, що така діяльність допомагає вдосконалювати комунікативні навички та брати на себе відповідальність за рішення [4, с. 339]. Е. Тейлор наголошує на тому, що основою формування м'яких навичок студентів може стати виробнича практика та стажування [6, с. 8]. Указують на ненепотребу окремих форм роботи по розвитку м'яких навичок Л. Раїчка і О. Тихонова та вимагають перегляду існуючих практик, збагачуючи їх активними діалогами зі студентами, розглядом реальних прикладів, презентаціями та дискусіями [3, с. 355].

Не виникає сумнівів, що для майбутніх працівників педагогічної сфери є досить важливими м'які навички. Розглянемо окремі з них.

Як вже зазначалося вище, комунікабельність є однією з основних навичок. З цією метою на заняттях необхідно заохочувати студентів до дискусій, вчити виступати перед аудиторією, відстоювати власну думку, використовувати такі форми роботи, як проекти, творчі заходи, самопрезентації.

Уміння працювати в команді є ще одним видом м'яких навичок. Для майбутнього педагога це означає набуття умінь слухати, здатність бачити єдину мету, готовність надати допомогу іншим та підтримати у складній ситуації, вміння переконувати та знаходити компроміс. З метою набуття таких навичок студентів необхідно залучати до групових форм роботи, розробки спільних проєктів, інтерактивного і проблемного навчання.

Для розвитку м'яких навичок здобувачів вищої освіти необхідно переорієнтувати діяльність викладача з традиційних форм на технології взаємодії викладача і студента. Так, слід використовувати соціальне навчання, гейміфікацію, електронне навчання або e-learning через різноманітні освітні платформи тощо.

Отже, розвиток м'яких навичок для здобувачів вищої освіти є об'єктивною та обов'язковою вимогою ринку праці. М'які навички дозволяють досягати успіху у майбутній педагогічній професії, реалізуватися як особистість у освітньому середовищі, яке швидко змінюється.

Література:

1. Гура О. О. Особливості розвитку м'яких навичок студентів ІТ-спеціальностей засобами навчальних Scrum проєктів. *ScienceRise. Pedagogical Education*. 2019. № 4. С. 8–15

2. Козачінер О. С. «Hard skills» та «Soft skills» інклюзивно компетентного вчителя іноземної мови. *Інноваційна педагогіка. Теорія і методика професійної освіти*. Випуск № 10. Т. 1. С. 153–156.

3. Раицкая Л., Тихонова Е. Soft skills в представленіи преподавателей и студентов российских университетов в контексте мирового опыта. *Вестник РУДН. Серия: психология и педагогика*. 2018. Т. 3, № 3. С. 350–363.

4. Федорова О. В. Формирование hard skills, soft skills и digital skills у студентов факультета информационных технологий УВО «Университет управления «ТИСБИ». *Научноинформационный журнал Вестник «ТИСБИ»*. 2018. № 2. С. 335–341.

5. 10000 videos Soft Skills. URL: <https://play.google.com/store/apps/details?id>

6. Taylor E. Investigating the Perception of Stakeholders on Soft Skills Development of Students: Evidence from South Africa. *Interdisciplinary Journal of e-Skills and Lifelong Learning*. 2016. Vol. 12. P. 1–18.

ВПЛИВ КОМП'ЮТЕРНИХ ІГОР НА САМОІДЕНТИФІКАЦІЮ ОСОБИСТОСТІ

Лановський М. О.

студент 3 курсу

Коледж Міжнародного гуманітарного університету

Науковий керівник: Крижановська Т. О.

кандидат філософських наук,

доцент кафедри мистецтвознавства

та загальногуманітарних дисциплін

Міжнародний гуманітарний університет

м. Одеса, Україна

Значення гри, як культурного та соціального явища, було великим протягом всієї історії людства. Але гра досягла свого апогею в наші дні. Віртуальна реальність гри, Інтернет та мережеві технології, які стали важливою складовою повсякденного життя сучасної людини, допомагають трансформувати світогляд людини, саму людину та культурне поле загалом. Тому однією з **актуальних** тем філософського осмислення вважається проблема цілісності та трансформації особистості у віртуальному просторі комп'ютерної гри.

Метою статті є аналіз впливу комп'ютерних ігор на формування ідентичності у віртуальному просторі.

Завдання цієї наукової статті: – окреслити основні характеристики поняття «віртуальна комп'ютерна гра»; – охарактеризувати процес самоідентифікації гравця у просторі гри.

Розглядаючи поняття «віртуальна комп'ютерна гра» ми згодні з Д. В. Галкіним, який наголошує, що його потрібно розглядати, використовуючи міждисциплінарний підхід, адже сама комп'ютерна гра – «феномен складний та багатогранний, що має історико-культурне, естетичне, комунікативне, філософське, прагматичне і етичне вимірювання» [1, с. 55]. Дослідник аргументує це тим, що комп'ютерна гра відноситься до більш загальної групи явищ, пов'язаних з гібридизацією художніх і технологічних об'єктів і, «нарівні з комп'ютерною графікою і веб-дизайном, комп'ютерні ігри є техно-художніми гібридами, в яких технологічна основа служить не тільки інструментом створення художнього продукту, але включена в художній зміст і естетичні властивості твору» [1, с. 55].

Для розгляду вказаного питання актуальним залишається філософське визначення гри. На фундаментальному значенні гри як культуротворчого механізму наголошував ще Платон у своїх «Законах» [2]. Не заперечуватимемо того факту, що гра – це одне із власне людських занять. І. Кант розглядає її як одну з універсальних форм пізнання, пов'язану з естетичним сприйняттям. Гра нерозривно пов'язана зі світом прекрасного і є мостом в область нераціонального, в область емоцій і переживань [3].

Не може не зацікавити концепція М. Маклюєна, який розглядає гру як розширення людини в культурно-соціальному вимірі. На його думку, як технологія – це суть розширення живого організму, так і гра, поряд з установами, – суть розширення соціальної людини і політичного тіла. Ігри стають точними моделями культури і об'єднують дію і реакцію цілих спільнот в єдиний динамічний образ. Маклюєн, як і антропологи, вважає гру пережитком первісної архаїки і бачить в їх живучості та поширеності вічну регресивну тенденцію трайбалізації культури, однак визнає, що саме завдяки ігровому елементу нові технології соціалізуються і знаходять культурне значення [4, с. 119].

Комплексна міждисциплінарна концептуалізація поняття гри дає можливість роз'яснити його на феномен віртуальної комп'ютерної гри. Такий підхід не обмежується лише розважальною суттю ігрової активності, адже будь-яка гра, у тому числі й віртуальна, – це, за словами Д. В. Галкіна, «універсальний механізм пізнання, творчості, взаємодії, освоєння світу, переживання і самовираження» [1, с. 57].

Якщо звернутись до процесу самоідентифікації особистості, то, безперечно, у віртуальній грі він має свої особливості. Як стверджує Н. Стратонова, «процес формування ідентичності є двостороннім: з одного боку референтні групи впливають на самоідентичність особис-

тості, з іншого – самоідентичність особистості вважається критерієм вибору групи з певною субкультурою» [5, с. 40]. У якості референтних субкультур, дослідниця розглянула сучасні молодіжні ігрові спільноти, зорієнтовані на рольові ігри (RPG). Вибір цієї категорії аргументований особливостями характеру: молодіжні RPG-спільноти виникають стихійно, самоорганізовано та мають широке розповсюдження в сучасному світі; ці спільноти існують як у реальному, так і у віртуальному просторах, відображаючи всю можливу різноманітність зазначених субкультур і зберігаючи специфіку рольових ігрових спільнот. Диференціювати характеристики цих субкультур можна, виходячи із самої сутності гри.

Стратонова виділа два плани буття особистості в самій грі: план реальних дій, вчинків, переживань та план ігрових (віртуальних) образів, відносин, дій. У цьому контексті важливо зрозуміти, наскільки сильно віртуальний план впливає на самоідентифікацію особистості.

Із-поміж основних характеристик, яка об'єднує всі віртуальні комп'ютерні ігри, дослідниця виділяє імерсію, яка є важливою причиною популярності відеоігор. Вона «полягає у втраті відчуттів зовнішньої реальності й зануренні у віртуальне оточення (т.зв. візіонерство)» [5, с. 40]. Сучасній людині, яка нині часто орієнтована на гедонізм і основною функцією культури для якої нерідко виступає саме релаксуюча, хочеться «перенестися» від щоденних турбот у віртуальні світи ігрового середовища, в якому все нібито «по-справжньому». Як результат, віртуальна реальність стає культурно-детермінованою формою сприйняття та конструювання, сповненою відомими користувачу образами тієї чи іншої культурної традиції (як приклад – середньовічний антураж фентезійних комп'ютерних ігор).

Н. Стратонова виділяє певний терапевтичний ефект комп'ютерної гри. Рольова гра створює всі умови для того, щоб гравець повністю ідентифікував себе зі своїм героєм, що пов'язане з тим, що персонаж гри, роль якого приймає на себе гравець, є засобом реалізації його потреб, мотивів і цінностей [5, с. 41].

Задля характеристики геймера в процесі гри авторка використовує термін «Я-віртуальне», яке зручне для аналізу комплексу змін, що впливають на самоідентифікацію особистості у віртуальному просторі гри та є вагомими в процесі окреслення меж реальності людини, яка моделює світ у віртуальному просторі. «Я-віртуальне» частково ототожнюється з «Я-реальним» і, як придумана людина та особистість, має фізичні й психологічні властивості. Фізичні особливості, як правило, моделюються за допомогою створення комп'ютерного образу, роль якого приймає на себе гравець. Наступний фактор впливу комп'ютерної гри на самоідентифікацію особистості – «віртуалізація Я». Віртуальний світ комп'ютерної гри створює альтернативне середо-

вище для життя та діяльності людини. Це середовище наділене всіма властивостями, мінімально необхідними для віртуального існування. «Я-реальне» та «Я-віртуальне» на етапі віртуалізації розділяються завдяки імерсії, більш сильному прийняттю образу віртуального Я, що посилює переживання від процесу гри. Цьому процесу сприяє елемент, властивий RPG – «прокачування» персонажа. Такий елемент забезпечує необхідність покращення різноманітних якостей ігрового персонажа в процесі гри – фізичних, психічних, «магічних», а також різноманітних здібностей, умінь і навичок. Розбіжності «Я-віртуального» з «Я-реальним» спостерігаються саме в тому, що ігрові досягнення не є реальними досягненнями людини. Власне, тут можна говорити про кризу, результатом якого є своєрідний ескапізм як відхід індивіда від реально-го буття через його симуляцію в розвагах [5, с. 41].

Отже, комп'ютерні ігри, – за влучним висловом Д. В. Галкіна, «універсальний механізм пізнання, творчості, взаємодії, освоєння світу, переживання і самовираження» [1, с. 57]. На нашу думку, віртуальна реальність комп'ютерної гри може частково або значно, або навіть повністю замінювати існуючу дійсність суб'єктивним сприйняттям світу гравцем, в тому числі і сприйняттям себе. Тож, і процес самоідентифікації з дійсності переводиться в штучно створений віртуальний світ, де людина робить себе такою, як їй хочеться. Таким чином, людина досягає певного задоволення, хоча б тимчасової гармонізації свого ідеального «Я» та віртуально-реального «Я».

Література:

1. Галкин Д. В. Компьютерные игры как феномен современной культуры: опыт междисциплинарного исследования. *Гуманитарная информатика*. 2007. № 3. С. 54–72. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/kompyuternye-igry-kak-fenomen-sovremennoy-kultury-opyt-mezhdistsiplinarnogo-issledovaniya> (дата звернення: 23.11.2019).
2. Платон. Законы. URL: <http://psylib.org.ua/books/plato01/30zak07.htm> (дата звернення 23.11.2019).
3. Кант И. Критика способности суждения. М.: Искусство, 1994. 367 с.
4. Маклюэн Г. М. Понимание Медиа: Внешние расширения человека / пер. с англ. В. Николаева. М., 2003. 464 с. URL: http://yanko.lib.ru/books/media/mcluhan-understanding_media.pdf (дата звернення: 23.11.2019).
5. Стратонова Н. Самоідентифікація особистості у віртуальному просторі гри. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки. Філософські науки*. 2014. № 16. С. 37–45.

POTENTIAL AND SPECIFIC OF ANIMATION ART

Marakhovska K. D.

Postgraduate Student

Department of Art and Humanities

Supervisor: Uvarova T. I.

Candidate of Sciences (Study of Art) Assistant Lecturer,

Department of arts and humanitarian studies

International Humanitarian University

Odesa, Ukraine

In the modern culture animation takes the important place, influencing development of screen arts and culture in general. Animation art is providing its creators with wide possibilities for experiments, connected with search of new artistic figurativeness, creation of new techniques and technologies.

Question about features of use of animation and animation technologies as forms of screen culture, and also forms of screen culture, and also impact of animation art on culture, dispute wide use in the present, is insufficiently researched. Evolution of figurative means of animation, audiovisual technologies, development of mixed genre, that unities animation stylistics and experience of live-action cinematograph, demonstrate changes, happening in animation, and support its transition to the new level of development. Relevance is in research of potential of animation art, which from purely cinematographic industry turned into common used element of many spheres of human activity. Animation in many aspects predetermines development of screen art in general. Aim of research is determination of features of animation art and specifics of its functioning in the world art space.

Animation art from the very beginning of its historical development showed unusual opportunities. First, from the position of availability and clearness of this art form. To any person irrespective of age what language he speaks to which he belongs to faith, etc. – animation will be clear. And, furthermore, in the present when most of people are visuals. Animation, in this sense has almost magic ability to get into consciousness of people and communicate with people of the whole world.

Secondly, animation, together with other arts, carries out powerful influence on the emotional sphere. In special way, influencing emotions, imagination and imaginations of the audience. Skills of animator and imagination of spectator turn animation character into living person. Hero lives in imagination of spectator. If spectator begins to worry for the fate and actions, then this is certifying animator's skills and influence of this art form.

In order that the hero became real he must be personality, interesting, has character. Only the hero as the outstanding personality can keep attention of

the spectator. Certainly, the audience can laugh at comic trick, be surprised by new effects, be intrigued by something new, but will hardly keep attention more, than 10 minutes. Charlie Chaplin was quite right, saying about the first experience in cinema: “I knew about cinema a little, but already then I understood that nothing will surpass the personality” [2; p. 341]. “Except gags (gag – comical trick) and effects, must be point of enter, through which spectator will be able to associate himself to identify with history situation, and the best option – through the character which in some way is similar to the acquaintance” [3]. He can be heroic, or like in life, or terrible, or trickster (comical character), but has to be quite human that the audience understood him and identified him with themselves, their life, problems which are close to any spectator.

Thirdly, animation, despite relationship with cinema, is special art form. In animation the dynamism and change of action through which the animator has an opportunity to show different opportunities of the character is important. Best of all the character reveals when has to react to surprises.

Actor in the cinema has to know language of body and spectrum of symbols in communication, because it is his working tool. And in the animation movie the role of actor is carried out by animator. Animator has also many other roles. The most important method of animator – character which thanks to animator is allocated with acting skills, skill of possession of word and body. However, animator meets some difficulties. When actor acts on the stage, he, except above-mentioned symbols and movements, can use charisma and charm, which also well reflect feelings and emotions. When in the action of actor there is charisma, when he connects charm, interaction with the spectator becomes more live. Nevertheless, what surprising would not be possibilities of animation, meanwhile methods of this art quite rough to achieve similar thin result.

If the animator has to show that it is sad to the hero, then the character hangs shoulders and head, panic is all over, his face is extended, and he hardly moves legs. Also these signs can say that hero was tired, or confused or indifferent. In order to show tears, then it is possible to emphasize better mood of the hero, but possibilities of animator, meanwhile are limited by this.

Actor also has other advantages: he interacts with other actors which play in the same performances or act in one movie. Between living actors there can be «chemistry», the real attraction, or on the contrary malevolence to each other, which will have response from the spectator. The actor, first of all – person, and in each person is own, unique energy. And if to take animation, then the artist begins to create from blanc sheet! Volodymyr (Bill) Tytla said, that “In animation there is nothing impossible, if of course to take composition into consideration. I do not know any caricaturist who so dexterously would own the line as the animator with the abilities to rotate

and weave them somehow» [1; p. 15]. With help of pencil animator has opportunity to create real, living heroes, which interact with each other, to move naturally, communicate, interact and so forth. Of course, thanks to technical progress, animators in the present have more opportunities.

Ability to speak by images is separate art form which is demanding special skills and discipline. Not each artist can reach the necessary level of skills. It is only possible to estimate, how well feature or animated film is created, whether it is possible to understand language of images thanks to which the author tries to communicate with audience, whether visual symbols are well perceived? When the outstanding violinist Isaak Stem was asked in what is difference between big and really great work, he answered: «Ability to tell about something is, key ingredient of any form of art» [1; p. 23].

It is quite difficult to reach «illusion of life» in animation. Besides all heroes, plots, various methods, «Illusion of life» do not allow the audience to tear off eyes from the screen. To achieve «illusion of life», that is quite difficult, it is necessary to investigate life, people, situation and so forth, to have knowledge. The main thing in this knowledge is how to make so that to force the spectator to put himself to the place of the hero and to sympathize him by means of which the technician emotions are represented how to cause joy, nervousness how to fascinate and entertain [4].

Despite considerable historical distance, which was covered by animation as art form, today future of animation looks all same concerning and perspective. We hope that, despite active development and introduction to audiovisual sphere of modern technologies, animation movies will keep the uniqueness and will not lose charm, in any graphic form they would obtain.

References:

1. F. Thomas and O. Johnston. The illusion of life: Disney Animation, Disney Editions; Revised, Subsequent edition, 1995. 576 p.
2. C. Chaplin. My autobiography. London: Penguin Classics, 2003. 512 p.
3. Bakanurskyi A. H., Ovchynnikova A. P. Suchasnyi teatralno-dramatichnyi slovnyk. – Odesa: Studiiia «Nehotsiant», 2007. – 304 p.
4. Olha Skychko. 90 rokiv ukrainskoi animatsii. TSN. URL: <http://tsn.ua/special-projects/animation/> (date of appeal: 14.03.2020).

РОЛЬ ТА МІСЦЕ ПРЕДМЕТІВ МИСТЕЦЬКОГО БЛОКУ В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ

Міляевич А. О.

*кандидат педагогічних наук, викладач
Комунальний заклад вищої освіти
«Дніпровська академія неперервної освіти»
Дніпропетровської обласної ради»
м. Дніпро, Україна*

Нова українська школа (надалі – НУШ) – це ключова реформа Міністерства освіти і науки України. Головна мета якої – створити школу, в якій буде приємно навчатись і яка даватиме учням не тільки знання, як це відбувається зараз, а й уміння застосовувати їх у повсякденному житті.

НУШ – це школа, до якої приємно ходити учням. Тут прислухаються до їхньої думки, вчать критично мислити, не боятись висловлювати власну думку та бути відповідальними громадянами. Батьки теж мають вподобати таку школу, адже тут має панувати співпраця з педагогами та взаєморозуміння. Учасниками освітнього процесу є вчителі, учні та їх батьки. А отже, всі рівні. Від рівня довіри між учасниками освітнього процесу залежить успішність кожної дитини в майбутньому.

Ключова зміна всього освітнього процесу має відбутись у підходах до навчання та змісту освіти. Адже мета НУШ – виховати новаторів та громадян України, які вміють ухвалювати відповідальні рішення та дотримуватись закону. Українське суспільство активно долучається до обговорення проблем освіти та її реформування. Як для освітян, так і для батьків є зрозумілим, що сучасна шкільна освіта не відповідає вимогам сьогодення. Деякі дисципліни об'єднують, інтегруючи в тематичні блоки, що викликає суперечки як серед освітян так і батьків. Окремо хочемо зупинитись на реформуванні предметів мистецького циклу.

Міністерство освіти і науки України запровадило громадське обговорення важливих питань освіти на своєму офіційному сайті. З одного боку, активність і небайдужість суспільства є позитивною ознакою, а з іншого, – є безпека, що на реформи можуть впливати представники громадськості, які не є професіоналами в питаннях освіти. Наприклад, батьки в бажанні розвантажити своїх дітей, неодноразово піднімають питання вилучення з навчального процесу деякі предмети. Зокрема, це стосується предметів мистецького блоку: музичне мистецтво та образотворче мистецтво. Деякі вважають вивчення цих дисциплін необов'язковими в школі. Одна з причин такої думки – це недостатня кількість висококваліфікованих кадрів та низький рівень викладання мистецьких дисциплін в навчальних закладах. Також, через те, що форми,

методи, підходи, які використовує вчитель, є не завжди сучасними та достатньо ефективними, діти перестають цікавитись мистецькими предметами, і сприймають ці предмети як зайве навантаження. При розробці робочих програм, вчителі музичного мистецтва, використовують твори минулих років, що не сприяє зацікавленості у вивченні цього предмету сучасними дітьми. Друга причина – у суспільстві немає розуміння (усвідомлення) значення мистецьких дисциплін для формування особистості людини. Саме предмети музичного та образотворчого мистецтва мають надзвичайний потенціал для розвитку творчої особистості, формування креативного мислення, розвитку почуттєвої сфери, здійснення самокорекції психоемоційного стану.

В наш напружений час, психоемоційне розвантаження надзвичайно важливе. У багатьох країнах світу вже зрозуміли, що розвинути у дітей вищезгадані якості, які вкрай необхідні в сучасному світі, найліпше можна саме за допомогою мистецьких дисциплін. Тому, наприклад, у Японії, Фінляндії, Англії всіх дітей, незалежно від їх музичних здібностей, вчать грати на музичних інструментах. Мистецтво, музика та драма – одні з основних предметів в англійських школах, їх вивчають упродовж усіх років навчання в школі.

Мистецтво – це світ почуттів, переживань, духовного натхнення, все, що неможливо описати словами передає мистецтво в своїх художніх образах. Мистецтво в художньо-образній сітці координат відображає явища дійсності і тим самим дає можливість людині пізнавати світ не однобоко, а цілісно, спираючись як на раціоналістичну так і на чуттєву пізнавальну діяльність. Вимогами сьогодення є осучаснення викладання мистецьких дисциплін. Надважливо, щоб в цьому процесі, викладання мистецьких дисциплін не втратило усвідомлення вчителем унікальної особливості мистецтва впливати на розвиток особистості.

Чому музичне та образотворче мистецтво є серед головних предметів в англійській школі? Мабуть, насамперед тому, що в школі на всіх предметах розвивають мислення раціональне. Це тип мислення, під час якого оптимальні рішення знаходяться, виходячи з порівняння набору фактів, а не на основі відчуттів або з емоційних поштовхів. Але є ще ірраціональне мислення, яке розвивається в школі виключно завдяки мистецьким дисциплінам. До ірраціональних форм пізнання відносять інтуїцію, уяву, фантазію, емоції, почуття. Коли ми говоримо про сучасну людину, яка має бути креативною, гнучкою, уміти нестандартно вирішувати поставлені завдання, то ми розуміємо, що для розвитку цих умінь необхідно застосовувати ірраціональне мислення. Тому в сучасній школі важливо формувати не лише раціональне мислення, але й ірраціональне. Учні повинні навчитися мислити художніми образами,

розвивати фантазію, почуттєву сферу тощо, для того, щоб у будь-якій сфері діяльності проявити свою творчість, гнучкість мислення тощо.

Набуття учнями предметних компетентностей з мистецтва сприяє розвитку емоційного інтелекту – дає можливість учням розуміти свої та чужі емоції, формує вміння знаходити засоби для управління емоціями. Розвиток емоційного інтелекту можна мати лише через системне навчання мистецтву, через поетапне опанування мовою мистецтва, оволодіння засобами творчого самовираження через художньо-творчу діяльність (малювання, ліплення, спів, музичні імпровізації тощо), набуття вмінь інтерпретувати твори мистецтва і таке інше.

На думку фахівців, доречно було б долучити до змісту програми музичного мистецтва вивчення нотної грамоти, щоб учні усвідомили специфіку музичного мовлення. Сучасні технології дають учителеві величезну палітру засобів для пояснення нот, нотного запису. Наприклад, можна завантажити учням на планшети, смартфони, комп'ютери програми, які допомагають швидко і цікаво вивчити нотну грамоту.

Потенціал мистецтва можна використовувати для корекції емоційного стану. Ознакою сучасного світу є депресія, нервові розлади і суїциди. В Україні на такі прояви впливає ситуація в країні: військовий конфлікт на Сході країни та анексія Криму. Уваги держави потребують переселенці та воїни АТО, родини військових та родини загиблих. Корекція емоційного стану за допомогою мистецтва – один з шляхів вирішення проблеми, з якими ми стикнулись сьогодні. Музика має позитивний вплив на різні системи організму людини: серцево-судинну, рухову, дихальну, центральну нервову [1, с. 37].

В сьогоднішніх реаліях надважливим є виховання патріотичних почуттів серед дітей та молоді. Це безумовне і високосмислове почуття цінності, яке характеризує позитивне ставлення особистості до народу, Батьківщини, держави та до самої себе. Оскільки мистецтво є одним з важелів впливу на емоційну сферу дітей, то сміливо можна розцінювати дисципліни мистецького блоку також як інструмент в процесі формування національно-патріотичної свідомості майбутніх поколінь. Національна система освіти і виховання має формувати національно свідомих громадян української держави. Ці ідеї досліджувала в своїх працях С.Ф. Русова. Вони стали нормою її життя, науковою позицією, мірилом справжньої духовної цінності. Визначальним джерелом, у якому слід шукати «головні українські моральні типи», вчена вважала фольклор: народні пісні, думи, прислів'я та приказки [2, с. 95].

Треба зазначити, що в українських виховних традиціях завжди використовувався впливовий засіб – естетичне виховання (хоровий спів, особливо в церквах та читальнях, драматичні аматорські гуртки, уроки малювання і співів у школі, писанкарство. Пісню супроводжувалися

польові роботи, толоки, вечорниці тощо. Усе це передбачало активну участь людини у творчості). Тож, задля проходження процесу самоідентифікації дітей в Україні, в початковій школі, в рамках Нової української школи, потрібно більше уваги приділити дисциплінам мистецького блоку. Дуже важливо, щоб зміст мистецьких дисциплін був наповнений сучасним матеріалом, який сприяє вихованню в учнів патріотизму. Такий напрямок в виховному процесі застосовувала і С.Русова.

За роки незалежності були спроби упроваджувати сучасні підходи до викладання мистецьких дисциплін. Варто використати досвід країн, де музичне мистецтво викладають протягом всього навчання. Необхідно запровадити в Україні вивчення мистецьких дисциплін протягом усього терміну навчання в школі (з 1-го по 12-й клас). Для досягнення цієї мети, загальноосвітні навчальні заклади необхідно забезпечити компетентними викладачами мистецьких дисциплін. Тому, підготовка вчителя мистецьких дисциплін потребує кардинальних змін на рівні вищих навчальних закладів.

На уроках мистецьких дисциплін вчитель спонукає до розуміння мистецтва, сприяє формуванню творчих умінь, створює умови для розвитку креативності учнів. Для цього варто використовувати інформаційні технології, мультимедійні засоби, сучасні комп'ютерні програми тощо. Без належного рівня педагогічної майстерності не може бути й відповідного рівня освіти.

Література:

1. П'ятницька-Позднякова І. Арт-терапевтичні можливості видів мистецтва / І. П'ятницька-Позднякова. // Наукові праці. – 2009. – С. 36–42.
2. Джус О.В. Творча спадщина Софії Русової періоду еміграції: Монографія. – Івано-Франківськ: Плай, 2002.

ПОНЯТТЯ «ЩАСТЯ» У ФІЛОСОФІЇ Г. С. СКОВОРОДИ

Назаренко І. І.

студент 2-го курсу

Фаховий коледж Міжнародного гуманітарного університету

Науковий керівник: Крижановська Т. О.

кандидат філософських наук,

доцент кафедри мистецтвознавства

та загальногуманітарних дисциплін

Міжнародний гуманітарний університет

м. Одеса, Україна

В наш час, коли українська філософія потребує відродження національного самопізнання, яскравою та водночас загадковою й досі залишається особистість українського мислителя та літератора Григорія Сковороди. Його праці, не тільки залишились цікавими як надбання певного періоду в українській філософії, а й набули нових актуальних смислів для сучасності. Філософія Григорія Сковороди вміщує в себе певні положення українського світогляду, які, на нашу думку, відображають глибинні внутрішні переживання людини. Адже у питаннях самопізнання важливим є ментальна єдність людини-мислителя, відображення цих ідей у її світогляді в цілому, та її практичними пошуками себе у світі.

Метою статті є дослідження ідей Григорія Сковороди, як мислителя, в творчості якого відбулось зародження філософського смислу поняття «щастя». Проаналізуємо розкриття філософом «формули щастя», її важливості для людського самопізнання, значення Бога в пошуках себе. Основним джерелом інформації для виконання поставлених завдань є праці Григорія Сковороди.

Що таке «щастя» та для чого воно потрібне? Питання більш, ніж проблемне, адже для кожного це щастя є різним. Для когось для щастя достатньо матеріального, для когось сім'ї, улюбленої справи, влади або духовного пізнання. Чи є єдина формула щастя? На це питання все своє життя шукав відповіді Григорій Сковорода. Світ, як говорив Сковорода, це дуже складна система, на вивчення якої не вистачить життя жодної людини, лише Бог, що створив цей світ, володіє знаннями про його устрій. Завдяки судженням про світоустрій та людську сутність в ньому, розуміння про головну мету життя людини – знайти щастя, Григорія Сковороду називають «українським Сократом». Пробудження душі від духовного сну, є головним завданням філософа – вважав Сковорода. Знайти щастя, вважав він, є для людини найголовнішим завданням всього життя, і коли людина нарешті стане щасливою, її душа обернеться в нову форму. Рецепт щастя за Сковородою не такий вже й важ-

кий, потрібно зрозуміти, що головне, а що є другорядне, світ, на його думку, складається та тримається на «трьох китах»: людині, Всесвіті та духовному, щоб стати щасливим, необхідно людині поєднатись зі Всесвітом, а допомогу знайти можна у духовному, у Біблії [1, с. 89].

В творі «Розмова П'яти Подорожніх про істине щастя у житті» філософ говорить, що жодні забави, чини та гроші, не можуть зробити людину щасливою. Пошук себе у світі за допомогою духовного, на погляд Сквороди, є одним з шляхів його здобуття. Важливим в бажанні віднайти щастя, Григорій Скворода стверджував, що найбільшою проблемою для цих пошуків, є те, що людина не знає, чого вона хоче. Частіше за все людина має абсолютно різні бажання, вважає він, не бажає й бажати не хоче віднайти справжнє, своє щастя, так людина «губиться» у цьому світі [2, с. 502].

Людина представлена у світі у двох вимірах: матеріальному та духовному. Тіло змінюється, старіє та врешті-решт помирає. Людське бажання знайти щастя часто базується саме на матеріальному, при цьому духовна частина людини залишається «голодною», а виправити це може лише самопізнання. В пошуках себе, мало хто з роду людського стає по-справжньому щасливим, мабуть, все ж таки не той спосіб здобуття обирається. На погляд мислителя, людина стає щасливою, коли в пріоритет вона ставить духовне багатство. Адже можна вільно бути заможним, тому що «щастя» не синонім бідності матеріальної [2, с. 512].

Розмірковуючи над проблемою щастя, Григорій Савич величезну роль віддає Богу, адже Бог є наймудрішим, тільки Творець дійсно все знає. Якщо хоче людина стати щасливою, їй, без сумніву, необхідно покладатись саме на духовне, тобто – Святе Писання. Саме Отець Небесний, на думку філософа, через Біблію, відкриває людям, що таке істинне щастя. Воно живе у внутрішньому серці кожного. Тіло людське є оболонкою для душі, вона не має поняття смерті, душа людини безсмертна [2, с. 519].

Центральну роль на шляху до людського щастя, як вважав Г. Скворода, відіграє діяльність людини, праця. Він вважав, що зайняття справою, до якої не лежить душа, деформує її. Людина, щоб стати щасливою, має знайти себе, зрозуміти хто вона є і яке її завдання у цьому світі. Григорій Савич створив вчення про «сродну працю», в якому говориться про те, що люди, які знайшли та розвивають свої здібності (які є у всіх, бо Господь нікого не полишає талантів), по-справжньому щасливі, завдяки їх діяльності світ очищується від усіх тих негативних вад та стає кращим. Освіта, є одним з головних інструментів на шляху людини до пошуку себе, вона має бути доступною та зрозумілою простому люду. Без освіти людина не може розвиватись, а її здібності суттєво обмежуються, адже вона навіть про них не здогадується [3, с. 118].

Таким чином, навіть такий невеликий екскурс у праці Г. Сковороди дозволяє нам провести певні паралелі між його думками та проблемами сучасної людини. Це підтверджує неминущу значимість ідей українського філософа в усі часи. Нам важливо зрозуміти, що для сучасної людини особливо важким постає питання самопізнання, самореалізації у світі, в тому числі у світі соціальному. Сучасна людина «губиться» у безлічі нового – інформації, ідей, пропозицій, товарів тощо. Не дивлячись на розвиток технологій та прогресивність сучасних ідей та точок зору щодо майбутнього, люди, в більшості своїй, все ж таки не знаходять себе. У пошуках кращого життя люди займаються діяльністю, до якої немає натхнення та бажання, вимушені жити з тими, кого не кохають, втрачається гармонія людини з собою, світом та духовним. Освіта стала доступною, люди навчені грамоті, релігія має масове явище, але люди все рівно «блукать» світом, шукають себе. Можливо людству просто достатньо глибше подивитися на життя, на світ навколо, звернутись до духовних цінностей.

Література:

1. Чорноморець Ю. Християнський платонізм Григорія Сковороди. *Філософська думка*. 2014. № 5. С. 88–97.
2. Сковорода Г. Розмові П'яти Подорожніх про істине щастя у житті / Григорій Сковорода. Повна академічна збірка творів / ред. Л. Ушкалов. Харків–Едмонтон–Торонто: Майдан; Видавництво Канадського Інституту Українських Студій, 2011. 1400 с.
3. Лобик Л. Григорій Сковорода про взаємозв'язок сродної праці і освіти та їх роль у житті людини (тези). *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Філософські науки*. 2008. № 607. С. 118–119. URL: <http://ena.lp.edu.ua:8080/handle/ntb/286>

ОБ ИСПОЛЬЗОВАНИИ ПРОЕКТНОЙ МЕТОДИКИ В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ СТУДЕНТОВ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ

Никулина Е. М.

*старший преподаватель кафедры иностранных языков
Одесский национальный медицинский университет
г. Одесса, Украина*

Использование метода проектов в учебном процессе – актуальная задача в условиях реформирования системы образования высшей школы, поскольку проектная методика способствует становлению личности студента как активного субъекта деятельности и социальных отношений. Являясь одним из способов активизации познавательной деятельности учащихся и интенсификации учебного процесса, она наиболее эффективно раскрывает интеллектуальный и творческий потенциал учащихся.

Цель проекта – научить иностранных студентов ориентироваться в информационном пространстве, критически мыслить, высказывать и защищать свою точку зрения, делать выводы, предлагать свои пути решения проблем, принимать участие в дискуссии, используя изученный арсенал языковых средств.

Проектная работа дает возможность развить у студента креативные способности и навыки исследования; выразить себя, являясь при этом членом единого коллектива (учебной группы), улучшить свои языковые знания, применить их в реальной практической деятельности.

Для того, чтобы иностранные учащиеся на практике могли познавать особенности функционирования языка в новой для них культуре, нужно перенести акцент с выполнения различных упражнений на активную мыслительную работу студентов, которая требует для своего оформления владения языковыми средствами.

В соответствии с признаком доминирующего метода проекты можно условно разделить на следующие типы: исследовательские, творческие, ролевые, информационные, практико-ориентированные, монопроекты, межпредметные проекты.

Полномасштабный проект включает в себя 4 этапа:

I этап – планирование в аудитории. Это определение темы проекта, проблем, целей, типа и структуры проекта.

II этап – выполнение проекта. Это поиск, отбор и анализ информации, презентация необходимого языкового материала для адекватного

восприятия темы данного проекта, координация действий участников проекта.

III этап – презентация проекта в той или иной форме (пресс-конференция, «круглый стол», пьеса и др.). Могут использоваться плакаты, рисунки, схемы, фотографии, видеофильмы, музыка и т.д.

IV этап – контроль. Оценка выставляется за проект в целом. Принимается во внимание его многоплановость, глубина содержания, уровень проявления творчества студентов, четкость в проведении презентации проекта, языковая и коммуникативная компетенция иностранных учащихся.

Во время подготовительного этапа предлагаются различные вопросы полемического характера по теме проекта, а также осуществляется презентация языкового материала для адекватного восприятия темы [1, с. 6].

Одной из тем, выбранной нами для проекта, была тема из учебной программы элективного курса для иностранных студентов-медиков I курса русской формы обучения – «Красота и здоровье».

Эта тема интересна не только для молодежи, прежде всего она социально и профессионально значима для будущих врачей.

Реализовать данный проект можно в форме заседания «круглого стола», дискуссионного клуба, научной конференции и т.д.

В ходе проекта все студенты учебной группы выполняли определенные роли, обусловленные содержанием проекта. Одни иностранные учащиеся высказывали своё мнение о понятии «красота» в её разных проявлениях, другие – в роли различных специалистов (диетолог, гастроэнтеролог, дерматолог, пластический хирург, стоматолог, косметолог, аллерголог и т.д.) – выражали свое профессиональное видение тех или иных проблем по предложенной теме. Аргументация «профессионалов» проводилась с привлечением схем, рисунков, фотографий, плакатов, видеоматериалов и т.д.

После презентации проекта выставлялась оценка за глубину и многоплановость раскрытия темы, творческую активность студентов, языковую и коммуникативную компетенцию иностранных учащихся.

Проектная работа развивает у студентов креативные способности и навыки исследования. А позитивный опыт, полученный в процессе подготовки и защиты проекта, становится стимулом для дальнейшего изучения языка.

Выполняя проектную работу, студент видит практическую пользу от изучения русского языка. Это вызывает у него позитивные эмоции, интерес к обучению и желание совершенствовать свое знание иностранного языка.

Поскольку метод проектов прежде всего направлен на самостоятельную работу студентов, развитие у них критического и творческого

мышления, а также ориентирован на его практическое применение в высших учебных заведениях, он активно способствует установлению европейских стандартов в системе высшего образования Украины.

Литература:

1. Полат, Е. С. Метод проектов на уроках иностранного языка / Е.С. Полат //
2. Иностранные языки в школе. – 2000. – № 2.

ВИДИ СПРАВЕДЛИВОСТІ ТА ЇХ ЗАСТУВАННЯ В СОЦІАЛЬНІЙ ПРАКТИЦІ

Павлін М. Ю.

студент I курсу

Науковий керівник: Крижановська Т. О.

кандидат філософських наук,

доцент кафедри мистецтвознавства

та загальногуманітарних дисциплін

Міжнародний гуманітарний університет

м. Одеса, Україна

Справедливість і благо і є закон законів.

(Давньоримський вислів)

Поняття «справедливість» має давньогрецькі коріння і походить від слова Δίκη, що перекладається як «право, справедливість, правда». Богиню Діке у давньогрецькому місті Мілет шанували як таку, що керує всезагальним космічним законом, відповідає за певний ритм рівноваги та відплати за все, що відбувається у світі. Справедливість є однією з найвагоміших соціальних цінностей, вона займає важливе місце поряд з такими феноменами як правда, право, свобода, повага, соціальний порядок тощо. У цій роботі ми розглянемо види справедливості, які склалися в науковій думці та поміркуємо над механізмами дії цього феномену в соціальній практиці.

Тож, метою роботи є огляд видів справедливості та їх застосування в соціальній практиці. Виходячи з цього, завдання будуть наступні: коротко оглянути історичний розвиток феномену справедливості; виділити та проаналізувати види справедливості; роздивитись застосування видів справедливості в соціальній практиці.

Історично першим розумінням справедливості є правило Таліону (від лат. «talio» – відплата, рівна злочину, від «talis» такий же), а саме, таке поняття як кровна помста, «роби із людиною те, що вона робить по відношенню до тебе». Воно бере свій початок в іудейських законах, також згадку про такий принцип можна знайти і в Біблії, але із своїм трактуванням. Відносно недавно в 90-х роках в республіці Ічкерії був законом закріплений цей принцип, котрий копіював закони Судану, де також це було.

В протипагу цьому виступало правило милосердя, «золоте правило», – «поступай з людиною так, як хочеш що би поступали з тобою». Воно лежить в основі багатьох світових релігій: конфуціанства, античної філософії і є основоположним світовим етичним принципом. Перша згадка про це була написана в «Махабхараті». В античності воно згадується у словах Арістотеля, Фалеса Мілетського та інших мислителів. Це правило підкреслювало гуманістичні прагнення філософії і етики.

Традиція розрізнення видів справедливості йде від Аристотеля. Давньогрецький мислитель в трактаті «Політика» виділяє два види справедливості: розподільчу та зрівняльну. Розподільча справедливість вимагає пропорційності в ставленні до людей згідно з тим чи іншим критерієм («рівне – рівним, нерівне – нерівним», «кожному своє»). Зрівняльна справедливість стосується відносин рівноправних людей з приводу предметів («рівним – за рівне», комутативність). Перша пов'язана з розподілом почестей, майна та інших матеріальних благ між громадянами або, ширше, членами будь-якого співтовариства. Тут справедливість полягає в тому, щоб обмежену кількість благ було розподілено гідно – пропорційно до заслуг. Друга пов'язана з обміном, і справедливість покликана зрівняти сторони, які беруть участь в обміні. Тут гідність осіб не береться до уваги [1, с. 187].

Згідно думки Аристотеля, тільки той обмін може вважатися справедливим, при якому враховуються пропорції співвідношення обмінюваних благ. «Тому все, – пише Аристотель, – що бере участь в обміні, має бути якимось чином порівняно. Для цього з'явилася монета і служить в даному разі посередницею, бо нею все вимірюється, а значить, як надлишок, так і недолік, і тим самим скільки черевиків одному дому або їжі» [3].

Комутативна справедливість відноситься не безпосередньо до людей, а до їхніх дій, і вимагає рівності (еквівалентності) праці та оплати, цінності речі і ціни, шкоди і відшкодування. Відносини зрівняльної справедливості вимагають участі щонайменше двох осіб. При цій справедливості оцінка розподілу в процесі обміну може бути однозначно витлумачена як справедлива тільки в разі досягнення угоди сторонами за всіма пунктами здійсненої угоди. Якщо ж домовленості досягти не вдалося, то угода просто не відбудеться, і учасники переговорів

мирно розійдуться по своїх справах. Отже, незалежно від критерій оцінювання, сам факт досягнення угоди свідчить на користь його справедливості [2, с. 102].

Виходячи з вищесказаного можна зробити висновок, що зрівняльний вид справедливості має на увазі таке поняття як рівність. А потреба у цій рівності виникає тільки тоді коли перед людиною постає факт нерівності, щоб краще розуміти принцип такої справедливості розберемо такий приклад: поки двоє робітників працювали на зарплатню 500 гривень на однакових умовах, ніхто не потребував справедливості, але коли другому працівнику підняли заробітну платню до 510 гривень завдяки тому, що його брат став керівником цеху на заводі, у першого виникає потреба у справедливості, і тут виникають відносини між двома індивідами, кожен відштовхується від своєї правди, так як у кожного свій ідеал справедливості і своє розуміння правди. Полеміка може існувати до того часу, доки обидві сторони не погодяться на якийсь компроміс, або якась сторона доведе свою правоту іншій.

Прагнення до рівності на первісному етапі розвитку людського суспільства не могло бути, тому що люди тоді жили згідно природним законам виживання. А це означає, що був вождь – лідер, який був і природньо, і соціально не рівний іншим. Він мав бути найсильнішим, найвідповідальнішим, робити все для того, щоб його плем'я вижило і продовжилось. Були діти, яких охороняли і берегли найбільше, були хворі, від яких, найчастіше просто позбавлялися тощо. І далі, якщо прослідкувати розвиток різних цивілізацій, всюди панувала нерівність. Ідея рівності народилась вже набагато пізніше. Мабуть, найпершим був Будда, який вважав, що будь-яка людина, якщо вона того дійсно захоче, може стати просвітленою. Тобто, всі люди рівні в своїх внутрішніх потенційних можливостях. Аристотель першим зробив спробу наукового, теоретичного заснування рівності. Потім соціальний смисл справедливості розвивали мислителі Стародавнього Риму, особливо школа стоїцизму. А потім цю ідею підхопили перші християни. Авжеж, Христос звертався до всіх людей як до рівних, Бог один для всіх. В Новий час ідея рівності розвивається вже як соціальна, на ній ґрунтується державна практика. Так що наше внутрішнє відчуття справедливості завдячує, скоріше, тому історичному часу, в якому ми живемо.

Сферою діяльності зрівняльної справедливості виступають відносини які вимагають координації двох сторін, а саме область цивільно-правових угод. Спектр дії цієї справедливості дуже великий, так як він вирішує питання від банального характеру (звичайні суперечності побутового характеру), до вирішення відносин на міжнародній арені більш серйозного характеру.

Загальний принцип, який можна виявити, аналізуючи різні втілення ідеї справедливості, полягає в тому, що по відношенню один до одного люди мають право на визначення стану рівності чи нерівності, відповідно до якого розподіляються труднощі чи блага. Призначенням справедливості традиційно вважається підтримка і відтворення рівноваги чи рівної міри. Вона застосовується як для критичної оцінки поведінки людини з позиції визначених правил, так і для критики самих цих правил і їх застосування.

Велика частина людства протягом історії була змушена захищати себе від більш сильних груп, які придушували і експлуатували її. СENS, вкладений людиною в поняття справедливості, вважається чимось само собою зрозумілим, насправді ж він змінюється не тільки від епохи до епохи, але і від однієї соціальної групи до іншої, крім того, кожен індивід проходить в дитинстві через період безсилля, тим самим збільшуючи роль справедливості у суспільному розумінні.

Таким чином можна сказати, що зрівняльна справедливість відіграє не малу роль у суспільних відносинах, економічних відносинах, методах вирішування несправедливості щодо двох сторін і так далі. До неї ми звертаємось дуже часто, бо кожна людина прагне справедливості відносно неї, і немає такої сфери людської діяльності, де не поставало б питання про справедливість чи несправедливість. Ще Сократ висловлював переконання, що не можна ставити нічого вище справедливості – ні дітей, ні життя, ні що-небудь ще. Але вже Аристотель зауважував, що всі люди високо цінують справедливість, але кожен розуміє її по-своєму. Кожен із цих філософів правий, але як робити надалі залежить від нас самих, і нам вирішувати, як правильно вчинити.

Література:

1. Апресян Р.Г. Этика. Москва : КНОРУС, 2017 р. 356 с.
2. Пионткевич Л. Ю. Проблема справедливости в социальной философии. *Философия и общество*. 2009. № 2. С. 100–109. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/problema-spravedlivosti-v-sotsialnoy-filosofii/viewer> (дата звернення 06.02.2020)
3. Аристотель. Политика / пер. з древнегреч. Москва : АСТ, 2010. 400 с. URL: http://loveread.ec/read_book.php?id=59114&p=3 (Дата звернення: 06.02.2020).

ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНІ ОСОБИ: СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ АДАПТАЦІЇ

Погуляйло Т. О.

аспірантка III року навчання відділу соціальних експертиз

Науковий керівник: Ченурко Г. І.

доктор соціологічних наук,

завідуюча відділу соціальної експертизи

Інститут соціології НАН України

м. Київ, Україна

Незважаючи на те, що категорія внутрішньо переміщених осіб в Україні з'явилася ще весною 2014 року, актуальною залишається проблема забезпечення прав даної категорії населення задля швидкої адаптації. За шість років існування внутрішньо переміщених осіб на території України в забезпеченні їх прав є позитивні тенденції: з'явилося відповідне нормативно-правове регулювання, налагодилася робота державних органів та місцевого самоврядування в цій сфері, з'явилися бази даних, державою виділяються кошти на підтримку внутрішньо переміщених осіб.

Проблемам соціальної адаптації внутрішньо переміщених осіб останнім часом було присвячено багато наукових робіт. Варто виокремити таких науковців: Н.І. Тищенко, В.С. Микитенко, М.І. Малиха, К.О. Крахмальова, М.П. Кобець, Л.В. Шестақ, О.М. Балакірева тощо.

Значна частина ВПО оселилась у районах, близьких до зони конфлікту. Вони мешкають у своїх родичів чи знайомих, знімають житло або перебувають у місцях, спеціально облаштованих для переселенців. Потреби ВПО і форми їх соціальної адаптації залишаються маловивченими. Адже організації, які безпосередньо працюють з переміщеними особами, фіксують тільки інформацію від тих осіб, які до них звернулися [1, 3].

Донбас себе завжди ідентифікував, як особливий регіон, розквіт якого був в середині 20-го століття з розвитком важкої промисловості, який так і залишився в колективній свідомості людей до теперішнього часу.

Зараз же в нових територіальних громадах спільну мову між собою намагаються знайти покоління людей, які формувалися та діяли не лише у суттєво різних культурно-історичних укладах, а й на тлі численних війн та величезних соціальних катаклізмів, що супроводжувалися колапсом цілих держав, різкими змінами вектора суспільного поступу, кардинальними переоцінками цінностей, незліченними особистими драмами тощо [2, с. 141–142].

Діяльність щодо прийняття ВПО у місцевих громадах України від самого початку її розгортання привертає увагу різних суб'єктів оцінювання (громадських організацій ВПО, органів державної влади, ЗМІ, міжнародних організацій).

Розмірковуючи над причинами чуток про «поганих» переселенців, з одного боку говорять про наявність пропагандистських «вкидань» негативної інформації, але з іншого визнають диференціацію переселенців і тих проблем, які вони створюють.

Переселенці мовчать, бо бажають швидше злитися з середовищем, не відчувати свою інакшість. Заради цього вони готові придушити в собі гідність, пожертвувати власним світобаченням, системою цінностей [3, с. 46].

З іншого боку, переселенці мовчать, бо бояться висловлювати свою точку зору, відстоювати свої права, тому що не відчують себе повноцінними громадянами, відчувають свою залежність від політичних рішень, процеси сприйняття спільнотою тощо й хочуть уникнути «напруження» у процесі адаптації. Все це може спрацювати у майбутньому. Як тільки люди освоюються на нових місцях, вони відчують за собою право на голос. І цей голос може бути несподіваним [3, с. 46].

Ідеальною кінцевою метою всіх організаційно-правових заходів щодо внутрішньо переміщених осіб в Україні є або їх повна і комфортна соціальна адаптація у приймаючих громадах в цільовому місці переміщення, або безпечне повернення до місця постійного проживання, з якого було здійснене внутрішнє переміщення, і налаштування свого життя там.

Подолання негативних наслідків внутрішнього переміщення та забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб вбачається одним з першочергових завдань української держави.

Висока соціальна активність і самоорганізація, характерні для внутрішньо переміщених осіб, можуть бути позитивним чинником їх залучення і використання як ресурсу розвитку територіальних громад так і країни в цілому. Економічна, трудова, підприємницька активність переселенців повинні підтримуватися, закріплюватися і використовуватися в процесі їх адаптації в територіальних громадах.

Література:

1. Резюме аналитического отчета по результатам операционного исследования «ВИЧ-сервис для вынужденных переселенцев из числа уязвимых к ВИЧ-инфекции групп» / И. Демченко и др.; МБФ «Международный Альянс по ВИЧ/СПИД в Украине». – К., 2014. – 15 с.

2. Михальченко М. І. Україна як нова історична реальність: запасний гравець Європи, М. І. Михальченко. Дрогобич : ВФ «Відрод-

ження», Вісник Національної академії державного управління 2004. 488 с. 41. Гуманітарна 99 політика Української держави в новітній період : монографія, С. І. Здіорук, С. Л. Гнатюк, В. І. Нагорний та ін., за заг. ред. С. І. Здіорука. К. : НІСД, 2006. 403 с. – 141-142 с.

3. Міхеєва О., Середа В. Сучасні українські внутрішньо переміщені особи: основні причини, стратегії переселення та проблеми адаптації // Стратегії трансформації і превенції прикордонних конфліктів в Україні. Збірка аналітичних матеріалів. – Львів: Галицька видавнича спілка, 2015. – С. 9–49.

ІНКЛЮЗІЯ ТА ТОЛЕРАНТНІСТЬ В ВИЩІЙ ШКОЛІ

Рудяк В. В.

студентка 1 курсу

спеціальності «Аудіовізуальне мистецтво і виробництво

Міжнародний гуманітарний університет

м. Одеса, Україна

«Нові концептуальні засади суспільного облаштування, як зазначено в Декларації ООН про соціальний розвиток, полягають у здатності сучасного суспільства розвиватися на основі толерантності, терпимості, засудження дискримінації, поваги до людського розмаїття, рівності можливостей, солідарності та безпеки. Ці підходи зумовлені визначенням головної мети соціального розвитку – створення «суспільства для всіх», що забезпечує захист та повну інтеграцію в соціум усіх верств населення, в тому числі й осіб з обмеженими можливостями здоров'я» [2].

Інклюзивна освіта – це та складова гуманітарної політики кожної сучасної країни, яка свідчить наскільки її суспільство захищає невід'ємні права людини та яка сьогодні є складовою освітнього процесу України. Інтегрування молоді з порушеннями психофізичного розвитку до загальноосвітнього простору України є одним з напрямків гуманізації освіти та відповідає пріоритетам державної політики нашої країни.

На наш погляд, розгляд питання інклюзії у вищій школі та формування толерантності студентської спільноти видається нам вельми актуальним. Адже формування свідомого громадянина, підготовка його до життя у громадянському демократичному суспільстві, визнання та прийняття цінностей, розвиток особистості, в якій органічно поєднуються високі моральні чесноти, громадянська зрілість, толерантність, патріотизм та професійна компетентність є пріоритетними для вищої школи.

Аналіз наукових джерел дозволяє зробити деякі уточнення щодо вживання ключових термінів, пов'язаних з темою статті, а саме понять – інклюзія, мейнстрімінг та інтеграція. На тлі загальної термінологічної експансії англійської мови ця термінологічна лексика в останні роки досить широко почала використовуватися і в Україні, втім, іноді із досить уперечливою доречністю та відповідністю. Ці терміни, як правило, використовуються як близькі у змістово-понятійному сенсі, втім вони не є не тотожними.

В першу чергу уточнимо поняття «інклюзія». Інклюзія (від англ. inclusion – включення) тлумачиться як процес збільшення ступеня участі всіх громадян у соціумі, і насамперед тих, що мають фізичні чи ментальні порушення. Таке включення особи в існуючу систему соціальних відносин має здійснюватись з гарантією всіх прав. Процес інклюзії передбачає розробку і застосування таких конкретних рішень, які зможуть дозволити кожній людині рівноправно брати участь в академічному і суспільному житті. ЮНЕСКО визначає інклюзивне навчання як «процес звернення і відповіді на різноманітні потреби людини через забезпечення їхньої участі в навчанні, культурних заходах і житті громади, та зменшення виключення в освіті та навчальному процесі» [3].

Поняття мейнстрімінг (mainstreaming (англ.) – загальний потік) передбачає розширення соціальних контактів між молоддю з обмеженими можливостями здоров'я та їхніми однолітками. Здебільшого – це неформальна форма спілкування: участь у різноманітних спільних масових заходах за інтересами. Мейнстрімінг постає як співвідношення з нормою, загальноприйнята модель поведінки, основний напрям життєдіяльності суспільства.

Розуміння поняття «інтеграція» (integration (англ.) – цілий) у науковій літературі окреслюється багатьма теоретичними підходами до окремих її проблем, що відповідно ускладнює визначення та класифікацію її напрямів. Інтеграцію, в контексті нашого дослідження, можна розглядати як використання соціальних ресурсів кожною людиною особисто, тобто розширення індивідуальних можливостей, перспектив. Інтеграція розглядається як кінцева мета навчання: випускник з особливостями психофізичного розвитку має інтегруватися у суспільстві як повноправний громадянин, готовий до самостійного життя і продуктивної діяльності, взаємодії з оточуючими людьми.

Досліджуючи питання інклюзії у вищій школі, та проаналізувавши тлумачення основних понять ми вважаємо, що «інклюзивну освіту» слід розуміти як «освітню систему та комплексний процес забезпечення рівного доступу до якісного навчання шляхом організації діяльності в освітніх установах на основі застосування особистісно-орієнтованих методів навчання, з урахуванням індивідуальних особливостей. Визначення оптимальних шляхів і засобів впровадження інклюзивного навчання базується на

основі відповідного нормативно-правового, навчально-методичного, кадрового, матеріально-технічного та інформаційного забезпечення» [1, с. 27]. Вважаємо, що інклюзивна освіта – це, передовсім, формування суспільної уваги та поваги до розмаїття та унікальності кожної молодої людини. Таким є бачення цінності і завдань втілення практики інклюзивної освіти.

Побудова інклюзивної освіти не може не опиратися на формування толерантності та терпимості у студентській спільноті. Толерантності як готовності постійно і з гідністю сприймати особистість, річ або подію, як терпіння, терпимість, витримка, примирення, повага до свободи іншої людини, її поглядів, думок, поведінки. Також толерантність – це милосливість, делікатність, прихильність до іншого тощо. В контексті інклюзивної освіти толерантність означає, в першу чергу готовність прийняти інших такими, якими вони є, і взаємодіяти з ними на засадах згоди і порозуміння.

Міжнародний гуманітарний університет – вищий заклад, який має значний досвід організації інклюзивної освіти. Щороку студентська спільнота університету поповнюється новими здобувачами. Вважаємо, що студенти університету – толерантне освітнє середовище, у якому, перш за все, культивуються гуманні та демократичні стосунки між усіма учасниками навчально-виховного процесу. Вони будуються на доброті, взаєморозумінні, взаємоповазі, людяності. Професорсько-викладацький склад на заняттях, та під час позааудиторної роботи, формує у студентів вміння сприймати кожну людину як унікальну, неповторну особистість. Університет – середовище, де всі, незалежно від своїх можливостей, мають рівні права підвищувати свій загальний освітній рівень, формувати професійні компетенції, та відчувати себе частиною загальної спільноти. Для освіти, у тому числі і інклюзивної, в Міжнародному гуманітарному університеті створені усі умови. Будь-яка особистість має право стати конкурентоспроможним у контексті концепції від «Я – студент» до концепції «Я – фахівець». Толерантність у нашому виші є ключовою цінністю та домінантою побудови освітнього процесу.

Література:

1. Данілавічюте Е. А. Стратегії викладання в інклюзивному навчальному закладі: навчально-методичний посібник. К.: Видавничка група «А.С.К.», 2012., 287 с.
2. Колупаєва А.А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи: Монографія. – К.: «Самміт-Книга», 2009. – 272 с.
3. Основи інклюзивної освіти: навч.-метод. посібник / за заг. ред. А.А. Колупаєвої – К.: «А.С.К.», 2012. – 308 с.

СТАВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ ЯК ОСНОВА ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ОФІЦЕРА В УМОВАХ ВАЖКИХ ВИПРОБУВАНЬ

Снігур Л. А.

*доктор психологічних наук, професор,
професор кафедри гуманітарних та соціально-економічних дисциплін*

Якобчук Л. О.

*старший викладач кафедри гуманітарних
та соціально-економічних дисциплін
Військова академія
м. Одеса, Україна*

У вітчизняних психологічних теоріях ставлення особистості розглядається як системоутворюючий чинник формування її характеру (В. М. Мясичев, О. Ф. Лазурський).

Предметом психологічного аналізу форм активності майбутніх офіцерів в умовах природного, предметного, культурного середовища, в тому числі війна і світова пандемія, виступає ставлення особистості, в яких і проявляється зміст активності.

Мета дослідження: винайти ключовий напрямок впливу на особистість майбутнього офіцера як майбутнього професійного захисника країни.

С. Л. Рубінштейн в роботі “Буття і свідомість” (С. Л. Рубінштейн, 1957) відмічає, що людина є максимальною мірою особистості, коли в ній мінімум нейтральності, байдужості стосовно всього суспільно значущого.

Категорія ставлення є найбільш змістовною для характеристики особистості (К. О. Абульханова-Славська, І.Д. Бех, О. О. Бодальов, О. Ф. Лазурський, Б.Ф. Ломов, В.С. Мерлін, В.М. Мясичев, Ю.О. Приходько, С.Л. Рубінштейн, Д.Б. Старовойтенко). Категорія ставлень продовжує залишатись актуальною і базовою для досліджень особистості при її діях в екстремальних умовах (Д.С. Зубовський, 2019 [1]; В.Д. Кузіна, 2018 [2]).

Відтак, розгляд сприяння особистісному зростанню майбутнього офіцера, в часи випробувань, повинен проводитися починаючи з вивчення ставлень особистості. Саме у ставленнях проявляються бажання людини, її мотиви, потреби, цілі, оцінки. Згідно з науковою позицією К.О. Абульханової-Славської, ставлення – це “мости” життєвого шляху особистості, ціннісно-сміслові узагальнення, за якими розгортається її

активність. Як відзначав О.М.Леонтьєв, смисл виступає у свідомості людини, як те, що безпосередньо несе в собі її власні життєві ставлення. В.Л. Хайкін використовує термін “активне ставлення”, який означає реальний конструкт активності у внутрішньому виконанні. У процесі розгортання активного пошукового ставлення-самоставлення (як особливого виду орієнтаційної активності) та формування реального ставлення до дійсності відбувається пошук вибору сенсів, визначення та зіставлення сенсів для себе і себе. Сенсом дії є усвідомлене відношення предмета дії до її мотиву; формою усвідомлення сенсу дії є усвідомлення її мети. Тому предмет, що має сенс для суб’єкта дії, виступає як предмет можливої цілеспрямованої дії.

Особистість майбутнього офіцера у своєму ставленні до прав і обов’язків відносно країни, може знайти власні можливості життєтворчості, всупереч негативним життєвим обставинам. У цьому виражається її суб’єктність як притаманність іманентної інтенції втілення і максимальної повної реалізації свого потенціалу.

Суб’єктно-орієнтований підхід дозволяє обґрунтовано визначити в особистості те, що віддзеркалює її соціальну, “ставленеву” специфіку (В. О. Татенко). Суб’єктність виступає в особистості в іпостасі диспозицій-ставлень і формується завдяки суб’єктній інтенції самореалізації.

Структурною організацією ставлень є характер (Б.Г. Ананьєв). Б.Г. Ананьєв показав, що існує певна послідовність у переході ставлень людини у властивості її характеру. Можна припустити, що така інтегрована риса особистості, як внутрішній опір в умовах випробувань, формується як результат дієвого ставлення до співвітчизників, що є патріотами країни, до рідного краю, до власних прав і обов’язків у державі в їх гармонії. Поступово у внутрішньому світі особистості майбутнього офіцера народжується усвідомлення самого себе як професійного захисника країни, рефлексивне ставлення до життя визначає поведінку людини і ступінь її свободи та стає в основі соціальної зрілості.

Якщо звичайні ставлення людини, значущі переживання можуть бути змінені переживаннями під впливом вербальних утворень, то сенсові відносяться до глибинних утворень особистості, які не підвладні безпосередньому довільному впливу. Вищезазначене надає підстави розглядати сенсові ставлення як системоутворюючий чинник розвитку особистості в умовах випробувань. Щоб ставлення втілились у вчинок, воно має стати узагальненим, стійким, сольним (І. Д. Бех). При дослідженні ставлень особистості вказують на їх модальність (позитивне, негативне, нейтральне або амбівалентне), інтенсивність, широту ставлень, ступінь стійкості (що може проявлятися в консервативності чи принциповості), домінантність, що пов’язана з провідними мотивами. Це може бути почуття до спільноти, до якої належить людина, ставлення до певних сфер у житті суспільства

тощо. Яке саме з усієї системи ставлень виявиться домінуючим, залежить від реальних умов розвитку особистості.

Висновки. Увага до ставлень особистості майбутнього офіцера дає можливість розкрити сутність становлення молодого людини як майбутнього офіцера в умовах складних соціальних випробувань, якими є війна і пандемія. Такі випробування як збройний спротив зовнішньому агресору і пандемія, в умовах конструктивних ставлень до себе, оточуючих, професії можуть стати чинниками особистісного зростання майбутніх офіцерів.

Література:

1. Зубовський Д.С. Особистісне зростання учасників АТО у пост-травматичний період/ Д.С. Зубовський // Молодий вчений. – 2018. – № 8(1). – С. 47–52.

2. Кузіна В.Д. Структура професійної ідентичності особистості офіцера. Військова психологія у вимірах війни і миру: проблеми, досвід, перспективи: матеріали III міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 2-3 березня 2018 р.). Київ, 2018. С. 81–83.

ВИКОНАВСЬКА РЕАЛІЗАЦІЯ КОМПОЗИТОРСЬКОГО ЗАДУМУ ДРУГОГО КОНЦЕРТУ А. ГАЙДЕНКА ДЛЯ БАЯНУ З ОРКЕСТРОМ («З ПРЕДКОВІЧНИХ ЧАСІВ»)

Тищик В. Б.

здобувач кафедри інтерпретології та аналізу музики

*Науковий керівник: **Шапозалова Л. В.***

доктор мистецтвознавства, професор,

завідувач кафедри інтерпретології та аналізу музики

Харківський національний університет мистецтв

імені І. П. Котляревського

м. Харків, Україна

Починаючи з другої половини ХХ століття, в Україні позначається великий інтерес до створення оригінальної музики для баяна. Саме у цей час відбувалось накопичення баянного репертуару для виконавців, які одночасно і освоювали різні техніко-композиційні прийоми на інструменті. Виконавська майстерність музикантів-інструменталістів вдосконалюється, набуваючи динамічності, фігураційно-ритмічної пластичності з наповненням емоційно-змістовним розвитком розмаїтих композицій для сольного баяна. Цікавим є те, що значну кількість

творів для цього інструменту композитори створили в таких концертних жанрах, як соната, партита, сюїта. З цього приводу А. Сташевський відмічає тенденцію падіння інтересу з боку композиторів до жанру концерту для баяна через труднощі організації виконання великої форми у супроводі симфонічного оркестру – з одного боку; а з іншого – змістом тенденції академізації баяна як солюючого інструменту мають бути усі інші концептуальні форми і жанри музикування [1, с. 30].

Однак баяністи-віртуози дали поштовх композиторам у активізації створення творів у жанрі концерту для готово-виборного баяну з необмеженими можливостями музичної семантики. Інтерес А. Гайденко до історії українського народу, його культури, до минулого і сучасного є одним з головних джерел його творчого натхнення. Окрім того, саме історичні події, українська ідея як така живлять музику композитора. Автора не цікавить тільки одна особистість, його приваблює український рід, етнос.

Одним із найцікавіших уособлень тенденції до великої концертної форми, яка відкристалізувалась на початку ХХІ століття, є Другий концерт А. Гайденка для баяну у супроводі симфонічного оркестру, який має назву «З предковічних часів» (2005). Стиль мислення композитора є органічним синтезом власне фольклорних принципів та засобів виразності (поспівок, мікроінтонацій, ритмо-фактурних формул) та сучасної композиторської техніки.

При написанні цього твору автор використовував інтонації купальських пісень, з метою моделювання національно забарвленої музичної картини, народно-обрядового дійства. За задумом автора, перша частина Концерту визначає архаїчний характер музичної образності. В контексті обрядового дійства, композитор уміло поєднує колективне та солююче виконання. В інтонаціях основної теми присутній (ладовий тритон), який є тематичним підґрунтям не тільки основної теми, але і усієї першої частини концерту. З неї розпочинається важливий елемент теми, в той час, як баян виконує новий тематичний елемент, побудований на хроматичних пасажах в основі яких (секстоли та квінтоль). Метроритмічна зміна яка характерна для стилістичних прикмет обрядових наспівів створює імітацію святкового гуляння. В подальшому композитор використовує танцювальні ритми у розвитку музичної драматургії святкового обрядового свята (оркестрові переклички з баяном).

Середня частина Концерту звучить лірично. Неквалітивні танцювальні рухи молоді, хороводи композитор зосередив на повторенні теми у віолончелі та басу, як єдиний настрій магічного свята. Також А. Гайденко використовує тремоло у групі струнних інструментів, а трелі, квартолі та секстоли у баяна-соло, де згодом усе закінчується затихаючою гармонією, як образ загадкового дійства свята Купала.

У III частині твору автор використовує теми народних пісень, які представляють головну та побічну партії сонатної форми. При цьому інтонації з'являються спочатку в оркестровому виконанні, а згодом у партії баяна. Відбувається поліфонічний оркестровий розвиток, образне сприйняття якого робить купальське язичницьке свято органічним продовженням попередніх подій, що підкреслює різнохарактерність епізодів в іграх, танцях, забавах. Автором використані різні прийоми розвитку матеріалу, поліфонічні засоби, варіантність. Драматургія твору побудована на принципі змагальності між солістом та виконавцями оркестру, що обумовлена використанням віртуозних пасажів у швидких темпах, гра терціями та секстами, виконання складних рикошетів, що на інших музичних інструментах виконати такі прийоми не завжди зручно.

Таким чином, тематизм усіх частин присвячений образному відтворенню загальної атмосфери купальської ночі. Музичний матеріал виступає як комплексний характер організації, який можливий у поєднанні оркестрової та солюючої партій (*tutti i solo*).

Література:

1. А. Сташевський. Великі жанри в українській музиці для баяна та акордеона: монографія. Луганськ: Поліграфресурс. 2007.

ДОСЛІДЖЕННЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ЛОКУСУ КОНТРОЛЯ ТА РІВНЯ САМООРГАНІЗАЦІЇ ВІЛЬНОГО ЧАСУ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ

Цимбал М. Р.

старший викладач кафедри гуманітарних

та соціально-економічних дисциплін

Військова академія

м. Одеса, України

Актуальність дослідження обумовлюється необхідністю покращувати якість вільного часу як значного потенціалу особистісного розвитку і складову морально-психологічного забезпечення повсякденної діяльності.

Разом з тим, в практиці існують певні очікування особового складу щодо організації дозвілля та споживацьке ставлення до різних пропозицій індустрії розваг, інші проблеми вільного часу. З іншого боку, вільний час майбутніх офіцерів, коли людина в часи війни і катаклізмів

залишається один на один з осмисленням життєвих проблем, залишається недостатньо дослідженим у науці.

Кореляція між експертною оцінкою та локусом контролю за Пірсоном склала 0,527 при рівні значущості 0,01.

Метою дослідження стало виявлення рівня локусу контролю у курсантів з різним ступенем самоорганізації дозвілля.

Методи дослідження: методика діагностики рівня суб'єктивного контролю Дж. Роттера. Математична обробка даних здійснювалася за допомогою статистичного пакету SPSS (версія 26).

Рівень суб'єктивного контролю можна розглядати, на наш погляд, як один із проявів «Я-концепції» людини. Цінність і цілісність «Образу – Я» може призвести до пояснення суб'єктом причин своїх невдач не тільки зовнішніми обставинами (екстернальний контроль), але й внутрішніми причинами (інтернальний контроль). Якщо ж власна поведінка не суперечить «реальному-Я», узгоджується з існуючим уявленням про себе і свій вільний час, то це може пояснюватись як власне досягнення (інтернальний контроль), що ще більше укріплює цінність власного «Я» і свого вільного часу для саморозвитку. При певних невдачах майбутнього офіцера в організації вільного часу, він буде шукати внутрішні причини цього і коригувати «реальне Я», зменшувати існуючі протиріччя між «Образом –Я, як той хто повністю плідно використовує свій вільний час» і реальною поведінкою («Я переоцінив свої можливості і не все як слід організував, що стало причиною втрати часу задарма. Наступного разу потрібно обов'язково врахувати...»). Цим курсант демонструє не тільки віру в свої можливості, але і силу власного «Я» і прагнення до саморозвитку.

120 курсантів пройшовши тест Локусу контролю Д. Роттера [2] показали наступні результати з них: 94 (78%) курсанти більше балів набрали по шкалі інтернальності (впевнені, що успіхи не випадкові, а залежать від компетентності, цілеспрямованості самодіяльності, їх поведінка направлена на поступове послідовне досягнення успіху шляхом розвитку навиків і більш глибокої обробки інформації); 26 (22%) курсанти більше балів набрали по шкалі екстернальності (впевнений, що його негаразди – наслідок невдачі, випадковості, негативного впливу інших людей. Таким людям необхідна підтримка і погодження, інакше вони працюють все гірше та при цьому вони не вдячні за співчуття).

Рівень самоорганізації дозвілля курсантів експериментальної групи після експерименту: висока у 59 (49%) курсантів; середня у 49 (41%) курсантів; низька у 12 (10%) курсантів. Більше балів по шкалі інтернальності ніж екстернальності отримали курсанти з високим та середнім рівнем організації вільного часу.

Праця по підвищенню рівня інтернальності може сприяти кращій організації власного дозвілля при подальшому плануванні психологіч-

ного тренінгу у даному напрямку. У зв'язку з цим, ми вважаємо за доцільне виділити в програмі тренінгу розділ – формування самоефективності як основного компонента суб'єктивного поведінкового контролю.

В цьому напрямку пропонується розвиток внутрішньої мотивації як умови самої ефективності, здатності оцінювати виникаючі перешкоди та підготовці можливостей для якісного проведення вільного часу, і знаходити шляхи їх подолання В. Климчук [1]. Мета вправи – усвідомлення суб'єктивних відчуттів внутрішньої мотивації. У ході вправи учасникам необхідно згадати свої відчуття в ті моменти, коли вони отримували задоволення від діяльності.

Учасникам тренінгу пропонується вправа, що ілюструє, як змінюється поведінка людини в залежності від наявності або відсутності винагороди. Як і попередня, дана вправа є елементом тренінгу внутрішньої мотивації В.Климчука [1]. Учасникам пропонують познайомитися з низкою реальних експериментальних ситуацій. Кожна підгрупа отримує картку з описом ситуації. За 30 хвилин учасникам необхідно спрогнозувати її результат, а також обґрунтувати його. Розглядаються різні варіанти до здійснення раніше неможливого, але бажаного проведення вільного часу.

Аналізувалися бар'єри, що перешкоджають здійсненню організації якісного дозвілля. Для зміни поведінки, необхідно усвідомити перешкоди, що заважають такій поведінці. Результатом першої вправи може стати зроблений суб'єктом висновок про те, що ухвалення рішення в будь-якій діяльності має ґрунтуватися на стереотипах. Усвідомлення цього факту допоможе подолати деякі існуючі в учасників бар'єри до бажаного і омріяного проведення вільного часу і використання його для саморозвитку особистості. Висновок: зв'язок між локусом контролю та організацією дозвілля курсантів є суттєвим, розвиток локусу контролю у бік інтернальності у взаємодії з іншими елементами програми може сприяти підвищенню рівня самоорганізації дозвілля з урахуванням власних психологічних можливостей, що потребує подальшого дослідження і перевірки.

Література:

1. Климчук В. А. Тренинг внутренней мотивации. СПб. : Речь, 2005. С. 46-48.
2. Locus of control // Wikipedia, The Free Encyclopedia [Електронний ресурс]. – Шлях доступу: https://en.wikipedia.org/wiki/Locus_of_control.

ЛЯЛЬКА-МОТАНКА – УСОБЛЕННЯ ЗВ'ЯЗКУ ПОКОЛІНЬ

Черняк Д. С.

кандидат соціологічних наук, доцент

Соловйова В. В.

студентка I курсу

*Київський національний університет технологій та дизайну
м. Київ, Україна*

Майбутнє суспільства та його розвиток залежать від збереження культурної спадщини та загального рівня культури громадян. Повернення до свого коріння, традицій, звичаїв, вивчення історії свого роду, країни, знайомство з творчістю народних майстрів стали однією з провідних тенденцій сучасного українського суспільства. Популярності набувають етнофестивалі, заняття традиційними українськими ремеслами, виставки декоративно-прикладного мистецтва, майстер-класи з виготовлення ляльок, художньої вишивки, писанкарства, гончарства тощо.

Виготовлення ляльки-мотанки – це не тільки захоплююче заняття для дітей та дорослих, гарний подарунок до свят, колоритний елемент декору, автентичний сувенір, передусім – це сакральний артефакт. Здавна лялька-мотанка вважалася символом добра, благополуччя, добробуту, жіночості та надії на краще, виконувала функцію оберега для родини. Дуже часто такі чудодійні лялечки ставали сімейними реліквіями, що передавалися із покоління в покоління. Ляльку виготовляли «з певною метою, з різними побажаннями, наділяли всілякими символічними значеннями: на щасливу долю, для сприяння потаємним бажанням, для встановлення гармонії між людиною і природою, на успіх і здоров'я, на добро і злагоду» [3, 8].

Народна українська лялька як історико-культурний феномен, її призначення, різновиди, семантичні прообрази та роль в українській іграшковій культурі вивчаються етнографами, мистецтвознавцями, майстрами-лялькарями. Найбільш відомими дослідженнями української народної ляльки стали роботи М. Грушевського «Дитина у звичаях та віруваннях українського народу», О.Найдена «Українська народна лялька».

Створення мотанок пов'язують з обрядом плодючості та продовження роду, їх використанням у весільних обрядах та дійствах. Подібні ляльки в різних варіаціях зустрічаються в різних національних культурах. Ляльки мали не тільки обрядове, але і практичне значення, їх виготовляли для забавки дитини. Г. Кільова досліджуючи виховний вплив народної іграшки, вказує, що її педагогічна цінність полягає в тому, що

вона виступає моделлю життя, джерелом радості, розвиває фантазію, образне мислення, привчає до праці. Граючись з лялькою, зазначає дослідниця, дівчатка готуються виконувати роль матері, берегині домашнього затишку, господині. Доглядаючи та піклуючись про лялечку, у дитини «закладаються психологічні передумови для оволодіння моральними нормами поведінки, формування глибоко соціальних за своїм змістом емоцій» [1, 61].

Традиційно ляльку-мотанку виготовляли з шматочків тканини, клаптиків старого «щасливого» одягу, залишків прядива, без ножиць, голок та інших колючо-ріжучих предметів. Частини тіла ляльки з'єднувались нитками, оздоблювалась вона стрічками, намистом, мереживом, квітками. Сама назва «мотанка» походить від способу виготовлення ляльки – намотування. Така лялька не мала обличчя, іноді замість нього використовували хрест – символ сонця, де горизонтальні лінії символізували «земне», «жіноче», вертикальні – «духовне», «чоловіче», їх об'єднання – духовний розвиток. Заборонялося давати ім'я такій іграшці, оскільки наші пращури вірили, що лялька може виступати в якості зв'язку реального світу з потойбічним. Як правило, лялька мала жіночий, зрідка дитячий образ та конструювалась хрестоподібно. Частини ляльки намотуються тільки за годинниковою стрілкою, по спіралі, що символізує безкінечність духовного життя. Для виготовлення ляльки обирали відповідний час. Так не можна було робити мотанку вночі, свята та вихідні дні, важливе значення мала фаза місяця: на зростаючу фазу місяця замовляли на збільшення врожаю, господарства, родини; на повний місяць – на збереження достатку, успішне завершення справ; на спадну фазу – позбавлення від хвороб, негараздів. Також існувало правило змайструвати ляльку за один раз, бо вважалося, що зроблене вдруге (робота, яку відклали на завтра) перекреслює все створене вперше. Для залучення достатку в родину в ляльку замотували зерна пшениці, монети. Важливе значення під час виготовлення ляльки має чистота помислів та позитивний настрій. Іноді ляльку наповнювали запашною лікарською травою, і тоді вона виконувала ще і лікувальну функцію, її, наприклад, підвішували до колиски з дитиною, що не могла заспокоїтися і заснути.

Мотанки можна поділити на три групи: обрядові, ігрові, оберегові. Існують наступні різновиди ляльок, кожна з яких має своє символічне призначення: Великодня, Вербниця, Веснянка, Берегиня, Бажанниця, Травниця, Нерозлучники, Десятиручниця, Пеленашка, Зернушка, Подорожниця, Княгиня та інші.

В основі ляльки найчастіше зустрічається скрутка – тканина скручена валиком. Всі елементи одягу ляльки щось символізують: спідниця – землю, сорочка – три часи: минулий, теперішній та майбутній,

зв'язок поколінь, фартушок – ознака господині, головний убір (хустка, очіпок, стрічки) – зв'язок з небом, намисто – добробут, коса – жіночу красу та силу тощо.

Сьогодні виготовлення ляльок-мотанок використовують з метою релаксації, терапії, оскільки створювати ляльку необхідно тільки в гарному настрої, зберігаючи спокій, гармонію з самим собою та світом, налаштовуючись на прекрасне, бажаючи тим, для кого призначена лялька, – добра та щастя, не кваплячись, під співи або заспокійливу музику, читаючи молитву.

Якщо сприймати ляльку як данину традиціям і не надавати їй сакрального значення, то це також можливість проявити сучасним майстринам природній хист та уміння, естетичний смак та творчий потенціал, започаткувати нові традиції для родини, прищепити любов до рідного краю та його культури. Лялька-мотанка виступає елементом механізму формування національної свідомості, самобутності, уособленням зв'язку між поколіннями, витвором мистецтва.

Література:

1. Кільова Г. Народна іграшка як засіб виховання дітей. Рідна школа, 2010. № 6 (червень). С. 59–63.
2. Кошчєва Л. Українська народна лялька оберіг. URL: <http://www.kuklaobereg.com> (дата звернення: 13.04.2020)
3. Шушкевич А.Ф. Народна лялька. Технологія виготовлення: навчально-методичний посібник. Тернопіль, 2017. 200 с.

СУЧАСНІ РЕАЛІЇ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ НАВЧАННЯ

Шелест Т. Д.

*кандидат наук з державного управління,
доцент кафедри загально-медичних наук
Одеський медичний інститут
Міжнародного гуманітарного університету
м. Одеса, Україна*

Світові зміни в умовах самоізоляції 2020 р., які відбуваються в усіх галузях життя людей безперечно торкнулись і системи освіти. Цифрова трансформація навчання є адаптаційним механізмом, який дозволив максимально наблизити модель сприйняття нової інформації студентами, слухачами в умовах обмеженого доступу до паперових джерел інформації та клінічних баз. В Рекомендаціях Європейського парламе-

нту та Ради Європи про ключові компетенції для навчання протягом усього життя до базових віднесено і цифрові навички. Віце-президент Європейської комісії Нелі Крус, застосувала в 2017р. термін «нова грамотність» (англ. The new literacy) для опису майстерності особи в опануванні цифровими технологіями. [1,с.48]. Інформаційно-цифрову компетентність визнано ключовою і в Законі про освіту і в Концепції Нова українська школа [2].

Цифрова компетентність викладачів стала запорукою якісного надання освітнього матеріалу. Складання бази цифрових освітніх ресурсів активно формувалося на протязі останніх літ.

Дистанційне навчання (Distance Learning, Distance Education) – це така форма організації освітнього процесу, основою якої є самостійна робота людини, яка навчається. Це дає змогу навчатися у зручний для людини час та у віддаленому від освітнього закладу місці. Дистанційне навчання розширює та оновлює роль викладача, який повинен координувати пізнавальний процес, постійно вдосконалювати свої надбання, підвищувати творчу активність і кваліфікацію відповідно до нововведень та інновацій. Однак, дистанційна освіта у вимушених умовах, ще є своєрідним викликом особливо для викладачів та здобувачів галузі охорони здоров'я, обумовлено це необхідністю практичного компоненту, як невід'ємної частини медичної освіти. Якісно налагоджена модель цифрової освіти може позитивно впливати на студента, збільшуючи його творчий та інтелектуальний потенціал за рахунок самоорганізації, прагнення до знань, уміння володіти комп'ютерною технікою і самостійно приймати відповідальні рішення; якість дистанційної освіти не поступається в ідеалі якості очної форми одержання освіти, а поліпшується за рахунок залучення кадрового (професорсько-викладацького) складу найвищої кваліфікації і використання в навчальному процесі найкращих навчально-методичних видань та контролюючих матеріалів з дисциплін.

Значна кількість людей має вікові обмеження, через що цю форму навчання інколи називають освітою дорослих (adult education) [3]. Формування нового освітнього простору, можливість займатися в зручному темпі, нерегламентований відрізок часу для освоєння дисципліни; паралельне із професійною діяльністю навчання; можливість звертання до багатьох джерел навчальної інформації (електронних бібліотек, банків даних, баз знань тощо) безперечно підвищує ефективність засвоєння матеріалу. Але, нажаль, є і негативні моменти цифрової освіти, пов'язані з недосконалістю кібербезпеки користувача дистанційної освітньої платформи.

Сьогодні цифрова освіта в Україні може повноцінно розвиватися тільки за наявності таких основних складових: нормативно-правової

бази; навчальних закладів (центрів, кафедр, факультетів, інститутів або університетів дистанційного навчання); контингенту студентів відповідного мотиваційного рівня; кваліфікованих викладачів; адаптованих навчальних програм і курсів; відповідної матеріально-технічної бази (апаратного і програмного забезпечення, високошвидкісних ліній зв'язку); фінансової підтримки, розробки критеріїв якості тощо [4].

Література:

1. Stephanie Carretero, Riina Vuorikari, Yves Punie. DigComp 2.1: The Digital Competence Framework for Citizens with eight proficiency levels and examples of use. – Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2017. – 48 p.
2. Нова українська школа. Концепція. – URL – (<http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/ua-sch-2016/>) – Електронний ресурс.
3. Триндаде А. Р. Информационные и коммуникационные технологии и развитие человеческих ресурсов / А. Р. Триндаде // Дистанционное образование. – 2000. – № 2. – С. 5–9.
4. Татарчук Г. М. Институционализация дистанционного обучения: социологический аспект / Г. М. Татарчук // Образование. – 2000. – № 1. – С. 63–72.

НЕОБХІДНІСТЬ ФОРМУВАННЯ КОГНІТИВНОГО КОМПОНЕНТА ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ЮРИСПРУДЕНЦІЇ

Яворська Н. В.

*кандидат педагогічних наук, доцент кафедри юриспруденції
Чернівецький інститут
Міжнародного гуманітарного університету
м. Чернівці, Україна*

Необхідною компонентою професійної компетентності юриста-спеціаліста є когнітивний компонент, який включає формування спеціальних знань, навичок, професійно значимого досвіду, а також підкреслює розвиток здатності фахівця використовувати ці знання, вміння і навички як професійно актуального практичного досвіду.

Чимала когорта науковців також трактує когнітивний стиль особистості як індивідуальну стратегію обробки інформації. Наявність зв'язку між читанням (процесом обробки інформації) та індивідуальною обробкою інформації свідчить про можливість впливу когнітивного стилю особистості на оволодіння технікою читання [3, 4].

У наукових дослідженнях спостерігаються різні підходи до визначення поняття «когнітивний компонент», який привертає увагу дослідників як теоретичної конструкції, так і як предмета різних емпіричних досліджень.

Розуміння когнітивного компонента, саме такого, що фіксує окремі методи пізнання, пов'язане з дослідженнями С. Бондара, Д. Бровермана, Р. Гарднера, І. Івашкевич, Д. Кагана, Г. Кляйна, О. Кокуна, А. Кочубей, У. Нійсера, Г. Олпорта, М. Піззамігліо, Н. Пов'якель, Є. Соколової, А. Соловйова, М. Холодної та ін..

Психологи Р. Райдінг (R. Riding) та С. Рейнер (S. Rayner) довели, що інтелектуальні індивідуальні здібності людини у поєднанні з індивідуальними особливостями внутрішньої організації пізнавальних процесів (методи обробки інформації у формі відмінності у сприйнятті, аналізі, структуруванні, категоризації, оцінці того, що відбувається, тобто здатності суб'єкта до навчання) виявляються в його індивідуальному стилі навчання, зокрема через когнітивний стиль, який є запорукою сили засвоєння знань [5]. Науковці стверджують, що саме когнітивний стиль існує протягом всього життя людини та вважають, що когнітивний стиль індивіда – це суть існування конкретної людини. Досліджуючи когнітивні компоненти та їх безпосередню роль у навчанні, вчені зауважують, що «когнітивні стилі складаються із трьох основних складових: 1) когнітивний компонент – включає знання; 2) афективний компонент – охоплює почуття; 3) поведінковий компонент – містить у собі дії суб'єкта. Всі перераховані вище компоненти являють собою індивідуальний чи особистісний стиль навчання, який, власне, і є поєднанням когнітивного стилю та стратегій навчання» [1, с. 4].

За дослідженням І. Івашкевич «когнітивний компонент вміщує як загальнопрофесійні знання, вміння й навички, якими має володіти кожен фахівець, не обов'язково юридичної сфери діяльності, так і спеціальні знання, вміння й навички, притаманні спеціалістам юридичної сфери діяльності» [2, с. 10].

Саме до загальних професійних компетенцій, які є необхідною умовою формування когнітивного компонента у майбутніх фахівців юриспруденції вчені відносять наступні:

- здатність вміти самостійно здобувати нові знання, аналізувати набуті знання, використовувати їх у своїй практичній діяльності;
- достатній рівень загальних професійних знань;
- вміння застосовувати відомий метод у екстремальних та змінених соціальних умовах;
- здатність розмірковувати над своїми вчинками, діями і зосереджуватися на набутій інформації при прийнятті обґрунтованого рішення;
- інтелект;
- здатність здійснювати професійну діяльність в контексті вибору та прийняття альтернативних рішень;

- вміння знаходити метод вирішення проблеми, більше схожий до даної професійної ситуації;
- вміння вибирати більш раціональні стратегії здійснення діяльності та вирішення професійних проблем;
- здатність спростовувати помилкове рішення, здатність ставити під сумнів свої дії та дії інших;
- вміння передбачати способи вирішення проблем і завдань;
- здатність посилювати та узагальнювати знання і спрощувати їхню експлікації практично;
- критичне мислення [2, с. 11–12].

Отже, беручи до уваги сказане вище, можна зробити висновок про те, що для забезпечення якісного засвоєння майбутніми юристами навчальної інформації у ході формування їх готовності до професійної діяльності, слід враховувати індивідуально-психологічні риси кожного студента та факт існування безпосередньої взаємозалежності між цими властивостями та конкретними формами когнітивного стилю. Знаючи стильові особливості сприйняття та переробки інформації, студент зможе самостійно обирати для себе найбільш ефективні стратегії, техніки й технології автономного навчання як серед уже існуючих, за необхідності модифікуючи їх, або навіть розробляти власні задля якнайповнішої самоактуалізації.

Отже, когнітивний стиль особистості як стратегія діяльності, як стратегія переробки текстової інформації може суттєво вплинути на успішність засвоєння спеціальних знань, вмінь й навичок, необхідних для фахівця юридичного фаху.

Література:

1. Бондар С.І. Когнітивний стиль як індивідуальна стратегія переробки інформації особистістю. Вісник Харківського Університету № 498 серія «Психологія». Харків, 2000. ISSN 0453-8048, стор.13-17.
2. Івашкевич І.В. Структура професійної компетентності юриста. *Технології розвитку інтелекту*. 2016. Т. 2, № 2. http://nbuv.gov.ua/UJRN/tri_2016_2_2_12.
3. Кокун О.М. Психологія професійного становлення сучасного фахівця: Монографія. Київ: ДП «Інформ.-аналіт. Агенство», 2012. 200 с.
4. Кочубей А.В. Гуманітарна підготовка майбутніх юристів у процесі формування професійної комунікації. *Молодий вчений*. 2017. № 5.1 (45.1), травень. С. 58-61.
5. Ryding R. and Rayner S. (1998). *Cognitive Styles and Learning Strategies*. London: David Fulton Publishers Ltd.

ЧОРНОМОРСЬКІ НАУКОВІ СТУДІЇ

МАТЕРІАЛИ
ШОСТОЇ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
МУЛЬТИДИСЦИПЛІНАРНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

м. Одеса, 15 травня 2020 р.

Підписано до друку 22.05.2020. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman. Цифровий друк.
Умовно-друк. арк. 17,21. Тираж 150. Замовлення № 0520-117.
Ціна договірна. Віддруковано з готового оригінал-макета.

Видання та друк – Видавничий дім «Гельветика»
73021, м. Херсон, вул. Паровозна, 46-а
Телефон: +38 0552 399580,
+38 (095) 934 48 28, +38 (097) 723 06 08
E-mail: mailbox@helvetica.com.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 6424 від 04.10.2018 р.